August Strindberg

SALONUL ROŞU

Traducere de CORNELIU PAPADOPOL

Bucureşti— 1991

Editura MARC
Coperta de : Vasile Socoliuc

Rien n'est si desagreable que d'etre pendu obscurement

VOLT AI RE

1

STOCKHOLMUL IN PERSPECTIVA DESCENDENTA

Era o seară la început de mai. Mica grădină de pe Mosebacke * nu fusese încă deschisă pentru public şi straturile nici nu erau săpate ; ghioceii îşi croiseră drum prin fTunzişul adunat anul trecut şi tocmai îşi incheiau scurta lor lucrare ca să facă loc şofranului mai sensibil ce-şi căutase adăpost sub un păr neroditor; liliacul aştepta vîntul de sud ca să înflorească, dar teii ofereau, în mugurii lor încă închişi, un filtru de dragoste piţigoilor care începuseră să-şi clădească. între trunchi şi cracă, cuiburile îmbrăcate cu licheni ; piciorul omului nu călcase încă pe aleile de nisip de cind pierise zăpada iernii tre-cute şi de aceea animalek' şi florile trăiau aici netulburate. Vrăbiile se intreccau să adune tot felul dc rămăşiţe pe care le ascundeau apoi sub ţiglele acoperişului şcolii de navigaţie ; se certau pe resturile tuburilor de rachete de la focul de artificii din toamnă, culegeau paie de pe puie- ţii aduşi anul trecut din pepiniera de la Rosendal — nimic nu le scăpa ! Găseau zdrenţe în chioşc iar din furca unui picior de bancă reuşeau să smulgă smocuri de păr lăsate de cîinii care nu se mai încăieraseră aici, de anul trecut, de la Sfînta Josefina. Totul era numai viaţă şi gîlceavă.

Dar soarele se înălţa peste Liljenholm şi îşi îndrepta spre răsărit toate mănunchiurile de raze, care străpungeau coloanele de fum din Bergsund, treceau peste fiordul Riddar, se căţărau pină la crucea bisericii Riddarholm, se prăvăleau pe acoperişul abrupt al bisericii germane, se jucau cu steguleţele navelor de

* backe — colină, deal; Mosebacke = colina lui Moise (n.t.).

la Skeppsbron *\ sclipeau fn ferestrele marii vămi maritime, luminau pădu-

rilo de pe ostrovul Liding şi se topeau lntr-un nor trandafiriu, departe, departe de tot, deasupra mării. Iar de acolo venea vîntul şi lua acelaşi drum înapoi, peste Vaxholm, pe lingă fortăreaţă, pe lingă vama maritimă, de-a lungul insulei Sikla, trecea pe după Hăstholm şi se uita in căsuţele de vacanţă ; pornea iar mai departe şi nimerea în spitalul din Danvik, se speria şi gonea de-a lungul plajei de sud, simţea mirosul de cărbune, păcură şi untură de peşte, se izbea de digul oraşului, urca pe Mosebacke, intra în grădină şi dădea într-un perete. In acelaşi moment o servitoare deschise ferestrele, lndepărtînd fîşiile lipite în interior ; un miros oribil de prăjeală, bere trezită, cetină şi rumeguş năvăli în afară şi fu răspîndit pînă departe de vîntul care, pe cînd bucătăreasa trăgea aerul proaspăt pe nas, intră şi luă dintre ferestre umplutura de vată presată cu paiete, boabe de dradlă şi petale de măcieş şi începu s-o învîrtească intr-o horă pe alei; curînd se prinseră în ea şi vrăbiile şi piţigoii, văzîn- du-se astfel scăpate în bună parte de grija amenajări* locuinţei.

între timp bucătăreasa îşi continua treaba la ferestrele interioare iar după cîteva minute uşa dintre circiumă şi verandă se deschise şi în grădină intră un tinâr, îmbrăcat simplu dar elegant. Chipul lui nu avea nimic deosebit, dar- privirile îi erau pline de tristeţe şi nelinişte, care totuşi dispărură, cînd, scăpat d'n circiuma strimtă, se îndreptă spre orizontul deschis. Se întoarse spre vînt, îşi descheie pardesiul şi respiră adine, de ci- teva ori, ceea ce părea că ii uşurează

* holm — insuliţă (n.t.).

pieptul şi sufletul. Apoi începu sâ se plimbe înainte şi înapoi pe lingă parapetul care despărţea grădina de povîmişul dinspre mare.

Departe, jos, sub el, vuia oraşul in deşteptare : macaralele cu abur pufăiau in port, drugii de fier zornăiau pe cintarul de fiare, fluierele paznicilor de la ecluze **ţi-** uiau, vapoarele din Skeppsbron scoteau abur, omnibuzele din Kungsbacke săltau pe pavajul de bolovani plin de hîrloape ; larma şi strigătele de la hala de peşte, pînzele şi drapelele fluturind pe apă, ţipetele pescăruşilor, semnalele de corn de la Skeppsholm*, comenzile gărzii din

Sodermalmstorg [*], clâmpănitul saboţilor muncitorilor pe Glasbruksgatan [†], toate acestea dădeau o impresie de viaţă şi mişcare, părind că trezesc energia tînărului, căci chipul lui exprima acum dîrzenie, poftă de viaţă şi hc- tărire şi cind se plecă peste parapet şi privi in jos, spre oraşul de la picioarele lui, parcă privea un duşman ; nările i se încordară, ochii i se înflăcărară şi ridică pumnul strins, ca şi cum ar fi vrut să-l provoace pe sărmanul oraş, sau să-l ameninţe.

La biserica Sfinta Ecaterina bătu şapte şi Sfinta Muria o acompanie cu sopranul ui melancolic şi catedrala şi biserica germană intrară cu başii lor — curind tot văzduhul răsună de cele şapte bătăi ale orologiilor oraşului ; dar cind tăcură, unul după altul, se mai auzi iacă mult, în depărtare, unul singur, ultimul, cintîndu-şi paşnica vecernie ; avea un ton mai inalt, un sunet mai curat, un tempo mai repede decît celelalte — cu drept t u- vint ! Tînărul ascultă, căutind să-şi dea seama de unde vine acel zvon ce părea că-i trezeşte amintiri. Deodată chipul i se imbiînzi şi înfăţişarea lui exprimă durerea pe care o simte un ropil cind îşi dă seama ră a fost lăsat singur. Şi-ntr-adevâr. era singur, fiindcă tatăl şi mama lui zăceau afară, in L-imitirul bisericii Sfinta K'.ara, de unde se auzise acel orologiu, şi era copil, fiindcă mai credea încă în toate, in adevăr şi in basme.

Orologiul de la Sfinta Klara tăcu şi un zgomot de paşi pe aleea de nisip îi întrerupse şirul gindurilor. Din verandă venea înspre el un om mic cu favoriţi mari, cu nişte ochelari care păreau destinaţi mai curind să-i ascundă privirile decît sâ-1 ajute să vadă, cu o j.'ură răutăcioasă, luind tot mereu o expresie prietenoasă, ba chiar blîndă, cu o pălărie pe jumătate turtită, im pardesiu larg cu nasturi desperecheaţi, pantaloni care-i a- jungeau pînă la jumătatea pieptului, cu mersul sigur şi totodată timid. înfăţişarea lui dubioasă nu Insa '-â i se ghicească nici poziţia socială, nici vîrsta. Putea fi luat la fel de bine drept meseriaş sau funcţionar şi arăta de douăzeci şi nouă sau de

* torg — piaţă (n.t.).
†" gata(n) — stradă (Fabrica de sticlă) (n.t.).

patruzeci şi cinci de ani. Acum

părea totuşi măgulit de întîlnirea cu tînărul către care se îndrepta, căci ridică neobişnuit de sus pălăria scofîlcită şi arboră zimbetul cel mai binevoitor.

— Domnule asesor, sper că nu aţi aşteptat ?

— Nici un moment; adineauri a sunat ora şapte. Vă mulţumesc pentru amabilitatea de a fi venit aici, fiindcă trebuie să mărturisesc că această intîlnire are pentru mine cea mai mare importanţă : pe scurt, este vorba de viitorul mqu, domnule Struve.

— O, Dumnezeule!

Domnul Struve clipi descumpănit, pentru că se aşteptase la o partidă de băutură şi avea motivele lui să nu-i ardă ele discuţii serioase.

— Ca să putem discuta mai bine, continuă asesorul, să ne aşezăm aici afară, clacă nu r.veţi nimic împotrivă, şi să bem un grog.

Domnul Struve îşi mîngiie favoritul drept, îşi îndesă cu ^rijă pălăria pe cap şi mulţumi pentru invitaţie, dar era neliniştit.

— în primul rînd trebuie să vă rog să nu mă mai numiţi asesor, reluă convorbirea tînărul, peniru că n-am fost niciodată clecît copist temporar şi de altfel, ince- pind cli a/i s-a terminat şi cu asta şi la urina urmei sînt doar domnul Falk.

— Ce lovitură !

Domnul Struve arăta de parcă ar fi pierdut o cunoştinţă de preţ, dar rămase binevoitor.

— Dumneavoastră, care sînteţi un om cu idei liberale...

Domnul Struve încercă să ia cuvîntul, dar Falk continuă :

— Y-am solicitat în calitate de colaborator al liber-cugetătorului *Scitjiţa roşie.*

— Mă rog. poftiţi, sînt doar un colaborator atît de neînsemnat...

— Am citit articolele dumneavoastră vehemente în problema muncitorească şi în toate celelalte chestiuni ce ne stau pe inimă. Sîntem acum in anul III. cu cifre romane, pentru că reprezentanţa noastră naţională se întruneşte a treia oară şi în curind ne vom vedea spe-

ranţele realizate. Am citit in *Prietenvl ţăranilor* excelentele dumneavoastră biografii ale oamenilor politici, oameni din popor, care, în sfîrşit, pot exprima ce au avut' atîta timp pe suflet; sînteţi un om al progresului şi vă stimez foarte mult !

Struve, a cărui privire, în loc să se însufleţească în timpul acestui discurs înflăcărat, se stinsese, profită de ocazie şi se grăbi să ia cuvîntul:

— Pot spune că pentru mine este o adevărată bucurie să aud această încurajare din partea unei persoane tinere şi, trebuie să spun, remarcabile ca dumneavoastră, domnule asesor. Dar, pe de altă parte, de ce să vorbim despre lucruri care sint mult prea serioase, ca să nu zic penibile, aci, cind ne aflăm afară, în sinul naturii, acum, în prima zi de primăvară, cînd totul înmugureşte şi soarele îşi răspândeşte căldură asupra întregii naturi; hai să lăsăm grijile la o parte şi să ne bem paharul în linişte. Iertaţi-mă, dar eu, ca student mai vechi, — şi — poate — de aceea — aş îndrăzni să spun...

Falk. asemenea unei pietre de cremene care caută oţelul, simţi că a lovit în lemn. Primi propunerea cu răceală şi astfel cei doi foşti colegi înfrăţiţi în universitate şedeau din nou alături dar n-aveau să-şi împărtăşească nimic altceva decît dezamăgirea care se citea pe feţele lor.

— Ţi-am pomenit adineauri, frate, ic’uă Falk discuţia. că astăzi am rupt cu trecutul şi arp părăsit ^fi^ra, de funcţionar; mai vreau doar să adaufră intenjţlopef să devin scriitor !

— Scriitor ! O, Doamne, dar de ce ? Este chiar jJăcat

— Nu este deloc păcat; dar acum aş vrea să te întreb, frate, dacă ştii încotro să mă îndrept ca să găsesc de lucru ?

— Hm ! într-adevăr, este greu de spus. Se îmbulzeşte atîta lume din toate părţile. Dar nu trebuie să te gîn- deşti deloc la aşa ceva. Este într-adevăr păcat că-ţi în- trerupi cariera ; cea de scriitor este foarte grea !

Struve arăta de parcă ar fi regretat, însă nu putea să-şi ascundă o anumită satisfacţie că mai are un tovarăş de nenorocire.

— Dar spune-mi motivul, continuă el, pentru care vrei să abandonezi o carieră care aduce totodată onoare şi putere.

— Onoare celor ce-şi arogă puterea şi putere celor lipsiţi de scrupule.

— Ce tot pălăvrăgeşti! Nu este chiar atit de rău '

— Nu ! Ei, atunci să vorbim despre altceva. Vreau să-ţi descriu doar interiorul uneia dintre cele şase instituţii de care am avut parte. Pe primele cinci le-am părăsit imediat, din simplul motiv că acolo nu era nimic de făcut. De fiecare dată cînd mă duceam acolo şi întrebam dacă este de făcut ceva, răspunsul era întotdeauna : nu ! şi n-am văzut niciodată pe nimeni făcind ceva. Şi asta cu toate că erau instituţii atît de importante precum *Colegiul pentru distilarea rachiului, Cancelaria de impozite* şi *Direcţia generală de pensii a funcţionarilor* Dar cind am văzut masele de slujbaşi care se tîrau unii pe^te alţii, m-am gîndit că în instituţia care le plăteşte lei urile tuturor acestora trebuie totuşi să fie ceva de făcut. Am cerut deci mutarea la *Colegiul pentru plata salariilor funcţionarilor.*
— Ai fost în instituţia asta? întrebă Struve care începuse să fie interesat.

— Da. Nu voi uita niciodată impresia puternică pe care mi-a făcut-o debutul meu în instituţia asta atit de complet şi de bine organizată. M-am dus acolo la unsprezece a.m. pentru că asta era ora deschiderii în anticameră, doi aprozi stăteau întinşi de-a curmezişul peste o masă şi citeau *Patria.*

— *Patria ?* Struve, care pînă atunci aruncase zahăr vrăbiilor, ciuli urechile.

— Da ! Am spus bună dimineaţa. O vagă şerpuire a spinărilor celor doi domni arătă că salutul meu nu era primit cu totală nemulţumire ; unul dintre ei îşi mişcă chiar tocul de la cizma dreaptă, ceea ce desigur că trebuia să echivaleze cu o strîngere de mînă. Am întrebat dacă vreunul dintre domni este liber şi ar putea să-mi arate localul. Ei explicară că sînt opriţi: au ordin să nu părăsească anticamera. Am întrebat dacă nu mai există şi alţi aprozi. Da, mai există şi alţii. Dar şeful aprozilor este în concediu, primul aprod

are zi liberă, al doilea este învoit, al treilea este la poştă, al patrulea bolnav, al cinciU*n s-a dus după apă de băut, al şaselea este în cui to „şi stă acolo toată ziua" ; de altfel „nici un funcţionar nu obişnuieşte să apară înainte de ora unu". Asta era o aluzie că vizita mea matinală era inoportună şi că aprozii sînt şi ei funcţionari.

După ce am explicat că totuşi sînt hotărît să văd birourile. ca să-mi fac o idee asupra diviziunii muncii în- tr-o instituţie atît de importantă şi cuprinzătoare, l-.im convins să meargă cu mine pe cel mai tînăr dintre cei doi. O privelişte grandioasă apăru cind acesta deschise uşa : un şir de şaisprezece încăperi, mai mari şi mai mici, se ofereau privirilor mele. Aici cu siguranţă trebuie să se găsească de lucru, gîndii eu, simţind că îmi venise o idee fericită. Pîrîitul celor şaisprezece focuri de mesteacăn, în cele şaisprezece sobe de teracotă, tulbura plăcut singurătatea locului.

Struve. care ascultase tot mai atent, scoase un creion din căptuşeala vestei şi scrise un 16 pe manşeta stîngă.

— Aici este biroul temporarilor, explică aprodul.

— I-auzi ! Sînt mulţi temporari în instituţie ? am întrebat eu.

— Păi da. mai mulţi decît trebuie.

— Şi ce lucrează ?

— Scriu, bineînţeles, puţintel... Devenise atît de familiar. că am crezut de cuviinţă să întrerup discuţia. După ce străbăturăm birourile Copiştilor, Notarilor, Funcţionarilor. Revizorului şi Secretarului reviziei. Controlorului şi Secretarului controlorului, Juristconsultului, Contabilului şef. Arhivarului şi Bibliotecarului, Intendentului, Casierului, Curatorului, Secretarului şef. Secretarului de protocol. Grefierului, Registratorului, Secretarului expediţiei, Şefului de birou şi Şefului expediţiei, ne oprirăm, în sfîr- şit, în fata unei uşi pe care era scris cu litere aurite : *Preşedinte.* Voiam să deschid uşa şi să intru dar aprodul mă puse la respect, apucîndu-mă speriat de braţ şi şop- tindu-mi:

— Linişte !

— Doarme ? nu m-am putut abţine de la întrebare, amintindu-'mi de un vechi basm.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nici o vorbă ! Nimeni nu are voit* să intre pînă nu sună preşedintele

— Sună des preşedintele ?

— - Nu, nu l-am auzit niciodată, de un an, de cînd sint aici.

Pe cit se părea intrasem iar în domeniul familiarităţilor şi de aceea l-am întrerupt.

Pe la orele douăsprezece începură să apară funcţionarii temporari şi am fost destul de surprins recuno^cind printre ei anumite cunoştinţe vechi de la Direcţia generală de pensii a funcţionarilor şi de la Colegiul pentru distilarea rachiului. Dar şi mai mare mi-a fost surpriza cînd l-am văzut pe contabilul şef de la Cancelaria de impozite intrînd în pas de promenadă şi instalîndu-se în biroul şi fotoliul de piele al grefierului, la fol de comod cum îl văzusem şi dincolo.

11 luai de-o parte pe unul dint'e cei doi tineri domni şi îl întrebai dacă nu găseşte potrivit sâ-i fac o vizită de politeţe preşedintelui. „Linişte !"[1] fu răspunsul lui misterios, pe cinci'mă conducea în camera a opta! Din nou această misterioasă ..linişte !"

Camera în (are ne găseam acum era la fel de întunecoasă, dar mai murdară decit celelalte. Smocuri de păr de cal ieşeau prin pielea crăpată a mobilelor; praful gros acoperea biroul pe care se găsea o călimară uscată ; acolo se mai găseau şi un baton nefolosit de lac pentru sigilii, pc care fostul posesor îşi scrijilise numele cu litere gotice, o foarfecă pentru hîrtie cu braţele înţepenite de rugină, un calendar rămas de la Sinzienele de acum cinci ani. un anuar oficial vechi de cinci ani şi o coală de hîrtie de ambalaj pe care era scris, de cel puţin o sută de ori, Julius Caesar, Julius Caesar, Julius Caesar, alternativ cu Tata Noe, Tata Noe, Tata Noe.

— Asta este camera arhivarului, aici nu ne deranjează nimeni,

spuse însoţitorul meu.

— Arhivarul nu vine deloc pe aici ? am întrebat eu.

— N-a mai fost pe-aici de cinci ani, aşa că acum, fi- reşle că îi este ruşine să mai vină.

— Păi, dar atunci cine se ocupă de serviciul lui ?

— Bibliotecarul.

—: In ce constă de fapt activitatea in acest Colegiu pentru plata lofurilor funcţionarilor ?

— Constă în aceea că aprozii clasează chitanţele cronologic şi alfabetic şi apoi le transmit la lcgălor, după care bibliotecarul supraveghează aşezarea lor în rafturile corespunzătoare.

Struve părea acum satisfăcut de convorbire şi îşi no:a din cind în cînd cîte un cuvînt pe manşetă iar cînd Falk făcu o pauză crezu că trebuie să spună ceva important.

— Păi. dar cum reuşea atunci arhivarul să-şi ia leafa ?

— Ei bine. i se trimitea acasă. Nu e simplu ? Tînărul meu prieten mă sfătui apoi să intru la grefier, să-i fac o plecăciune şi să-l rog să mă prezinte celorlalţi funcţionari, tare soseau acum pe rînd ca să scormonească focul din sobele de* teracotă şi să se bucure de ultimele luciri ale jarului. Grefierul este un personaj foarte puternic şi totuşi binevoitor, imi povesti prietenul meu. şi ştie să pre- ţuiască atenţiile. Il cunoscusem pe grefier în calitate de contabil şef şi aveam o cu totul altă impresie despre el, dar acum l-am crezut pe colegul meu şi am intrat la el.

Temutul personaj şedea într-un fotoliu larg, în faţa focului, cu picioarele întinse pe o blană de ren. Era intens preocupat să fumeze cu un ţigaret din spumă de mare pe care îl îmbrăcase in piele de mănuşă. Dar, ca să nu stea degeaba, îşi luase în faţă *Gazeta poştei* din ajun, ca să se informeze, cît era necesar, asupra doleanţelor guvernului.

La intrarea mea, ca*e păru că îl deranjează, îşi împinse ochelarii in sus pe ţeasta pleşuvă, îşi ascunse ochiul drept după marginea

ziarului şi mă sfredeli cu stîngul. I-am prezentat situaţia mea. El a luat ţigaretul din spumă de mare în mina dreaptă şi s-a uitat cît de mult „se afumase“. Tăcerea înfricoşătoare care a urmat mi-a confirmat toate temerile. Şi-a dres glasul şi a scuipat, făcînd jarul să sfîriie tare. Apoi şi-a amintit de ziar şi a continuat să citească. Am crezut că trebuie să repet solicitarea, cu unele variaţiuni. Atunci nu s-a mai putut abţine.

— Ce dracu vrei, domnule ? Ce dracu cauţi în biroul meu ? Nu pot sta liniştit în biroul meu ? Ai ? Ieşi, it“ji. ieşi, domnule! Ce dracu, domnule, nu vezi că sint ocupai? Vorbeşte cu secretarul şef dacă vrei ceva ! Nu cu mine !

— M-am dus la secretarul şef.

Acolo se ţinea o mare comisie pentru materiale, uire dura deja de trei sâptămîni. Secretarul şef prezida, iar trei funcţionari încheiau procesele verbale. Mostrele trimise de furnizori erau răspindite pe mesele din jur la care se aşezaseră toţi funcţionarii, copiştii şi notarii. Tocmai se hotărîseră. deşi cu mari deosebiri de păreri, pentru baloţii de hîrtie de la Lessebo şi, după repetate tăieri de probă, se opriseră la 48 de foarfeci, produs premiat de la Gratorp (grefierul deţinea 25 de acţiuni ale acestei uzine) ; probele de scris cu peniţe de oţel ocupaseră o săptămînă întreagă iar procesul verbal înghiţise două topuri de hîrtie : acum se ajunsese la bricege şi comisia tocmai se ocupa cu încercarea lor pe tăbliile negre ale meselor.

— Propun briceagul Sheffield nr. 4 cu două lame, fără tirbuşon, spuse secretarul şef şi scoase o aşchie clin tăblia mesei, atit de mare că se putea aprinde un foc cu ea.

— Ce părere are primul secretar ?

Acesta, care intrase prea adine la tăierea de probă şi nimerise intr-un cui, strieîndu-şi Eskilstuna nr. 2 cu trei lame, fu de acord cu sortul propus.

După ce au luat cuvîntul cu toţii, motivîndu-şi riguros opiniile, mai adăugind şi probe practice, preşedintele hotărî să se comande de două ori douăsprezece duzini de Sheffield. Faţă de asta

secretarul şef făcu o obiecţiune, într-o expunere mai lungă, care fu înscrisă în procesul verbal, copiată în două exemplare, înregistrată, clasată (alfabetic şi cronologic), legată de aprodul şef sub supravegherea bibliotecarului şi aşezată în raftul corespunzător. Această obiecţiune respira un cald sentiment patriotic şi voia să sublinieze, înainte de toate, cit de necesar este ca statul să sprijine manufacturile autohtone. Dar pentru că mai cuprindea şi o reclamaţie împotriva unui funcţionar al guvernului, secretarul şef trebuie să ia apărarea guvernului. El începu cu un istoric al originii scontului manufacturier (la cuvântul „scont”[1] toţi funcţionarii temporari ciulіră urechile), aruncă o privire asupra dezvoltării economice a ţării în ultimii douăzeci de ani şi se pierdu în amănun,te, astfel că orologiul de la biserica Riddarholm bătu două înainte ca el să ajungă la subiect. La această fatală bătaie de ceas toţi funcţionarii săriră de pe locurile lor, de parcă ar fi izbucnit un incendiu. Cînd l-am întrebat pe tînărul coleg ce înseamnă asta, un secretar în virstă, care-mi auzise întrebarea, răspunse :

— Prima obligaţie a funcţionarului, domnule, este punctualitatea, domnule !

Două minute mai tîrziu în toate încăperile acelea nu se mai găsea nici un suflet !

— Miine va fi o zi fierbinte, îmi şopti un coleg, pe sc-iră.

— Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce se întimplă aici ? am întrebat eu neliniştit.

— Creioanele ! răspunse el.

Şi urmară zile fierbinţi : lacul de sigilii, plicurile, cuţitele de tăiat hîrtie, sugativa, aţa pescărească. Dar asia incâ mai mergea, fiindcă toţi aveau ocupaţie. Veni însă şi ziua cînd se sfirşi şi asta. Atunci mi-am luat curajul şi am rugat să mi se dea ceva de făcut. Mi-au dat şapte topuri do hîrtie pentru transcris pe curat acasă, ca să mă pot „evidenţiat Am terminat lucrarea într-un timp foarte scurt, dar în loc să fiu încurajat şi stimulat am fost în- limpinat cu neîncredere, fiindcă oamenii harnici nu erau agreaţi. După aceea n-am mai căpătat nimic de lucru. Te scutesc de descrierea penibilă a unui an plin de umilinţe, **de** jigniri inexprimabile, de nemărginită amărăciune. **Tot ce găseam că** este ridicol şi josnic era tratat cu cea

mai solemnă seriozitate, iar tot ceea ce respectam ca **mare şi demn de laudă era batjocorit.** Poporului îi spuneau **gloată şi considerau că există doar pentru** ca garni**zoana să poată trage tn el. In caz de nevoie. Noua formă de stat era insultată pe faţă iar ţăranii erau numiţi tră**

dători *. Asta am auzit timp de şapte luni ; pentru că nu participam la risete, am început să fiu privit cu neîncredere şi să fiu provocat. Cu prima ocazie cind au fost atacaţi „ciinii opoziţiei“ am explodat şi am avut o explicaţie cu ei care a avut rezultatul că au aflat cu cine au de-a face şi am devenit imposibil. Şi acum fac la fel ca mulţi alţi naufragiaţi : mă arunc în braţele literaturii !

Struve, care părea nemulţumit de această încheiere bruscă, băgă creionul în buzunar, îşi bău grogul şi luă un aer distrat. Crezu tot'uşi că trebuie să spună ceva.

— Frate dragă, n-ai învăţat încă arta vieţii ; ai să vezi cit de greu este să-ţi ciştigi piinea la început şi că, treptat, ăsta devine lucrul cel mai important în viaţă. Munceşti ca să-ţi ciştigi pîinea şi o mănînci ca să poţi ciştiga mai multă pîine, ca să poţi munci ! Crede-mă, am nevastă şi copil, ştiu ce înseamnă asta. Trebuie să te adaptezi împrejurărilor, vezi tu ! Trebuie să te adaptezi ! Iar tu nu cunoşti situaţia scriitorului. Scriitorul este în afara societăţii !

— Păi da, asta este pedeapsa, pentru că vrea să fie deasupra societăţii ! De altfel detest societatea, pentru că nu se bazează pe un contract liber consimţit, este o urzeală de minciuni — şi prefer să fug de ea !

— S-a făcut frig, observă Struve.

— Da, vrei să mergem ?

— Hai să mergem.

Flacăra convorbirii se stinse.

între timp soarele apusese, secera lunii depăşise orizontul şi se afla acum deasupra cîmpului de manevre, ici şi colo cîte o stea lupta

* Această afirmaţie nu mai corespunde pe deplin adevărului, dupfi ce s-a înfăptuit marea reorganizare a instituţiilor (n.a.).

cu lumina zilei, care mai intîrzia încă în spaţiu ; jos în oraşul care acum începea să se liniştească se aprindeau felinarele cu gaz.

Falk şi Struve mergeau împreună spre nord, conversau despre comerţ, navigaţie, alimentaţie şi toate cîte nu-i interesau ; în sfîrşit se despărţiră cu uşurare reciprocă.

In timp ce în minte' îi încolţeau ginduri noi, Falk coborî Stromgatan spre Skeppsholm. Se simţea asemenea unei păsări care s-a izbit de un geam şi a căzut strivită, tocmai cînd voia să-şi deschidă aripile ca să zboare în larg. Se aşeză pe o bancă de pe plajă şi ascultă clipocitul valurilor ; o briză uşoară adia în arţarii înfloriţi şi secera lunii lucea palid peste apa neagră ; vreo douăzeci-treizeci de bărci erau legate de chei şi smuceau de lanţuri, ridicau capetele una după alta doar o clipă şi se scufundau iar ; vîntul şi valurile păreau că le gonesc şi ele îşi luau avînt spre pod, ca o haită de cîini asmuţiţi, dar lanţurile le trăgeau înapoi şi atunci se izbeau şi bufneau ca şi cum ar fi vrut să şi le smulgă.

Rămase aci pînâ la miezul nopţii ; vîntul adormi, valurile se duseră la culcare, bărcile prizoniere nu mai trăgeau de lanţurile lor, arţarii nu mai foşneau, şi roua cădea.

Se ridică şi merse visător spre locuinţa lui, o cameră de mansardă, izolată, departe, la cimpul de manevre.

Asta făcu tînărul Falk, dar bătrînul Struve care intrase în aceeaşi zi la ziarul conservator *Capa gri,* după ce fusese concediat de la *Scufiţa roşie,* se duse acasă şi scrise pentru dubiosul *Drapel al poporului* un articol-co- respondenţă „Despre Colegiul pentru plata salariilor func- ţionarilor[11], pe patru coloane, a cinci coroane coloana.

2

INTRE FRAŢI

Negustorul de mărunţişuri din in Cari Nicolau Falk, fiul răposatului Cari Johan Falk (unul dintre cei cincizeci de senatori şi căpitan al gărzii civice, epitrop al bisericii şi membru al Biroului de asigurări contra incendiilor din Stockholm), fratele fostului asesor,

1
B

actualmente scriitorul Arvid Falk, îşi avea firma sau, cum le plăcea să spună duşmanilor lui, dugheana, pe Osterlangatan, diagonal opusă uliţei Ferken, astfel că atunci cînd băiatul de prăvălie îşi ridica ochii de pe romanul pe care îl citea pe ascuns, sub tejghea, putea vedea o parte dinlr-un vapor." poate tamburul roţii, bompresul, sau altceva asemănător — şi un vîrf de copac de pe Skeppsholm, cu un petec de cer deasupra.

Băiatul de prăvălie, care răspundea la numele deloc neobişnuit de Andersson, şi învăţase să răspundă ascultător, deschisese dis-de-dimineaţă şi agăţase afară un ca- ier de in, un năvod, o plasă pentru ţipari, o legătură de cozi de undiţă şi un săculeţ cu pene necurăţale ; apoi măturase prăvălia, presărase rumeguş şi se aşezase în spatele tejghelei unde construise un fel de cursă de şoareci dintr-o cutie veche de lumînări pe care o ţinea deschisă cu o cange şi unde romanul putea să cadă imediat ce intra patronul sau vreuna din cunoştinţele lui. De clienţi nu avea de ce se teme, atît pentru că era devreme de dimineaţă cît şi pentru că nu era obişnuit să-i vadă îmbul- zindu-se aici. Firma fusese fondată pe vremea răposatului rege Frederic — Cari Nicolaus Falk o moştenise împreună cu toate celelalte de la tatăl lui, căruia îi revenise in linie directă de la bunicul lui — înflorise şi adusese bani buni pînă acum cîţiva ani, cînd nefericitul „sistem de reprezentare[11] pusese capăt oricărui comerţ, spulberase orice speranţe, frînase orice spirit de iniţiativă şi adusese burghezia in pragul ruinei. Astfel prezenta lucrurile Falk însuşi, însă alţii erau de părere că întreprinderea fusese neglijată şi că ceva mai jos. în Slussplan, se stabilise un concurent periculos. Falk nu vorbea fără să fie nevoie despre decăderea firmei şi era destul de abil ca să-şi aleagă împrejurările şi ascultătorii cînd atingea această coardă. Dacă vreunul dintre vechii clienţi ai firmei îşi arăta prieteneşte mirarea asupra deverului scăzut, atunci ii povestea că se bazează pe comerţul cu amănuntul in provincie iar prăvălia o are doar ca sediu, şi acesta îl credea, fiindcă în spatele prăvăliei avea un mic birou unde stătea de cele mai multe ori, cind nu era in oraş sau la bursă. Dar dacă cunoscuţii lui — adică secretarul şi magistrul, arătau aceeaşi îngrijorare prietenească

— atunci vremurile grele, consecinţă a sistemului de reprezentare, erau cele ce provocaseră stagnarea.

Intre timp Andersson, după ce fusese deranjat de vreo ciţiva puştani, care întrebaseră din uşă cît costă un băţ de undiţă, se uită pe stradă şi-l descoperi pe tînărul domn Arvid Falk. Deoarece

cartea era împrumutată chiar de la el, putea să rămînă unde se găsea şi, pe un ton familiar, cu o expresie de complicitate secretă, îşi salută tovarăşul de joacă de altă dată, cînd acesta intră în prăvălie.

— Este sus ? întrebă Falk cu o anumită nelinişte.

— Tocmai îşi bea cafeaua, răspunse Andersson şi arătă spre tavan. In acelaşi moment auziră mişcîndu-se un scaun pe duşumea, chiar deasupra capetelor lor. Acum s-a sculat de la masă, domnule Arvid.

Se părea că amîndoi cunosc bine zgomotul acesta şi semnificaţia lui. După aceea se auziră paşi greoi scirţîind prin odaie în cruciş şi în curmeziş şi o bombăneală înfundată ajunse prin tavan la cei doi tineri care ascultau..

— Aseară a fost acasă ? întrebă Falk.

— Nu, a fost plecat.

— Cu prieteni sau cunoscuţi ?

— Cunoscuţi.

— Şi a venit tîrziu acasă ?

— Cam tîrziu.

— Crezi că vine jos curînd, Andersson ? N-aş vrea să mă duc sus, din cauza cumnatei mele.

— Ajunge aici îndată, cunosc după paşi.

în acelaşi timp se auzi trîntindu-se o uşă sus iar cei de jos schimbară o privire plină de înţeles. Arvid făcu un gest ca şi cum ar fi vrut să plece, dar apoi se stăpini.

Peste cîteva momente începură să se desluşească zgomote în birou. O tuse rea cutremură cămăruţa şi apoi se auziră paşii binecunoscuţi spunind parcă : scîrţ-scirţ, scîrţ-scîrţ ! Arvid trecu în

1
B

spatele tejghelei şi bătu la uşa biroului.

— Intră !

Arvid se afla în faţa fratelui său. Acesta arăta de patruzeci de ani şi aproape că îi avea pentru că era cu cincisprezece ani mai mare decît fratele lui şi de aceea, dar şi din alte motive, se obişnuise să-l trateze ca pe un băieţaş căruia îi era tată. Avea părul blond, mustaţa blon

dă. sprincene şi gene blonde. Era destul de gras şi de aceea putea să scîrţiie aşa de bine din riztie, care gemeau sub greutatea trupului său îndesat.

— Doar tu erai ? întrebă el cu o vagă nuanţă de bunăvoinţă şi dispreţ, două sentimente inseparabile pentru el, fiindcă nu ii ura pe cei ce erau in oarecare măsură mai jos decit el. ci îi dispreţuia. Dar acum părea toiochtă şi dezamăgit, căci si- aşteptase la un obiect mai satisfăcător pe care să se descarce iar fratele lui era o fire modestă şi timidă ce nu opunea niciodată rezistenţă.

— Nu te deranjez, frate Cari '*!* întrebă Arvid, oprin- du-se la uşă. Această umilă intrebare avu ca urmare că fratele *e hotărî să-şi arate bunăvoinţa. Luă un trabuc din marele lui elui de piele cu broJerii şi după aceea ii oferi fratelui altul, din lădiţa care-şi avea locul în apropierea căminului, deoarece trabucele — ' „trabucele prieteniei” cum le numea el deschis, căci era o fire deschisă

— suferiseră un naufragiu, ceea ce le făcuse foarte interesante. dacă nu mai bune. şi trecuseră printr-o licitaţie de coastă, ceea ce le făcuse foarte ieftine.

— Eei, ce-ai de spus ? întrebă Cari Nicolaus aprin- zîndu-şi trabucul şi băgind apoi chibritul în buzunar — clin neatenţie, fiindcă nu-şi putea concentra gîndu'ile de- cîl intr-un singur punct, în interiorul unui cerc care r.u era deosebii de mare, croitorul lui ar fi putut spune la milimetru cil era de mare, cînd ii măsura talia.

-- Mă gindeam să vorbim despre afacerile noastre, răspunse Arvid. invîrtind înjnînă trabucul neaprins.

— Şezi ! comandă fratele.

Era întotdeauna obiceiul lui să ofere loc celor cu care trebuia să discute, astfel îi avea sub el şi putea să-i strivească mai uşor — dacă era nevoie.

— Afacerile noastre ! Avem noi cumva afaceri împreună ? începu el. Nu ştiu aşa ceva ! *Ai tu* vreo afacere, ■*mă ?*

— Spuneam doar că aş vrea să ştiu dacă mai am ceva de primit.

— Ce să fie acest ceva, dacă am voie să întreb ? Or fi bani poate ? Ai ? glumi Cari Nicolaus şi îşi făcu fratele să inspire aroma tutunului fin. Fiindcă nu primi nici un răspuns şi nici nu aştepta vreunul, trebui să vorbească tot el.

— Să primeşti ? N-ai primit tot ce ţi se cuvenea ? N-ai semnat tu însuţi chitanţa la autoritatea tutelară ?

Şi de atunci nu te-am hrănit şi îmbrăcat, adică nu te-am creditat ca să-mi restitui odată, cînd vei putea, aşa cum mi-ai cerut ? Am notat totul ca să pot dovedi în ziua cinci vei putea să-ţi ciştigi piinea singur şi tu pînă acum încă n-ai făcut-o.

Tocmai asta vreau să fac acum, şi de aceea am venit aici ca să mă lămuresc dacă maL am de primit ceva sau dacă sînt dator cu ceva.

Fratele arunca o privire pătrunzătoare asupra victimei sale, ca să cerceteze dacă nutreşte gînduri ascunse Apoi începu să măsoare încăperea cu cizmele lui scîrţii- toare pe o diagonală între scuipătoare şi suportul de umbrele ; brelocurile zornăiau la lanţul ceasului parcă pentru a preveni lumea să nu-i stea în cale iar fumul de tutun se înălţa şi se aşternea in nori lungi şi ameninţători între soba de terarotă şi uşă. anunţînd parcă furtună. Umbla agitat, cu capul plecat şi umerii ridicaţi, ca şi cum ar fi repetat un rol. Cînd crezu că îl ştie, se opri in fau; fratelui şi îl privi adînc în ochi, cu o privire lungă, falsa, verde ca marea, care trebuia să exprime încredere şi durere, şi cu o voce care voia să sune ca şi cum ar fi venit clin cavoul de familie aflat in cimitirul Klara, spuse :

— Tu nu eşti cinstit. Arvid ! Tu nu eşti cin-stit !

Dacă cineva ar fi ascultat, în afară de Andersson care asculta după uşa prăvăliei, ar fi fost mişcat de aceste cuvinte adresate de un frate celuilalt'frate, cu cea mai profundă durere fraternă. Arvid însuşi, obişnuit incă din copilărie să creadă că toţi ceilalţi oameni sînt excelenţi şi numai el rău, se gindi un moment dacă era într-

ade- văr cinstit sau nu, şi pentru că educatorul lui ii sădise, cu mijloace potrivite, o conştiinţă extrem de sensibilă, nu se găsi pe deplin cinstit, în orice caz nu pe deplin sincer, pentru că îşi pusese p£ ocolite întrebarea, dacă fratele lui este un escroc.

— Am ajuns la concluzia, spuse el, că m-ai înşelat cu o parte din moştenirea mea ; am calculat că ai luat

prea mult pentru mincarea ta proastă şi hainele tale scoase din uz ; ştiu că averea mea nu s-a putut duce pe studiile mele îngrozitoare şi cred că îmi eşti dator o sumă destul de mare, de care am nevoie acum şi aş dori — să o capăt!

Un zîmbet lumină şi mai mult faţa blondă a fratelui şi cu o expresie atît de-liniştită şi cu gesturi atît de sigure de parcă le-ar fi repetat ani de-a rîndul ca să poată intra în scenă de îndată ce replica a fost dată, băgă mina în buzunarul pantalonilor, scoase legătura de chei, o scutură, o făcu să se învîrtească în aer şi merse evlavios înspre casa de bani. O deschise mai repede decît era de aşteptat şi decît îngăduia, poate, sfinţenia locului şi scoase din ea o hîrtie care de asemenea fusese pregătită şi aşteptase replica. I-o întinse fratelui.

— Ai scris tu asta ? — Răspunde ! Ai scris tu asta ?

— Da ! Arvid se ridică vrînd să plece.

— Nu, şezi ! Şezi ! Şezi ! Dacă ar fi fost acolo vreun cîi- ne, s-ar fi aşezat imediat. Ei, ce scrie aici ? Citeşte ! „Eu, Arvid Falk, recunosc şi certific că am primit de la — fratele meu. Cari Nicolaus Falk — numit tutore —, moştenirea mea întreagă în sumă de — etc.“ Ii era ruşine să spună suma. Aşadar ai recunoscut şi certificat un lucru pe care nu l-ai crezut! Este asta cinstit, dacă pot să întreb ? Nu, răspunde-mi la întrebare ! Este cinstit ? Nu ! Ergo ai dat o certificare falsă. Deci eşti un escroc ! Da asta eşti ! N-am dreptate ?

Scena era prea avantajoasă pentru el şi triumful prea mare ca să poată renunţa la public. Pîrîtul nevinovat avea nevoie de martori ; deschise brusc uşa spre prăvălie.

— Andersson ! strigă el. Răspunde-mi la o întrebare : ascultă cu atenţie ! Dacă depun mărturie mincinoasă sînt escroc, sau nu ?

— Patronul este un escroc, fireşte ! răspunse Andersson fără şovăială şi cu căldură.

— Ai auzit, a zis că sînt un escroc — dacă semnez o chitanţă falsă ! Păi ce-am spus eu adineauri ? Tu nu eşti cinstit, Arvid ; tu nu eşti cinstit! Asta am spus-o întotdeauna despre tine. Oamenii blînzi sînt adeseori nişte escroci ; ai fost întotdeauna blînd şi îngăduitor dar eu ştiam că în ascuns ai alte ginduri; eşti un escroc! Asta a spus-o şi taică-tu, zic „a spus-o", pentru că spunea întotdeauna ceea ce gîndea şi era un om drept, Arvid, dar — tu — nu — eşti — aşa ! Fii sigur că dacă ar mai trăi acum, ar striga cu durere şi mihnire: tu nu eşti cinstit, Arvid ! Tu nu — eşti — cinstit I

Parcurse încă vreo cîteva diagonale şi zgomotul pe care-1 făcea era ca şi cum ar fi aplaudat scena cu picioarele şi zdrăngănea din legătura de chei ca şi cum ar fi dat semnalul pentru cortină. Replica finală fusese astfel rotunjită incit orice adaos ar fi stricat totul. In ciuda gravei acuzaţii pe care într-adevăr o aşteptase de ani întregi, pentru că el crezuse întotdeauna că fratele lui avea un suflet fals. era foarte mulţumit că toate acestea se intîmplaserâ, şi trecuse cu atîta succes, atit de bine şl de abil de ele, incit se simţea aproape vesel şi chiar un pic recunoscător. In plus, avusese o ocazie atît de bună sfi se descarce după ce fusese enervat sus, în familie, şi să se descarce doar pe Andersson îşi pierduse tot farmecul în decursul anilor — iar să se descarce sus — li trecuse tot cheful.

Arvid amuţise, firea lui era atît de intimidată de educaţie încît credea întotdeauna că face rău; din copilărie tot auzise cuvintele astea teribil de mari: drept, cinstit, sincer, adevărat, pronunţate zilnic şi în orice moment, incit li stăteau în faţă ca nişte judecători care îi spuneau întotdeauna : vinovat! Timp de o secundă crezu că a greşit calculele, că fratele lui este nevinovat iar el însuşi un escroc; dar in clipa următoare înţelese că fratele îi luase ochii cu tertipuri avocăţeşti şi îi venea sâ fugă ca sâ nu se mai certe cu el, să fuga, fără să mai pomenească de subiectul nr. 2, că este pe cale de a-şi schimba cariera.

Pauza fu mai lungă decît se prevăzuse. Cari Nicolaus avu deci .timp să-şi parcurgă încă o dată în gînd triumful recent. Vorbuliţa „escroc" era aşa de dulce la limbă, aproape la fel de mult ca şi cînd ar fi spus „ieşi afară !" şi deschiderea uşii şi

răspunsul lui Andersson şi apariţia documentului, toate se brodiseră atît de bine; legătura dc chei nu fusese uitată pe noptieră, broasca funcţionase

imediat, dovezile se împletiseră strins şi concluziile apăruseră ca o ştiucă prinsă în plasă. îşi regăsise buna dispoziţie ; iertase, nu, uitase, uitase totul şi cînd trinti la loc uşa casei de bahi, închise pentru totdeauna şi afacerea neplăcută. Dar nu voia să se despartă de fratele lui, simţea nevoia să vorbească cu el despre alte lucruri, să arunce cîteva lopeţi de vorbărie peste subiectul penibil, să-l vadă în împrejurări cotidiene, la o masă, — şi de ce nu ?

— mîncînd şi bînd ; oamenii arată întotdeauna bucuroşi şi mulţumiţi cînd mănineă şi beau, şi el voia să-l vadă bucuros şi mulţumit; voia să-i vadă chipul liniştit şi să nu-i mai audă vocea tremurind şi se hotărî să-l invite la o gustare. Dificultatea era să găsească o trecere, să arunce o punte peste prăpastie. îşi scormoni mintea dar nu găsi nimic, se scotoci prin buzunare şi găsi — băţul de chibrit.

—Ce dracu, băiete, nici nu ţi-ai aprir.s trabucul ! strigă el cu o căldură adevărată, neprefăcută.

Dar băiatul fărimiţase trabucul în timpul discuţiei şi iu ir.n nu mai putea arde.

l'ite aici — i;*. iiliul ! Şi sco<isi- ctui-ul marc dc
picl'j.

t’ite aici ' Ia. mă ! Sînt ţigări bune :

Fratele, un nefericit, care nu şlia să jignească pe nimeni. acceptă invitaţia, recunoscător că i se întinde o mină împăciuitoare.

— Aşa. bătrîne, continuă Cari Nicolaus şi luă tonul monden ;nit de binecunoscut, hai acum să mergem la Riga şi ‘-ri luăm o gustare ! Hai odată !

Arvid, care nu era obişnuit iu prietenia, se simţi atît de mişcat încît ii strînse în grabă mina fratelui, trecu in fugă prin prăvălie,

fără să-şi mai ia rămas bun de la .Andersson şi ieşi pe stradă.

Fratele rămase uluit : nu putea sâ înţeleagă ce însemna asta ; să fugă cînd era invitat la o gustare ; să fugă ; şi el nici măcar nu era supărat ! Să fugă ! Un ciine n-ar fi făcut asta dacă ii aruncai o bucată de carne !

— E atît de ciudat ! mormăi el şi făcu să scîrţîie duşumeaua. Apoi se apropie de pupitrul lui, inşurubă scaunul cit se putea de sus şi se căţără pe el. De pe acest loc

ridicat obişnuia să privească oamenii şi întinplările, ca dintr-un punct de observaţie înalt şi să le vadă mici, dar nu chiar atît de mici, încît să nu le mai poată folosi pentru scopurile lui.

3

COLONIŞTII DIN LILL-JANS

Era între orele opt şi nouă ale acestei frumoase dimineţi de mai, cînd Arvid Falk, după scena cu fratele său, hoinărea pe străzi nemulţumit de sine însuşi, nemulţumit de fratele lui, nemulţumit de toate. Dorea să fie vreme mohorită şi să fie în tovărăşie proastă. Nu credea deloc că este escroc, dar nu era împăcat cu sine însuşi ; era obişnuit să-şi impună exigenţe înalte şi se de- prinsese să vadă în fratele lui un fel de tată vitreg, faţă de care trebuia să nutrească un mare respect, ba chiar veneraţie. Dar il mai năpădeau şi alte gînduri triste. N-avea bani, nici ocupaţie. Acesta din urmă era poate lucrul cel mai rău, fiindcă lipsa de ocupaţie era un crunt duşman pentru un om ca el, dotat cu o fantezie care n-avea niciodată odihnă.

Adîncit in aceste cugetări destul de penibile, ajunse pe mica Trădgårdsgatan ; merse pe trotuarul stîng, pe lîngă Teatrul dramatic şi se găsi curind pe Norrlands- gatan ; hoinări mai departe, fără ţintă, drept înainte ; cu- rind începură să apară hîrtoape în pavaj ; colibele de lemn luară locul caselor de piatră; oameni prost îmbrăcaţi aruncau priviri bănuitoare spre persoana bine îmbrăcată care le vizita atît de devreme cartierul, şi cîini înfo- meta.i mîrîiau ameninţător la străin. Trecu grăbit pe Norrlandsgatan, printre grupuri de artilerişti, muncitori, ucenici de la berărie, spălătorese şi şcolari şi ajunse sus pe marea Humlegârdsgatan. Intră în Humlegârden *. Vacile generalului de artilerie îşi luaseră deja în primite păşunea, bătrînii meri golaşi încercau să înflorească, teii **erau** deja înverziţi şi veveriţele se jucau sus în coroanele **lor.** Trecu pe lingă carusel şi urcă pe aleea care duce la **teatru** ; aici nişte şcolari chiulangii jucau nasturi ; ceva **mai** departe văzu un ucenic de zugrav culcat pe spate in Iarbă, privind norii prin bolţile înalte de verdeaţă ; fluiera **cu** atîta

* gârd[en] — grădină (Humlegârden = grădină de hamei) (n.t).

nepăsare de parcă n-ar fi existat nici maiştri — **nici** tovarăşi care să-l aştepte ; între timp muştele şi alte vietăţi ameţite se înecau în găleţile lui cu vopsele.

Falk urcă movila de lîngă balta cu raţe ; acolo se opri şi studie metamorfoza broaştelor, observă lipitorile şi prinse o ploşniţă de apă. După aceea se apucă să arunce cu pietre. Asta ii puse sîngele în mişcare şi se simţi întinerit, se simţi ca un şcolar chiulangiu, liber, încăpăţînat de liber, pentru că era o libertate pe care o dobîndise intr-adevăr cu mari sacrificii. La gîndul că putea sâ se aprdpie liber şi după bunul său plac de natură, pe care

o înţelegea mai bine d%cit îi înţelegea pe oameni, fiindcă ei doar îl chinuiseră şi încercaseră să-l înrăiască. ^e înveseli, orice nelinişte ii pieri din suflet şi se ridică <â-şi continue drumul mai departe, in afara oraşului. Trecu de răscruce şi ajunse în nord, pe Humelgârdsgatan. Descoperi că lipseau cîteva scînduri în gardul de peste drum şi că pe partea cealaltă era bătătorită o cărare. Se strecură pe acolo şi sperie o bătrînă care culegea urzici : se plimbă prin lanuri întinse de lutun, acolo unde se află acum cartierul de vile şi ajunse la intrarea în Lill-Jans.

Primăvara începuse de-adevăratelea în această aşezare mică şi încintătoare, cu cele trei căsuţe ale ei ascunse printre tufe de liliac şi meri înfloriţi, apărate cie vîntul de la nord de o pădure de brad de pe partea cealaltă a şoselei. Aici i se înfăţişă o idilă desâvîrşită. Cocoşul se urcase pe oiştea unei sacale şi cînta, cîinele legat în lanţ stătea întins la soare şi hăpăia după muşte, albinele roiau ca un nor în jurul stupilor, grădinarul îngenun- chiase lîngă straturi şi răsădea ridichi, pitulicele şi co- droşii cîntau în tufele de agriş, copii pe jumătate goi fugăreau găinile care voiau sâ cerceteze puterea de germinaţie a diverselor seminţe de flori abia semănate. Peste toate acestea se boltea un cer azuriu iar în fundal se afla pădurea cea neagră.

In apropierea răsadniţelor, la adăpostul gardului, şedeau doi bărbaţi. Unul purta o pălărie înaltă, neagră, un costum negru lustruit, avea o faţă lungă, îngustă, palidă şi semăna cu un pastor. Celălalt era un tip de ţăran civilizat, cu trupul schilod dar puhav; pleoape grele, mustaţfl de mongol; era extrem de prost îmbrăcat şi putea ft luat drept orice — hamal în port, meseriaş sau artist —

arăta decăzut, dar într-un fel aparte.

Slabul, care părea că-ngheaţă în plin soare, îi eitea cu glas tare dintr-o carte grasului — ce părea că a încercat toate climele pămîntului şi le putea suporta liniştit pe toate.

Cînd Falk trecu de bariera de pe şosea, auzi desluşit prin gard vorbele celui ce citea şi crezu că poate să asculte fără să înşele încrederea cuiva.

Slabul citea cu o voce monotonă, complet lipsită de timbru, iar grasul îşi exprima din cînd în cînd mulţumirea prmtr-un fornăit, care era uneori înlocuit de un grohăit şi. în sfirşit, devenea scuipat, cînd cuvintele înţelepte pe care le auzea depăşeau inteligenţa umană obişnuită. Lunganul citea :

— „Principiile supreme, după cum am mai spus, slnt trei : unul absolut necondiţionat şi două relativ necondiţionate Pro primo : principiul prim absolut, total necondiţionat trebuie să exprime actul ce stă la baza oricărei conştiinţe şi pe care numai el o face posibilă. Acest principiu fundamental este identitatea A = A. El ră- m'me neschimbat şi nu poate fi descompus în nici un fel separind toate elementele empirice ale conştiinţei. Esie factorul primordial al conştiinţei şi de aceea este necesar să fie recunoscut; de altfel nu este ceva condiţionat, ca orice fapt empiric, ci ca rezultat şi conţinut al unei acţiuni libere, el este absolut necondiţionat."

— înţelegi, măi Oile ? se întrerupse lectorul.

— O, da, e minunat ! „Nu este ceva condiţionat ca orice fapt empiric[14] — O, ce om ! Mai departe, mai departe !

— „Deoarece rezultă", continuă lectorul, „că această propoziţie se menţine fără nici o altă fundamentare[11].

— I-auzi, ce mai pezevenchi — „se menţine fără orice altă fundamentare", reluă ascultătorul binevoitor, ca să înlăture orice bănuială că nu ar înţelege, „fără orice *altă* fundamentare'[1] ce subtil, ce subtil, în loc să spună numai : „fără *orice* fundamentare[14].

— Pot să continui, sau ai de gînd să mă întrerupi mereu ? întrebă lectorul contrariat.

— Nu te mai — întrerup, dă-i-nainte, dâ i nainte !

— „Astfol", acum urmează concluzia (ciudată intr-adevăr), „se formează facultatea de a stabili ceva[u].

Oile fornăi.

— „Din acest motiv nu se stabileşte A (A mare), ci doar că A este A, clacă şi atita timp cît A exista, in general. Deci nu este vorba despre conţinutul propoziţiei ci numai de forma acesteia. Propoziţia A = A este deci condiţionată prin conţinutul ei (ipotetic) şi necondiţionată numai prin forma ei".

— Ai reţinut că este A mare ?

Falk ascultase destul ; asta era filozofia înfricoşător de profundă dc pe Polacksbacke *, care se rătăcise pe-aici, cu să imblînzească spiritul gregar al capitali i ; se uită în jur dacă găinile n-au căzut de pe stinghiile lor şi pătrunjelul nu s-a oprit clin creştere la auzul profunzimilor care se puteau spune în graiul din Lill-Jans. Se mitiunj că cerul se mai afla la locul lui după ce era chemat ca martor al unei atare demonstraţii de forţă a spiritului uman; în acelaşi timp însă firea omenească slabă a lui Falk îşi ceru drepturile ; simţi o mare uscăciune a gîtlejului şi se hotărî să meargă la una dintre căsuţe să ceară un pahar cu apă.

* Dealul lui Polak = locul unde se află universitatea din Uppsala (n.t.).

Făcu deci cale întoarsă şi intră în căsuţa de pe stingă drumului, cum vii dinspre oraş. Uşa destul de mare a fostei brutării era deschisă înspre vestibulul care nu era mai mare decît un geamantan. In cameră nu se aflau decît o laviţă, un scaun rupt, un şevalet şi doi inşi ; unul stătea în fala şevaletului în cămaşă şi pantaloni încinşi cu o curea. Arăta ca un meseriaş însă era artist şi tocmai începuse să lucreze la o schiţă pentru un ta-

blou de altar. Celălalt era un tînăr cu înfăţişare distinsă şi, in comparaţie cu cele înconjurătoare, cu o îmbrăcăminte de-a dreptul elegantă. îşi scosese jacheta, lăsase cămaşa îh jos şi bustul lui splendid îi servea acum ca model pictorului. Faţa lui frumoasă, nobilă, purta urmele exceselor din noaptea trecută şi din cînd în cînd mai moţăia, ceea ce ii atrăgea admonestări suplimentar* din partea maestrului care se părea că îl luase sub pro- tecţia lui. Falk putu să audă refrenul final al unei astiel de predici, cînd intră in vestibul.

— ...că ai ajuns să fii aşa de porc şi te-ai dus sâ pileşti cu jegosul ăla de Sellen ! Acum iţi pierzi dimineaţa în loc să fii la Institutul de comerţ — ridică puţin umărul drept, aşa ! Ai tocat chiria şi acum nu mai îndrăzneşti să Jte duci acasă ? Nu ţi-a mai rămas nimic *]* Nici un sfanţ ?

— Mba da, mai am ciţiva, dar nu pot ajunge prea mult. Tînărul scoase un ghemotoc de hîrtie din buzunarul de la pantaloni, îl desfăcu şi din el apărură două bancnote de cinci coroane.

— Dă-i încoace, ţi-i pun de-o parte, îl sfătui maestrul şi puse mîna pe bani părinteşte de tot.

Falk, care încercase zadarnic să se facă auzit, se gîndi că n-are decît să-ţi vadă de drum, la fel de neobservat cum venise. Trecu deci încă odată pe lîngă grămada de gunoi şi cei doi filosofi şi o luă la stînga, pt Calea Regina Cristina. Nu mersese mult cînd văzu UD tînăr care îşi aşezase şevaletul la marginea unei mici bălţi înconjurate de arini, la intrarea în pădure. Acesta avea o statură delicată, zveltă, aproape elegantă, o faţj smeadă, uşor ascuţită ; din toată făptura lui se degaja

0 viaţă intensă, în timp ce lucra în faţa frumosului tablou. îşi

scosese pălăria şi haina şi părea că se bucură de o sănătate excelentă şi de cea mai bune dispoziţie, Ba fluiera, ba fredona, ba flecărea de unul singur, rînd pe rînd.

Cînd Falk fu destul de aproape şi îl văzu din profil,

l se adresă :

— Sellen ! Bună ziua, bătrine prieten !

— Falk ! Vechile cunoştinţe vin la pădure ! Pentru Dumnezeu, ce vrea să însemne asta ? Nu eşti la serviciu la ora asta ?

— Nu. Dar tu locuieşti aici, afară ?

— Da, de la întii aprilie m-am mutat aici împreună cu cîţiva cunoscuţi ; e prea scump să locuieşti în oraş

— gazdele sînt atît de uricioase ! Un zîmbet maliţios ii jucă în colţul gurii iar ochii căprui îi scînteiară.

— Nu, zău, continuă Falk, atunci poate că ştii cine sînt cele două figuri care stau şi citesc în fund, lîngă răsadniţele din grădină ?

— Filozofii ? Păi da ! Lunganul este funcţionar temporar în Biroul de licitaţii, cu 80 de taleri pe an, iar mărunţelul, Oile Montanus, trebuia de fapt să se ocupe cu sculptura, dar de cînd a dat de filozofie, împreună cu Ygberg, a încetat să mai lucreze şi acum se aflā intr-un declin rapid. A descoperit că arta este ceva senzual!

— Şi din ce trăieşte ?

— De fapt din nimic I Cîteodată pozează ca model lui Lundell, care este om practic şi atunci capătă o bucata de pîine de orz şi din asta trăieşte cam o zi întreagă, iar în timpul iernii poate dormi pe duşumea în odaia lui „căci asta ţine un pic de cald“, spune Lundell, fiindcă lemnele sînt aşa de scumpe ; şi aici a fost destul de frig în aprilie.

— Cum poate să pozeze ca model cineva care arată ca un Quasimodo ?

— Da, într-o coborire de pe cruce trebuie să-l reprezinte pe tîlharul căruia i s-au zdrobit deja oasele ; bietul de el a suferit de sciatică şi dacă se apleacă peste spătarul scaunului arată destul de bine. Uneori trebuie sâ-i întoarcă spatele şi atunci îl reprezintă pe celălalt tîlher.

—•- Dar de ce nu face nimic el însuşi ? N-are talent ?

— Oile Montanus, dragul meu, este un geniu, dar nu vrea să lucreze, el este filozof şi cu siguranţă că ar fi ajuns un om mare dacă ar fi studiat. Este într-adevăr ciudat să-i asculţi pe el şi pe Ygberg vorbind ; ce-i drept, Ygberg a citit mai mult dar Montanus are o minte atît de subtilă că uneori îl pune în încurcătură şi atunci Yg-

berg Îşi ia tălpăşiţa şi mai citeşte o bucată; dar altădată nu-imai împrumută lui Montanus cartea.

— Nu zău, preţuieşti filozofia lui Ygberg ? Întrebi Falk.

— O, este subtilă, foarte subtilă! Iţi ţaace Fichte ? Măi, măi, măi, ce bărbat !

— Ei, îl întrerupse Falk, căruia nu-i plăcea F\chte, şi cine sînt cele două figuri din căsuţă ?

— Nu zău, i-ai văzut şi pe aceia ? Ei bine, unul este Lundell cel practic, pictor de portrete, sau mai bine zis, pictor de biserici, şi celălalt este prietenul meu Rehnh- jelm.

Ultimele cuvinte căută să le spună pe un ton cit mal indiferent, ca să facă cu atît mai mare impresie.

— Rehnhjelm ?

— Da, un băiat foarte drăguţ.

— Poza acolo ca model ?

— Ia te uită ! Da, Lundell ăsta ştie să profite de oameni ! Un om dotat, deosebit de practic. Dar vino cu mine să mergem înăuntru şi să-l tachinăm un pic, este cea mai bună distracţie care există aici, la ţară ; poate că ai să-l auzi vorbind pe Montanus şi asta este de-a dreptul interesant.

Mai puţin atras de perspectiva de a-1 auzi vorbind pe Montanus decît de speranţa că va căpăta un pahai cu apă, Falk îl însoţi pe Sellen şi îi ajută să ducă şevaletul şi caseta.

In căsuţă scena se schimbase şi modelul se aşezase pe scaunul rupt, iar Montanus şi Ygberg se aşezaseră pe laviţă. Lundell stătea în faţa şevaletului şi fuma sforăind dintr-o lulea de lemn, în faţa camarazilor lui săraci care se bucurau de simpla apropiere a unei

pipe cu tutun.

După ce asesorul Falk fu prezentat, Lundell îl luă în primire imediat vrînd să-i audă părerea despre tabloul lui. Amintea de Rubens, cel puţin ca subiect, dacă nu ca desen sau culoare. Apoi Lundell îşi vărsă focul pe timpurile atît de grele pentru artişti, făcu praf Academia şi înfieră guvernul care nu face nimic pentru arta autohtonă. Tocmai pictează o schiţă pentru tabloul de altar d« la Trăskâla, însă nu este sigur că va fl acceptată, pentru că fără intrigi şi relaţii nu se poate răzbi. La aceste cuvinte aruncă o privire cercetătoare la îmbrăcămintea lui Falk, ca să-şi dea seama dacă poate fi util ca relaţie.

Cu totul alt efect avu apariţia lui Falk asupra celor doi filozofi. Eli descoperiseră îndată în el unul „cu stu- dii" şi îl urau, pentru că le putea răpi prestigiul pe ca- re-1 aveau în mica lor societate. Schimbau între ei priviri .semnificative, pe care Sellen le surprinse imediat şi de aceea se simţi tentat să-şi prezinte prietenii în toată strălucirea lor şi, dacă era posibil, să aranjeze o ciocnire. Găsi curînd mărul discordiei, ochi, trase şi nimeri.

— Ygberg, ce spui de tabloul lui Lundell ?

Ygberg, care nu se aşteptase să i se dea cuvîntul atît de curînd, trebui să se gîndească vreo cîteva secunde. Apoi răspunse sacadat, în timp ce Oile îl bătea pe spate, ca să se ţină tare :

— O operă de artă poate fi, după părerea mea, separată in două categorii : conţinut şi formă. în ceea ce priveşte conţinutul acestei opere de artă, ea are un conţinut profund şi general uman, motivul este fecund în sine şi conţine toate definiţiile şi potenţele care se pot valorifica în producţia artistică; în ceea ce priveşte însă forma, care trebuie să se manifeste de facto, ca noţiune în sine, adică absoluta identitate, fiinţa, eul — nu mă pot abţine să o găsesec mai puţin adecvată.

Lundell era măgulit de apreciere, Oile rînjea atît de fericit de parcă ar fi văzut oştirile cereşti, modelul dormea şi Sellen socoti că Ygberg obţinuse un succes deplin. Acum toate privirile se îndreptară spre Falk care trebuia să ridice mănuşa aruncată, deoarece toţi erau de acord că era vorba de o mănuşă.

Falk era in acelaşi timp amuzat şi enervat; căută în debaraua memoriei lui vreo pocnitoare filozofică^ dar observă că pe Oile Montanus îl apucaseră nişte convulsii ale obrazului, ceea ce însemna că are de gînd să vorbească. Falk alese la întîmplare, îşi încărcă puşca ca Aristotel şi trase.

— Ce înţelegeţi prin adecvat ? Nu-mi amintesc ca Aristotel să folosească acest cuvînt in metafizica lui.

In încăpere se făcu linişte deplină şi se simţea că aci are loc o luptă intre Lill-Jans şi Gustavianum. Pauza se prelungi mai mult decît era de dorit, căci Ygberg nu-1 cunoştea pe Aristotel, dar decît să recunoască mai bine murea. Pentru că nu era tare în raţionamente, nu descoperi breşa pe care Falk o lăsase deschisă ; Oile însă o observă, prinse proiectilul aristotelic, îl apucă cu amândouă mîinile şi-l azvîrli înapoi, înspre adversar.

— Deşi ignorant, îndrăznesc totuşi să întreb in ce măsură a anihilat domnul asesor argumentele adversarului său. Cred că cuvîntul adecvat se poate introduce ca determinant intr-o concluzie logică şi să fie valabil ca atare chiar dacă Aristotel nu-1 menţionează în metafizica lui. Am dreptate, domnii mei ? Nu ştiu ! Sînt un ignorant iar domnul asesor a studiat lucrurile acestea !

Vorbise cu ochii pe jumătate închişi; acum îi închise de tot şi arăta neruşinat de modest.

— Oile are dreptate, murmurară din toate părţile.

Falk simţi că trebuie să ia măsuri energice ca să salveze onoarea Uppsalei ; făcu o voltă în jocul de cărţi filozofic şi aruncă un as.

— Domnul Montanus a negat propoziţia precedentă sau a spus pur şi simplu : *nego mayorem !* Bine ! Susţin încă o dată că a rămas dator cu un *posterius prius ;* cînd trebuia să tragă o concluzie parţială s-a încurcat şl a făcut un silogism *ferioque* în loc de *barbara;* a uitat regula de aur : *Caesare Camestres festino barocco secundo* şi de aceea concluzia dumnealui este limitativă ! N-am dreptate, domnii mei ?

— Multă dreptate, multă dreptate, răspunseră toţi, în afara celor doi filozofi care nu ţinuseră niciodată un tratat de logică în mînă.

Ygberg părea că a muşcat într-un cui iar Oile se strîmba de parcă i-ar fi intrat în ochi tutun de prizat ; dar fiind băiat isteţ descoperi metodele tactice ale adversarului. Luă deci repede hotărîrea să nu răspundă la întrebare ci să vorbească despre altceva. Scoase la iveală din memorie tot ce învăţase şi tot ce auzise, începînd cu referatul despre sistemul lui Fichte, pe care Falk îl auzise prin gard, şi asta dură aproape toată dimineaţa.

Intre timp Lundell picta şi îşi sugea pipa de lemn îndopată. Modelul adormise pe scaunul rupt şi capul i se lăsa din ce în ce mai jos pînă cind, pe la amiază, îi «alirna între genunchi astfel că un matematician ar fi putut calcula cînd avea sâ ajungă în centrul pămîntului.

Sellen şedea în fereastra deschisă şi se amuza iar bietul Falk, care visa să se sfîrşească odată cu această oribilă filozofie, trebuia să le arunce în ochi duşmanilor pumni întregi de praf de tutun filozofic. Chintil ar fi fost fără sfirşit dacă centrul de greutate al modelului adormit nu s-ar fi deplasat treptat spre partea cea mai şubredă a scaunului astfel că acesta se frînse şi Rehnhjelm căzu la podea, ceea ce îi oferi lui Lundell prilejul de a se descărca împotriva patimii beţiei şi urmărilor ei deplorabile atît pentru cel atins cît şi pentru ceilalţi, prin care se subînţelegea pe sine însuşi.

Falk, dorind să-l ajute pe tînăr să'iasă din încurcătură, se grăbi să pună o întrebare care putea să prezinte interesul cel mai general.

— Unde vă gindiţi să luaţi astăzi masa de prînz, domnilor ?

Urmă o tăcere, de se puteau auzi muştele bîzîind ; Falk nu ştia că a călcat pe cinci bătături dintr-o dată. Lundell rupse primul tăcerea. El şi cu Rehnhjelm aveau de gind să mănînce la Marmita, unde obişnuiau să mă- nînce, fiindcă acolo aveau credit; Selliin nu voia să mănînce acolo pentru că nu-i plăcea cum se găteşte, dar nu se hotărîse încă pentru nici un local, şi spunînd această minciună aruncă o privire întrebătoare şi îngrijorată spre model. Ygberg şi Montanus „aveau mult de lucru“ şi de aceea nu voiau să-şi „strice ziua îmbrăcîndu-se şi mergînd în oraş“ ; preferau să-şi facă rost de cîte ceva de pe-aici; ce putea să fie acest ceva, nu spuneau.

Apoi urmă toaleta care, în cea mai mare parte, consta în spălat, afară, la vechea fîntînă din grădină. Sellen, care era totuşi filfizon, ascunsese sub laviţă un pachet învelit în hîrtie de ziar din care scoase un guler, manşete şi un plastron, toate de hîrtie ; apoi îşi petrecu mult timp ingenunchiat la gura fintînii ca să vadă cum să-şi facă nodul la panglica de mătase verde-cafenie pe care **o** căpătase de la o fată şi să-şi pieptene părul într-un anumit fel; după ce îşi

lustrui pantofii cu o frunză de brusture, îşi perie pălăria cu mîneca hainei, îşi puse o zambilă la butonieră şi îşi luă bastonul de trestie, fu gata. La întrebarea lui dacă Rehnhjelm vine curînd, Lundell răspunse că acesta va avea timp numai peste cîteva ore, trebuie să-i ajute la desen, iar Lundell obişnuia să deseneze întotdeauna între douăsprezece şi două. Rehnh- jelm era supus şi asculta, cu toate că îi venea greu să se despartă de prietenul său Sellen, la care ţinea, pe cînd Lundell îi inspira de-a dreptul repulsie.

— In orice caz, ne întîlnim astă seară la Salonul Roşu ! spuse Sellen consolator şi în privinţa asta toţi fură de acord, chiar şi filozofii şi moralistul Lundell.

în drum spre oraş Sellen îl iniţie pe prietenul său Falk în tot felul de secrete privind noii colonişti din Lill-Jans, din care reieşea că el însuşi a rupt-o cu Academia din cauza deosebirilor 4[e] vederi asupra artei; însă este sigur că are talent şi într-o zi va avea succes chiar dacă va avea mult de aşteptat, pentru că este nespus de greu să-ţi faci un nume fără să ai medalia regală. îi mai stăteau în faţă chiar şi obstacole naturale : se născuse pe coasta neîmpădurită a Hallandei şi învăţase să iubească măreţia şi simplitatea acestei naturi, insă publicul şi criticii preferă deocamdată amănuntele, mărunţişurile şi de aceea nu putea vinde nimic ; desigur că putea să picteze ca şi ceilalţi, dar asta nu voia.

Lundell în schimb este un om practic — Sellen pronunţa întotdeauna cuvîntul practic cu un anumit dispreţ. El pictează după gustul şi dorinţa lumii; el nu suferă niciodată de indispoziţii ; e drept că a părăsit Academia, din motive secrete, practice — dar nu a rupt cu ea, chiar dacă o afirmă pretutindeni. El se descurcă foarte bine desenînd pentru magazine ilustrate şi cu toate că talentul lui este neînsemnat, fără îndoială că într-o zi va avea succes prin relaţii şi în primul rînd prin intrigi învăţate de la Montanus care a proiectat deja unele planuri realizate cu succes de Lundell — iar Montanus ăsta este un geniu, chiar dacă este îngrozitor de nepractic.

Rehnhjelm este fiul unui om odinioară bogat, din Norr- lîuid. Tatăl lui fusese proprietarul unei mari moşii, pe care in cele din urmă o pierduse şi intrase în mlinile administratorului. Acum

„bătrînul aristocrat este destul de sărac, şi doreşte ca fiul lui să tragă învăţătură din trecutul lui, să devină administrator şi să aducă familiei din nou o moşie şi de aceea el este acum la Institutul de comerţ ca să înveţe contabilitatea agricolă, pe care o detestă. Este un băiat drăguţ, dar puţin cam moale şi se lasă condus de şiretul Lundell, care nu ezită să-şi ia plata în natură pentru predicile de morală şi pentru protecţia pe care i-o acordă.

Intre timp Lundell şi Rehnhjelm se apucaseră .de treabă, adică Rehnhjelm desena, pe cînd maestrul stătea culcat pe laviţă şi supraveghea lucrarea, va să zică fuma.

— Dacă eşti silitor te iau cu mine să mîncăm de prînz la Bumbul de cositor, îi promise Lundell, care se simţea bogat cu cei doi taleri pe care îi salvase de la pieire.

Ygberg şi Oile ,se reţrăseseră la marginea pădurii ca să petreacă prînzul dormind. OUe era radios după victoriile lui, dar Ygberg era posac; elevul lui îl întrecuse. în afară de asta îi îngheţaseră picioarele şi era grozav de flămînd fiindcă discuţia plină de zel despre mîncare trezise in el doririţe adormite care nu ieşiseră la lumină de un an întreg. Se culcară sub un molid ; Ygberg ascunse sub cap cartea preţioasă pe care nu voia să i-o împrumute niciodată lui Oile, bine învelită într-o hîrtie, şi se întinse cît era de lung. Era palid ca un cadavru, rece şi liniştit ca un cadavru care a renunţat la speranţa în reînviere. Vedea deasupra capului cum păsărelele ciuguleau seminţele de pin şi lăsau să cadă cojile peste el, vedea o vacă grasă cum paşte printre arini şi mai vedea cum urcă fumul pe coşul de la bucătăria grădinarului.

— Ţi-e foame. Oile ? întrebă el cu voce stinsă.

— Nu, spuse Oile şi aruncă priviri flămînde spre cartea minunată.

— De-aş putea să fiu o vacă ! oftă Ygberg, îşi încru- cişă mîinile pe piept şi îşi încredinţă sufletul somnului binefăcător.
Cînd respiraţia lui slabă deveni destul de regulată, prietenul care veghea îi trase cartea de sub cap, cu grijă să nu-1 deranjeze pe cel ce dormea ; apoi se aruncă pe burtă şi începu să înghită preţiosul conţinut, uitînd atît de Bumbul de cositor cît şi de

Marmită.

4

STAPINI ŞI ClINI

Trecuseră cîteva zile. Soţia lui Cari Nicolaus Falk, în vîrstă de douăzeci şi doi de ani, tocmai îşi băuse cafeaua în pat, in colosalul pat de mahon din imensul dormitor. Era ora zece. Soţul ei plecase de la ora şapte de dimineaţă ca să ia in primire in, jos, lîngă pod, dar convingerea că nu va veni acasă aşa curînd nu era totuşi. mo-tivul pentru care tînăra femeie îşi lua libertatea să ră- mină atît de mult în pat, cu toate că era împotriva obi- . ceiurilor casei. Mai curînd părea că îi face plăcere să încalce toate tradiţiile şi obiceiurile înrădăcinate ale casei. Era căsătorită de numai doi ani, dar avusese timp su ficient ca să introducă reforme radicale în vechea, conservatoarea casă burgheză, unde toate erau vechi, chiar şi servitorii ; ea obţinuse această putere cind bărbatul îi declarase dragostea şi ea se milostivise, răspunzîndu-i da, adică binevoise să se elibereze de detestatul cămin părintesc, unde trebuia să se scoale la ora şase de dimineaţă ca să muncească ziua întreagă. Folosise bine timpul logodnei ; îşi acumulase toate garanţiile că va putea duce o viaţă liberă şi după bunul ei plac, fără nici un ames-tec din partea soţului; aceste garanţii constau fireşte in promisiuni făcute de un bărbat îndrăgostit lulea, dar ea, care rămăsese total lucidă, le reținuse, întipărindu-le în memorie. Bărbatul, în schimb, după doi ani de căsnicie fără copii, era înclinat să uite toate acele învoieli : că soţia lui poate dormi oricit vrea, că îşi poate bea cafeaua în pat ş.a.; el fusese chiar atît de lipsit de delicateţe în- dt i-a reamintit că o scosese din mlaştină, că o eliberase

dintr-un infern şi că el se sacrificase acceptând o mezalianţă — tatăl ei fusese contramaistru în flotă. Acum stătea culcată şi căuta răspunsuri la una sau alta dintre învinuirile de acest fel şL pentru că inteligenţa ei trează nu fusese niciodată înceţoşată de vreo pornire sentimentală în tot timpul de cînd se cunoscuseră, putea profita de el — şi ştia să profite. De aceea simţi pur şi simplu plăcere auzind simptomele cu care soţul ei se întorcea la micul dejun. Pentru început fură trîntite uşile de la sufragerie şi ân acelaşi timp se auziră nişte răcnete puternice, ceea ce o făcu pe tânăra femeie £ă-şi bage capul sub plapumă ca să-şi ascundă risul. Auzi paşi pe covorul din vestibul şi îl văzu în uşa dormitorului pe jsoţul furios, cu pălăria pe cap. Doamna ii intoarse spatele şi âl chemă cu glasul cel mai dulce :

— Tu eşti tontuleţule ? Intră, intră !

Tontuleţul. ăsta era numele lui de alint (iar stăpinii aveau unele şi mai originale), nu avea chef să intre dar rămase în uşă şi strigă :

— De ce nu e pusă masa pentru micul dejun ? Ai ?

— întreabă servitoarele, nu-i treaba mea să pun masa. Dar fii atît de bun şi scoate-ţi pălăria cin 3 intri, domnul meu !

— Ce-ai făcut cu scufia mea?

— Am băgat-o în foc! Era atît de slinoasă incit mi-am închipuit că ţi-e ruşine cu ea.

— Ai băgat-o în foc ! Ei, despre asta o să mai vorbim noi! De ce te lăfăieşti în pat pînă la ora asta, în loc să vezi de servitoare ?

— Fiindcă aşa-mi place !

— îţi închipui că m-am însurat cu o femeie care nu vrea să

vadă de casă ?

— Da, ai făcut-o ! Şi de ce-ţi închipui că te-am luat eu ? Ţi-am spus-o de o mie de ori — ca să nu trebuiască să muncesc, şi tu mi-ai promis asta ! Vrei să spui că nu mi-ai promis ? Poţi să juri că nu mi-ai promis ? Vezi ce fel de om eşti ? Exact la fel ca toţi ceilalţi!

—■ Da, asta era atunci!

— Atunci ? Cînd ? Promisiunile nu obligă pentru totdeauna ? O fi poate un anumit sezon cind trebuie făcute ?

Soţul cunoştea prea bine această logică implacabilă şi buna dispoziţie a soţiei avu acelaşi efect ca şi 1; cri- mile — capitulă.

— Cred că diseară am musafiri, anunţă el.

— I-auzi, aşa crezi ! Bărbaţi ?

— Fireşte ! Nu suport femeile.

— Păi atunci sigur că ţi-ai făcut cumpărăturile !

— Nu, p-astea să le faci tu !

— Eu ? Nu, n-am bani pentru musafiri ! Nici nu mă gîndesc să cheltuiesc banii de coşniţă pentru cumpărături speciale.

— Nu, mai bine îi cheltuieşti pentru toaletele tale şi alte lucruri nefolositoare.

— Numeşti lucru nefolositor că stau acasă şi muncesc pentru tine ? Este oare nefolositoare o scufie de fumător, sînt oare papucii nefolositori ? Spune ! Răspunde sincer.

Ştia să-şi formuleze întrebările astfel încît răspunsul să fie nimicitor pentru cel ce răspundea. Asta era chiai şcoala soţului, la

care învăţase. Ca să nu fie nimicit el trebuia deci să atace neîncetat subiecte noi.

— Am într-adevăr un motiv, spuse el cu o anumită emoţie, să invit lume astă seară ; vechiul meu prieten Fritz Levin de la poştă a fost numit titular după nouăsprezece ani de serviciu — a scris în *Gazeta poştei* de ieri. Dar pentru că se pare că îţi displace şi tu ştii că eu fac întotdeauna cum vrei tu, nu mă mai preocup de asta şi o să-l primesc numai pe el și pe magistrul Nystrom. jos în birou.

— I-auzi, netrebnicul de Levin a ajuns titular ! Foarte bine ! Atunci poate-ţi recapeţi tot bănetul pe care ţi-1 datorează.

— Da, da, m-am gîndit şi la asta !

— Dar ia spune-mi cum de poţi să ai relaţii cu un astfel de netrebnic şi cu magistrul ăsta ; sînt nişte adevărate hahalere, n-au nici haine pe ei.

— Ia ascultă, .nevestică, eu nu mă amestec în treburile tale, nu te amesteca nici tu în ale mele !

— Dacă ţu ai musafiri jos, nu ştiu ce m-ar Împiedica să am şi eu musafiri, aici, sus.

— Nu, absolut nimic !

— Ei atunci, apropie-te, tontuleţule şi dă-mi cîţiva bani !

Tontuleţul, care era mulţumit de rezultat în toate privinţele, ascultă ordinul cu plăcere.

— Cît vrei ? Azi sînt cam pe sponci cu banii.

— Păi, cincizeci pni-ar ajunge.

— Eşti nebună ?

— Nebună, dar fii aşa de bun şi dă-mi cît iţi cer ; n-am de gînd să flăminzesc în timp ce bărbatul îmi umblă prin cîrciumi şi se ghiftuieşte.

Pacea fu încheiată şi ambii parteneri se despărţiră mulţumiţi. El scăpă de micul dejun prost de acasă, trebuia să ia masa în oraş, scăpă şi de cina sărăcăcioasă de sus, in prezenţa cucoanelor de care se jena, căci fusese prea mult timp flăcău, nici nu trebuia să aibă conştiinţa încărcată că îşi lasă nevasta singură fiindcă ea însăşi aştepta musafiri şi voia să scape de el — toate astea meritau cincizeci de taleri !

După ce bărbatul plecă, nevasta o sună pe cameristă, din pricina căreia rămăsese atît de mult în pat, pentru că aceasta spusese că, mai înainte, aici în casă lumea obişnuia să se scoale la ora şapte. Ceru să i se aducă hîrtie şi toc şi scrise următorul bilet nevestei revizorului Homan, care locuia peste drum :

Dragă Evelyn,

Vino la mine astă seară la o ceaşcă de ceai şi atunci vom

putea discuta despre statutul asociaţiei „Pentru drepturile f e m e i i P o a t e *că un bazar sau un spectacol de amatori ar fi de oarecare folos. Doresc într-adevăr să Văd asociaţia pusă pe picioare; aceasta este o profundă necesitate, cum. adesea ai spus, şi dacă mă gindesc simt* că *este foarte profundă. Crezi că înălţimea Sa ar binevoi să-mi facă cinstea de a veni* ? *Aş putea eventual să-i fac* eu o *vizită mai întii. Vino şi ia-mă la ora douăsprezece, să mergem la Bergens şi să bem o şocolată. Soţul meu este plecat.*

A ta, Eugenie

P.S. : Soţul meu este plecat.

După aceea se sculă şi se îmbrăcă pentru a fi gala la ora douăsprezece.

*

Era în seara aceleiaşi zile. Strada Osterlâng era deja întunecată cînd orologiul de la biserica germană bătu şapte, doar o slabă rază de lumină de pe ulicioara Fer- ken mai ajungea în prăvălia de mărunţişuri din in a lui Falk, pe care Andersson tocmai o închidea. Obloanele din interiorul biroului erau trase şi gazul aprins. Era măturat şi dereticat; lîngă uşă se găseau două coşuri cu sticle, din care ieşeau gituri lăcuite in galben şi roşu, învelite în staniol şi chiar în hîrtie de mătase roz. în mijlocul încăperii se afla masa cu faţă albă ; pe ea tronau un bol din Indiile orientale şi un sfeşnic greu de argint cu mai multe braţe. Iar Cari Nicolaus Falk umbla de colo pînă colo prin cameră. îmbrăcase o redingotă neagră şi arăta respectabil dar şi vesel. Avea dreptul să pretindă o seară plăcută ; o plătise şi o aranjase el însuşi, era la el acasă, dar nu trebuia să se jeneze de cucoane iar musafirii lui erau de aşa natură că putea să le pretindă nu numai atenţie şi politeţe ci chiar ceva mai mult. De altfel erau numai doi, dar lui nu-i plăcea să aibă multă lume in jur ; cei aşteptaţi erau prietenii lui devotaţi, fideli ca nişte cîini, supuşi, agreabili, întotdeauna gata să-l linguşească şi niciodată puşi pe contrazicere. Pentru banii lui şi-ar fi putut desigur face relaţii mai bune şi de două ori pe an chiar avea astfel de lume, erau invitaţi vechii prieteni ai tatălui său, dar cinstit vorbind, era prea despot ca să se simtă bine împreună cu ei.

Acum era şapte şi trei minute, dar niciunul dintre musafiri nu

sosise încă. Falk începu să fie nerăbdător. Era obişnuit ca atunci cînd îşi chema oameni, aceştia să se prezinte la minut. Insă gîndul la aranjamentul nemaipomenit de orbitor şi la impresia uluitoare pe care avea s-o facă îi prelungi răbdarea pe timpul minutului care trecu pînă ce intră funcţionarul Fritz Levin, de ia poştă.

— Bună seara, frate dragă *— nu ! — se opri cu paltonul pe jumătate dezbrăcat, îşi puse ochelarii şi se pre- J'«K:U bi.rpriii^ du pregătirile» grn:v!U^işe, dc i;a:vâ ar. fi vrut hă cadă pe spate de uimire.

— Sfeşnicul cu şapte braţe şi tabernacolul. O Doamne,

o Doamne ! strigă el cînd văzu coşurile ru sticle.

Cel ce îşi scotea paltonul în timpul acestor amabilităţi bine studiate era un bărbat de vîrstă mijlocie, tipul secretarului regal la modă acum douăzeci de ani, cu mustaţa unită cu favoriţii, părul cu cărare intr-o parte şi pieptănătură coup-dt-vent. Era palid ca un cadavru, străveziu ca un giulgiu, elegant îmbrăcat, dar arăta ca şi cum toate membrele i-ar fi fost îngheţate şi ar fi avut relaţii ascunse cu sărăcia.

Falk îi ură bun venit intr-un mod grosolan şi arogant, cepei ce vroia să insemne, pe do o parte, că dispreţuieşte linguşirea, mai ales din partea lui, dar că, pe de altă parte, cel sosit se bucură de încrederea de a fi prietenul său ; ca felicitare ocazională pentru numirea acestuia crem potrivit să facă o legătură cu diploma regală a tatălui său, privind numirea in funcţia de comandant al gărzii civice.

— Ei, trebuie să le simţi bine cînd ai o diplomă regală ! Ai ? Tatăl meu avea o diplomă regală...

— Iartă-mă, frate dragă, eu n-am decît una de stat.

— Păi diplomă de stat sau regală, c tot aia ; tu n-ai ce să mă înveţi, mă ! Tata mai avea şi o diplomă regală.

— Te asigur, frate !

— Asiguri ! Ce vrei să spui cu asigur ? Crezi că n-am altă treabă decît să mint ? Spune ! Crezi într-adevăr că mint ?

— Nu, pentru atîta lucru nu trebuie să te înfierbînţi !

— Atunci recunoşti că nu mint. deci ai o diplomă regală. Ce-mi tot spui prostii ? Tatăl meu...

Omul cel palid, care încă de la intrarea în birou părea că are pe urmele lui o ceală de furii căci tremura clin

toate mădularele, se repezi la binefăcătorul lui, ferm decis să încheie scurt procesul înainte de a începe banchetul, ca după aceea să fie liniştit.

— Ajută-mă, gemu el ca unul care se îneacă şi scoase o cambie din buzunarul de la piept.

Falk se aşeză pe sofa, îl strigă pe Andersson, îi porunci să destupe sticlele şi începu să pregătească bolul. Apoi îi răspunse palidului :

— Ajutâ-mă ? Nu te-am ajutat ? Nu te-ai împrumutat în repetate rînduri fără să-mi mai înapoiezi nimic ? Ai ? Ei, nu te-am ajutat ? Ce părere ai ?

— Frate dragă, ştiu că întotdeauna ai fost bun cu mine.

— Ehei, nu eşti titular acuma ? Ba da! Foarte bine! Acum toate trebuie să se îndrepte ! Iţi plăteşti datoriile şi începi o viaţă nouă. De optsprezece ani tot aud asta. Ei, dar ce leafă primeşti acum ?

— O mie două sute de taleri, faţă de opt sute cit aveam înainte, dar ascultă-mă. Diploma costă o sută douăzeci şi cinci, casa de pensii opreşte cincizeci, fac o sută şaptezeci şi cinci; de unde să-i iau ? Dar acum urmează ce-i mai rău : creditorii mi-au pus proprire pe jumătate din leafă aşa că îmi rămin numai şase sute de taleri ca să trăiesc, faţă de opt sute cit aveam înainte şi pentru asta am aşteptat nouăsprezece ani. Este amuzant să fii titular, nu ?

— Da, dar de ce te-ai băgat în datorii ? Nu trebuie să te bagi în datorii; niciodată să-nu-te-bagi-în-da-to-rii!

— Dacă timp de mai mulţi ani n-am primit gratifi- caţie decît o sută de taleri !

— Atunci n-ai ce căuta acolo. Oricum, astea sînt lucruri oare

nu mă privesc deloc ! Nu-mă-pri-ve;sc-de-loc!

— Pentru ultima oară. nu vrei să semnezi ?

— îmi cunoşti principiile, în astfel de cazuri nu semnez niciodată. Acum gata cu asta !

Levin nu părea deloc neobişnuit cu astfel de refuzuri şi se linişti. De altfel, în acest moment intră magistrul Ny strei m şi, aşa cum era de dorit, întrerupse convorbirea. Era un om uscăţiv, cu înfăţişare misterioasă şi de virstâ misterioasă ; activitatea lui era de asemenea misterioasă — poate că era profesor la vreo şcoală de car? tier din sud, dar la care din ele, nimeni nu întreba **şi** el nu era dispus să discute despre asta. Misiunea lui în societatea lui Falk era în primul rînd aceea de a fi numit magister, dacă cineva putea să audă. In al doilea, de h fi supus şi amabil, în al treilea de a veni din cînd în c'ind să se împrumute, dar cel mult cu o hîrtie de cinci coroane, pentru că dintre necesităţile spirituale ale lui Falk făcea parte aceea de a împrumuta bani, fireşte doar sume mici, şi în al patrulea, de a scrie versuri pentru ocazii festive, aceasta nefiind cea mai puţin importantă dintre sarcinile lui.

Cari Nicolaus Falk se aşezase acum în mijlocul sofalei sale de piele, pentru că nu trebuia să se uite că era sofaua lui, înconjurat de statul lui major, sau de dinii lui, cum se mai putea spune. Levin găsea totul magnific, bolul, paharele, polonicul, trabucele (lada întreagă de Pe placa şemineului era pusă la dispoziţie), chibriturile, scrumierele, sticlele, dopurile, sirmele — totul. Magistrul arăta mulţumit şi nu trebuia să vorbească, pentru că asta o făceau ceilalţi; trebuia doar să fie prezent şi, la nevoie, să servească drept martor.

Falk ridică primul pahar şi bău — pentru cine, nimeni nu află, dar magistrul presupuse că este pentru eroul zilei şi de aceea scoase îndată versurile pe care începu să le citească „lui Fritz Levin cînd a fost numit titular".

Pe Falk îl apucă o tuse zgomotoasă care tulbură lectura, astfel încît poantele cele mai hazlii se pierdură ; dar Nys- trom, care era

un om înţelept, prevăzuse asta şi de aceea indusese acest adevăr atît de frumos gîndit şi exprimat: „Ce dracu Fritz Levin s-ar fi făcut, de Cari Nicolaus nu s-ar fi născut!“ Această aluzie subtilă la numeroasele împrumuturi pe care Falk i le acceptase prietenului său titular, făcu să se potolească tuşea lui Falk şi astfel ultima strofă se putu înţelege mai bine, dar aceasta, în mod lipsit de tact, era dedicată lui Levin, eroare care ameninţa să strice din nou armonia. Falk îşi goli paharul ca şi cum ar fi golit o cupă plină ochi cu nerecunoştinţa.

— Astăzi nu eşti aşa de amuzant ca de obicei, Nys- trom !

— Nu. A fost mai amuzant la a treizeci şi opta aniversare, îl ajută Levin, căci ştia ce trebuie să urmeze.

Falk îşi cercetă cele mai ascunse colţuri ale sufletului ca să afle dacă acolo se ascunde vreun fel de ipocrizie — şi pentru că era prea închipuit ca să vadă ceva, nu văzu nimic. Continuă deci :

— Da, cred şi eu ! A fost tot ce am auzit mai amuzant ; este atît de spirituală că ar trebui tipărită ; ar trebui să-ţi tipăreşti lucrările astea, auzi mă Nystrom ! Sigur că o ştii pe din afară, nu-i aşa ?

Nystrom avea o memorie prea slabă, sau. pentru M spune adevărul, socotea că băuseră prea puţin ca să poată aduce un afront atît de grosolan simţului decenţei şi bunului gust — ceru deci amînare ; dar Falk, pe care opoziţia tăcută îl irita şi care mersese deja prea departe ca să se mai întoarcă, insistă. Crezu chiar că are la el o copie a poeziei ; căută în portofel şi, ce să vezi, era aco - lo ! Modestia îi interzicea să o citească el însuşi, o făcuse adesea dar suna mai bine dacă o citea altcineva. Bietul ciine îşi smuci lanţul dar acesta rezistă. Era o fire sensibilă, magistrul, dar trebuia să fie grosolan pentru a putea stăpîni în continuare preţiosul dar al vieţii şi fusese de-a dreptul grosolan. Toate situaţiile de viaţă cele mai intime erau dezvăluite, tot ce avea legătură cu naşterea celui ce împlinise treizeci şi opt de ani, primirea in sinul bisericii, educaţia şi îngrijirea erau ridiculizate şi l-ar fi dezgustat pe subiect însuşi, dacă ar fi fost vorba de altcineva, dar acum erau remarcabile pentru că se ocupau de

persoana lui. După încheierea lecturii băură cu aclamaţii în sănătatea lui Falk şi băură multe pahare, pentru că se simţeau prea lucizi ca să-şi poată ţine în frîu adevăratele sentimente.

Apoi masa fu strinsă jşi apăru o splendidă cină, cu stridii, pasăre şi alte bunătăţi. Falk umbla de jur împrejur şi mirosea gustările, trimitea înapoi una sau alta, se îngrijea dacă porterul englezesc era rece şi dacă vinurile erau frapate fiecare după soiul lui. Acum clinii trebuiau să treacă la treabă şi să-i ofere un" spectacol agrea-bil. Cînd totul fu gata îşi scoase ceasul de aur şi, ţinîn- du-1 în mină, puse următoarea întrebare glumeaţă, ou carp cei ce trebuiau să răspundă erau atit de obişnuiţi, atit de obişnuiţi:

— Ce oră arată ceasurile de argint ale domnilor ?

Conştiincioşi şi rizind forţat, dădură răspunsul dorit:

ceasurile lor erau la ceasornicar. Asta îl aduse pe Falk intr-o.dispoziţie strălucită, care se exterioriza într-un fel cu totul neaşteptat:

— Hrănirea animalelor la ora opt! — după aceea se aşeză, umplu trei pahare cu rachiu, bău unul şi îi îndemnă pe ceilalţi să facă la fel.

— încep eu, dacă voi nu vreţi ! Fără mofturi! Da- ţi-i drumul, băieţi!

Şi astfel începu hrănirea animalelor. Cari Nicolaus, care nu era deosebit de flămînd, avea răgazul să se bucure de pofta celorlalţi şi îi îndemna să mănînce, asaltîn- du-i cu grosolănii. Un zîmbet de nemărginită bunăvoinţă se întindea pe chipul lui blond şi senin cînd vedea rîvna lor şi era greu de spus ce îl încinta mai mult: că mîncau atît de repede, sau că erau atit de flămînzi. Parcă era un birjar care îi îndemna plescăind din limbă şi bă- tind din palme :

■ — Mănîncă, mă, Nystrom; nu se ştie dacă mai capeţi curînd aşa ceva ! îndoapă-te, notarule, după cum se vede mai trebuie să pui carne pe oase.. Te stiînvbi la strkiii — poate câ nu-s bune pentru unul ca tine ? Hai ! Ia încă una! Mai ia, mă ! Nu mai poţi ? Ce tot trăncăneşti! Aşa vezi! Acum să bem cîte o halbă! Beţi bere,

băieţi! Ia mai mult somon, mă !. Ia, mă, încă un pic de somon, ce dracu ! Mănîncă, mă, ce dracu ! Tot atît te costă !

După ce pasărea fu tăiată în bucăţi. Cari Nicolaus umplu solemn paharele cu vin roşu şi oaspeţii, care se temeau de o cuvîntare, făcură o pauză. Gazda ridică paharul, îl mirosi, şi cu o profundă seriozitate, rosti următoarea urare de bun venit:

— Noroc, scroafelor !

Nystrom mulţumi ridicînd paharul şi bînd, dar Levin îl lăsă pe masă şi arăta de parcă ar fi ascuţit un cuţit în buzunarul de la spate.

Cînd supeul se apropie de sfirşit şi Levin se simţi întărit de mincare şi băutură iar vinul i se urcă la cap, simţi cum se trezeşte în el un anumit sentiment periculos de independenţă şi o puternică dorinţă-de libertate. Vocea îi deveni mai sonoră, pronunţa cuvintele cu mai multă siguranţă şi se mişca mai nestingherit.

— Dă-mi un trabuc, porunci el, un trabuc bun ! Nu gunoiul ăsta !

Cari Nicolaus o luă drept o glumă reuşită şi îl ascultă.

— Nu-1 văd aici pe fratele tău astă seară, spune Levin nonşalant.

In vocea lui era ceva rău prevestitor şi ameninţător ; simţind asta, Falk se indispuse.

— Nu! răspunse el scurt dar nesigur.

Levin aşteptă, înainte de a da o nouă lovitură. Făcea parte dintre îndeletnicirile lui cele mai rentabile să se bage în treburile oamenilor, cum se spune, şi ducea birfa de la o familie la alta, semăna ici şi colo cîte un pic de discordie ca să joace după aceea rolul avantajos al mijlocitorului. Astfel îşi crea o influenţă demnă de temut şi putea, dacă voia, să mînuiască oamenii ca pe nişte pă-puşi. Falk simţea şi el această influenţă neplăcută şi voia să se

elibereze de ea,' dar nu putea, fiindcă Levin ştia prea bine să-i aţîţe curiozitatea prin trucuri; lăsînd să se bănuiască mai mult decît ştia de fapt el însuşi, le smulgea secretele oamenilor.

De data asta însă Levin era cel ce avea biciul în mînă şi el jură să-l facă simţit pe spinarea asupritorului său. Deocamdată mai pocnea doar în aer, dar Falk aştepta lovitura. încercă să schimbe subiectul. îndemnă la băutură şi băură. Levin devenea tot mai palid şi mai rece, dar beţia creştea ! Se juca cu victima lui!

— Nevastă-ta are musafiri astă seară, spuse el indiferent.

— De unde ştii ? întrebă Falk surprins.

— Ştiu totul, răspunse Levin arătîndu-şi dinţii. Asta era aproape adevărat. întinsele lui relaţii de afaceri îl obligau să viziteze numeroase localuri publice şi acolo auzea multe dintre cele ce se vorbeau, atît despre societatea lui cît şi despre altele.

Lui Falk i se făcu frică de-a binelea, fără să ştie de ce şi crezu că e bine să evite pericolul care se apropia. Deveni amabil, chiar umil, dar Levin era tot mai îndrăzneţ. Pînă la urmă gazdei nu-i mai rămase decît să ţină un discurs şi sâ amintească de motivul real al ghiftu- ielii cu cantităţile astea enorme de mîncare şi vin, intr-un cuvînt, să prezinte omagii eroului zilei. Nu exista altă ieşire. — Fără îndoială că el nu era orator, dar acum trebuia să fie ! Ciocăni în bol, umplu paharele şi îşi reaminti o cuvîntare veche pe care tatăl lui o ţinuse odinioară despre el, atunci cînd devenise de sine stătător, se ridică şi începu foarte rar :

— Domnilor ! De opt ani sînt de sine stătător ; pe atunci nu aveam mai mult de treizeci de ani.

Schimbarea de poziţie, din aşezat în picioare, îi ridică un puternic val de singe la cap, astfel că se simţi buimăcit, la aceasta contribuind şi privirile batjocoritoare ale.lui Levin. Era atît de aiurit incit numărul treizeci

i se păru uimitor de mare şi încremeni.

— Am spus treizeci ? N-am vrut — să spun asta ! Oricum, am fost angajatul tatălui meu — mulţi ani, nu pot să-mi aduc aminte — acum — precis, ciţi. Mda! Ar fi prea mult să repet tot ce am făcut şi am învăţat în aceşti ani, fiindcă asta este soarta omului ! Vi se pare Poate că sînt egoist...

— Auzi ! gemu Nystrom oare-şi culcase capul obosit pe masă.

Levin suflă un nor de fum spre vorbitor, ca şi cum l-ar fi scuipat.

Falk, care era acum beat de-a binelea, continuă, în timp ce privirile îi căutau o ţintă îndepărtată, la care nu Putea ajunge.

— Omul este egoist, o ştim cu toţii. Mda! Tatăl meu a ţinut o cuvîntare despre mine, cînd am devenit de sine stătător, aşa cum tocmai spuneam—

Aci oratorul îşi scoaşe ceasul de aur din buzunar şi îl desprinse din lanţ. Axnîndoi ascultătorii făcură ochi mari. **Voia** oare să-i ofere lui Levin un dar omagial ?

— ...mi-a dăruit la acea ocazie ceasul ăsta de aur, pe care l-a căpătat de la tatăl lui în anul...

Din nou cifrele astea afurisite îl siliră să dea înapoi.

— Acest ceas de aur, domnilor, l-am primit şi nu mă pot gîndi — fără emoţie — la momentul — cînd l-am căpătat. Vi se pare poate că sînt egoist, domnilor ? Dar nu sînt ! Desigur, nu este frumos să vorbeşti despre tine însuţi, dar, într-o ocazie ca asta este la-ndemînă să arunci

o privire înapoi — asupra trecutului. Doresc să povestesc numai un mic eveniment.

Uitase de Levin, uitase de semnificaţia zilei şi credea că este banchetul lui de bun rămas de la viaţa de flăcău, din ajunul nunţii. Apoi îi apăru în faţă scena cu fratele, de azi dimineaţă şi triumful lui. Simţi o nevoie confuză să vorbească despre acest triumf, dar nu-şi putea aminti alte amănunte decît că îi dovedise că este un escroc ; întreg lanţul de dovezi ii pierise din memorie şi nu mai reţinea decît două elemente : „fratele“ şi „un escroc" ; încercă să le lege dar ele rămîneau separate. — Creierul lui lucra şi lucra şi în faţa lui se desfăşurau mereu noi imagini. Dorea să vorbească despre un gest nobil din viaţa lui ; îşi aminti că îi dăduse nevestei bani de dimineaţă, că îi îngăduia să doarmă oricit voia şi să-şi bea cafeaua în pat; dar astea nu se potriveau cu împrejurarea de faţă ; se afla într-o mare încurcătură, dar îşi veni în fire înfricoşat de tăcerea care se lăsase şi de privirile sfredelitoare care-l fixau necontenit. Stătea cu ceasul în mînă. Ceasul ? Cum de ajunsese aici ? De ce şedeau ceilalţi în întuneric şi el în picioare ? Ei da, asta era, vorbise despre ceas şi ei aşteptau continuarea.

— Acest ceas, domnilor, fără îndoială că nu este deloc deosebit. Este doar din duble.

Proprietarii ceasurilor de argint de adineauri făcură ochi mari. Asta era o noutate pentru ei !

— Şi eu cred că are numai şapte rubine — deci în nici un caz

un ceas deosebit — mai curînd este un ceas prost!

Dintr-un motiv misterios, pe care nici măcar creierul lui nu-1 cunoştea, se mînie şi căută să se descarce pe ceva. Trînti ceasul de masă şi strigă :

-- Asta-i un ceas afurisit de prost, am zis. Asculta- ţi-mă cînd vorbesc! Nu mă crezi, Fritz ? Răspunde! Stai Şi te uiţi chiorîş pentru că nu crezi ce spun! Văd în ochii tăi, Fritz, că nu crezi ce spun. Eu cunosc oamenii, mă ! şi pot să mai girez încă o dată pentru tine. — Ori minţi tu, ori mint eu. Ia ascultă, am să dovedesc acum că eşti un escroc. Mda! Ascultă aici, Nystrom ! Dacă — eu — semnez un certificat fals sînt vin escroc sau nu ?

— Sigur că eşti un escroc, ce dracu 7 răspunse Nys- trom imediat.

— Da ! — Mda !

Încerca zadarnic să-şi amintească dacă Levin semnase vreun certificat fals, sau măcar vreun certificat oarecare

— apoi o lăsă baltă.

Levin. era obosit şi se temea că victima ar putea să-şi piardă luciditatea şi să nu mai fie în stare să-i ofere satisfacţia de a simţi lovitura pregătită. I-o tăie deci scurt cu o glumă chiar în stilul lui Falk :

— Noroc, escroc bătrîn !

Apoi puse în joc gîrbaciul. Scoase din buzunar un ziar şi îl întrebă pe Falk pe un ton sec, ucigător :

— Ai citit Drapelul *poporului ?*

Falk se holbă la foaia de scandal, dar tăcu. Urmă inevitabilul.

— In el este un articol nostim despre „Colegiul pentru plata

salariilor funcţionarilor[11].

Falk păli.

— Se spune că l-a scris fratele tău.

— Minciună ! Fratele meu nu e scriitor de scandal ! Nu {ratele *meu*, mă !

— Din păcate însă este pus pe seama lui! Se pare că a fost dat afară din slujbă.

— Minţi, mă !

— Nu ! De altfel l-am văzut azi luînd prînzul la Bumbul de cositor, împreună cu un golan. E tare păcat de băiatul ăsta !

Era într-adevăr cel mai rău lucru ce i se putea în- tîmpla lui Cari Nicolaus Falk ! Era dezonorat. Numele lui şi numele tatălui lui — tot ce realizase bătrînul burghez fusese în zadar. Dacă ar fi venit cineva şi i-ar fi spus că a murit nevastă-sa — pentru acest lucru s-ar fi putut găsi un leac, o pierdere de bani s-ar fi putut de asemenea repara. Dacă cineva i-ar fi spus că prietenii lui, Levin sau Nystrom, au fost arestaţi pentru fals, ar fi negat pur şi simplu că îi cunoaşte, fiindcă nu ieşea niciodată împreună cu ei. Dar înrudirea cu fratele lui nu o putea nega. Fusese dezonorat de fratele lui ; acesta era un fapt!

Lui Levin îi făcuse o anumită plăcere să-i pună în faţă povestea asta căci Falk, care nu catadicsea să-i spună fratelui său nici un cuvînt de încurajare cînd acesta putea să-l audă, obişnuia, dimpotrivă, să se fălească cu el şi cu meritele lui faţă de prieteni. „Fratele meu, asesorul ! Hm ! Asta este un cap! Ajunge departe, veţi vedea !“ Tot auzind aceste reproşuri indirecte, Levin se simţise jignit, cu atît mai mult, cu cit Cari Nicolaus făcea o deosebire de netrecut între notari şi asesori, chiar dacă nu putea s-o lămurească prin cuvinte.

Levin se răzbunase fără să mişte nici măcar un deget, atît de

ieftin, incit se crezu îndreptăţit să fie generos şi să facă pe consolatorul.

— Ei, n-o pune chiar aşa la inimă. Poţi fi om chiar dacă eşti ziarist, iar in ceea ce priveşte scandalul, nu e chiar atit de periculos. Dacă nu te atingi de persoane particulare, nu-i nici un scandal; de altfel articolul este scris cu mult spirit, plin de vervă şi este citit în tot oraşul.

Această ultimă pilulă consolatoare îl făcu pe Falk să turbeze.

— Mi-a răpit bunul meu renume, renumele meu ! Cum să mai îndrăznesc să apar miine la bursă ? Ce o să zică lumea ?

Prin lume înţelegea de fapt pe nevastă-sa, care s-ar fi bucurat foarte mult de acest eveniment, pentru că făcea mezalianţa mai puţin evidentă. Nevastă-sa ajungea să-i fie egală — gîndul ăsta îl înnebunea ! Il cuprinse o ură der nepotolit faţă de oameni. Dorea să fie tatăl acestui avorton, atunci s-ar fi putut spăla pe miini făcînd uz de prerogativa paternă, l-ar fi blestemat şi astfel s-ar fi eliberat, dar despre una fraternă nu se pomenise niciodată !

Poate că el însuşi era în oarecare măsură vinovat de propria-i dezonoare ; nu forţase el înclinaţiile fratelui său in alegerea carierei ? Poate că le provocase, prin scena de azi dimineaţă sau prin dificultăţile economice pe care

i le făcuse ? El ? Putea să fie el vinovat de asta ? Nu ! Nu comisese niciodată o faptă josnică ; era curat, se bucura de respect şi consideraţie, nu era un scriitor de scandal, nu fusese dat afară ; nu avea el în buzunar o hîrtie care dovedea că este cel mai bun prieten şi că are inima cea mai bună ? Nu o citise adineauri cu glas tare magistrul ? Ba da, fără îndoială ! Se puse pe băutură — fără măsură — nu ca să-şi înăbuşe conştiinţa, de asta nu avea nevoie, căci nu făcuse nici o nedreptate, ci ca să-şi înece minia. Dar nu-i ajută la nimic, ea clocotea şi se revărsa şi cei ce stăteau in apropierea lui fură opăriţi.

— Beţi, mă nemernicilor! Dobitocul ăsta şade aici şi doarme! Poftim j ăştia slnt prieteni! Trezeşte-1 tu, Le- vin ! Tu ! Tu !

— La cine ţipi aşa? întrebă Levin jignit, pe un ton morocănos.

— La tine, bineînţeles !

Schimbară peste masă priviri care nu prevesteau nimic bun. Falk, a cărui dispoziţie se îmblînzea văzînd pe altul ieşit din minţi, umplu polonicul şi i-1 turnă în cap magistrului, astfel că lichidul i se scurse pe sub gulerul cămăşii.

— Sâ nu mai faci asta! spuse Levin hotărît şi ameninţător.

— Cine mă poate opri ?

— Eu. Da, chiar eu! Nu permit astfel de ticăloşii, nici să-i strici hainele !

— Hainele *Ivi!* rise Falk. Hainele lui f Nu este asta haina mea, n-a căpătat-o de la mine ?

— Asta-i prea de tot — spuse Levin şi se sculă să plece.

— Aşa, va să zică, acum pleci ? Eşti sătul, nu mai poţi să bei, nu mai ai nevoie de mine astă seară ; nu vrei să împrumuţi cinci coroane ? Ai ? Mu-mi iaci onoarea să-ţi împrumut nişte parale ? Sau mai bine să semnez pe loc ? Semnez, mă !

La cuvintele „să semnez[1]* Levin ciuli urechile. Se gindi că poate să-l surprindă in starea asta de spirit agitată. La acest gind se simţi împăcat.

— Nu fii nedrept, frate dragă, Teluâ el discuţia. Ku sînt nerecunoscător şi, mai presus de orice, ştiu să-ţi preţuiesc bunătatea ; sînt sărac, atit de sărac cum tu n-ai fost şi nici nu vei ajunge vreodată; am suferit umilinţe pe care nu ţi le poţi închipui, dar eu te-am privit întotdeauna ca pe un prieten. Dacă *eu* pronunţ cuvîntul prieten — atunci cred în el. Astă seară ai băut şi eşti indispus şi de aceea nedrept, dar eu vă asigur, domnilor, că o inimă mai bună decît a ta, Cari Nicolaus, nu există ! Şi asta nu o spun pentru prima oară. Iţi mulţumesc pentru atenţia de astăzi, dacă pot pune pe seama mea ospăţul oferit şi vinurile excelente

care au curs aici. — Iţi mulţumesc, frate, şi beau în sănătatea ta. Noroc, frate Cari Nicolaus ! Mulţumesc din toată inima, mulţumesc ! N-ai făcut-o degeaba ! Ţine minte asta !

Aceste cuvinte, spuse cu o voce tremurind de emoţie (pură emoţie intelectuală), avură un efect destul de ciudat. Falk se simţi bun; nu i se repetase încă o dată că are o inimă bună ? El o credea. Beţia intră acum în stadiul sentimental. Se apropiară, vorbiră pe rînd de calităţile lui bune şi răutatea lumii, de sentimentele atit de calde şi de tot binele pe care-1 doresc; îşi strînseră mîinile. Falk vorbi de nevastă-sa, cit de bun este cu ea, cit erau de insipide preocupările lui, cît de adine simte lipsa de educaţie şi cît de ratată este viaţa lui şi după ce bău al zecelea lichior ii mărturisi lui Levin că el a dorit de fapt să se dedice carierei religioase, da, să devină misionar. Se cufundară tot mai mult în chestiuni sufleteşti. LevirK vorbi despre răposata lui mamă, de moartea şi inmormintarea ei, de o dragoste respinsă şi, în sfîrşit, de concepţiile lui religioase „despre care nu discuta cu oricine[11]; şi astfel ajunseră în plină religie. Se făcu ora unu, chiar două, dar ei nu mai teiminau, in timp. ce Nystrom dormea atit de credincios cu capul şi braţele pe masă. Biroul era înecat intr-un nor de tutun care întuneca lumina flăcărilor de gaz; cele şapte luminări ale sfeşnicului cu şapte braţe arseseră pînă la capăt iar masa arăta jalnic. Vreo două pahare îşi pierduseră piciorul, pe faţa de masă pătată era împrăştiat scrum de ţigară, pe duşumea erau aruncate chibrituri. Prin crăpă-, turile obloanelor de la ferestre pătrundea acum lumina zilei, străpungea cu raze lungi norii de fum de tutun şi forma o figură cabalistică pe faţa de masă, între cei doi eroi ai credinţei care îşi dădeau toată silinţa să găsească o nouă redactare confesiunii de la Augsburg. Acum vor-beau cu voci şuierătoare, creierele lor erau năucite, cuvintele deveneau tot mai seci, entuziasmul scădea cu toate eforturile de a-1 întreţine, încă mai încercau să se înalţe pînă la extaz, dar acesta pîlpîia şi iar pîlpîia, spiritul dispăru, cuvinte fără sens mai ieşiră încă la iveală, dar curind se stinse şi ultima scînteie ; creierele ameţite, care lucraseră ca nişte sfîrleze biciuite se opriră şi se prăbuşiră iremediabil. Un singur gînd mai era limpede

— trebuie să se ducă acasă şi să se culce, li s-ar face râu dacă ar mai sta împreună, voiau să fie singuri.

Nystrom fu trezit. Levin îl îmbrăţişă pe Cari Nicolaus şi băgă

trei trabuce în buzunar. Se avîntaseră prea sus ca să poată cobori atît de repede şi să vorbească de cambie. îşi luară rămas bun, gazda deschise musafirilor sâ iașă — şi iată-1 singur ! Deschise obloanele şi lumina zilei năvăli Înăuntru, deschise ferestrele şi un curent de aer proaspăt din port veni pe străduţa îngustă, cu casele de pe o parte luminate de soarele care răsărise. Pendula bătu patru, acest scurt semnal minunat pe care sînt obişnuiţi să-l audă numai cei sărmani, lipsiţi de somn din pricina grijilor sau a bolilor, jinduind după dimineaţă. însăşi Osterlanggatan, strada viciului, murdăriei, încăierărilor, era liniştită, pustie, curată.

Falk se simţi profund nefericit. Era dezonorat şi era singur! închise fereastra şi obloanele şi cind se întoarse şi văzu prăpădul făcut, începu să strîngă ; culese mucurile şi le aruncă în cămin, goli masa, mătură, şterse praful, puse fiecare lucru la locul lui. Se spălă pe faţă şi pe mîini şi se pieptănă; un poliţist l-ar

fi putut lua drepi un criminal care tocmai şlergu urmele fapiei sale. Dar în toi acest timp el gindea — limpede, hotârît şi precis. Iar după ce terminase de pus în ordine camera şi pe sine însuşi, luase o hotărîre de mult pregătită şi pe care urma să o pună în practică acum. Voia să şteargă ruşinea care îi lovise familia, voia să se ridice, voia să devină un om celebru şi puternic; voia să înceapă o viaţă nouă ; fu:s un nurm: de apărat şi voiri sâ-1 onoreze. Simţea că are nevoie de o mare pasiune ca sâ se susţină după lovitura pe care o primise aseară ; ambiţia dormise multă vreme în el dar acum se deşteptase şi era prezentă.

Se trezise complet, îşi aprinse un trabuc, bău un coniac şi urcă în locuinţă, încet şi cu grijă, ca să nu-şi trezească nevasta.

5

LA EDITOR

Arvid Falk voia sâ-şi înceapă încercările la puternicul Smith — nume pe care acesta şi-l luase din admiraţie exagerată pentru tot ce era american, după ce in adolescenţă făcuse o mică excursie in marea ţară — Smith cel temut, cu ale sale o mie de braţe, care putea să „faeă[a] un scriitor in douăsprezece luni, chiar dacă stofa era destul de proastă. Metoda lui era cunoscută, dar nimeni nu îndrăznea să se folosească de ea, pentru că cerea un grad de neruşinare nemaiîntâlnit. Scriitorul căruia îi întindea mîna putea să fie sigur că va căpăta un nume — de aceea Smith era asaltat de scriitori fără nume. Pentru a arăta cit este de irezistibil şi cum poate sâ-şi promoveze oamenii, in ciuda publicului şi criticii, se dădea de obicei exemplul următor : un tînăr care nu scrisese pină atunci nimic, cîrpâcise un roman prost, pe care i-1 adusese lui Smith. Intîmplător acestuia i-a plăcut primul capitol — nu citea niciodată mai mult — şi a ho- tărit că va da lumii un nou scriitor. Cartea apăru ; pe do>ul copertei se putea citi : *„Singe şi spadă.* Iloman de Gustav Sjoholm. Această lucrare a tinărului şi promiţătorului scriitor, al cărui nume este de multă vreme cunoscut şi mult preţuit in cercuri largi — etc... Caractere profunde... claritate... forţă... Il recomandăm în mod deosebit publicului nostru cititor de romane[14]. Cartea apăru în 3 aprilie. In 4 aprilie

apăru o recenzie în foarte cititul ziar din capitală *Capa gri,* de la care Smith deţinea cincizeci de acţiuni. Recenzia se încheia astfel : ?Gustav Sjoholm este deja un nume ; nu mai trebuie să i-1 facem noi; recomandăm lucrarea nu numai cititorilor de romane ci de asemenea tuturor celor care scriu romane“. In 5 aprilie cartea era anunţată în toate ziarele' din capitală şi in fiecare anunţ se găsea citatul următor : „Gustav Sjoholm este deja un nume, nu mai trebuie să i-1 facem noi“. *(Capa gri).*

în aceeaşi seară apărea o recenzie în ziarul *Incoruptibilul* pe care insă nimeni nu-1 citea. Cartea era prezentată ca un exemplu de literatură minoră iar recenzentul jura că Gustav Sjoblom (greşeală intenţionată a recenz.) nu era nicidecum un nume. Dar pentru că *Incoruptibilul* nu era citit, opoziţia nu se făcu auzită. Celelalte ziare din capitală care nu voiau să contrazică ziarul diriguitor şi respectabil *Capa gri* şi nici nu îndrăzneau, din pricina lui Smith, erau destul de blînde, dar nu mai mult. Ele erau de părere că prin muncă şi silinţă, Gustav Sjoholm şi-ar putea face un nume, în viitor.

Cîteva zile fu linişte, dar în toate ziarele, In *Incoruptibilul* cu caractere grase, apăreau anunţuri ţipătoare : «Gustav Sjoholm este deja un nume !“ Apoi, in *Magazinul urbei X* apăru o corespondenţă care se ridica împotriva asprimii presei din capitală faţă de tînărul scriitor. Irascibilul corespondent încheia : „Gustav Sjoholm ^ste pur şi simplu un geniu, în ciuda opoziţiei doctrinare a capetelor de lemn“.

A doua zi, in toate gazetele apăreau din nou anunţurile ţipătoare : „Gustav Sjoholm este deja un nume“ etc. *(Capa gri).* „Gustav Sjoholm este un geniu ! *(Ma- gazimil urbei X).* Noul număr al revistei *Patria noastră,* publicat de Smith, conţinea pe copertă următorul anunţ : „ne face plăcere să putem împărtăşi numeroşilor noştri cititori că mult apreciatul scriitor Gustav Sjoholm ne-a *promis* pentru numărul următor o nuvelă originală" etc. Şi iar anunţuri în ziar ! în sfîrşit, de Crăciun apăru almanahul *Poporul nostru.* Pe foaia de titlu, printre autorii menţionaţi : Orvar Odd, Talis Qvalis, Gustav Sjo- holm ş.a. Un fapt era stabilit : după opt luni, Gustav Sjoholm era deja un nume. Iar publicul, de, nu putea schimba nimic ; trebuia să fie de partea lui. Nu puteai să

intri in vreo librărie şi să te uiţi la vreo carte fără să citeşti despre el, nici să iei în mină vreun ziar vechi fără să găseşti anunţul tipărit acolo, da, nu exista nici o situaţie din viaţă în care să nu se întîlnească numele lui pe vreo bucăţică de hîrtie tipărită ; gospodinele îl găseau sîmbăta în coşniţă, servitoarele îl aduceau acasă de la băcan, slugile îl măturau de pe stradă, iar domnii îl purtau în buzunarul de la halat.

Falit însă cunoştea marea putere a acestui Smith şi de aceea urcă, nu fără o anumită teamă, scara întunecoasă de pe dealul catedralei. Trebui să stea şi să aştepte mult şi se lăsă pradă celor mai penibile consideraţii pînă se deschise uşa şi un tînăr cu disperare pe chip şi un sul de hîrtie sub braţ, se repezi afară. Tremurînd, Falk intră în camera dosnică unde primea temutul personaj. Aşezat pe o sofa joasă, calm şi blajin ca un dumnezeu, îl salută prietenos cu capul lui bărbos şi cărunt, pe care purta o scufie albastră. îşi fuma pipa atît de liniştit ca şi cum n-ar fi spulberat adineauri speranţele unui om. nici n-ar fi respins un nenorocit.

— Bună ziua, bună ziua ! Şi cu cîteva priviri divine cercetă hainele noului venit şi le găsi curăţele, însă, cu toate acestea, nu-1 pofti să se aşeze.

— Numele meu este... Falk.

— N-am auzit niciodată acest nume. Ce este tatăl domnului ?

— Tatăl meu este mfrt.

— A, este mort ! Bine ! Ce pot face pentru domnul ?

Domnul scoase din buzunarul de la piept un manuscris şi i-1 întinse lui Smith ; acesta se aşeză pe el fără , să-l ia în seamă.

— Ei, şi asta să tipărusc eu ? Sînt versuri ? Păi da!

Ei ! Ştie domnul cît costă tipărirea unei coli ? Nu, nu ştie ! Aci

îl împunse pe ignorant cu coada pipei in piept.

— Are domnul un nume ? Nu ! Domnul s-a remarcat în vreun fel oarecare ? Nu !

— Pentru aceste poezii am primit elogii din partea Academiei.

— Care Academic ? ."cademia de ştiinţe!- Păi da ! Aia scot Ui iveală o mulţime de obiecte din cremene.

Ei şi ?

— Obiecte din cremene ?

— Păi da. domnul ştie doar. Academia de ştiinţe !

Ei ! Jos. la muzeu, lingă fluviu, ei!

— Nu, domnule Smith, Academia suedeză, lîngă bursă...

— Ei da ! Cea cu luminările de stearină ! Tot una ! Nimeni nu ştie la ce e bun*! ! Nu, vezi dumneata, dragă domnule, trebuie să ai un nume; ca un Tegnell, un Ohronschlegel *, un — da ! Ţara noastră are atîţia poeţi mari, pe care nu-i pot ţine minte ; dar trebuie să ai un nume. Domnul Falk ! Hm ! Cine-1 cunoaşte pe domnul Falk ? Eu nu, în orice caz, şi eu cunosc mulţi pr ’ţi mari. îi spuneam zilele trecute prietenului meu Ibsen : „Ia ascultă. Ibsen — II tutuiesc — ia ascultă. Ibsen, scrie ceva pentru magazinul meu ; plătesc oricit !“ El a scris, eu am plătit — dar şi eu am fost plătit! Ei !

Tî nărui zdrobit ar fi vrut să se strecoare printre crăpăturile duşumelei şi să se ascundă decît să audă că se află in faţa unui

---

* Pronunţie stîlcită pentru : Tegner (Esaias. 1782—1846, poet clasic suedez) şi Oehlenschläger (Adam, 1779—1850, poet romantic danez de renume). Strindberg ţine să accentueze ignoranţa ridicolă a personajului (n.t.).

om care îl tutuia pe Ibsen. Ii venea să-şi ia manuscrisul şi să-şi vadă de drum, ca şi cel de dinainte, afară, foarte departe, pînă la vreo apă mare. Ceea ce nu-i scăpă lui Smith.

— Ei da ! Domnul ştie să scrie în suedeză, sînt convins de asta. Domnul cunoaşte literatura noastră mai bine decit mine ! Hm. Bine! Mi-a venit o idee ! Am auzit spunîndu-se că odinioară au existat mulţi scriitori mari, buni, religioşi, pe vremea lui Gustav Eriksson sau a fiicei lui Cristina ; ei da, n-are importanţă. Mi-aduc aminte de unul care are un nume mare, foarte mare, a scris un mare poem în versuri despre facerea lumii, aşa cred ! Prenumele lui este Hâkan '

— Vreţi să spuneţi Haqvin Spegel, domnule Smith ! „Faptele şi odihna Domnului" !

— Da, aşa ! Păi, asta vreau să public ! în zilele noastre poporul nostru tînjeşte după relisjie ; aşa am observat ; şi trebuie să i se dea ccva. Bineînţeles că le-am dat deja destul din aceşti Herman Franke şi Arndt, dar Marea Fundaţie poate vinde mai ieftin decit mine şi acum vreau să dau şi eu ceva bun, la un preţ ieftin. Doreşte domnul să se apuce de treaba asta ?

— Nu ştiu ce aş avea de făcut dacă este vorba de

o reeditare, răspunse Falk, care nu îndrăznea să spună nu.

— Of. vai, ce ignoranţă ! Redactarea şi corectura, fireşte ! Ne-am înţeles ? Domnul o publică ! Nu-i aşa ? Să scriem un bileţel ? Lucrarea apare in fascicole, nu-i aşa ? Un bileţel! Dă-mi tocul şi cerneala de colo ! — Aşa !

Falk ascultă , nu se putea împotrivi. Smith scrise şi Falk semnă.

— Aşa ! Asta ar fi o treabă. Acum cealaltă ! Dă-mi cărticica de colo, din raft. Din raftul al treilea. Aşa ! Ia uite aici. O broşură!

Titlul: *Der Schutzengel**. Ui- tă-te acum la vinietă ! Un înger cu o ancoră şi un vas

— este o goeletă fără vergi, aşa mi se pare ! Ştim ce binecuvintare înseamnă asigurarea maritimă pentru viaţa socială în general. Toată lumea trimite cîte ceva, mult sau puţin, cu vasul, peste mări. Nu-i adevărat ? Ei ! De aceea toată lumea are nevoie de o asigurare maritimă ! Nu-i adevărat? Ei! A înţeles asta toată lumea? Nu ! Şi atunci cei ce ştiu au datoria să-l lămurească pe neştiutori ? Ei ! Noi ştim, domnul şi cu mine, deci noi trebuie să-i lămurim. Cartea asta arată că fiecare om trebuie să-şi asigure lucrurile cind le trimite peste mări ! Dar cartea asta este scrisă prost ! Ei ! De aceea trebuie s-o scriem mai bine! Nu-i adevărat ? Domnul îmi face o nuvelă de zece pagini pentru revista mea *Patria noastră* şi solicit ca domnul să fie destul de priceput şi numele *Triton,* aşa se numeşte noua societate pe care a fondat-o ginerele meu şi pe care doresc s-o sprijin, fiindcă trebuie să-ţi ajuţi aproapele, nu-i adevărat ? ei ! numele *Triton* sâ apară de două ori, nici mai mult nici mai puţin : dar în aşa fel incit să nu se observe ! Domnul a înţeles ?

Falk simţea că afacerea oferită are ceva respingător, însă în propuneri nu era totuşi nimic necinstit **şi** în definitiv căpăta de lucru la acest om atît de influent şi toate se rezolvau dintr-o singură mişcare, fără vreun efort **deosebit.** Primi deci oferta cu mulţumiri.

— Fără îndoială că domnul cunoaşte formatul! Patru coloane pe pagină înseamnă patruzeci de coloane a treizeci şi două de rinduri ! Ei ! Poate scriem un bileţel.

Smith scrise un bileţel şi Falk semnă.

— Ei, aşa ! Ia ascultă acum, domnul cunoaşte istoria Suediei ? Vezi colo pe raftul ăla ! Acolo este un clişeu, un sul de lemn. In dreapta ! Aşa! Poate domnul să-mi spună cine este doamna ? Trebuie să fie o regină !

Falk care nu văzu la început decît o bucată de lemn neagră, descoperi treptat unele trăsături omeneşti şi spuse că, după

* îngerul păzitor (germ.).

părerea lui, ar fi Ulrika Eleonora.

— N-am spus eu ? Hihihi ! Butucul ăsta a fost folosit drept regina Elisabeta a Angliei într-o carte americană de popularizare şi l-am luat ieftin împreună cu o grămadă de alte obiecte. Acum îl voi face să treacă drept Ulrika Eleonora, în Biblioteca mea populară. Avem un popor bun ; îmi cumpără cărţile atît de cuminte ! Ei, aşa ! Doreşte domnul să-mi scrie textul ?

Conştiinţa sensibilă a lui Falk nu putu descoperi de fapt nimic injust in asta, cu toate că era foarte neplăcut impresionată.

— Ei! Să scriem un bileţel ! Şaisprezece pagini, cu literă mică, în octavo, a trei coloane, a douăzeci şi patru de rînduri. Ei !

Le scrise şi pe acestea! Deoarece Falk consideră audienţa încheiată făcu gestul de a-şi lua înapoi manuscrisul pe care Smith şezuse tot timpul. Dar acesta nu voi să-l dea din mînă, desigur că îl va citi, dar asta va mai dura, explică el.

— Ei, domnul este un om înţelegător, care ştie ce valoare are timpul. Adineauri a fost aici un tînăr, tot cu poezii, un poem mare, pe care nu-1 pot folosi. Ei bine, i-am oferit aceleaşi lucruri ca şi dumitale ; ştii ce mi-a spus ? Să fac un lucru... pe care mă jenez să-l pronunţ. Da ! Asta a spus şi apoi a fugit. Omul ăsta nu va avea zile multe ! Adio ! Adio ! Domnul îşi va face desigur rost de Hâkan Spegel ? Aşa ! — Adio, adio.

Smith arătă cu coada pipei spre uşă şi Falk se îndepărtă.

Nu mergea deloc cu paşi uşori. Sulul de lemn din buzunarul paltonului era greu, îl trăgea la pămînt, îl smucea înapoi. Falk se gîndi la tînărul palid, cu manuscrisul, care îi spusese astfel de cuvinte lui Smith şi îi veniră gînduri îndrăzneţe. Dar apoi îşi reaminti îndemnurile şi sfaturile părinteşti şi vechea minciună că orice muncă este la fel de onorabilă ieşi la iveală înfrînîndu-i orgoliul şi atunci raţiunea i se dădu bătută şi se duse acasă ca să scrie patruzeci şi opt de coloane despre Ulrika Ele- onora.

Pentru că plecase devreme, la ora nouă era deja la masa de scris. își umplu o pipă mare, desfăşură două coli de hîrtie, curăţă peniţele de oţel şi încercă sâ-şi reamintească ce ştia despre Ulrika. Căută în Ekelund şi Fry- xell. Multe se găseau la rubrica Ulrika Eleonora, dar despre ea însăşi aproape nimic. La nouă şi jumătate epuizase subiectul; notase cind se născuse şi când murise, când îşi începuse domnia şi cind abdicase, cum se numeau părinţii ei şi cu cine fiusese căsătorită. Asta era un extras obişnuit dintr-un registru parohial — nu umplea mai mult de trei pagini — mai rămîneau deci treisprezece. Fumă cîteva pipe. Scormoni cu peniţa în călimară, de parcă ar fi pescuit şerpi în Midgard *, dar nu scoase nimic. Trebuia să vorbească despre personalitatea ei, să-i facă o scurtă caracterizare ; simţea că **tTebuie** să dea un verdict asupra ei. Trebuia **s-o** laude sau s-o condamne ? Cu toate că întrebarea îi era indiferentă nu reuşi totuşi **să se** decidă înainte de ora unsprezece. O condamnă

— **şi** ajunge la sfîrşitul paginii a patra — mai ră- mineau douăsprezece. Acum un sfat bun ar fi **fost de** preţ. Trebuia să vorbească despre domnia ei, dar cum nu domnise nu era nimic de spus despre asta. Scrise despre sfat — **o** pagină — rămîneau unsprezece ; **salvă** onoarea lui Gortz — **o** pagină — rămîneau zece ! Nu era nici micar la jumătatea drumului! Cît o ura pe femeia asta ! Alte pipe, alte peniţe... Se întoarse în timp, fftcu o retrospectivă şi pentru că era iritat, ajunse să-şi ”alce în picioare vechiul lui ideal, Carol al XH-lea, dar merse atît de repede încît nu putu să adauge decît o singur pagină la celelalte. Rămîneau nouă ! Trecu la epoca următoare şi se agăţă de Frederic I. O jumătate de pagină ! Se uita la hîrtie cu priviri rugătoare, vedea unde era jumătatea — dar nu putea să ajungă pînă acolo. Scrisese totuşi şapte pagini mici şi încă o jumătate, pe cind Ekelund nu avea decît o pagină şi jumătate. Aruncă lemnul pe jos, ii dădu o lovitură de picior de se duse pînă sub comodă, se tîrî după el, îl şterse de praf şi-l aşeză pe masă. Ce chin ! Se simţea uscat ca un băţ de cişmir, încercă să se înalţe la concepţii pe care nu le nutrea, încercă să trezească în el sentimente pentru răposata regină, dar trăsăturile ei plicticoase, cioplite în lemn, îi făceau tot atîta

* Midgardsorm — Şarpele Lumii (mitoL nord.). Reptilă fabuloasă al cfirei trup Înconjoară pămlntul (Midgard). Aluzie umoristică la una din faptele de vitejie ale zeului Thor, care izbuteşte s& prindă monstrul In undiţă (n.t.).

impresie cîtă făcea şi el butucului de lemn. îşi înţelese neputinţa, se simţi disperat, umilit! Asta era deci cariera pe care o alesese în schimbul celeilalte ! Căută încă odată să fie rezonabil şi trecu la *îngerul păzitor.* Acesta fusese scris iniţial pentru o societatea de asigurări germană, numită *Nereus* şi cuprindea, pe scurt, următoarele : domnul şi doamna

Scbloss emigraseră în America şi acolo dobindiseră o mare avere, pe care, pentru ca povestirea să fie posibilă, au transformat-o, in mod nepractic, în mobile şi bibelouri scumpe, şi, pentru ca lucrurile să se înece absolut sigur şi să nu se poată salva nimic, le trimiseseră înainte, pe un vapor de clasa I-a, „Washington[11], nr. 326 al liniei *Veri- tas,* îmbrăcat în aramă şi prevăzut cu pereţi etanşi, asigurat la marea societate de asigurări maritime *Nereus* pentru 100 000 taleri. Aşa ! Doamna şi domnul Schloss plecară împreună cu copiii pe cel mai bun vapor al liniei *White-Star,* „Bolivar", asigurat la marea societate germană de asigurări maritime *Nereus,* cu un capital de bază de 10 000 000 de dolari şi ajunseră la Liverpool. Călătoria continuă. Ajunseră pînă la capul Skagen. Vremea fusese frumoasă, fireşte, cerul strălucitor de senin în tot timpul călătoriei, dar tocmai cînd ajunseră la primejdiosul cap Skagen, furtuna izbucni, fireşte ; vasul nau- fragie, părinţii, care încheiaseră o asigurare pe viaţă, se înecară şi astfel **garantaTă** copiilor salvaţi o sumă de

1 500 lire sterline. Copiii erau, fireşte, foarte bucuroşi de asta şi ajunseră bine dispuşi la Hamburg ca să-şi ia în primire, atit suma din asigurarea pe viaţă cît şi moştenirea de la părinţi. Inchipuiţi-vă perplexitatea **lor** cînd, acolo, primiră informaţia că „Washington*[4] eşuase cu paisprezece zile mai înainte pe bancurile din Dogger şi ci toată averea neasigurată s-a dus la fund ! Le rămînea deci numai suma din asigurarea pe viaţă. Alergară la agenţia societăţii, dar este de închipuit spaima lor cînd auziră că părinţii neglijaseră să plătească ultimele prime, care fuseseră scadente cu cîteva zile mai înainte — ce fatalitate ! — chiar în ziua cînd se înecaseră. Copiii erau foarte mihniţi şi îi regretau amarnic pe părinţii care munciseră pentru ei cu atita pricepere. Se îmbrăţişară plîngînd şi jurară că în viitor îşi vor asigura întotdeauna bunurile trimise pe mare şi nu vor uita niciodată să-şi plătească primele de asigurare pe viaţă.

Acestea trebuiau localizate şi adaptate condiţiilor suedeze, ca să poată fi citite sub forma unei nuvele cu care el urma să-şi facă debutul în literatură. Diavolul orgoliului se trezi din nou şi îi şopti că este o cirpă dacă se ocupă cu astfel de lucruri, însă vocea îi fu redusă la tăcere de o altă voce care venea din regiunea stomacului şi era însoţită de senzaţii neobişnuite : înţepături şi

sfir- şeală. Bău un pahar de apă şi fumă încă o pipă, dar indispoziţia crescu ; gîndurile i se tulburară ; găsi camera urîtă, timpul i se păru lung şi monoton ; se simţi obosit şi descurajat ; toate i se păreau potrivnice ; gîndurile îi erau anoste şi se învîrteau pe loc sau in jurul lucrurilor neplăcute şi în acelaşi timp indispoziţia fizică creştea ! Se miră cum de îi este foame. Era ora unu şi el nu obişnuia să mănînce înainte de ora trei ! îşi cercetă neliniştit portofelul — treizeci şi cinci de ore ! Deci fără masă de prînz ! Era pentru prima oară în viaţa lui! Nu mai avusese niciodată astfel de necazuri mai înainte. Dar cu treizeci şi cinci de ore nu trebuia să flămînzeşti. Putea trimite chiar după piine şi bere. Nu, nu putea asta, nu mergea, nu se cuvenea. Să se ducă el însuşi jos la lăp- tărie ? Nu ! Să iasă să se împrumute ? Imposibil ! Nu era nimeni de la care să vrea să împrumute bani. Dar aceastâ certitudine făcea foamea să-l atace ca o fiară dezlănţuită şi să-l sfîşie şi să-l hărţuiască .şi sâ-1 gonească in jurul odăii. Fumă o pipă după alta ca să ameţească monstrul dar nu-i folosi la nimic. Auzi răpăit de tobe în curtea cazărmii şi văzu soldaţii din gardă, cu gamelele de aramă în mînă, mărşăluind ca să-şi ia prinzul: toate hornurile pe care le vedea fumegau, clopotul de amiază sună la Skeppsholm, în bucătăria vecinului, agentul de poliţie, sfirîia şi mirosul de friptură pătrunse pină la el prin uşa deschisă a culoarului ; auzi zornăind tacîmurile şi farfuriile în camera de alături şi copiii spunîndu-şi rugăciunea de dinaintea mesei; jos, pe stradă, pavatorii dormeau, sătui, pe traistele golite de merinde ; era atît de convins că tot oraşul prînzea în acele clipe, toţi în afară de el. Şi se mînie pe Dumnezeu. Deodată o idee limpede îi ţîşnî din creier. O luă pe Ulrika Eleonora şi *îngerul păzitor* şi le împachetă într-o hîrtie pe care scrise numele şi adresa lui Smith şi le dădu unui curier împreună cu cele treizeci şi cinci de ore. Apoi respiră uşurat, se culcă pe sofa şi flămînzi cu inima plină de orgoliu.

SALONUL ROŞU

Acelaşi soare de amiază care-1 văzuse pe Arvid Falk căzlnd în prima luptă cu foamea, lumina vesel şi interiorul căsuţei din Lill-Jans, unde Sellen stătea tn vestă in faţa şevaletului şi picta un tablou care trebuia dus la expoziţie in ziua următoare, la ora zece — terminat, vernisat şi înrămat. Oile Montanus şedea pe laviţă şi

citea din minunata carte pe care o împrumutase pentru o zi in schimbul cravatei sale ; arunca din cînd In cînd cîte o privire la pînza lui Sellen şi îşi exprimă aprobarea, pentru că admira în Sellen un mare talent. Lundell lucra tăcut la coborîrea de pe cruce a lui. Avea deja trei tablouri în expoziţie şi aştepta, ca şi mulţi alţii cu o anumită încordare, să fie vîndute.

— Bravo Sellen ! spuse Oile. Pictezi dumnezeieşte!

— Pot să mă uit la spanacul tău ? se băgă Lundell, care, din principiu, nu admira nimic.

Motivul era simplu şi grandios! O plajă de nisip mişcător, pe coasta Hallandei, cu marea în fundal; atmosferă de toamnă, soare printre nori destrămaţi; o parte din primul plan era formată din nisip mişcător şi alge abia atunci aduse de mare, mustind încă de apă, luminate de soare ; marea din fundal era în bună parte puternic umbrită, în larg cu creste albe, dar departe de tot, la orizont, soarele lumina iar şi deschidea priveliştea spre infinit. Un stol de păsări călătoare reprezenta toată figuraţia. Era un tablou care vorbea şi trebuia înţeles de orice suflet nepervertit, avînd curajul să cunoască misterele şi bogăţia singurătăţii, ştiind că nisipurile mişcătoare pot înăbuşi o recoltă promiţătoare. Tabloul era pictat cu inspiraţie şi talent; atmosfera dăduse culoarea şi nu invers.

— Trebuie să mai piu ceva în prim-plan, predici Lundell. Pune acolo o vacă de prim-plan !

— Ah, glumeşti! răspunse Sellen.

— Fă cum îţi spun, mă nebunule, altfel nu-1 vinzi. Pune o figură acolo, o fată; iţi ajut dacă nu poţi, auzi...

— Ei, na ! Lasă prostiile ! Ce să caute fuste afari pe vînt! Prea eşti ahtiat după fuste !

— De, fă cum vrei, răspunse Lundell jignit că celălalt îi lua in derîdere partea slabă. — Dar puteai să pui măcar nişte berze în locul pescăruşilor cenuşii, nici nu se ştie ce păsări sînt! Inchipuie-ţi — picioarele roşii pe norii întunecaţi, ce contrast!

7

— Of, nu înţelegi nimic !

Sell§n nu era tare în motivări, dar era sigur de cauza lui şi instinctul sănătos îl ferea de orice greşeală.

— Dar n-o să-l vinzi, reluă Lundell, care era preocupat de bunăstarea economică a camaradului său.

— Ei şi, totuşi voi supravieţui ! Am vîndut eu vreodată ceva ? O duc mai rău din cauza asta ? Crezi că nu ştiu că aş putea vinde dacă aş picta ca şi ceilalţi; crezi că n-aş picta la fel de prost ca ei ? Ba da şi încă cum! Dar nu vreau !

— Totuşi, ar trebui să te gîndeşti serios să-ţi plăteşti datoriile ! Ii datorezi meşterului Lund de la Marmita cîteva sute de taleri.

— Ei şi, doar nu sărăceşte din cauza asta ! De altfel i-am dat un tablou care valorează dublu.

— Eşti cel mai încrezut om pe care l-am pomenit! Tabloul nu face nici măcar douăzeci de taleri.

— Eu îl evaluez la cinci sute, după preţurile curente ! Dar părerile şi gusturile sînt atît de diferite pe lumea asta, slavă domnului. Mie mi se pare că răstignirea ta este proastă iar ţie ţi se pare că este bună. Nimeni nu ţi-o poate lua în nume de rău. Sînt atît de diferite, zău !

— In orice caz ne-ai stricat nouă, celorlalţi creditul la Marmita ; meşterul Lund mi-a spus-o ieri şi nu ştiu unde să mănînc azi la prînz.

— Of, ce tot ai cu el ? Se poate trăi şi fără ! Eu n-am mai mîncat la prînz de un an !

— Păi tu ai pus ghiara zilele trecute pe asesorul ăla şi l-ai jefuit.

— Da, e adevărat! Un băiat drăguţ! De altfel are talent, este -

multă sinceritate în versurile lui; am citit vreo cîteva aseară. Dar mă tem că este puţin cam prea timid ca să răzbată In lume; are sentimente atit de delicate, canalia!

— Că a fost cu tine, încă mai merge. Dar mi se pare strigător la cer cum l-ai stricat intr-un timp atit de scurt pe tînărul Rehnhjelm. Tu trebuie că i-ai băgat în cap să se apuce de teatru !

— Nu, ţi-a spus el asta ? Da, e un mare şnapan! O să ajungă bine, dacă rămine In viaţă ; dar asta nu-i deloc sigur cînd este al dracului de greu să faci rost de mln- care. Dumnezeii ei! Na, că mi s-au terminat vopselele I N-ai nişte alb ? Ei, doamne ajută, nu-s chiar -toate tuburile aşa de stoarse, deci — trebuie să-mi dai vopsele, Lundell.

— Nu am mai mult decît îmi trebuie şi chiar dacă aş avea m-aş feri să-ţi dau !

— Hai, nu mai spune tîmpenii; ştii că e urgent.

— Serios, n-am vopselele care îţi trebuie ! Dacă economiseai îţi ajungeau mai mult...

— Da, ştim asta ! Atunci scoate bani!

—; Bani, da, era tocmai momentul să-i pomenim !

— Scoală odată, mă Oile ; du-te şi amanetează ceva!

La cuvîntul amanetează Oile se înveseli deoarece ştia

că după aceea vor avea ce să mănince. Sellen Începu să scotocească prin cameră.

— Ce-am găsit aici ? O pereche de cizme! Putem lua pe ele douăzeci şi cinci de ore, dar e mai bine să le vindem.

— Sînt ale lui Rehnhjelm, nu i le poţi lua, îl opri Lundell care avea de gînd să le încalţe după-amiază, cînd se ducea în oraş. Iţi

închipui că poţi lua lucrurile altuia ?

— Da, ce contează ? I se vor plăti mai tîrziu. Ce e cu pachetul ăsta ? O vestă de catifea! E frumoasă! O pun pe mine iar Oile poate s-o ia şi s-o ducă pe a mea! Guler şi manşete ! — Ah, sînt doar de hîrtie ! O pereche de ciorapi! Ia uite, Oile, douăzeci şi cind de dre ! Ba- gă-i în vestă! Poţi vinde sticlele goale! Cred că e bine să le vinzi cu toptanul!

— Te-apuci să vinzi lucrurile altora, n-ai deloc simţul dreptăţii, îl întrerupse Lundell care chibzuite intens cum să intre prin convingere în posesia acelui pachet care îl ispitea de mult.

— Ah, i se vor plăti mai tirziu ! Dar ăstea nu aduc mai nimic, trebuie să luăm vreo două cearşafuri de pe pat! Ce contează ! N-avem nevoie de cearşafuri. Hai Oile ! Strînge-le odată !

Cu mare dibăcie Oile făcu o boccea dintr-un cearşaf şi îndesă toate lucrurile în ea, în ciuda protestelor violente ale lui Lundell. Cînd bocceaua fu gata Oile o luă la subţioară, îşi încheie redingota ruptă, ca să ascundă lipsa vestei şi porni la drum spre oraş.

— Arată a pungaş, spuse Sellen care stătea la fereastră şi se uita şmechereşte pe stradă. Numai de l-ar lăsa în pace poliţia ! Grăbeşte-te Oile ! strigă el în urma celui ce se îndepărta. Cumpără şase franzeluţe şi două halbe de bere, dacă mai rămîne ceva de la vopsele !

Oile se întoarse şi îşi flutură pălăria cu atîta încredere de parcă ar fi avut deja banchetul în buzunarul de la spate.

Lundell şi Sellen rămaseră singuri. Sellen îşi admira noua vestă de catifea, care fusese atîta timp obiectul unei înflăcărări tăcute pentru Lundell. Acesta îşi răzuia paleta şi arunca priviri invidioase către splendoarea pierdută. Dar nu asta era ceea ce voia el să spună acum şi ii venea atît de greu să înceapă.

— Uită-te un pic la tabloul meu, spuse el. Serios vorbind, ce părere ai ?

— Nu migăli, nu-1 îmbîcsi desenînd. Pictează ! De unde vine lumina ? De la haine, de la părţile nude ! E complet anapoda! Ce respiră oamenii ăştia ? Vopsea, ulei de in ! Nu văd deloc aerul!

— De, spuse Lundell, avem păreri atît de diferite, vorba ta ! Dar compoziţia cum ţi se pare ?

— Prea multe personaje !

— Vai, dar eşti groaznic; eu aş fi vrut să mai adaug Vreo două !

— Ia uite! Aici este o greşeală ! — Sellen avea acea Privire cu orizont larg, caracteristică locuitorilor de pe coastă sau de la şes.

— Da, este o greşeală! Poţi s-o vezi ? recunoscu Lundell.

— Sînt numai bărbaţi! E puţin cam arid.

— Da, chiar aşa ! Mă gîndeam că ai să observi!

— Iţi trebuie deci o femeie ?

Lundell se uită la Sellen ca să vadă dacă nu cumva glumeşte, dar asta era greu de observat, pentru că acum fluiera.

— Da, îmi lipseşte o *figură* feminină, răspunse el.

Se lăsă o tăcere penibilă pentru nişte camarazi atît de vechi, rămaşi în patru ochL

— Dac-aş şti cum să-mi fac rost de un model. Pe cele de la academie nu le vreau fiindcă le cunoaşte toată lumea şi subiectul este religios, de altîel.

— Vrei ceva mai fin ? Oui! înţeleg ! Dacă nu trebuie să fie goală, cred că aş putea...

— Nici nu se poate să fie goală, ce eşti nebun, printre atîţia bărbaţi; de altfel este un subiect religios...

— Da, da, ştim asta. In orice caz, trebuie să fie îmbrăcată într-un costum oarecum oriental, să stea aplecată înainte, îmi închipui, să ridice ceva de pe jos, să-şi arate umerii, gîtul şi primele dorsale, înţeleg ! Dar evlavioasă, desigur, ca Magdalena! Oui! Perspectivă descendentă, desigur !

— Pe toate le batjocoreşti şi le înjoseşti !

— La obiect ! La obiect! Iţi trebuie un model, pentru că aşa trebuie ; tu însuţi nu cunoşti nici unul! Bine ! Sentimentele tale religioase îţi interzic să ţi-1 cauţi; atunci o să ţi-1 găsească doi flăcăi uşurateci : Rehnhjelm şi cu mine !

— Dar. să fie fată cuminte, ţi-o spun dinainte !

— Da, fiTeşte ! Vom vedea ce putem face în această privinţă poimiine, cind luăm banii.

Şi apoi pictară mai departe, tăcuţi şi liniştiţi pînă la ora patru şi apoi pînă la cinci. Din cind în cînd aruncau priviri îngrijorate pe stradă. Sellen întrerupse primul tăcerea apăsătoare.
— Oile întîrzie! Cu siguranţă că i s-a întimplat ceva ! spuse el.

/

— Da, ceva nu este în ordine, dar de ce îl trimiţi tot mereu pe amârîtul ăsta! Poţi foarte bine să-ţi rezolvi treburile singur!

— Eh, n-are altceva de făcut şi o face cu atîta plăcere !

— Asta nu poţi s-o ştii şi de altfel vreau să-ţi spun că nu se ştie ce se ascunde în Oile. Are mari resurse şi intr-o bună zi se poate pune din nou pe picioare; de aceea e bine să te numeri printre prietenii lui!

— Măi, ce tot spui! Ce capodopere o să facă ? Şi eu cred că Oile va ajunge om mare, chiar dacă nu ca sculptor. Dar de ce mă face caraghiosul să aştept ? Crezi că a păpat banii ?

— Da, da! De mult n-a mai dat Dumnezeu să ia şi el ceva şi ispita poate fi peste puterile lui, răspunse Lundell şi strînse două găuri la curea, gîndindu-se ce ar face el în locul lui OUe.

— Păi da, nu-i decît un om şi omul îşi este cel mai aproape lui însuşi, adăugă Sellen care ştia foarte bine ce ar fi făcut el! Dar nu mai pot aştepta; îmi trebuie vopsele chiar dacă ar fi să le fur. Mă duc să-l caut pe Falk.

— Iar vrei să-l storci, sărmanul! Abia ieri ai luat de la el bani pentru rame! Şi n-au fost puţini, de data asta !

— Ah, dragul meu, sînt silit să las ruşinea la o parte, n-am ce face. Cîte nu trebuie să înduri! De altfel Falk este un om mărinimos şi poate înţelege situaţia. Mă duc în orice caz! Dacă se Întoarce Oile, spune-i că e un măgar! Cu bine! Vino la Salonul Roşu să vedem dacă se îndură Domnul să ne dea ceva de mîncare pînă nu apune soarele! — închide uşa dacă pleci şi pune cheia sub prag. Adio!

Plecă şi după scurt timp ajunse în faţa uşii lui Falk de pe Grevmagnigatan. Bătu, dar nu primi nici un răspuns ! Atunci deschise uşa şi intră. Falk, care probabil că visase urît, sări din somn şi se uită la Sellăn fără să-l recunoascS.

— Bună seara, frate, îl salută Sellen.

— O Doamne, tu eşti! Parcă aţn visat ceva ciudat. Bună seara, ia loc şi fumează o pipă ! S-a şi înserat ?

Sellen, care crezu că recunoaşte anumite shnptome, nu lăsă totuşi să se observe nimic şi reluă conversaţia.

— N-ai fost azi la Bumbul de cositor ?

— Nu, răspunse Falk încurcat, n-am fost; m-am dus la Iduna. Nu-şi dădea seama dacă visase sau fusese într-adevăr acolo. Dar era mulţumit că a spus asta pentru că ii era ruşine de ghinionul lui.

— Da, ai făcut bine că te-ai dus la Iduna, îl aprobă Sellen, la Bumbul de cositor mîncarea nu e bună.

— Nu, n-aş putea susţine că a fost bună, răspunse Falk. Supa de carne a fost al dracului de proastă !

— Da, şi cîrciumarul ăla bftrin care stă şi numără sandvişurile, mitocanul.

La cuvîntul „sandvişuri" Falk se trezi complet, însă nu se mai simţi flămînd, deşi avea picioarele cam moi. Oricum, subiectul era neplăcut şi trebuia schimbat fără întîrziere.

— Ei, spuse el, nu-i aşa că termini tabloul pînă mîine ?

— Nu, vai, nu stau prea bine.

— Ce mai e şi asta ?

— îmi este imposibil să-l termin.

— Nu-1 termini ? De ce nu stai acasă, la lucru ?

— Ah, vechea şi eterna poveste, frate dragă ! N-am

vopsele ! Vopsele !

— Ei, asta se poate rezolva, bineînţeles. Poate că n-ai bani ?

— Altfel n-aş fi fost la ananghie !

— Nici eu n-am. Cum ne putem descurca ?

Sellen coborî privirea pînă la înălţimea buzunarului

vestei lui Falk în care se strecura un lanţ auriu, destul de gros ; nu pentru că Sellen ar fi crezut că este de aur, de aur marcat, fiindcă nu putea să înţeleagă cum poţi fi atit de nesăbuit încît să porţi atîţia bani pe deasupra vestei. In acest timp insă gîndurile lui luaseră o direcţie precisă astfel că spuse în continuare :

— Cel puţin dacă aş avea ceva de amanetat, dar am fost destul de neprevăzători şi am dat paltoanele din prima zi senină de aprilie.

Falk roşi. Nu fusese încă amestecat în astfel de afaceri.

— Vă amanetaţi paltoanele ? întrebă el. Vi se împrumută ceva pentru asta ?

— Orice se poate amaneta — orice, accentuă Sellte. Numai să ai ce.

Falk simţi că toate încep să i se învirtească înaintea ochilor. Trebui să se aşeze. Apoi scoase ceasul de aur din buzunar.

— Cît crezi că se poate căpăta pe ăsta, cu lanţ ?

Sellen cintări in palmă viitoarele gajuri şi le cercetă

cu aer de cunoscător.

— E aur ? întrebă el cu jumătate d.e gură.

— Este aur.

— Marcat ?

— Marcat.

— Amîndouă de aur ?

— Amîndouă de aur !

— O sută de taleri ! declară Sellen şi mişcă mîna fă- cind să zornăie lanţul de aur. — Dar ar fi păcat! Nu trebuie să-ţi înstrăinezi lucrurile pentru mine !

— Ei bine, atunci pentru mine, spuse Falk, care nu voia să pară dezinteresat fără *să* fie. Şi eu am nevoie de bani. Dacă vrei să le transformi în bani îmi faci un serviciu !

—■ Ei bine, fie, spuse Sellen care nu voia să-şi jeneze prietenul cu întrebări lipsite de tact. O să-l amanetez. Nu te lăsa, frate ! Viaţa este amară citeodată, vezi tu, dar noi trebuie s-o scoatem la capăt! Il bătu pe Falk pe umăr cu o cordialitate care străbătea rar prin armura de ironie cu care se acoperea. Ieşiră. Pînă terminară treaba se făcu ora şapte. Cumpărară vopsele şi apoi se îndreptară spre Salonul Roşu.

Salonul lui Bem tocmai începuse în acea vreme să-şi joace rolul său cultural-istoric în viaţa Stockholmului; el dădu o lovitură mortală nesănătoasei vieţi de cafe- chantant care înflorise sau bîntuise în capitală în peri-

oada anilor şaizeci şi de acolo se întinsese în toată ţara. Aci se adunau, pe la ora şapte, grupuri de tineri care se găseau în situaţia anormală ce începe cînd părăseşti casa părintească şi sfîrşeşte dnd ajungi s-o ai pe a ta ; aici îşi petreceau timpul grupuri de holtei care fugiseră din camerele lor solitare, sau din mansarde ca să şadă la lumină şi căldură şi să întîlnească o fiinţă umană cu care să poată sta de vorbă. Patronul localului făcuse mai multe încercări să-şi distreze publicul cu pantomime, gimnastică, balet şi aşa mai departe, dar i se arătase foarte lămurit că nu veneau acolo ca să se distreze ci ca să-şi găsească liniştea, că de fapt ei căutau o încăpere unde să poată discuta, să se poată întîlni şi să fie siguri că pot găsi oricind un cunoscut ; şi cum. muzica nu împiedică conversaţiile, ci mai curind le stimulează, fu tolerată şi cu timpul inclusă in meniul de seară al stockholmenilor, pe lîngă punci şi tutun. Astfel salonul lui Bem deveni clubul holteilor din tot Stockholmul. Fiecare clică îşi alegea colţul ei şi coloniştii din Lill-Jans luaseră în stă- pinire sala de şah din spate, dinspre galeria de sud, care datorită mobilelor roşii precum şi din motive de concizie, cu timpul, căpătă numele de Salonul Roşu. Erau siguri că se pot întîlni aici, chiar dacă peste zi fuseseră împrăştiaţi ca pleava în vint ; pornind din acest loc puteai întreprinde razii în toată regula în jurul sălii, cînd erai la ananghie şi dacă se punea problema să dibui nişte bani; atunci se forma lanţul : doi trăgători luau in primire galeriile iar alţi doi laturile lungi ale sălii ; era ca şi cum ai strînge o plasă şi rareori se pescuia în zadar, pentru că în cursul după-amiezii soseau mereu noi clienţi. Astă seară nu era nevoie să se pună în discuţie o astfel de acţiune şi de aceea Sellăn se aşeză mîndru şi calm, alături de Falk, pe sofaua roşie din fund.

După ce jucară împreună o comedioară cu subiectul ce se bea, hotărîră că trebuie să mănînce. Tocmai îşi începuseră cina şi Falk simţea cum îi cresc puterile cînd, deodată, o umbră lungă căzu peste farfuriile lor — în faţa lor stătea Ygberg, palid ca un cadavru şi prăpădit, ca de obicei. Sellen, care în împrejurări fericite era întotdeauna bun şi amabil, îl întrebă imediat dacă nu vrea să le ţină tovărăşie şi Falk se asocie la invitaţie. Ygberg făcea mofturi în timp ce trecea în revistă conţinutul pla- tourilor gîndindu-se dacă se poate sătura de-a binelea,' sau doar pe jumătate.

— Domnul asesor are o pană ascuţită, spuse el, ca să distragă atenţia de la incursiunea cu furculiţa prin platouri.

— Cum aşa ? Ce am eu ? întrebă Falk aprinzîndu-se; nu înţelegea cum de a putut cineva să facă cunoştinţă cu pana lui.

— Articolul a avut mult succes.

— Care articol ? Nu înţeleg nimic !

— Ei, poftim! Articolul din *Drapelul poporului* despre Colegiul pentru plata salariilor funcţionarilor!

— Nu l-am scris eu !

— Dar aşa se spune la colegiu ! Am întîlnit un temporar de acolo; el a spus că ești autorul şi se pare că indignarea nu este deloc neglijabilă.

— Ce tot spuneţi!

Falk se simţea pe jumătate vinovat şi acum îi fu limpede ce notase Struve în seara aceea cînd fuseseră pe Mosebacke. Struve fusese doar reporterul celor povestite de Falk şi el socotea că trebuie să recunoască ce a spus chiar dacă ajungea să fie privit ca scriitor de scandal. Simţind deci că toate retragerile îi sînt tăiate, văzu limpede că li mai rămînea doar o singură ieşire şi asta era : să meargă înainte.

— Ei bine, spuse el, eu sînt iniţiatorul articolului! Dar hai să schimbăm vorba! Ce credeţi despre Ulrika Eleonora ? O figură interesantă, nu ? Sau societatea de asigurări maritime *Triton* ? Sau Haqvin Spegel ?

— Ulrika Eleonora este cel mai interesant caracter din întreaga istorie a Suediei, răspunse Ygberg cu seriozitate ; tocmai am primit o comandă pentru un articol despre ea.

— De la Smith ? întrebă Falk.

— Da, dar de unde ştiţi ?

— Atunci aţi auzit şi de *Îngerul păzitor ?*

— De unde ştiţi şi asta ?

— I le-am trimis înapoi azi la prinz.

— Este nedrept să nu lucrezi! O veţi regreta, cre- deţi-mă !

Lui Falk ii năvăli o roşeaţi bolnăvicioasă în obraji şi începu să vorbească febril. Sell6n şedea liniştit, fuma şi asculta mai mult muzica decît conversaţia, atît pentru că nu-1 interesa cît şi pentru că nu o înţelegea. Din colţul de sofa unde şedea, prin cele două uşi deschise care duceau spre galeria sudică şi lăsau să se vadă salonul, putea privi pînă în partea cealaltă, în galeria nordică. Prin uriaşul nor de fum, care plutea tot timpul deasupra golului dintre cele două galerii, recunoştea totuşi feţele celor de pe partea cealaltă. Deodată, atenţia îi fu atrasă de cineva care se găsea foarte departe. Il apucă pe Falk de braţ.

— Ei, ia uite ce şmecher! Vezi, acolo, după perdeaua din stingă!

— Lundell!

— Da, chim' el! A venit să-şi caute o Magdalenă! Uite, acum intră în vorbă eu ea! E drăguţi puştoaica!

Falk roşi atît de tare îndt Sellen observă.

— Aici îşi caută modelele? întrebă el mirat.

— Păi da, de unde-ai vrea s-o ia altfel ? Doar n-o s-o caute afară, în beznă !

Peste cîteva momente intră Lundell. Sellen îl salută cu un semn din cap pe care păru că il înţelege, deoarece se înclină mai politicos decît de obicei în faţa lui Falk şi apoi îşi exprimă într-un mod jignitor surpriza de a-1 vedea prezent pe Ygberg. Acesta observă totul- şi profită de ocazie să-l întrebe pe Lundell, care se holbă spre masă, ce doreşte să mănînce, — i se părea că se află

printre adevăraţi magnaţi. Se simţi fericit, deveni blajin şi prietenos şi cînd i se puse in faţă o cină caldă simţi nevoia să vorbească despre ceea ce simte. Voia să-i spună ceva lui Falk, asta era evident, dar nu reuşea să-şi găsească cuvintele. Din nefericire orchestra tocmai începu să intoneze „Auzi-ne Suedie[44] ! Iar in clipa următoare trecu la „Domnul nostru este o puternică cetate[14].

Falk comandă mai multe rinduri de băuturi.

— Domnului asesor îi place la fel, ca şi mie, vechiul şi frumosul cîntec bisericesc ? începu Lundell.

Falk nu-şi amintea să-i placă vreun cîntec bisericesc, dar îl întrebă pe Lundell dacă nu vrea să bea punci. Lundell avea îndoieli; nu îndrăznea. Poate că ar fi trebuit să mănînce ceva mai mult înainte, fiindcă este prea slăbit ca să poată bea şi se simţi dator să dovedească asta printr-un scurt dar violent acces de tuse care îl apucă după al treilea pahar.

— *Facla împăcării* este un nume bine ales, continuă el ; arată atît nevoia profundă, religioasă, de împăcare cît şi lumina care a venit pe lume cînd s-a petrecut cea mai Inare dintre minuni, care îl nemulţumeşte pe cel trufaş.

Spunînd acestea băgă o chiftea între măselele din fund şi aşteptă efectul pe care îl puteau avea cuvintele lui — dar nu se simţi deloc măgulit cînd văzu întorcîn- du-se spre el cele trei feţe stupefiate. Trebuia să vorbească mai limpede.

— Spegel este un nume mare şi nu vorbeşte ca un fariseu. Ne amintim cu toţii că a scris minunatul psalm „Tăcură glasurile plîngătoare", care mai că n-are pereche ! Noroc domnule asesor; mă bucură că avem un astfel de reprezentant! Aici Lundell descoperi că n-avea nimic în pahar.

— Cred că mai pot să beau unul.

Două gînduri zumzăiau în creierul lui Falk : 1) omul trage tare la măsea! 2) de unde o fi ştiind de Spegel ? O bănuială îl străbătu ca un fulger, dar nu dori să afle nimic, ci spuse doar :

— Noroc, domnule Lundell.

Conversaţia penibilă ar fi continuat, însă, din fericire, fu întreruptă de sosirea lui Oile. Pentru că el sosi cu adevărat, sosi mai zdrenţăros ca oricînd, mai murdar ca oricînd şi după cum se vedea, cu şoldurile şi mai schi- loade impungînd ca un bompres în jacheta închisă numai cu un singur nasture, deasupra coastei întîia. Dar era vesel şi rise cind văzu pe masă atîta mincare şi băutură iar apoi, spre indignarea lui Sellen, începu să raporteze rezultatul misiunii sale şi să-şi predea comisioanele. Intr-adevăr,

fusese luat de poliţie.

— Poftim chitanţele !

Ii întinse lui Sellen, peste masă, două formulare verzi pe care acesta le prefăcu imediat în ghemotoace.

Apoi fusese dus la post. Arătă că a fost luat de guler. După aceea a trebuit să-şi declare numele. Bineînţeles că era fals ! Nimeni nu se numeşte Montanus ! Locul naşterii: Văstmanland! Şi asta era fals, bineînţeles ; şeful însuşi era de acolo şi îşi cunoştea destul de bine compatrioţii. Apoi vîrsta : douăzeci şi opt de ani. Minciună, „are cel puţin patruzeci*[4]. Locuinţa ? Lill-Jans. Minciună. Acolo locuieşte doar un grădinar. Profesia : artist. Tot minciună, „arată ca o haimana din port ![u]

— Poftim vopselele, patru tuburi! Uită-te la ele !

După aceea sfîşiaseră bocceaua şi astfel unul dintre

cearşafuri a fost făcut ferfeniţă.

— De asta n-am căpătat decît o coroană şi douăzeci şi cinci, pe amîndouă. Poftim chitanţa, poţi vedea că este exact!

Pe urmă a fost întrebat de unde a furat lucrurile. Oile răspunsese că n-a furat lucrurile şi atunci şeful de post i-a atras atenţia că nu se punea întrebarea dacâ le-a furat, ci *de unde* le-a furat ? De unde ? De unde ? *De unde ?*

— Poftim restul, douăzeci şi cinci de ore ! N-am luat nimic.

După aceea s-a încheiat procesul verbal privind „lucrurile furate*[4] care au fost sigilate cu trei sigilii. Zadarnic îşi susţinuse Oile nevinovăţia, zadarnic făcuse apel la sentimentul de dreptate şi la omenie. Acestea din urmă l-au făcut pe agent să propună a se consemna în procesul verbal că „deţinutul*[4] — era deja deţinut — fu#se în acele împrejurări sub influenţa băuturilor tari, ceea ce s-a şi consemnat — lăsînd totuşi la o

parte cu- vîntul „tari“. Apoi şeful de post îl rugase în repetate Tînduri pe agent să-şi amintească dacă deţinutul a opus Tezistenţă iar acesta l-a asigurat că n-ar putea jura (cu toate că, ţinînd seama de aspectul lui viclean şi ameninţător, era de aşteptat), dar, desigur, „crede** că deţinutul a încercat să opună rezistenţă fugind într-un gang şi asta s-a consemnat în procesul verbal.

Apoi redactase un raport şi îi ordonase lui Oile să-l semneze. In raport se arăta : un individ de sex bărbătesc, cu aspect viclean şi ameninţător fusese surprins la ora patru şi treizeci şi cinci după-amiază furişîndu-se pe lîngă casele de pe partea dreaptă a străzii Norrland, ducind o legătură de provenienţă dubioasă. In acele împrejurări individul arestat era îmbrăcat cu o jachetă din rips verde (fără vestă), o pereche de pantaloni din postav albastru, o cămaşă purtînd iniţialele P.L. (ceea ce indica, fie că era furată, fie că arestatul işi dăduse un nume fals), ciorapi de lină cu dungi cenuşii şi o pălărie joasă, din pîslă, cu o pană de cocoş. Arestatul a pretins că se numeşte Oile Montanus şi a declarat fals că este născut în Văstmanland, din părinţi agricultori şi a căutat să convingă autorităţile că este artist, declarind că locuieşte in Lill-Jans, ceea ce, evident, era fals. El a încercat să opună rezistenţă în timpul arestării, refugiindu-se intr-un gang.

După aceea era inventariat conţinutul boccelei furate. Fiindcă Oile refuzase să recunoască exactitatea raportului, telegrafiaseră imediat la închisoare, după care, deţinutul, bocceaua şi un agent de poliţie fuseseră urcaţi într-o droşcă. Cînd intrară pe Myntgatan, Oile îşi văzu salvatorul în deputatul Per Ilsson din Trâskâla, un consătean de al lui, pe care îl strigă şi care dovedi că raportul era fals, apoi Oile fu eliberat şi îşi recapătă bocceaua. Şi acum este aîci şi —

— Poftim franzeluţele ! Au mai rămas doar cinci, una am mîncat-o. Poftim şi borea.

Scoase într-adevăr cinci franzeluţe din buzunarul hainei şi două sticle de bere din buzunarele pantalonilor, după care silueta lui reveni la disproporţiile ei obişnuite.

— Falk, frate, trebuie să-l scuzi pe Oile, nu este învăţat să se poarte in lume. Strînge-ţi franzeluţele Oile ; ce-s prostiile astea, îl

corectă Sellen.

Oile îl ascultă. Lundell nu se îndura să se despartă de platou, cu toate că nu se mai putea cunoaşte ce fusese în farfurii după rămăşiţele din ele, atît de bine le cură-
ţase iar sticla de rachiu se apropia din ce în ce mai mult de paharul pe care şi-l umplea mereu, parcă dus pe gîn- duri. Din cînd in cînd se ridica sau se întorcea pe scaun, ca „să vadă" ce se cîntă, în timp ce Sellen îi urmărea cu atenţie gesturile. Apoi sosi Rehnhjelm. Tăcut şi ameţit se aşeză la masă şi căută o ţintă pentru privirile lui rătăcitoare, în timp ce asculta admonestările lui Lundell. In cele clin urmă ochii lui obosiţi se opriră la Sellen şi rămaseră pironiţi asupra vestei de catifea — care îi dădu o bogată sursă de cugetări tăcute pentru întreaga seară. Un moment faţa i se lumină, ca la vederea unei vechi cunoştinţe, dar lumina se stinse iar cînd Sellen îşi încheie jacheta, fiindcă „trăgea". Ygberg, cu un aer protector ii oferi lui Oile o cină, îndemnîndu-1 neobosit, ca un adevărat Mecena, să mănînce şi să-şi umple paharul. Pe măsură ce seara înainta muzica devenea tot mai însufleţită şi conversaţiile de asemenea. Falk se simţea foarte bine în această stare de ameţeală ; aici era căldură, lumină, larmă, fum şi se aflau oameni a căror viaţă o prelungise cu cîteva ore şi de aceea erau fericiţi şi veseli ca muştele pe care le învie cîteva raze de soare. Se simţea înrudit cu ei pentru că de fapt erau nefericiţi şi erau plini de atenţie, înţelegeau ce spune şi cînd se exprimau vorbeau ca oamenii, nu ca nişte cărţi ; chiar şi grosolănia lor avea un anumit farmec, pentru că era naturală, nevinovată, şi chiar ipocrizia lui Lundell nu-i inspira repulsie, fiindcă era naivă şi prost lipită, încît se putea înlătura în orice clipă. Şi astfel trecu seara şi se sfirşi ziua care îl aruncase irevocabil pe drumul spinos al literaturii.

7

URMAŞEI LUI ISUS

In dimineaţa următoare, Falk fu deşteptat jie menajeră care îi aduse o scrisoare cu următorul conţinut:

Timot. Cap. X., v. 27, 28, 29. Prima Corint.

Cap. VI, v. 3, 4, 5.

Scumpe frate !

Indurarea şi pacea Domnului nostru I. Cr., iubirea Tatălui şi ocrotirea Sf. Sp. etc. Amin !

Am văzut ieri in *Capa gri* că vrei să publici *Facla împăcării.* Caută-mă la întreprinderea mea, mîine dimineaţă înainte de ora nouă.

Al tău pocăit,
Nathanael Skăre

Abia acum înţelese enigma lui Lundell, cel puţin în parte !

Fără îndoială că nu-1 cunoştea personal pe marele om al lui Dumnezeu, Skăre şi nu ştia nimic despre Facla *împăcării,* dar era curios să afle şi se hotărî să dea urmare impertinentei invitaţii.

. La ora nouă se afla pe Regeringsgatan, în faţa impozantei clădiri cu patru etaje a cărei faţadă era acoperită cu firme, de la subsol pînă la streaşină. *Pacea, Tipografie creştină, Societate anonimă,* et II. *Moştenirea copiilor Domnului, Redacţia,* mezanin. *Judecata de apoi, Expediţia,* et. I. *Trîmbiţa păcii. Expediţia,* et. II. *Paşte* oile *mele, Gazetă pentru copii, Redacţia,* et. I. *Tronul indurării, Casă de rugăciuni creştină, Societate anonimă, Direcţiunea efectuează plăţi şi acordă împrumuturi contra primei ipotecii mobiliare,* et. III. Vino Ia *Isus,* et. HI. Aviz. -*■ Vînzători serioşi, puţind depune garanţii, angajăm imediat. *Vulturul, Societate anonimă a misionarilor,* distribuie dividendele anului 1867 pe bază de cupoane, et. 2. *Zululu, Vaporul misiunii creştine, Biroul,* et. 2'/2--^Vaporul va pleca, cu voia lui Dumnezeu, în 28 1. crt. Bunurile se primesc, contra conosament şi certificat, la ghişeul din Skeppsbron, unde se încarcă vaporul. *Cercul ie croitorie Muşuroiul de furnici* primeşte donaţii, la parter. *Bavetele* se spală şi se calcă Ia *Portar ! Ostii,* 1,50 funtul, *La Portar! Aviz. Fracuri negre,* pe măsură, pentru tinerii comunianţi, se închiriază de asemenea. Vin Nou (Matei 19 :32) de vînzare, Ia *Portar,* 75 ăre cana, fără vas.

La parter, in stingă intrării, era o librărie creştină. Falk se opri şi citi titlul cărţilor expuse in vitrină. Erau vechi şi banale: întrebări indiscrete, acuzaţii impertinente, intimităţi jignitoare ; toate atit de mult şi de bine cunoscute. Dar atenţia îi fu atrasă mai mult de numeroasele reviste ilustrate, care, cu marile lor gravuri în lemn englezeşti, stăteau deschise ca să atragă lumea. Mai ales revistele pentru copii aveau un conţinut atrăgător şi ajutorul de librar povestea că se intîmpla ca bărbaţi şi femei in vîrstă să stea mult timp în faţa vitrinei şi să privească ilustraţiile care se părea că le mişcă sufletele pioase şi le trezesc amintiri din trecuta — şi, poate, nebunateca — lor tinereţe. Falk fu încercat o clipă de un gind păgîn dar se întoarse imediat la acel cuminte popor insular care mănîncă pîine şi bea' singe şi se ruşină pentru gîndul ce îi venise.

Urcă scara largă, cu fresce pompeiene, care aminteau mai curînd de un drum ce nu duce la mîntuire şi ajunse într-o încăpere mare, amenajată ca sala unei bănci, cu pupitre încă neocupate de funcţionari, casieri şi contabili. In mijlocul încăperii se afla un birou, mare cit un altar dar asemănător unei orgi cu multe registre, compusă dintr-o întreagă claviatură de butoane pentru telegraf pneumatic şi din tuburi acustice în formă de trompetă care comunicau cu toate încăperile clădirii. In faţa lui stătea în picioare un bărbat înalt purtînd cizme de călărie, haină de pastor încheiată cu un singur nasture, sus la gît, semănînd cu o tunică de uniformă, deschisă, cu cravată albă şi deasupra acesteia o mască de căpitan de rursă lungă, fiindcă faţa lui adevărată se pierduse sub vreun capac de pupitru sau în vreo ladă de ambalaj. Zdrahonul îşi biciuia carîmbii cizmelor cu o cravaşă al cărei mîner reprezenta, simbolic, un picior de cal şi fuma o „regală" tare pe care o mesteca cu îndîrjire, pesemne ca să dea de lucru gurii. Falk îl privi •cu uimire pe marele om.

Iată deci ultima modă la acest tip de oameni, fiindcă şi în materie de oameni există modă. Acesta era deci marele propovăduitor care reuşise să convingă- lumea că este modern să fii păcătos şi însetat de mîntuire, să fii josnic, meschin, mizerabil, adică rău in toate felurile posibile! Acest om făcuse mintuirea *fashionable* *! £1 inventase o evanghelie pentru Stora

---

* elegantă (engl.).

Trădgărdsgatan * ! Porunca iertării devenise un sport! Se organizau campionate de păcătoşenie pe care le cîştiga cel mai stricat; se desfăşurau vînători de salon ale sufletelor sărmane care trebuie mintuite, dar mai erau, s-o recunoaştem, şi hăituieli ale victimelor asupra cărora voiau să-şi aplice propria îndreptare făcînd din ele obiectul celei mai crunte binefaceri.

— Ia uite, domnul Falk ! spuse masca. Bun venit, amice! Poate doreşti să-mi vezi întreprinderea! Iar- tă-mă, şi dumneata eşti pocăit, domnule Falk ? Da ! Aşa! Aici este administraţia societăţii tipografilor — scuză-mă un moment.

Se duse la orgă şi trase cîteva registre, făcînd să se audă un şuierat.

— Fii aşa de bun şi între timp uită-te în jur !

Puse gura pe una dintre trompete şi strigă :

— *A şaptea trîmbiţă şi a opta ttngvire !* Nystrom ! Medieval, 8, în rezervă, titlurile cu gotice, numele spa- ţiate!

0 voce răspunse din aceeaşi trompetă :

— Lipseşte manuscrisul!

Masca se aşeză la orgă, luă un toc şi o coală de hîrtie şi făcu tocul să alunece pe hîrtie, vorbind in acelaşi timp prin trabuc.

— Această întreprindere — a luat astfel — de proporţii — în cît aproape că mi-ar depăşi — puterile — dacă — sănătatea mi-ar fi— mai proastă decît — este

— şi — dacă n-aş îngriji-o — atît de — bine.

Sări în picioare, trase alt registru şi răcni în altă trompetă :

— Corectura de la *Ţi-ai plătit datoriUe ?* Apoi continuă să

* cartier al lumii bune din Stockholm (n.t.).

vorbească şi să scrie.

— Te întrebi — de ce — port — cizme de călărie

— precum — se vede. Asta — în primul rînd — pentru că — de dragul — sănătăţii — călăresc...

Un băiat intră adudnd corecturi. Masca i le Întinde lui Falk şi vorbeşte cu nasul — gura fiindu-i ocupată :

— Ia citeşte-mi asta! In timp ce cu ochii li strigă băiatului : „aşteaptă !“

— In al doilea rînd — (şi cu o mişcare din urechi ii spuse mîndru lui Falk : „observi că n-am pierdut firul ! “) deoarece socotesc că un om de spirit — nu trebuie — să se — deosebească — de — ceilalţi — oameni

— prin — înfăţişarea — lui — căd — asta — se numeşte aroganţă — spirituală — şi — dă — ocazie la blrfeli.

Un contabil intră şi fu salutat de mască cu pielea frunţii, singura parte a capului care nu fusese încă folosită.

Ca să nu stea degeaba, Falk luă coala de corectură şi o citi. Trabucul continuă să vorbească :

— Toţi ceilalţi — oameni — au dzme de călărie — eu nu vreau — în nidun caz — să mă deosebesc prin înfăţişare — şi — pentru că nu sînt — ipocrit — port

— cizme de călărie.

După aceea îi dădu băiatului manuscrisul şi strigă din gură :

— Patru vingalace, *A şaptea trimbiţă,* la Nystrom.

Şi apoi către Falk :

— Acum sînt liber cinci minute ! Te rog vino in depozit.
Către contabil :

— „Zululu“ încarcă ?

— Rachiu, răspunse contabilul cu c voce răguşită.

— Merge ? întrebă masca.

— Merge ! răspunse contabilul.

— Păi atunci, în numele Domnului, fie ! Vino, domnule Falk !

Intrară într-o încăpere cu pereţii acoperiţi de rafturi înţesate cu stive de cărţi. Masca le lovi pe spinare cu cravaşa şi spuse mîndru — fără înconjur :

— P-astea eu le-am scris ! Ce zid ? E ceva, nu ? Şi dumneata scrii — un pic ! Dacă te ţii o să ajungi să scrii tot atit de mult! — Muşcă din ţigară şi mestecă şi scuipă apoi zdrenţe de tutun care roiesc ca nişte tăuni înainte de a se aşeza pe dosul cărţilor, tn timp ce pare că se.gîndeşte la ceva vrednic de dispreţ.

— *Facla împăcării ?* Hm! Cred că este un titlu prost. Nu eşti de aceeaşi părere ? Dumneata l-ai inventat ?

Era pentru prima oară cind Falk avea prilejul să-i răspundă, deoarece, la fel ca toţi oamenii mari, obişnuia să-şi răspundă singur la întrebări. Falk negă. Mai mult nu avu timp să spună, pentru că masca se puse din nou în mişcare.

— Cred că este un titlu foarte prost ! Ehei ! Şi dumneata crezi că o să meargă ?

— Nu cunosc deloc chestiunea asta şi . nici nu ştiu despre ce vorbiţi.

— Nu ştii nimic ?

Luă un ziar şi i-1 întinse. Falk citi uluit anunţul următor : „Apel la subscripţie : *Facla împăcării.* Revista publicului creştin, va apare în curind, sub redacţia lui Arvid Falk. (Autor

laureat al Academiei de ştiinţe.) Primul număr cuprinde „Facerea lumii" de Hakan Spegel, un poem cu un recunoscut spirit religios şi profund creştin".

Uitase să-l contramandeze pe Spegel şi acum stătea încremenit şi mut!

— Ce tiraj ? Ai ? Două mii, presupun. Prea puţin ! Nu merită ! *Judecata de apoi,* a mea, ajunge la zece mii şi totuşi nu bag in ea mai mult decît — hai să zic — cinsprezece, net.

— Cincisprezece ?

— Mii, tinere !

Masca îşi uitase rolul şi revenise la vechile apucături.

— Ei bine, continuă el, ştii că sînt un predicator simpatizat, pot s-o spun fără ipocrizie, pentru că o ştie toată lumea ! Ştii că sînt foarte simpatizat, n-am ce să mai fac acum, asta aşa este ! Aş fi un ipocrit dacă aş spune că nu ştiu ce ştie toată lumea ! Ei bine, iţi voi sprijini întreprinderea, la început! Vezi sacul ăsta ? Dacă îţi spun că în el sînt scrisori de la persoane, de la femei — da, da, fii liniştit : sînt însurat — care mă roagă să le dau portretul meu, să ştii că nu exagerez.

In realitate ceea ce biciuia el era doar o pungă.

— Ca să le scutesc pe ele — şi pe mine — jde multă bătaie de cap şi să-i fac totodată un mare serviciu unui anumit om, m-am gîndit, să te autorizez să-mi scrii biografia şi s-o publici, împreună cu un portret ; astfel, primul dumitale număr ar putea ap?re în zece mii de exemplare şi ai putea să încasezi o mie net, numai pentru numărul ăsta ! .

— Dar, domnule pastor — (îi venea să spună căpitan) — nu ştiu nimic de afacerea asta !

— N-are importanţă ! Absolut nici una V Editorul însuşi

mi-a scris şi mi-a cerut portretul ! Şi acum, dumneata eşti cel care trebuie să-mi scrie biografia ! Ca să-ţi uşurez munca, am rugat un prieten să rezume principalul, aşa că dumneata mai trebuie să scrii doar o introducere — scurtă şi expresivă, cîteva vingalace, cel mult! Acum ştii!

Falk fu intimidat de atîta prevedere şi uimit că portretul semăna atît de puţin cu originalul iar scrisul prietenului semăna leit cu cel al măştii. Masca îi înmînă portretul şi manuscrisul şi apoi ii întinse mina ca să

i se poată mulţumi

— Salutări — editorului! fusese cît pe aci să spună Smith, aşa că *a* roşeaţă uşoară i se urcă între favoriţi.

— Dar dumneavoastră nu-mi cunoaşteţi deloc opiniile, domnule pastor ! protestă Falk.

— Opinii ? Ai ? Te-am întrebat eu de opinii ? Nu întreb' pe nimeni ce opinii are ! Să mă ferească Dumnezeu ! Eu ? Niciodată !

Mai cravaşă încă odată spinările articolelor sale editoriale. deschise uşa, îşi conduse biograful afară şi se întoasse la serviciul lui de la altar.

Din nefericire pentru Falk, aşa cum se intîmplă de obicei, nu putuse găsi mai repede răspunsul potrivit la cele spu6e şi era deja pe stradă cind ii veni. O gură de pivniţă deschisă din întimplare (neacoperită cu anunţuri) luă biografia şi portretul in paza ei.

După aceea se duse la cea mai apropiată redacţie de ziar ca să publice o reclamaţie privind *Facla împăcării* şi apoi ieşi in întîmpinarea morţii sigure prin înfometare.

sărmana patrie

Ceasul bisericii Riddarholm bătu zece cind Falk, cîteva zile

mai tîrziu, ajunse In faţa clădirii Parlamentului ca să-i dea ajutor reporterului *Scufiţei roşii* în cea de^a doua Cameră. Îşi iuţi paşii, fiindcă în aceste slujbe, unde erai plătit cu regularitate, trebuia să fii foarte punctual, aşa credea A Urcă pe scara comisiei şi fu îndrumat spre tribuna din stingă a reporterilor din cea de a doua Cameră. Păşi cu oarecare solemnitate pe cele dteva scînduri agăţate ca un porumbar sub grinzile acoperişului, de unde „oamenii cuvîntului liber trebuiau să asculte cum cele mai sacre interese aie ţării sint discutate de cei mai demni reprezentanţi ai ei". Acestea erau cu totul noi pentru Falk, însă nu fu copleşit de vreo impresie puternică cînd privi în jos de pe poliţă şi văzu sub el sala goală care semăna izbitor cu o şcoală din Lancaster. Erau orele zece şi cinci dar in afară de el, nici un suflet nu era încă prezent. Timp de cîteva minute domnii o linişte amintind de o biserică de la ţară, înaintea predicii; din sală răzbătu un ronţăit uşor. „Un şobolan*, gîndi el; dar apoi descoperi totuşi, mai departe, **in** tribuna reporterilor de pe partea cealaltă, un ins mic, gîrbov, care îşi ascuţea creionul pe balustradă şi aşchiile ningeau aşezindu-se pe masa de dedesubt. Nu sint aici prea multe lucruri pe care să-şi poată odihni privirile; ele rătăcesc de-alungul pereţilor goi şi se opresc, în sfîrşit, pe vechiul ceas de perete de pe vremea lui Napoleon I, a cărui stemă imperială, proaspăt poleită, simbolizează o spoială nouă a ceva vechi. Chiar şi limbile, care arată zece şi zece, simbolizează — în deridere — cine ştie ce, dar iată că uşile din fund se deschid şi intră un bărbat. Este bătrin, omul nostru, umerii lui au început să se încovoaie sub povara sarcinilor publice, spatele i s-a Îndesat sub greutatea misiunilor comunale, gftul i s-a adus înainte din cauza şederii îndelungate In birourile umede, in sălile comitetelor, sub bolţile băncilor şi altele, are ceva de pensionar in mersul lui impasibil pe covorul lung de cocos care duce înainte, pină la tribună. Cînd ajunge în mijlocul culoarului, în'dreptul ceasului imperial, se opreşte — pare obişnuit să se oprească la jumătatea drumului şi să privească în jur, ba chiar şi înapoi; compară ceasul cu remontor cu ceasul de perete şi clatină nemulţumit din capul lui bătrîn, mult încercat : in avans, în avans ! Şi faţa lui exprimă ,o linişte supraterestră, liniştea celui ce ştie că ceasul lui nu poate rămîne in urmă. îşi continuă drumul cu aceiaşi paşi egali, de parcă ar merge către ţinta vieţii sale şi se năştea marea întrebare dacă nu o vede acolo in ilustrul fotoliu de la tribună.

Ajuns Ja ţintă, se opreşte, scoate batista şi îşi suflă nasul;

apoi îşi plimbă privirea peste auditoriul atent din bănci şi de la mese şi spune ceva important, de ex. : „domnii mei, acum îmi suflu nasul!“ Apoi se aşează şi se cufundă într-o linişte prezidenţială care ar putea să fie somn, dacă n-ar fi veghe; şi cum se crede singur ou Dumnezeul lui, se pregăteşte să adune puteri pentru truda zilei ce urmează, cînd un ronţăit puternic din stînga, de sus, de sub acoperiş, îl face să tresară şi să ridice capul, astfel că aruncînd o privire din trei sferturi să poată ucide şobolanul care îndrăzneşte să ronţăie în apropierea lui. Falk, care nu prevăzuse o rezonanţă atît de- puternică a porumbarului, primeşte şocul mortal al privirii ucigătoare, care totuşi se îmblîn- zeşte din nou alunecînd în jos de la grinzile acoperişului şi şopteşte, fiindcă nu îndrăzneşte s-o spună tare : „era doar un reporter; şi eu care mă temeam că e un şo- bolan“. Dar acum ucigaşul este cuprins de remuşcări pentru crima pe care a comis-o cu ochii şi îşi ascunde faţa în mîini — şi plînge ? — Nu, îşi freacă doar ochii, ca să şteargă pata pe care parcă i-a lăsat-o pe retină vederea unui lucru respingător.

Dar, în sfîrşit, uşile se deschid larg, sosesc membrii parlamentului şi limbile ceasului se tirăsc înainte, tot înainte. Preşedintele împarte gratificaţii, salutîndu-i din cap şi strîngîndu-le mîinile celor buni şi îi pedepseşte pe cei răi, adică Îşi Întoarce faţa de la ei — fiindcă cel mai mare trebuie să fie drept.

Iată că soseşte şi reporterul *Scufiţei roşii,* respingător, mahmur şi nedormit; cu toate acestea se pare că îl amuză să dea răspunsuri verosimile la întrebările novicelui.

Uşile se deschid incă o dată şi intră un personaj cu un pas atît de sigur de parcă ar fi la el acasă, Administratorul Cancelariei de Impozite şi Grefierul Colegiului pentru plata salariilor funcţionarilor ; se duce drept U fotoliu şi îl salută amical pe Preşedinte şi răscoleşte ii hîrtii ca si cum ar fi ale lui.

— Cine e ăsta ? întrebă Falk.

— Secretarul şef, răspunse amicul de la *Scufiţa roşie.*

— Ce ? Şi aici sînt scribi ?

— Şi aici! Vei vedea îndată ! Există în clădire un etaj întreg de scribi, podul este plin de scribi şi in curind vor fi scribi şi in pivniţă !

Acum, acolo jos este o forfotă, ca într-un furnicar.

0 lovitură de ciocan şi se face linişte. Secretarul-şef citeşte procesul verbal al şedinţei precedente care este aprobat fără obiecţiuni. Apoi, acelaşi, dă citire cererii de concediu pentru paisprezece zile a lui Jonsson din Lerbak.

Se aprobă !

— Şi aici se dau concedii ? întrebă novicele mirat.

— Sigur că da! Jonsson se duce acasă, la Lerbak, si pună cartofi.

Acum estrada începe să se umple cu tineri îna-maţi cu pene şi hîrtie. Sî/it vechi cunoştinţe, de demult, de Pe vremea cînd era funcţionar temporar. Se aşează în jurul unor măsuţe — parcă ar vrea să formeze partide de preferans.

— Ăştia sînt st irii, explică Scujjfa roşie. Se pare câ te recunosc!

Şi intr-adevăr . . fac, îşi pun pince-nezurile şi se Uită toţi în sus, spre porumbar, cti tot atîta dispreţ ca Şi publicul din parterul teatrelor la cel de la galerie. Apoi şuşotesc între ei şi fac schimb de păreri pe seama Unui absent care, după toate probabilităţile, trebuie să ocupe scaunul pe care şade Falk. Acesta se simte atît de adine mişcat de atenţia care i se dă incit nu-1 salută

de loc amical pe Struve care intră în porumbar posac, nestingherit, jerpelit şi conservator.

Secretarul şef dă citire unei petiţii, sau moţiuni care propune ştergătoare noi de picioare in vestibul şi numere de alamă la suportul de galoşi.

Se aprobă !

— Unde stă opoziţia ? întrebă neiniţiatul.

— Da, mă, dracu ştie unde stă.

— Ăştia răspund la toate da !

— Aşteaptă încă un pic şi o să vezi.

— N-au venit încă ?

— Aici se vine şi se pleacă după cum are chef fiecare.

— Exact ca într-un birou de administraţie.

Struve, conservatorul, care a ascultat şi el discuţiile uşuratice, se simte obligat să reprezinte guvernul.

— Ce tot spune micul Falk ? Să nu mîrîie !

Falk se gîndeşte atît de mult la un răspuns potrivit că, între timp, jos încep dezbaterile.

— Nu te necăji din pricina lui Struve, îl consolează *Scufiţa roşie ;* el este întotdeauna conservator cînd are bani pentru masa de prînz — şi tocmai a împrumutat un „cinci" de la mine !

Secretarul şef citeşte : raportul nr. 54, al comisiei permanente, privind moţiunea lui Ola Hipsson de a se desfiinţa gardurile dintre ogoare.

Proprietarul de pădure Larsson din Norrland propune adoptarea necondiţionată : „Ce se va întâmpla cu pădurile

noastre ?“ izbucneşte el. „Vreau numai să întreb . ce se va intîmpla cu pădurile noastre ?" şi cade gţfiind, înapoi pe bancă. O astfel de elocvenţă plină de miez nu mai este la modă ţn ultimii douăzeci de ani şi scena este întîmpinată cu chicoteli, la care agonia de pe banca norrlandeză încetează de la sine.

Reprezentantul Olandei propune ziduri din gresie; reprezentantul din Skâne preferă garduri vii, de me- rişor, cel din Norrboten crede, în ceea ce-l priveşte, că gardurile între ogoare nu sînt nicidecum necesare dacă nu există ogoare iar un vorbitor de la Banca din Stock- holm consideră că problema trebuie încredinţată unui comitet de persoane competente, accentuează *persoane competente.* Dar acum se deslănţuie furtuna. Decît un comitet, mai bine moartea ! Se supune la vot. Moţiunea este respinsă şi astfel gardurile pot rămine pe loc pînă vor cădea de la sine.

Secretarul şef citeşte : raportul nr. 66, al comisiei permanente, privind moţiunea lui Cari Jonsson de a se suprima subvenţiile pentru comisia Bibliei. La numele venerabil al unei instituţii vechi de secole orice rînjet încetează şi în sală se lasă o linişte respectuoasă. Cine ar îndrăzni să atace fundamentele religiei, cine ar îndrăzni să se expună oprobriului general ? Episcopul din Ystad cere cuvîntul.

— Trebuie să scriu ? spuse Falk.

— Nu, nu ne priveşte ce spune.

Dar conservatorul Struve scrie următorul referat : „Sf. interese ale patriei. Numele unite ale relig. şi uman. An 829, an 1632. Necredinţa. Patima noutăţii. Cuv. Domnului. Cuv. omen. Centen. Ansgar. Strădanie. Imparţial. Onest. Decent. învăţ. Sit. bis. 'sued. Străveche onoare sued. Gustav I. Gust. II. Colinele din Lutzen. Ochii Europei.Verdictul posterit. Doliu. Ruşine. Pajiştea verde. Spălarea pe mîini. Ei n-au vrut-o“.

Cari Jonsson cere cuvîntul.

— Acum e rîndul nostru.' spune *Scufiţa roşie.* Şi ei scriu, în

timp ce Struve brodează catifeaua episcopului.

„Palavre ! Vorbe mari. Comis, fiinţează 100 ani. A costat 100 000 cor. 9 ărhepisc. 30 prof. împreună cu Ups. 500 ani. Diurne. Secretar. Asistenţi. Făcut nimic. Probe. Lucr. proaste. Bani, bani, bani! Fiecare lucru cu numele lui. Escroc. Sleit. Sistem."

Nu se ridică nici un glas, dar moţiunea este adoptată prin vot secret.

In timp ce *Scufiţa roşie* cizelează cu mîna dibace intervenţia politică a lui Jonsson şi-i pune deasupra un titlu tare, Falk se odihneşte. Dar pe cînd privirea îi rătăceşte prin tribuna asistenţei, dă peste un cap de multă vreme cunoscut, rezemat de balustradă şi al cărui proprietar se numeşte Oile Montanus. In momentul

acesta seamănă cu un ciine care păzeşte un os şi nu fără motiv arată el aşa, dar asta n-o ştie Falk, fiindcă Oile este foarte misterios.

Pe banca de sub tribuna din dreapta, chiar în locul unde micul cocoşat lăsase să ningă aşchiile de creion, apăru un domn în uniformă civilă, cu tricornul sub braţ şi un sul de hîrtie în mină.

Ciocanul[1] de lemn bate şi se lasă o linişte batjocoritoare, plină de răutate.

— Scrie, spune *Scufiţa roşie,* dar numai cifrele ; restul scriu eu.

— Cine este ?

— Mesagerul regal.

Se dă citire sulului de hîrtie : „Augusta propunere a Maj. S. R. privind mărirea subvenţiilor Departamentului pentru perfecţionarea tinerilor nobili în studiul limbilor modeme, la

capitolul rechizite şi speze, de la 50 000 tal. la 56 000 tal. 37 ore“.

— Ce înseamnă speze ? întrebă Falk.

— Carafe de apă, suporturi de umbrele, scuipători, jaluzele, prînzuri pe Hasselbacken, gratificaţii ş.a. Dar ţine-ţi gura ; mai urmează !

Sulul de hîrtie continuă : „Augusta propunere a M.S. privind fonduri pentru şaizeci noi posturi de ofiţeri la cavaleria din Vestgota."

— A spus şaizeci ? întrebă Falk care este cu totul străin de treburile de stat.

— Da, şaizeci! Scrie odată !

Sulul de hîrtie se desfăşoară şi devine tot mai mare şi mai mare.

„Aug. propunere a M. S. R. pentru subvenţionarea a încă cinci locuri de secretari titulari la Colegiul pentru plata salariilor funcţionarilor[11].

Puternică emoţie la mesele de preferans; puternică emoţie p^ scaunul lui Falk.

Sulul de hîrtie se Înfăşoară la loc, preşedintele se ridică, mulţumeşte cu o plecăciune ca şi cum ar întreba : „Cu ce vă mai putem servi ?“ şi posesorul sulului de hîrtie se aşează pe bancă şi se apucă să sufle la o parte aşchiile pe care le aruncase de sus gîrbovul, dar gulerul tare, brodat cu aur il împiedică să cadă pradă aceleiaşi ispite de a păcătui căreia îi cedase de dimineaţă preşedintele.

Dezbaterile continuă. Sven Svensson din Torrlossa cere cuvîntul în probleme de asistenţă socială. Ca la un semnal toţi secretarii se ridică, cască şi se întind.

— Acum coborîm şi luăm gustarea, îi explică *Scufiţa roşie* pupilului ei. Sîntem liberi o oră şi zece minute. Iar Sven Svensson vorbeşte.

Membrii camerei încep să se mişte, unii ies afară. Preşedintele se întreţine cu deputaţii cei „buni“ şi îşi exprimă astfel în numele guvernului, dezaprobarea faţă de cele ce urmează a fi spuse de Sven Svensson. Doi deputaţi mai în vîrstă de la Banca din Stockholm conduc înspre vorbitor un tînăr domn cu figură de novice şi i-1 prezintă ca pe un animal ciudat; acesta îl cercetează din ochi cîteva clipe, îl găseşte ridicol şi îi întoarce spatele.

Scufiţa roşie consideră că politeţea îl obligă să-i explice lui Falk că vorbitorul este „pacostea" Camerei. Nu este nici rece nici cald, nu poate fi folosit de nici un partid, nu poate fi cîştigat pentru nici un interes. In schimb, vorbeşte, vorbeşte. Despre ce vorbeşte — nimeni nu poate spune, fiindcă despre el nu s-a relatat niciodată în vreun ziar şi nimeni nu şi-a dat osteneală să se uite în procesul verbal, dar secretarii de la măsuţe au jurat că, dacă vor ajunge vreodată la putere, vor schimba regulamentul din cauza lui.

Totuşi, Falk, care are o anumită slăbiciune pentru tot ce trece neobservat, ascultă ce n-a mai ascultat de mult: un om de onoare, care merge imperturbabil pe drumul lui şi expune plîngerile celor asupriţi şi chinuiţi

— dar nimeni nu-1 ascultă.

Văzîndu-1 pe acest ţăran, Struve iese, îşi ajunge din urmă partidul, se duce jos la bufet împreunS cu ceilalţi şi acolo găseşte jumătate din Cameră. După ce mănincă şi se cam pileşte se întoarce din nou sus şi se aşează pe stinghia lui păsărească şi-l mai aude încă un timp pe Sven Svensson, mai mult il vede vorbind, fiindcă acum, după a doua gustare, flecăreala este atît

de însufleţită încît nu se mai poate auzi. nici un cuvint al vorbitorului.

Totuşi, acesta încheie. Nimeni nu are nimic de obiectat, cuvîntarea lui nu are ca urmare nici un fel de măsuri, parcă nici n-ar fi fost.

Secretarul şef, care a avut timp să dea o fugă pe la Colegiul lui, s4-şi arunce ochii pe *Gazeta poştei* şi să scormonească în jar, este acum din nou la locul' lui şi citeşte : „raportul nr. 72 al comisiei permanente, referitor la moţiunea lui Per Ilsson din Trâskâla de a se subvenţiona 10 000 de coroane pentru repararea sculpturilor vechi ale bisericii din Trâskâla".

Capul de cîine de pe balustrada tribunei auditorilor arată ameninţător, parcă ar vrea să-şi apere osul.

— Cunoşti pocitania aia de dincolo, de la ajiditori ? întreabă *Scufiţa roşie.*

— Oile Montanus. Da, îl cunosc.

— Ştii că este din Trâskâla ? Şmecher tip ! Uită-te ce cap expresiv are acum, fiindcă vine vorba de Trăs- kâla.

Per Ilsson are cuvîntul.

Struve întoarce dispreţuitor spatele, vorbitorului ş| îşi taie o bucată de tutun, dar Falk şi *Scufiţa roşie* se pregătesc să-şi pună penele în acţiune.

— Prinde tu frazele, spune *Scufiţa roşie* iar eu si prind faptele !

După un sfert de oră, hirtia lui Falk era acoperită cu următoarele însemnări : „Dezv. culturii naţion. Interes econ.

Acuz. de materialism. Mater. după Fichte. Cult. naţ. nu mater. Ergo acuz. recuper. Acest venerab. templu. Străluc. soare de dimin. Vîrf. către cer. Timp. Păgîn. Filozof, nevisat. Sf. drepturi ale naţiunii. Sf. interese ale Patr. Dezv.- Acad. ştiinţe, ist. şi antich."

Acest talmeş-balmeş care stîmise oarecare, veselie, mai ales la dezgroparea răposatului Fichte, primi de altfel răspunsul băncilor din capitală şi din Uppsala.

Primul reprezentant spuse: cu toate'că nu cunoaşte nici biserica din Trâskâla, nici pe Fichte şi deci nu ştie dacă acele vechituri de ghips merită o cheltuială de zece mii de taleri, consideră totuşi că pentru a încuraja o

propunere frumoasă a Canlerei, fiind pentru prima oarft cînd aude că cineva din sinul majorităţii doreşte, subvenţii pentru altceva decît podeţe, împrejmuiri, şcoli primare şi altele asemenea, este de acord cu propunerea.

Vorbitorul de la Banca din Uppsala consideră, (după însemnările lui Struve), că propunătorul are dreptate apriori, că premisa lui: cultura naţională trebuie sprijinită

— este justă iar concluzia : de a se* plăti zece noii de tal. — este obligatorie, că scopul, intenţia, aspiraţia, sînt frumoase, lăudabile, patriotice, totuşi s-a comis o greşeală ! Cine a comis-o ? Statul ? Biserica ? Nu t Propunătorul ! Ca raţionament are dreptate, nimic de zis, vorbitorul nu poate decît să laude scopul, intenţia, aspiraţia şi să urmeze destinul acestei propuneri cu cea mai caldă simpatie şi face apel ca, în numele patriei, culturii şi artei, Camera să voteze în acest sens; el însuşi nu poate s-o facă — el consideră propunerea falsă din punct de vedere principial, nemotivată, inoportună, întrucît urmăreşte să includă noţiunea de loc în noţiunea de stat şi deci trebuie să voteze împotrivă.

Capul din tribuna auditorilor îşi rostogoli ochii şi îşi muşcă buzele spasmodic cît timp dură votai ea, dar după ce se încheie şi propunerea fu adoptată, capul ex-- plodă şi dispăru în mulţimea indispusă şi înghesuită a auditorilor.

Lui Falk i se păru că a observat legătwa între propunerea lui Per Ilsson şi prezenţa şi dispariţia lui Oile. Struve, care după gustare devenise mai conservator şi mai zgomotos, vorbea fără jenă vrute şi nevrute. Scufiţa *roşie* era tăcut şi indiferent; încetase să se mai mire. Dar în norul de oameni întunecat, prin care Oile trăsese o dîră, apăru acum un chip blond, luminînd ca un soare şi Arvid Falk, care privise intr-acolo, trebui să închidă ochii şi să-şi întoarcă faţa : era fratele lui, capul familiei, podoaba numelui, pe care acesta avea cîndva să-l facă să fie mare şi plin de strălucire. De după umerii lui Nicolaus Falk apărea pe jumătate o faţă' negricioasă, cu trăsături bllnde, viclene, care părea că şopteşte secrete în spatele blondului. Falk, care cunoştea aversiunea fratelui său faţă de noua formă de

stat, tocmai se mira de apariţia acestuia aici, cînd preşedintele dădu permisiunea lui Anders Andersson să prezinte o moţiune, permisiune de care acesta făcu uz cu mult calm, citind următoarele : „din motive bineînte- meiate aş dori să propun aici ca Parlamentul să bine- voiască a lua hotărirea ca Maiestatea Sa Regele să răspundă solidar cu toate societăţile ale căror statute le-a ■sancţionat."

Soarele din tribuna auditorilor îşi pierdu lumina şi în •sală se deslănţui un uragan !

Contele von Splint are cuvîntul :

— *Quousque tandem, Catilina!* Aşa departe s-a a- juns ! Intr-atit s-a pierdut măsura incit se îndrăzneşte «ă se aducă reproşuri guvernului sau, ceea ce este şi mai rău, că acesta devine obiect de glumă, o glumă grosolană, căci propunerea nu poate fi considerată altfel. O glumă am spus, nu, un atentat, o trădare ! O ! Patria mea ! Nedemnii tăi fii au uitat ce-ţi datorează! Dar cum ar putea fi altfel dacă ţi-ai pierdut garda ta de cavaleri, scutul tău, tăria ta. Propun ca individul, Per Andersson sau cum îl chiamă, să-şi retragă moţiunea, sau dacă nu, Dumnezeu mi-e martor, va vedea el că Regele şi Patria mai au încă apărători credincioşi, care pot ridica o piatră ca să sfărîme capul hidrei policefale a trădării!

Aplauze în tribuna auditorilor, nemulţumire în sală.

— Hei, credeţi că mă tem ?

Vorbitorul îşi agită braţele ca şi cum ar arunca pietre, dar hidra, cu ale ei o sută de feţe, zîmbeşte. Vorbitorul caută o altă hidră, care nu zîmbeşte şi o găseşte în tribuna reporterilor.

— Acolo, acolo ! — Arată spre porumbar şi aruncă priviri de parcă ar vedea cum se deschide o prăpastie in perete.

— Acolo s-au cuibărit corbii! Ii aud croncănind, dar asta nu mă sperie ! Sculaţi, bărbaţi ai Suediei, doborîţi copacul, tăiaţi grinzile, smulgeţi scîndurile, călcaţi în picioare scaunele, sfărîmaţi pupitrele în bucăţele, aşa de mici — arată pe degetul lui mic cam cit — şi ardeţi apoi şandramaua cu oameni şi şoareci cu tot, apoi veţi vedea cum imperiul va înflori in pace şi ierburile vor picura nectar. Aşa vă vorbeşte un nobil suedez.! Luaţi seama, ţăranilor !

Această cuvîntare, care cu trei ani în urmă ar fi fost salutată cu strigăte de bravo în Riddarhustorget şi consemnată exact în procesul verbal pentru a fi apoi tipărită separat şi difuzată' în şcolile primare ale imperiului şi în alte instituţii de binefacere, era acum privită ca un amuzament, prelucrată convenabil în procesul verbal şi, in sfîrşit, mai semnificativ, redată numai în ziarele opoziţiei, cărora de altfel nu le făcea nici o plăcere să publice aşa ceva.

După aceea ceru cuvîntul Banca din Uppsala. Era întru totul de acord cu antevorbitorul în ceea ce priveşte chestiunea şi avînd ureche fină a putut auzi în expunerea lui ceva din clinchetul spadelor de odinioară ; dar acum ar vrea să vorbească despre ideea de societate anonimă ca idee, dar cere permisiunea să explice, că o societate anonimă nu este o aglomerare de capitaluri, nu este nici o alăturare de persoane, ci societatea este o personalitate morală şi ca atare iresponsabilă.

Rîsul şi rumoarea care se porniră în sală nu le mai îngăduiră reporterilor să audă nimic din expunerea care se încheia cu concluzia că interesele patriei sînt in joc, principial vorbind, şi că în cazul cînd propunerea nu va fi respinsă, interesele patriei vor fi prejudiciate şi astfel statul va fi pus în pericol.

Şase vorbitori se îndeletniciră apoi pînă la prînz, să prezinte extrase din statisticile oficiale ale Suediei, din legile fundamentale ale lui Nauman, din Manualul juridic şi din *Gazeta comercială a Goteborgvlui,* din care rezulta invariabil că, dacă M.S.R. ar fi declarat responsabil solidar cu toate societăţile anonime cărora le-a aprobat statute, patria ar fi în pericol şi interesele patriei ar fi in joc. Unul avu chiar îndrăzneala să spună că interesele patriei depind de o aruncare cu zarurile, pe cind alţii erau de părere că le-ar putea hotărî căr-ţile de joc, citiva găsiră că patria atîrnă de un fir de păr iar ultimul vorbitor preferă să spună că atîrnă de un fir de aţă.

Moţiunea fu respinsă pe la ora prînzului; adică, patria fu scutită să treacă prin moara comisiilor, sita cancelarilor, tocătoarea. imperială, rişniţa cluburilor şi piua ziarelor. Patria era salvată ! Sărmana patrie !

9

ÎNSCRISURI

Intr-o dimineaţă, la citva timp după intimplările din capitolul precedent, Cari Nicolaus Falk şi scumpa lui soţie şedeau la măsuţa de cafea. Domnul nu era îmbrăcat în halat şi papuci ca de obicei, doamna însă purta un capot scump.

— Zău, tu, ieri au fost aici toate cinci ca să-şi verse necazul, spuse soţia, rizînd amuzată.

— Iar aceiaşi...

— Nicolaus ! Dă-ti seama ! Doar ai isprăvit cu tejgheaua !

— Ce vrei să zic dacă mă înfurii ?

— In primul rînd nu te înfurii ci te indispui! Şi apoi, se poate spune : „ei, asta este de-a dreptul bizar !“

— Da, este de-a dreptul bizar că mă baţi la cap mereu cu lucruri nesuferite. Nu mai pomeni de chestii din astea care mă sîciie.

— *Supără,* bărbăţele ! Nu zău, eu să-mi duc necazurile singură, dar tu să-mi pui mereu în circă...

— Se spune încarcă !

— In circă, aşa se spune, să-mi pui în cîrcă supărările tale ! Ia ascultă I Aşa mi-ai promis cînd ne-am căsătorit ?

— Uite ce! Fără discuţii, lasă logica! Hai, dăi drumul ! Au fost aici toate cinci, mamă-ta şi cele cinci surori ale tale!

— Patru surori! Nu-ţi iubeşti chiar deloc familia !

— Familia ta ! Nici tu nu ţii la ele !
— Nu ! Nu pot să le sufăr !

— Ei bine, au fost aici şi s-au văicărit că socrul meu a fost dat afară din slujbă şi asta au citit-o tn *Patria.* Nu-i aşa ?

— Da ! Au mai .avut şi neruşinarea să-mi spună cfi nu mai am nici un drept să mă ţin fudulă.

— îngimfată, nevestico.

— Aşa au spus : fudulă ; eu nu m-aş cobori niciodată să

folosesc o astfel de expresie !

— Ei, şi ce le-ai răspuns ? Bineînţeles că le-ai dat peste nas.

— Da, poţi să mă crezi! Şi atunci bătrina m-a ameninţat că altădată nu-mi mai calcă pragul.

— Nu zău, aşa a spus ? Crezi că se ţine de cuvlnt ?

— Nu, nu cred ! Dar sigur este că bătrînul...

— Nu-i mai spune tatălui tău „bătrînul". Dacă te- aude cineva ?

— Crezi că atunci mi-aş permite ? In orice caz — fie vorba între noi — bătrînul nu mai vine pe aici

niciodată.
Falk căzu intr-o adincă meditaţie. Apoi continuă :

— Mamă-ta e îngimfată ? E uşor de jignit ? După cum ştii, nu-mi place să jignesc oamenii. Spune-nd care este partea ei slabă, sensibilă, ca s-o evit.

— Dacă e îngimfată ? Ştii bine că este, în felul ei. Dacă, de exemplu, ar auzi că am dat o petrecere fără să o invit pe ea şi pe surorile mele, n-ar mai veni niciodată pe aici.

— Sigur ?

— Da, crede-mă !

— E ciudat la oameni de condiţia ei...

— Ce vrei să spui ?

— Ei, ei! Doar că femeile pot fi aşa de sensibile I Ia spune, cum mai merge asociaţia ta ? Cum ziceai că se numeşte ?

— „Pentru drepturile femeii !M

— Ce fel de drepturi or mai fi şi astea ?

— Păi da, femeia trebuie să dispună ea Însăşi de averea ei.

— Ei, şi tu nu dispui ?

— Nu, nu dispun !

— Şi care e averea asta de care nu dispui ?

— Jumătate dintr-a ta, bărbăţele ! Dreptul meu la comunitatea bunurilor.

— Doamne Isuse Cristoase, cine ţi-a băgat in cap prostiile astea ?

— Nu sînt deloc prostii, ăsta e spiritul vremii, vezi tu ! Noua legislaţie trebuie să prevadă că după căsătorie capăt jumătate şi cu jumătatea asta pot să-mi cumpăr ce vreau.

— Şi după ce ai cheltuit-o, eu trebuie să te întreţin mai departe ? Bine mi-ar mai sta !

— O să fii silit, se înţelege, altfel te bagă la muncă ! Aşa prevede legea pentru cine nu vrea să-şi întreţină soţia.

— Ei nu că asta-i prea de tot! Dar, in fine. Aţi avut o întrunire ? Cine a venit ? Povesteşte-mi !

— Ne ocupam încă de statute, sînt întruniri pregătitoare.

— Ei, dar cine ia parte ?

— Deocamdată numai nevasta revizorului Homan şi înălţimea sa baroana Rehnhjelm.

— Rehnhjelm ! Un nume foarte bun! Mi se pare că l-am mai auzit. Dar nu cumva eră vorba să înfiinţaţi şi o asociaţie de croitorie ?

— Se spune *fondaţi!* Ba da, şi poţi să-ţi închipui că pastorul Skâre va veni într-o seară să ne citească !

— Pastorul Skâre este un excelent predicator şi are relaţii în înalta societate. E bine, nevestica mea, că eviţi anturajul prost. Nimic nu este mai periculos perţtru oameni decit anturajul prost. Aşa îmi spunea mereu răposatul tata şi a devenit unul dintre principiile mele cele mai stricte.

Doamna culegea fărîmituri de pîine şi încerca să-şi umple cu ele ceaşca goală ; domnul îşi căuta scobitoarea In buzunarul vestei fiindcă drojdia de cafea ii rămăsese între dinţi. Soţii se simţeau jenaţi. îşi cunoşteau gîndurile şi ştiau că primul care ar rupe tăcerea ar spune o prostie, ceva compromiţător. Căutau, pe ascuns.

alte subiectc noi, le încercau, dar le găseau nepotrivite. Toate se asemănau sau se puteau pune In legătură cu cele spuse mai înainte. Falk încerca să găsească vreun cusur în felul cum era aranjată masa ca să-şi poată descărca indispoziţia, doamna se uita afară pe fereastră căutînd să descopere vreo schimbare a vremii, dar — zadarnic.

Iată însă că servitoarea le aduse o scîndură **salva**toare : ziarele — şi in acelaşi timp II anunţă pe **secre**tarul Levin.

— Ropgă-1 să aştepte ! porunci domnul.

Apaî'< scîrţîi o vreme din cizme merglnd prin cameră pentru

ca sărmanul, care aştepta afară în vestibul, **să** fie informat de înalta lui apropiere.

Levin, asupra căruia nou inventata aşteptare în **ves**tibul făcuse o puternică impresie, intră in sfîrşit, **tre-** murind tot, in camera domnului care II primi scurt, **ca** pe un solicitant :

— Ai blancheta la tine ? întrebă Falk.

— Cred că da, răspunse celălalt înfricoşat şi **scoase** un teanc de cambii şi blanchete, de toate valorile **posi**bile. La care bancă preferi să mă adresez, frate ? Am pentru toate, mai puţin una.

In ciuda caracterului solemn al situaţiei, Falk nu se putu abţine să zîmbească văzînd formularele completate pe verso, de pe care lipsea un nume, cambii completate fără acceptant şi cambii completate dar refuzate.

— Să alegem Banca Frînghierilor, spuse Falk.

— Tocmai asta e singura care nu merge fiindcă — acolo — sînt cunoscut.

-ţ- Ei, atunci Banca Pantofarilor, Banca Croitorilor, care o (i, dar repede !

Se opriră la Banca Tîmplarilor.

— Acum, spuse Falk, privindu-1 ca şi cum i-ar **fi** cumpărat sufletul, acum du-te şi fă—ţi rost de haine noi, dar de la un croitor de uniforme, ca să poţi după aceea să-ţi faci uniforma pe credit.

— Uniforma ? N-am nevoie...

— Taci, cînd vorbesc ! Trebuie să fie gata joi, **săp-** tămlna viitoare. Atunci dau o mare petrecere. Ştii **că**

am vindut prăvălia şi depozitul iar mîine voi fi primit tn rindul angrosiştilor.

— Oh, te felicit.

— Taci, cînd vorbesc ! Acum te duci să faci o vizită în Skcppsholm. Prin purtarea ta prefăcută şi priceperea nemaipomenită de a trăncăni prostii, ai reuşit s-o ciştigi pe soacră-mea. Aşa ! Ai s-o întrebi cum i-a plăcut marea petrecere pe care am dat-o aici, la mine acasă, duminica trecută.

— Aici ? Ai...

— Taci şi ascultă ! — Atunci ea o să se holbeze şi o să întrebe dacă ai fost invitat. Fireşte câ n-ai fost, deoarece n-a fost nici o petrecere ! Aşa ! Vă exprimaţi reciproc nemulţumirea, vă împrieteniţi, mă bîrfiţi, asta ştiu că poţi; dar trebuie s-o lauzi pe nevastă-mea ! Ai Înţeles ?

— Nu, nu chiar !

— Nici nu trebuie să înţelegi, doar să mă asculţi, încă ceva : poţi să-i spui lui Nystrom câ am devenit atît de îngîmfat, încît nu vreau să mai am relaţii cu el. Spune-i-o pe şleau, de data asta spui adevărul. Nu, stop ! Să mai aşteptăm — un timp. Te duci la el. îi vorbeşti despre importanţa zilei de joi, îi prezinţi marile avantaje, numeroasele binefaceri, perspectivele strălucite şi aşa mai departe. înţelegi.

— înţeleg !

— Şi apoi te duci la tipograf cu manuscrisul şi — apoi —

— Apoi îl pocnim !

— Dacă vrei să te exprimi astfel, fie !

— Şi eu citesc versurile la petrecere şi le împart ?

— Hm; da ! încă ceva! încearcă să te intilneşti cu fratele meu! Aflâ cum o duce şi cu cine are relaţii ! Bagă-i-te sub piele, cîştigă-i încrederea — asta e uşor ; fă-te prietenul lui ! Povesteşte-i că l-am înşelat, spune-i că sînt un îngîmfat şi întreabă-1 cît cere ca să-şi schimbe numele !

Pe faţa palidă a lui Levin trecu o uşoară umbră verzuie. Asta voia să însemne că roşeşte.

— Ce-ai spus la urmi este cam neplăcut, spuse eL

— Cum ? Ia **asculţi I Încă** ceva t **Ca om** de **afaceri,** vreau sâ-mi pun In ordine afacerile. Garantez pentru suma de atlt şi attt; **am** s-o plătesc — să fie clar !
— O! O!

— Hai, lasă fleacurile. In caz de deces nu am nici o asigurare. Completează cu numele meu cambia asta, valabilă la purtător, plătibilă la vedere ; este o simplă formalitate !

La cuvîntul purtător prin membrele lui Levin trecu un tremur uşor. Apucă tocul şovăielnic, deşi era convins că nu mai exista nici o scăpare. Vedea în perspectivi un şir de oameni jegoşi, cu bastoane în miini, lomiete la ochi şi buzunarele de la piept umflate de hirtii ştampilate ; auzea bătăi în uşi, goană pe scări, somaţii, ameninţări, ammări; auzea orologiul primăriei bătînd şi în timp ce oamenii îşi puneau puştile spaniole pe umăr, pornea pe jos, spre locul execuţiei, cu o ghiulea la picior, acolo el însuşi era eliberat, dar onoarea lui cetăţenească pica sub secure în strigătele de bucurie ale mulţimii.
Semnă. Audienţa luase sfîrşit.

10

SOCIETATEA ANONIMA A ZIARULUI *CAPA GRI*

Suedia muncise patruzeci de ani ca sâ dobîndeasci dreptul pe care îl capătă fiecare om cînd ajunge la majorat. Se scriseseră broşuri, se întemeiaseră gazete, se aruncaseră pietre, se mîncaseră banchete; se ţinuseră discursuri, adunări şi se scriseseră petiţii; se călătorise cu trenul, se strînseseră miini, se organizase o gardă de voluntari şi astfel se obţinuse cu mult zgomot ceea ce se dorea. Entuziasmul era mare şi Îndreptăţit. Vechile mese de mesteacăn din Restaurantul operei se transfor- maseră în tribune politice, din aburul punciului reformist răsăreau tot felul de politicieni care mai tîrziu făceau mulţi larmă iar aroma, trabucelor reformiste trezea tot felul de vise ambiţioase, care apoi nu se mai Împlineau; praful vechi era spălat cu săpunul reformist şi se credea că toate merg bine şi după acest mare tărăboi se mergea la culcare şi se aştepta rezultatul strălucit care urma să vină de la sine. S-a dormit timp de cîţiva ani, dar la deşteptare realitatea stătea In faţă şi dovedea că s-a făcut o greşeală. Pe ici pe colo se auzea cîte un murmur; oamenii de stat, care ptnă adineauri fuseseră ridicaţi in slăvi, Începură să fie criticaţi; In rindurile tineretului studios se găseau chiar unii care descopereau că întregul plan fusese preluat de la o ţară ce era in relaţii foarte strinse cu susţinătorii propunerii şi că acesta putea fi citit în original, într-un manual foarte cunoscut. Pe scurt: se observă o anumită decepţie care se transformă curind in nemulţumire generală, sau, cum se mai spune — opoziţie. Dar era un nou fel de opoziţie, nu ca de obicei îndreptată împotriva guvernului, ci împotriva parlamentului. Era o opoziţie conservatoare şi ei i se alăturau atît liberali cît şi conservatori, tineri şi vîrstnici, astfel că în ţară era mare mizerie.

Şi tocmai pe atunci, societatea anonimă a ziarului *Capa gri,* născută şi crescută in timpul conjuncturii liberale, începu să se anchilozeze, pentru că trebuia să apere opinii (dacă se poate vorbi de opiniile unei societăţi anonime) care nu mai erau populare. Direcţiunea supuse adunării generale o propunere de modificare a anumitor opinii care nu mai asigurau numărul de abonaţi necesari pentru menţinerea în continuare a întreprinderii. Adunarea adoptă propunerea şi acum *Capa gri* se numără printre ziarele conservatoare. Dar — căci exista un dar, de care însă societatea nu se prea sinchisea — ca să nu fie blamată trebuia să-şi schimbe redactorul; că redacţia invizibilă rămîne aceeaşi, era de la sine înţeles. Redactorul, care era un om de onoare, îşi dădu demisia. Redacţia, ce fusese multă vreme ponegrită din cauza culorii ei

roşii, acceptă oferta cu bucurie pentru că astfel primea gTatuit dreptul de ă intra în rindul „lumii mai bune“. Le mai răminea doar grija să facă rost de un nou redactor. Conform noului program al societăţii, el trebuia să aibă următoarele calităţi : în primul rind, să se bucure de o neştirbită reputaţie cetăţenească, să aparţină corpului funcţionarilor, să aibă un titlu uzurpat sau ciştigat, care, la nevoie, sâ mai poată fi încă îmbunătăţit ; in plus, trebuia sâ aibă o înfăţişare respectabilă, astfel ca să poată -fi prezentat la festivităţi şi alte întruniri publice ; trebuia să fie supus, puţintel cam prost, deoarece societatea ştia că prostia adevărată are întotdeauna ca urmare un mod dc gindire conservator şi în acelaşi timp să aibă un anumit grad de şiretenie care să prindă din zbor dorinţele superiorilor şi sâ nu uite niciodată că binele general este, din punct de vedere juridic, cel particular; totodată trebuie să fie intre două virste, pentru că atunci putea fi condus mai uşor, şi căsătorii, fiindcă societatea, care era compusă din oameni de afaceri, observase că subalternii căsătoriţi se comportă mai bine decît cei necăsătoriţi.

Personajul a fost găsit şi poseda în mare măsură toate însuşirile menţionate. Era un bărbat uimitor de frumos, potrivit de statură, cu o barbă lungă, ondulată şi blondă, care-i ascundea toate punctele slabe ale chipului, deoarece altfel sufletul i-ar fi ieşit la iveală ne-slingherit. Ochii lui mari, larg deschişi, vicleni, 11 captivau pe privitor şi îi înşelau încrederea de care apoi abuza intr-un mod decent; vocea, cam voalată, care spunea numai cuvinte de dragoste, pace, dreptate, dar în primul rind de patriotism, atrăgea mulţi ascultători derutaţi in jurul mesei de punci, unde minunatul bărbat îşi petrecea serile propagînd dreptatea şi patriotismul. Era uimitoare influenţa pe care o avea acest on de onoare asupra anturajului său prost ; nu se putea *vedea,* dar se auzea. Toată haita asta, care fusese asmuţită ani de zile împotriva a tot ce era vechi şi venerabil, care hărţuise gyvernul şi funcţionărimea, care atacase chiar şi lucruri mai înalte, ert acum blîndă şi plină de dragoste, dar nu faţă de vechii prieteni; onestă, morală şi dreaptă, dar nu în spirit. Ea urma întru totul noul program stabilit de noul redactor la preluarea conducerii şi al cărui punct cardinal — pe scurt — era : să persecute tot ce e nou şi bun, să încurajeze tot ce e vechi şi prost, să se tîrască în faţa puterii, să-i slăvească pe cei parveniţi, să-i doboare pe cei ce vor să se ridice, să admire succesul şi să dispreţuiască nenorocul, ceea ce în traducere liberă însemna : „să recunoască şi

să accepte numai ceea ce este recunoscut şi acceptat ca bun, să combată orice inovaţie, să persecute fără milă, dar pe drept, pe oricine aspiră să obţină pe căi necinstite succesul pe care-1 poate oferi numai munca cinstită." Secretul acestui ultim punct, la care redacţia ţinea cel mai mult avea, totuşi o explicaţie destul de simplă. Redacţia era formată din persoane care, într-un fel sau altul, îşi văzuseră toate speranţele spulberate, majoritatea insă din vină proprie, in primul rînd de lene sau din cauza beţiei; unii fuseseră aşa-zise genii academice, odinioară foarte renumiţi ca oratori, cîntăreţi, poeţi sau oameni de spirit, dar mai tirziu fuseseră, pe drept, uitaţi, ceea ce ei considerau că este nedrept. Mai mulţi ani în şir trebuiseră să încurajeze şi să elogieze, în ciuda părerilor proprii, iniţiativele tuturor novicilor şi, de altfel, toate inovaţiile. Nu era deci de mirare că profitaseră acum de împrejurarea favorabilă de a ataca sub cele mai oneste pretexte, tot ce era nou, bun sau rău, fără discernămînt. Redactorul mai ales, era o adevărată somitate in depistarea imposturii şi nedreptăţii. Dacă un membru al parlamentului se opunea unor propuneri care tindeau să ruineze ţara în favoarea intereselor limitate ale corporaţiilor, era considerat îndată drept un şarlatan care face pe originalul şi jinduieşte după un frac ministerial

— nu spunea portofoliu pentru că dădea mai multă atenţie hainelor. Dar politica nu era partea lui tare. la drept vorbind era cea slabă, pentru că cealaltă era literatura. Odată, la o festivitate nordică, ţinuse un toast versificat în cinstea femeii şi astfel adusese o contribuţie importantă pe tărimul poeziei, fiind chiar publicat în atîtea ziare de provincie cîte socotise autorul că ar fi necesare pentru imortalitatea lui. Astfel deveni poet şi. după susţinerea examenului, îşi cumpără un bilet de clasa a doua ca să meargă la Stockholm, să intre în viaţă şi să primească omagiile pe care avea dreptul să le revendice în calitate de poet. Din nefericire, locuitorii capitalei nu citesc ziarele de provincie. Tînărul a rămas necunoscut . iar talentul lui nu a fost apreciat. Ca om înţelept, pentru că in această privinţă mica lui inteligenţă nu avusese de suferit de pe urma unei fantezii excesive, îşi ascunse ' rana şi o făcu să devină secretul vieţii sale. Amărăciunea de a-şi vedea munca onorabilă, cum o numea el, nerăsplătită, îl făcu deosebit de apt pentru funcţia de cenzor al literaturii, dar fără să scrie el însuşi, căci funcţia ii interzicea să participe personal la astfel de activităţi, ci transmiţînd această sarcină reporterului

permanent care

ii depăşea pe toţi în onesitate şi severitate incoruptibilă. Acesta scrisese el însuşi, timp de şaisprezece ani, poezii pe care nimeni nu le citise şi pentru asta se servise de un pseudonim, însă nimeni nu-şi dăduse osteneala să întrebe de numele adevărat al autorului. Totuşi, la fiecare Crăciun, poeziile lui erau dezgropate şi lăudate în *Capa gri* de o persoană imparţială, fireşte, care, de altfel, îşi punea întotdeauna semnătura sub articol, deoarece publicul nu trebuia să creadă că l-a scris autorul însuşi. In cel de-al şaptesprezecelea an poetul crezu că este timpul ca pe noua carte (noua ediţie a unei cărţi vechi) să-şi pună numele său adevărat. Dar atunci nenorocirea voi ca *Scufiţa roşie* — scrisă de oameni tineri care nu auziseră niciodată de adevăratul nume al vechiului pseudonim, să-l trateze pe autor ca debutant şi să-şi exprime mirarea, pe de o parte, că autorul semna cu numele propriu de la prima apariţie iar pe devalta, că un tînăr poate scrie atit de arid şi demodat. A fost o lovitură grea ; vechiul pseudonim făcu febră, dar îşi reveni şi apoi îşi aranjă o strălucită reabilitare în *Capa gri* printr-un articol care făcea praf dintr-o suflare tot publicul, îl numea imoral şi necinstit dacă nu putea preţui o lucrare onorabilă, sănătoasă şi morală ce se putea pune chiar şi în mîna unui copil fără să-i dăuneze. Asupra acestui ultim punct se amuză straşnic o revistă umoristică, astfel că pseudonimul recidivă şi apoi jură ură de moarte oricărei literaturi naţionale care urma să mai apară din acel rnoment, totuşi nu întregii literaturi, fiindcă un observa-

tor sagace remarcase ei In Capa *gri* era adesea elogiată literatura proastă, deşi Intr-un mod stlngaci, adesea echivoc, şi acelaşi observator mai stabilise că această literatură proastă era publicată de anumite edituri, ceea ce nu însemna totuşi că pseudonimul era influenţat de cine ştie cei condiţii exterioare, cum ar fi sarmalele sau heringii marinaţi, căci el, precum şi întreaga redacţie erau oameni oneşti, şi cu siguranţă că n-ar fi îndrăznit să-i judece atît de aspru pe alţii, dacă ei înşişi n-ar fi fost ireproşabili.

Urma cronicarul teatral. El îşi făcuse studiile şi educaţia dramatică intr-un birou de mesagerie din urbea X şi în acest timp se

îndrăgostise de o grandoare care, de altfel, era grandioasă numai cînd apărea în urbea X. Fiindcă nu era destul de isteţ încît să deosebească opiniile personale de cele generale, a avut parte de aventura următoare : cînd a fost lăsat liber pentru prima oară in coloanele *Capei gri,* a desfiinţat-o total pe prima actriţă a ţării şi a susţinut că intr-unui dintre roluri o imitase pe mamsell... tocmai cum o chema pe ea. Că a făcut asta intr-un mod -necioplit nu mai trebuie spus, nici ce s-a în- tîmpdat după ce *Capa gri* s-a întors după vînt. Toate acestea i-au făcut criticului un nume, adică un nume urît, un nume dispreţuit, dar oricum un nume care-1 despăgubea de nemulţumirea pe care o trezea. Dintre calităţile mai proeminente, deşi tirziu apreciate, de cronicar teatral, făcea parte şi aceea că era surd. Deoarece trecuseră cîţiva ani pînă să se afle asta, nu se ştia dacă avea vreo legătură cu o întîlnire pe care o prilejuise cronica lui în foaierul operei, într-o seară, după ce gazul fusese stins. De atunci îşi exercita puterea braţului numai asupra tineretului şi cel ce cunoştea împrejurările, ştia precis, după cronici, cînd criticul avusese vreun insucces în culise, pentru că încrezutul provincial citise într-un loc rău famat că Stockholmul ar fi un Paris şi o luase de bună.

Criticul de artă, în ceea ce îl priveşte,' era un vechi academic care nu ţinuse niciodată o pensulă in mSnă dar aparţinea totuşi asociaţiei artistice „Minerva“, ceea ce îl punea în situaţia de a descrie publicului opere de artă de îndată ce erau terminate şi asta îl scutea de osteneala unei păreri personale. Era întotdeauna blînd faţă de cei cunoscuţi, nu-1 uita pe nici unul dintre ei cind prezenta o expoziţie şi avea o experienţă atit de îndelungată de a scrie frumos despre ei — cum ar fi putut să Îndrăznească altfel — încît putea să pomenească douăzeci de piese intr-o jumătate de coloană, din care cauză criticile lui aminteau de cunoscutul joc „proverbe ilustrate[11]. Pe tineri, dimpotrivă, îi omitea întotdeauna cu conştiinciozitate, astfel că publicul, care timp de zece ani nu auzise alte nume decît pe cele vechi, începuse să se îndoiască de viitorul artei. Făcuse totuşi o excepţie, chiar recent, din păcate intr-un moment nefericit şi de aceea *Capa gri* se afla in această dimineaţă Intr-o stare de spirit foarte agitată.

Iată ce se întîmplase :

Sellen, dacă ne mai amintim de numele lui lipsit de importanţă din întîmplările precedente, nu tocmai remarcabile, ajunsese cu tabloul la expoziţie în ultimul moment. După ce căpătase locul cel mai prost care se putea căpăta, pentru că autorul nu avea nici o medalie regală şi nu făcea parte din Academie, sosise „Profesorul de Ca- rol al IX-leaᵘ. Era numit astfel pentru câ niciodată nu picta altceva decît scene din istoria lui Carol al IX-lea şi asta se .trăgea de la faptul că odată, la o licitaţie, cumpărase un pahar de vin, o faţă de masă, un scaun şi un pergament din ■vremea lui Carol al IX-lea, pe care le picta de douăzeci de ani, uneori cu, alte ori fără rege. Dar acum ajunsese profesor şi cavaler al unor înalte ordine, în privinţa asta nu mai era nimic de făcut. Venise împreună cu criticul de formaţie academică şi dădu cu ochii de opoziţionistul tăcut şi de tabloul lui.

— Ia uite, domnul este iar aici! — îşi puse pin- cenez-ul.

— Nu zău, ăsta vrea să fie noul stil! Hm! Ascultă domniile! Urmează sfatul unui om in vîrstă; ia asta de aici I Ia-o I Sau mor t Iţi faci şi dumitale un mare serviciu ! Ce părere al, frate ?

„Fratele" fu de părere că este pur şi simplu o neruşinare şi vrea să-l sfătuiască prieteneşte pe domnul să se facă pictor de firme.

Sellen obiectă blind dar insistent că In cariera asta există atîţia oameni pricepuţi incit el şi-a ales-o pe cea artistică în care, dealtfel, poţi reuşi mult mai uşor, după cum s-a dovedit. Acest răspuns obraznic il scoase din fire pe profesor care întoarse spatele celui zdrobit cu o ameninţare tradusă de academic în cîteva promisiuni.

După aceea se întrunise savanta comisie de cumpărare — în spatele uşilor închise. Cind s-au deschis uşile, şase tablouri erau cumpărate cu banii plătiţi de public pentru încurajarea artiştilor naţionali. Extrasul de proces verbal, publicat în ziare, cuprindea următoarele : Uniunea artiştilor a cumpărat ieri următoarele lucrări : 1) „Apă cu boiᵘ, peisaj de angrosistul K. 2) „Gustav Adolf înaintea incendierii Magdeburgului“, pictură istorică de

comerciantul de pinzeturi L. 3) „Copil ştergîndu-şi nasul“, pictură de gen de locotenentul M. 4) „Vaporul Bore în port“, marină de armatorul N. 5) „Copaci cu femei", peisaj al secretarului regal O. 6) „Găini cu ciuperci[1]*, natură statică de actorul P.

Aceste opere de artă care, in medie, costau o mie de coroane, erau după aceea lăudate în *Capa gri* pe două coloane şi trei sferturi (a cincisprezece coroane coloana) şi asta nu era ceva neobişnuit, însă criticul, fie pentru a umple coloanele, fie pentru a stăvili din timp un rău in creştere, demascase o necuviinţă ce începuse să se insinueze, şi anume că tineri aventurieri necunoscuţi, care au părăsit Academia,"[4] deci fără studii, încearcă să tulbure judecata sănătoasă a publicului prin vînătoare de efecte şi trucuri. Sellen fu deci tras de urechi şi bătut încît pînă şi duşmanii lui găsiseră că este nedrept — şi asta spune multe ! Nu era de ajuns că i se contesta orice urmă de talent şi că era numit şarlatan, dar i se ataca chiar şi viaţa particulară, se făcea aluzie la localurile proaste unde era nevoit să-şi mănînce prinzul, la hainele proaste pe care trebuia să le poarte, la morala lui proastă, la lenea lui şi se încheia cu prezicerea, în numele religiei şi eticii, a unui viitor in vreo închisoare, dacă nu se va îndrepta la timp.

Era o mare mirşăvie, comisă din superficialitate şi oportunism şi era o adevărată minune că nu pierise nici un suflet în seara apariţiei *Capei gri.*

A doua zi apăruse *Incoruptibilul.* Acesta lansase anumite observaţii îndrăzneţe privind felul în care o clică dispune de banii publici ; că dintre tablourile cumpărate ultima oară nici unul nu era pictat de vreun pictor ci numai de funcţionari şi afacerişti, destul de neruşinaţi în- cît să concureze cu artiştii pe unica lor piaţă ; că aceşti tîlhari strică gustul şi-i demoralizează pe artişti, a căror unică aspiraţie, în urma celor intim plate, ar trebui să fie de a picta la fel de prost ca şi cei ce vînd, dacă nu vor să piară. Apoi veni rindul lui Sellen. Tabloul lui era primul în zece ani care izvora dintr-un suflet omenesc ; timp de zece ani arta fusese doar un produs din vopsele şi pensule ; era o lucrare onorabilă, plină de inspiraţie , şi entuziasm, cu totul originală, aşa cum poate realiza numai cineva care a stat faţă în faţă cu

spiritul naturii. Criticul îl avertiza pe tînăr să lupte împotriva bătrînilor, pe care i-a şi întrecut şi îl îndemna să creadă şi să spere că are chemare etc.

Capa gri spumega de furie.

— Veţi vedea că tipul reuşeşte! strigă redactorul. De ce dracu l-am luat aşa de tare ? Ia gîndiţi-vă, dacă reuşeşte ! Atunci ne-am blamat. Academistul însă jură că acest pictor nu va reuşi, se duse acasă cu sufletul tulburat, citi în cărţile lui şi scrise un articol in care demonstra in continuare că Sellen este un şarlatan şi *Incoruptibilul* o gazetă coruptă.

Capa gri răsuflă uşurată, dar numai pentru a primi o nouă lovitură.

In ziua următoare ziarele de dimineaţă anunţară că Maiestatea Sa a cumpărat „magistralul peisaj a lui Sellen, care, încă de mai multe zile, atrage publicul la expoziţie".

O adevărată vijelie se abătu asupra *Capei* gri şi o făcu să fîlfîie ca o zdreanţă într-o ulucă. Trebuia făcută cale întoarsă sau mers pînă la capăt. Ziarul şi criticul erau în joc. Atunci redactorul hotărî (la dispoziţia directorului executiv) să-l sacrifice pe critic şi să salveze zia-

rul. Dar cum ? îşi aminti de Struve care era pe deplin la el acasă în toate rătăcirile publicisticii şi-l chemă. In- tr-o clipă situaţia li fu limpede şi promise că în cîteva zile va âduce şlepul pe linia de plutire. Pentru a înţelege maşinaţiile lui Struve trebuie cunoscute unele date mai importante ale biografiei sale. El era născut să fie veşnic student şi căzuse pradă literaturii de nevoie. începuse ca redactor .la ziarul social-democrat *Drapelul poporului,* apoi se mutase la conservatorul *Asupritorul ţăranului,* dar curînd acesta se mutase in alt oraş, cu inventar, tipografie şi redactor, schimbindu-şi numele în *Prietenul ţăranului* şi în acelaşi timp opiniile lui îşi schimbaseră culoarea. După aceea Struve fusese vindut la *Scufiţa roşie* unde cunoştinţele lui despre toate tertipurile conservatoare îi erau de mare ajutor iar acum, la *Capa gri,* cel mai mare merit al

lui era că ştia toate secretele duşmanului de moarte *Scufiţa roşie,* de care abuza cu cea mai mare libertate.

Struve începu munca de reabilitare cu o corespondenţă către *Drapelul poporului* în care insera cîteva rîn- duri din *Capa gri* despre marele pelerinaj de la expoziţie. După aceea ticlui o „scrisoare a unui cititor[*] către *Capa gri,* atacîndu-1 pe criticul academist, "după care urmau cîteva rînduri conciliante, semnate Red. In ele se spunea : „cu toate că nu am împărtăşit niciodată părerile stimatului nostru recenzent cu privire la peisajul domnului Sellen, înalt şi pe drept preţuit, nu putem totuşi, pe de altă parte, să subscriem fără rezerve nici la mărturia stimatului corespondent, dar pentru că principiul nostru de bază este să facem loc în coloanele noastre şi altor păreri, nu am ezitat să încredinţăm tiparului articolul de mai sus.“

Şi astfel gheaţa era spartă. Struve, care, după cum se spunea, scrisese despre toate — cu excepţia monedei kufice * — scrise apoi un articol strălucit despre tabloul lui Sellen şi il semnă cu cit se poate de caracteristicul „Dixi[a]. Şi astfel *Capa gri* era salvată şi Sell£n de asemenea, fireşte, dar asta nu era tot atit de important.

11

OAMEX1 FERICIŢI

Este ora şapte seara. Orchestra de la Bem cintă marşul nupţial din Visul unei nopţi de *vară* şi in aceste sunete festive, Oile Montanus îşi face intrarea in Salonul Roşu unde nici unul dintre membri n-a sosit încă. Astăzi Oile este impunător. Poartă joben, cum n-a mai pus de la prima împărtăşanie, are haine noi, cizme lungi, e îmbăiat, ras şi cu părul ondulat, parcă s-ar duce la propria-i nuntă ; un lanţ gros de alamă ii atîmă deasupra vestei iar în dreptul buzunarului stîng se vede o umflătură. Un zimbet senin i se odihneşte pe chip şi are un aer atit de binevoitor de parcă ar dori să ajute lumea întreagă cu un mic avans bănesc. îşi scoate pardesiul, altă dată atît de prudent încheiat şi se aşează la mijlocul

* Kufic — formă timpurie, angulară **a** alfabetului **arab,** pfis- tratfi mai ales In inscripţii (de ex. monede). (Kula — localitate la sud de Bagdad) (n.t.).

sofalei din fund, îşi descheie jacheta şi îşi potriveşte plastronul cămăşii albie care cu o uşoară pocnitură, se umflă ca o boltă şi cînd se mişcă, se aud foşnind căptuşelile noi ale pantalonilor şi vestei. Asta pare că ii face mare plăcere, la fel de mare ca şi atunci cînd face cizmele să scîrţiie, frecîndu-le de picioarele sofalei. îşi scoate ceasul, ceapa lui veche, îndrăgită, care a stat în turnul din Riddarholm un an şi o lună şi amîndoi prietenii par «ă se bucure de libertatea lor. Ce i s-a întimplat oare acestui biet om de pare nespus de fericit ? Ştim că n-a ctştigat la loterie, n-a primit nici o moştenire, n-a obţinut nici o consacrare glorioasă, nici n-a cucerit fericirea dulcc care depăşeşte orice descriere; atunci ce se în-tîmplase ? Foarte simplu : găsise de lucru.

Şi iată că acum intră Sellen : in jachetă de catifea, cu pantofi de lac, pled şi binoclu de voiaj la curea, baston de trestie, cravată de mătase galbenă, mănuşi roz şi

floare la butonieră. Calm şi mulţumit ca întotdeauna ; nici o urmă a emoţiilor din ultimele zile nu apare pe chipul lui slab, inteligent, li însoţeşte Rehnhjelm, mai tăcut ca de obicei la gîndul că trebuie să se despartă de un prieten şi protector.

— Ei, Sellen, spune Oile, acum eşti fericit ? Nu-i aşa ?

— Fericit ? Ce palavre sînt astea ? Am vîndut o lucrare ! Prima In cinci ani! E cumva prea mult ?

— Dar cred că ai citit ziarele ? Ai un nume !

— Ah ! Să lăsăm asta ! Nu mă sinchisesc deloc de astfel de fleacuri. Ştiu cît de mult mai am pînă cînd să ajung cineva ! Peste zece ani Oile, frate, vom mai vorbi despre asta.

Şi Oile crede prima afirmaţie dar pe a doua nu şi trosneşte din plastron şi foşneşte din căptuşeli, atrăgin- du-i atenţia lui Sellen care se simte obligat să izbucnească :

— Doamne ce elegant eşti, frate.

— Zău, aşa ţi se pare ? Dar şi tu arăţi ca un leu !

Şi Sellen îşi loveşte pantofii de lac cu bastonul, miroase floarea de la butonieră şi pare foarte indiferent.

Dar apoi Oile îşi scoate ceapa ca să vadă dacă nu cumva se apropie timpul să sosească Lundell; atunci şi Sellen trebuie să pună binoclul la ochi ca să vadă dacă nu cumva este la galerie. După aceea Oile cere voie sâ-i mingiie jacheta de catifea ca să simtă cit este de moale pentru că Sellen îl asigură că este o catifea excepţional de bună pentru preţul plătit. La rîndul lui Oile trebuie sâ-1 întrebe cît costă iar Sellen îi spune şi drept răsplată admiră butonii de sidef ai lui Oile.

In acest moment apare Lundell, care a căpătat şi el un os de la marele ospăţ fiindcă trebuie să picteze la un preţ scăzut tabloul de altar al bisericii din Traskâla, daf asta n-a avut nici o influenţă vizibilă asupra înfăţişării sale, doar obrajii bucălaţi şi mina lui radioasă lasă să se ghicească o dietă mai substanţială. împreună cu el vine Falk. Serios dar **mulţumit.**, sincer mulţumit în numele întregii omeniri că i «-a făcut dreptate meritului.

— Te felicit Sell6n, dar asta nu este decît ceea ce se cuvine, spune el. — Şi Sellen este de aceiaşi părere.

— Timp de cinci ani am pictat la fel de bine şi totuşi chiar alaltăieri unii s-au strîmbat, iar acum ! Ptiu drace, ce oameni ! Poftim aici scrisoarea pe care am primit-o de la idiotul ăla de profesor de Carol al IX-lea.

Ochii se holbează, privirile devin pătrunzătoare, toţi vor să vadă de aproape, să ia în mină şi să-şi bată joc cel puţin de hîrtia semnată de tiran.

— „Prea scumpe domnule Sellen !“ Auziţi ! „Vă urez bun venit printre ai noştri[14] — se teme canalia ! „întotdeauna am dat o înaltă apreciere talentului dumneavoastră" — ce ipocrit! Hai să rupem mizeria asta şi să-i dăm uitării prostia !

Sellen îi îndeamnă să bea şi el bea pentru Falk şi speră că în curînd acesta va face să se audă de el într-un lei oarecare prin pana lui iar Falk şovăie şi roşeşte şi promite s-o facă la timpul potrivit, dar studiile vor dura mult şi îşi roagă prietenii să nu se plictisească aşteptînd ; u mulţumeşte lui Sellen că este un bun camarad care l-a învăţat să-şi cultive răbdarea şi să îndure lipsurile. Dar Sellen îl roagă să nu mai spună prostii; ce performanţă este să suferi cind n-ai altceva de făcut şi ce este deo-sebit dacă înduri lipsuri cînd nu ţi se oferă nimic ?

Oile însă zîmbeşte atit de bine dispus şi plastronul i se umflă de bucurie încit i se văd bretelele roşii şi bea pentru Lundell şi îl roagă să tragă învăţăminte de la Sellen ca să nu uite Ţara făgăduinţei de dragul îmbelşugatelor bucate ale Egiptului ; Oile a observat că are talent, asta se poate vedea atunci cînd este el însuşi şi îşi pictează gîndurile proprii, dar cînd trişează şi le pictează pe ale altora este mai prost decît ei ; de aceea trebuie să ia pictura religioasă drept o afacere prin care va putea ajunge în situaţia de a picta cum îl îndeamnă mintea şi inima.

Falk doreşte să profite de ocazie şi să-l întrebe pe Oile ce părere are despre el însuşi şi despre arta lui, ceea ce pentru el era o veche enigmă, dar tocmai atunci

în Salonul Roşu intră Ygberg. Este asaltat imediat cu invitaţii, căci în zilele tulburi uitaseră de el şi acum vor să-i arate că nu au făcut-o din vreun motiv egoist; Oile scormoneşte în buzunarul din dreapta al vestei şi cu un gest care nu trebuie să fie observat îi indeasă lui Ygberg un bilet răsucit în buzunarul hainei şi acesta înţelegînd I răspunde cu o privire plină de recunoştinţă. Ygberg ridică paharul in cinstea lui Sellen şi declară că, pe de o parte se poate spune ceea ce s-a mai spus: Sellen a reuşit. Pe de altă parte însă, din alt punct de vedere, s-ar putea spune că nu este cazul. Sellân n-ar. fi complet dezvoltat, iar mai trebui încă mulţi ani, căci arta este lungă, asta o ştie el, Ygberg, însuşi, care fără îndoială, 3 eşuat şi de aceea nu poate fi bănuit că nutreşte invidie faţă de cineva deja atît de cunoscut ca Sellen.

Invidia care reieşea din cuvintele lui Ygberg aduse un nor trecător pe cerul însorit, dar numai pentru ua moment, fiindcă toţi ştiau că era scuzată de amărăciunea unei lungi vieţi irosite.

Cu atît mai bucuroase fură sentimentele lui Ygberg cînd, cu un aer protector, îi întinse lui Falk o mică publicaţie recent tipărită pe a cărei copertă acesta văzu cu uimire conturîndu-se silueta neagră a Ulrikăi Eleonora. Ygberg îi împărtăşi că şi-a îndeplinit misiunea chiar în aceiaşi zi. Smith primise refuzul şi reclamaţia lui Falk cu cel mai desăvîrşit calm iar acum este pe cale să-i tipărească poeziile.

Flăcările lămpilor cu gaz păliră în ochii lui Falk. H se adinei în ginduri fiindcă inima îi era prea plină ca sâ poată izbucni. Poeziile lui vor fi tipărite şi Smith va plăti această treabă costisitoare ! Aşadar trebuie că eia ceva de ele ! Avea la ce se gîndi toată seara.

Repede trecură orele serii pentru aceşti fericiţi şi nWi- zica amuţi şi flăcările de gaz se stinseră; trebuiau sâ plece dar era încă prea devreme ca să se despartă ţi atunci se plimbară de-a lungul cheiurilor In nesfîrşite discuţii şi comentarii filozofice şi li Se făcu sete pînă cînd, în sfîrşit, Lundell se oferi să-şi ducă prietenii la Maria, unde puteau găsi bere. Şi astfel grupul merse pe lîngă cîmpul de manevre şi ajunse într-o uliţă care dădea

intr-un gard de sdnduri ce împrejmuia un lan de tutun.

Se opriră in faţa unei case vechi de piatră cu două caturi şi faţada la stradă. Deasupra intrării rînjeau două capete de gresie încastrate în zid ale căror urechi şi bărbii se terminau în formă de frunze şi melci iar între ele se aflau o spadă şi o secure. Era fosta locuinţă a călăului. Lundell, care părea un obişnuit de-al locului, dădu un semnal în faţa unei ferestre de la parter; jaluzelele se ridicară, un ochi de geam se deschise, un cap de femeie apăru şi întrebă dacă era Albert. Intrucit Lundell recunoscu acest *nom de guerre* ca fiind al lui, femeia deschise uşa casei dar primi grupul înăuntru numai cu promisiunea că nu va face zgomot, şi pentru că o astfel de promisiune nu era greu de făcut. Salonul Roşu intră îndată în casă şi fu prezentat Măriei sub nume de ocazie.

Camera nu era mare ; mai înainte fusese bucătărie şi vatra mai era încă acolo. Mobilierul se compunea dintr-o comodă, aşa cum au servitoarele ; deasupra ei o oglindă acoperită cu perdeluţe de muselină albă; deasupra oglinzii o cromolitografie reprezentind Mintuitorul pe cruce ; comoda era supraîncărcată cu bibelouri de porţelan, sticluţe de parfum, o carte de rugăciuni, un suport de tîmbuce ; cu oglinda şi cele două luminări de stearină aprinse părea un mic altar de casă. Deasupra sofalei extensibile, care nu era încă aşternută de culcare, se afla Carol al Vl-lea călare, înconjurat de tăieturi din *Patria,* cele mai multe înfăţişînd agenţi de poliţie, duşmanii tuturor Magdalenelor. La fereastră agonizau o fucsie, o muşcată şi un mirt — mîndrul arbore al Venerei lingă florile sărăciei ! Pe măsuţa de lucru se găsea un album de fotografii. Pe prima filă apărea regele, pe a doua şi a treia tăticu şi mămica, oameni săraci de la ţară, pe a patra un student — seducătorul, pe a cincea copilul şi pe a şasea logodnicul — un ucenic. Asta era povestea ei, atît de asemănătoare cu a celor mai multe. Intr-un cui, lingă vatră, atîrnau : o rochie elegantă bogat plisată, o capă de catifea şi o pălărie cu pene — acesta era veşmîntul de zînă in care ieşea ca să-i prindă pe tineri. Dar ea însăşi ? O femeie înaltă, de douăzeci şi patru de ani, cu înfăţişare banală. Trîndăvia şi nopţile pierdute dăduseră tenului ei acea paloare transparentă caracteristică de obicei femeilor bogate, care nu muncesc ; dar mîinile ei purtau încă urmele muncilor grele din tinereţe. Îmbrăcată într-un capot cochet şi cu părul despletit putea trece drept o Magdalenă. Avea o fire relativ timidă şi o comportare veselă, politicoasă, decentă.

Se impărţiră în grupuri, continuară conversaţiile întrerupte şi

începură altele noi. Falk, care acum era poet şi voia să se intereseze de toate, chiar şi de lucrurile cele mai banale, se lansă într-un dialog sentimental cu Maria, ceea ce ei ii făcu o mare plăcere, pentru că □ onora să fie tratată ca o fiinţă umană. Ajunseră, ca de obicei, la povestea şi motivele pentru care îşi alesese acest drum. Nu se opri prea mult la primul seducător, „nu merită deloc să vorbim despre asta“ ; în culori cu atit mai întunecate descrise vremea cit a fost servitoare, viaţa de sclavie, la cheremul mofturilor şi cicălelilor unei cucoane fără ocupaţie, viaţa asta de muncă fără sfirşit. Nu, decît aşa mai bine libertatea !

— Ei, dar dacă te saturi odată de viaţa asta ?

— Atunci mă mărit cu Westergren !

— Şi el vrea să te ia ?

— Ar fi foarte încîntat şi pe urmă, din banii mei de la casa de economii, o să deschid o prăvălioară. Dar asta m-au mai întrebat mulţi pînă acum. Ai ceva tutun ?

— Da, am. Poftim ! Dar acum vreau să vorbim despre ăsta. Luă albumul şi îl deschise la student. — întotdeauna există un student cu cravată albă şi caschetă pe genunchi, cu înfăţişare stingace, jucînd rolul lui Mefisto.

— Cine e ăsta ?

— Da, măi, erau un băiat drăguţ !

— Seducătorul ? Ai ?

— Taci măi ; a fost vina mea tot atît cît şi a lui ; aşu este întotdeauna, dragă ; amindoi sînt de vină ! Uite aici, copilul meu ! L-a luat Dumnezeu şi asta a fost cel mai bine. Dar hai să schimbăm vorba ! — Cine e băiatul vesel pe care l-a adus astă seară Albert, cel ce şade pe vatră alături de lunganul care ajunge pînă la horn ?

Oile, la care făcuse aluzie, se simţea intimidat de atenţia pe care o atrăgea persoana lui şi îşi răsucea părul ondulat pe degete fiindcă începuse să se lase, după atîtea libaţiuni.

— Este vicarul Mansson spuse Lundell.

— Ptiu drace, un popă ? Puteam să-mi închipui după ochii lui şireţi. Ştiţi că săptămina trecută a fost aici un popă ? Vino încoa. Masse, să te văd un pic !

Oile coborî de pe vatră, unde şezuse şi criticase împreună cu Ygberg imperativul categoric al lui Kant. Era atit de puţin obişnuit să fie luat in seamă de femei incit dintr-o dată se simţi întinerit şi se apropie cu mers legănat de frumoasa pe care o cercetase cu coada ochiului şi o găsise fermecătoare. Îşi răsuci mustaţa cît putu mai bine şi întrebă pe un ton foarte afectat, in timp ce îndrăznea o reverenţă pe care nu o învăţase la şcoala de dans :

— Găseşte domnişoara că arăt ca un popă ?

— Nu, abia acum văd că ai mustaţă. Eşti prea bine îmbrăcat pentru un meseriaş. — Ia să-ţi văd mîna — o, măi, dar eşti fierar !

Oile se simţi profund jignit.

— Sînt chiar atît de urit, domnişoara mea ? întrebă el pe un ton patetic. Măria îl privi o clipă.

— Eşti urît de-a binelea ! Dar pari de treabă !

— O, domnişoara mea, dacă aţi şti cum îmi răniţi inima. Nu s-a găsit niciodată o femeie care să mă placă ; am întilnit o mulţime care au fost fericiţi, deşi erau mai uriţi decit mine, dar femeia este o enigmă blestemată pe care nimeni n-o poate dezlega şi de aceea o dispreţuiesc !

— Bravo, Oile, se auzi o voce de după horn unde se găsea capul lui Ygberg. Bravo !

Oile voia să se întoarcă la vatră, dar atinsese un subiect care o interesa prea mult pe Maria ca să vrea să-l întrerupă şi atinsese o coardă al cărei sunet îi era cunoscut. Se aşeză lingă **-el** şi cuifnd se adlnciră într-o discuţie complicată şi serioasă despre femeie şi despre dragoste.

Rehnhjelm insă, care în tot timpul serii fusese tăcut, mai tăcut ca de obicei şi nimeni nu înţelegea de ce, îşi revenise intre timp şi acum şedea lingă Falk în colţul sofalei. Avea de mult ceva pe inimă, dar nu putea să şi-o **descarce. Luă paharul cu bere şi ciocni in masă ca fi cum ar fi vrut să ţină un toast şi cind vecinii cei mal apropiaţi tăcură, spuse cu voce tremurătoare şi şovăelnică r**

— **Domnii mei I Ştiu că mă credeţi un dobitoc ; Falk, ştiu că mă crezi prost dar veţi vedea băieţi, lua-m-ar dracu — veţi vedea —**

Vocea i se frinse, izbi paharul de masă fătfndu-1 zob, apoi căzu Înapoi pe sofa şi adormi.

Această ieşire, care nu era deloc neobişnuită, atrase totuşi atenţia Măriei. Ea se ridică şi întrerupse convorbirea cu Oile care, de altfel începuse să părăsească latura abstractă a problemei.

— Ei, ia uite ce băiat frumuşel! Unde l-aţi găsit *?* Bietul copilaş ! Cum mai doarme ! Nici nu-1 observasem, li aşeză o pernă sub cap şi îl înveli cu şalul ei. Ce mîini mici are ! Nu ca ale voastre ţărănoilor ! Şi ce faţă ! Aşa de nevinovată ! Ptiu, mă Albert; tu l-ai pus să bea aşa mult!

Dacă acesta fusese Lundell sau oricare altul, in cazul de faţă avea prea puţină importanţă, căci omul era beat, dar cu siguranţă că nimeni nu trebuia să-l pună să bea fiindcă ardea neîncetat de dorinţa de a-şi înăbuşi neliniştea interioară care nu-1 lăsa să-şi vadă de treabă.

Totuşi Lundell era nemulţumit de observaţiile pe care

i le făcuse frumoasa lui prietenă iar beţia în creştere îi stîmise sentimentele religioase, moleşite în timpul serii de mîncarea îmbelşugată. Şi cum beţia începuse* să devină generală, el profită de ocazie să amintească de semnificaţia serii şi de sentimentele pe care le trezeşte despărţirea. Se ridică de pe locul lui, umplu paharele cu bere, se rezemă de comodă şi ceru atenţie generală.

— Domnii mei — îşi aminti de prezenţa Magdale- nei — şi doamnelor. Astă seară am mîncat şi am băut şi, ca să ajung la subiect, am făcut asta cu intenţia, dacă trecem cu vederea latura materială, care este numai partea inferioară, senzuală, animalică, a întregii noastre existenţe, care, tntr-un moment ca acesta, cind ceasul despărţirii se apropie, — vedem aci un exemplu trist al vi- ciului pe care îl numim patima beţiei! Este cu adevărat imboldul sentimentului religios ca, după o seară petrecută In prezenţa persoanelor de faţă, să mă simt îndemnat a ridica paharul in cinstea unei persoane care a dat dovada unui talent atit de remarcabil — mă gindesc la Sellen — incît s-ar putea crede că respectul de sine s-a manifestat intr-o anumită măsură. Un atare exemplu, susţin eu, s-a evidenţiat aci cu cea mai mare forţă şi de aceea... mi-amintesc de frumoasele cuvinte care îmi vor suna mereu in urechi cit timp voi putea să gindesc şi sint convins că toţi ne amintim de ele, chiar dacă locul nu este cel mai potrivit; acest tînăr care a căzut pradă viciului pe care il numim patima beţiei, după cum văd, din nefericire, s-a strecurat in societate şi, ca să fiu scurt, a dat rezultate mai triste decit ne-am fi aşteptat. Noroc, nobile prieten Sellen, îţi doresc toată fericirea pe care o meritii firea ta nobilă, noroc şi ţie, Oile Montanus. Falk de asemenea este un om nobil, care se va remarca in şi mai mare măsură atunci cind sentimentul lui religios va căpăta tăria pe care i-o poate îngădui caracterul lui. De Ygberg nu vreau să pomenesc fiindcă el este deja hotărît şi îi dorim tot succesul în cariera pe care a inceput-o atît de frumos — cea filozofică; este o carieră grea şi eu spun, precum psalmistul : cine ne-o poate spune ? Totuşi avem toate motivele să facem cele mai bune presupuneri privind viitorul nostru şi cred că putem conta pe el cit timp ne păstrăm nobleţea sentimentelor şi nu pretindem Un cîştig mizerabil, pentru că, domnii mei, omul fără religie este un dobitoc. De aceea, fac apel la dumneavoastră, domnilor, să ridicaţi cu toţii paharul şi să-l goliţi pentru tot ce este nobil, frumos şi măreţ, aşa cum ne dorim ! Noroc, domnilor !

Sentimentul religios îl copleşise în asemenea măsură Pe Lundell înеît societatea găsi de cuviinţă să se gin- dească la plecare.

Deja, de o bună bucată de vreme, lumina zilei pătrundea prin jaluzele şi peisajul de pe ele, cu castel şi fecioară, strălucea în primele raze ale soarelui de dimineaţă. Cind fură ridicate, ziua năvăli in cameră şi îi ilu- mină pe cei din faţa ferestrei, făcîndu-i să semene cu nişte cadavre. Ygberg, care dormea pe vatră, cu

miinile împreunate în jurul paharului cu bere, primea încă în faţă raza roşie a luminărilor de stearină şi făcea un efect minunat. Dar Oile ridică paharul pentru femei, pentru primăvară, pentru univers, după care trebui să deschidă fereastra şi să-şi aerisească sentimentele. Cei adormiţi fură scuturaţi să se trezească, îşi luară rămas bun şi întreaga societate ieşi pe poarta mare. Cînd ajunseră pe uliţă. Falk se întoarse; Magdalena stătea la fereastra deschisă ; soarele îi lumina faţa palidă şi părul ei negru, pe care soarele îl colora în roşu închis, îi cădea de-a lungul gitului şi părea că se revarsă, curgînd spre stradă intr-o mulţime de şuvoaie ; iar deasupra capului ei atîrnau sabia şi securea şi cele două feţe rînjite ; dar într-un măr de peste drum şedea un muscar negru cu alb şi îşi cinta refrenul melancolic, prin care îşi exprima bucuria că noaptea a trecut.

12

SOCIETATEA DE ASIGURĂRI MARITIME *TRITON*

Levi era un tînăr, care, născut şi crescut pentru negustorie, se afla tocmai pe punctul de a se căpătui, cu ajutorul tatălui său bogat, cînd acesta muri şi nu lăsă îri urma lui decît o familie neajutorată. Asta a fost o mare dezamăgire pentru tînărul aflat la virsta cînd crezi că poţi înceta să mai munceşti tu însuţi şi că îi poţi pune pe alţii să muncească pentru tine ; era de douăzeci şi cinci de ani şi avea o înfăţişare avantajoasă : umerii laţi şi lipsa totală a şoldurilor făceau ca trupul lui să fie deosebit de potrivit pentru a purta o redingotă, aşa cum admirase de atitea ori la anumiţi diplomaţi străini ; coşul pieptului elegant boltit de la natură, umplea perfect un plastron cu patru nasturi, chiar şi atunci cînd purtătorul se cufunda într-un fotoliu de la capătul îngust al unei mese lungi directoriale, ocupate de membri; o barbă bogată, despicată, dădea obrazului său tînăr un aspect atrăgător, inspirînd totodată încredere; picioarele mici erau parcă făcute anume să calce pe covorul de Bruxelles dintr-un birou de director iar miinile lui îngrijite erau deosebit de potrivite pentru o muncă uşoară, cum ar fi aceea de a semna, printre altele, mai ales formulare imprimate. In vremurile acelea, care acum slnt numite bune, cu toate că în realitate pentru mulţi au fost foarte rele, tocmai se făcuse marea descoperire, cea mai naare a secolului şi anume, că este mai ieftin şi mai plăcut să trăieşti din banii altora decît din

munca proprie. Mulţi, mulţi profitaseră deja de ea şi pentru că nu era protejată de- nici o lege a brevetelor, nimeni n-avea de ce să se mire că şi Levi se grăbi s-o folosească, cu'toate că el însuşi nu avea,nici bani şi nici chef să muncească Pentru o familie care nu era a lui. Aşadar, într-o zi se îmbrăcă cu hainele lui cele mai bune şi îşi îndreptă paşii spre unchiul său Smith.

— I-auzi, ţi-a venit o idee, ei, hai s-o auzim ! E bine să-ţi vină idei.

— Mă gîndesc să fondez o societate anonimă.

— Frumos ! Atunci Aron va fi trezorier, Simon secretar, Isac casier şi ceilalţi băieţi contabili ; este o ideie bună. Mai departe ! Şi ce fel de societate vrei să fie ?

— O societate anonimă de asigurări maritime, aşa m-arn gîndit.

— Ei zău, e frumos. Toată lumea vrea să-şi asigure lucrurile cînd merg pe mare. Dar ideea ta ? Ei ?

— Asta e ideea mea.

— Asta nu-i o idee ! Avem marea societate *Neptun !* Ei ? Este o societate bună ! Dar a ta trebuie să fie şi niai bună, dacă vrei să-i faci concurenţă ! Ce este nou atunci la societatea ta ?

— Ah ! înţeleg ! Reduc primele şi atunci cîştig toţi clienţii de la *Neptun.*

— Ei da! Asta e o idee. Deci prospectul, pe care fireşte că eu am să-l tipăresc, are ca introducere : „De TOultă vreme se simţea nevoia ca primele de asigurare maritimă să scadă, dar asta nu s-a întîmplat încă din lipsa concurenţei, astfel că subsemnaţii au acum onoarea de a vă invita la atribuirea acţiunilor societăţii...*[4] Ei ?

— Triton!

— *Triton ?* Cine e omul ?

— Un zeu al mării !

— £2 bine. fie! *Triton!* Va ieşi o firmă buni! Trebuie fi-o comanzi la Rauch, la Berlin ţi după aceea o facem să apari ca reclamă In *Ţara noastră.* Aşa! Dar semnatarii ? Voi fi eu, pentru început! Dar trebuie să fie nume mari, frumoase ! Dă-mi anuarul oficial l Aşa 1

Smith răsfoi mai mult timp.

— O societate de asigurări maritime trebuie să aibi un ofiţer superior de marină. Ia să vedem! Asta se chea? mă amiral!

—" Eh, da ăştia n-au bani.

— Of, of, of! Ce puţin te pricepi la afaceri, băiete ! Ăştia semnează dar nu plătesc; -şi îşi primesc renta cu condiţia să participe la adunări şi la dineurile directorului ! Poftim! Aici sînt doi amirali! Unul are panglica de comandor al Stelei polare, dar celălalt are ordinul rusesc Anna! Ce e de făcut ? Ei ? — Hai! Il luăm pe rus, fiindcă Rusia este o ţară bună In asigurări maritime ! Aşa !

— Dar, crezi unchiule că ăştia se lasă luaţi aşa uşor ?

— Ah, taci odată ! Ne mai trebuie un ministru din actualul guvern — aşa ! Ei! Ăstuia i se spune excelenţă! Da ! Bine — şi acum un conte ! Asta va fi mai greu 1 Conţii au atîţia bani! O să luăm un profesor! Ăştia nu prea au bani! Există profesori de navigaţie ? Ar fi bine pentru afacere ! Nu e o casă de navigaţie lingă restaurantul Teatrului de sud ? Da ! Păi atunci! Treaba e limpede ! Ah, uitam ee este mai important. Un jurist! Un consilier de la înalta Curte ! Aşa ! — II avem aici!

— Da, fie: dar de ceva bani încă n-am făcut rost.

— Bani! La ce trebuie bani cînd fondezi o societate ? Nu trebuie să plătească cel care îşi asigură mărfurile ? Ba da. Să plătim noi pentru el ? Nu ! Deci el trebuie să plătească cu primele lui! Aşa !

— Dar capitalul social ?

i— Ah ! Se emit obligaţiuni.

— Da, dar măcar o parte trebuie plătită totuşi în numerar !

—- Se plăteşte în numerar cu obligaţiunile pentru capitalul social. Nu înseamnă asta că plăteşti ? Ei! Da- că-ţi dau o obligaţiune pentru o anumită sumă, primeşti **faanl pe ca la atice banei El cc, o obligaţiune nu in- seamnft bapi? Ei 1 Şi în care lege scrie ci. numerarul In- Beamhâ numat bancnote ? Atunci nici biletele bincttor particulare nu stnt numerar I Ai ?**

— Cit de mare trebuie feă fie capitalul social ?
— **Foarte mic ! Nu trebuie angajate capitaluri mari. Un milion! Din care trei sute de mii se plătesc tn numerar şi pentru rest se emit obligaţiuni.**

— Dar, dar, dar ! Cei trei sute de mii de taleri trebuie să fie desigur în bancnote?

— O, tu, Dumnezeule mare, care **m-ai făcut 1 Băncii** ote ? Bancnotele nu **slnt bani**! Dacă ai **bancnote e bine,** dacă n-ai iar e bine. Ei ! **De** aceea trebuie **interesaţi oa**menii de jos, care au numai bancnote!

— Şi cei mari ? Cu ce plătesc ?

— Cu acţiuni, obligaţiuni, cambii, fireşte. Ei, ei, ei I Asta vine după ! li punem doar să semneze iar restul tf aranjăm noi.

— Dar numai trei sute de mii ? Atîta costă un singur vapor mare ? Dar dacă asiguri o mie de vapoare ?

— O mie ? Ah ! Neptun a avut anul trecut patruzeci Şi opt de mii de asigurări şi s-a descurcat bine.

— Cu atît mai rău ! Ei, dar dacă, dacă merge prost...

— Atunci se lichidează !

— Lichidează ?

— Păi, se declară faliment. Aşa îi spune ! Şi ce contează dacă societatea dă faliment ? Nu dai nici tu, nici fu. nici el ! De altminteri se obişnuieşte să se semneze noi acţiuni, sau se emit obligaţiuni care, după aceea, dacă vremurile sînt grele, pot fi răscumpărate de stat, la un Preţ bun.

— Deci nu este nici un risc ?

— Nici unul ! De altfel ce ai tu de riscat [7] Ai vreun sfanţ ? Nu ! Poftim ! Ce am eu de riscat ° Cinci sute de taleri ! Pentru că eu nu iau mai mult decît cinci acţiuni, vezi tu ! Şi cinci sute înseamnă pentru mine nimica toa- tâ. Cam atîta.

Luă o priză de tutun şi treaba era lămurită.

Această societate luă fiinţă, fie că cineva vrea să creadă sau nu, şi în cei zece ani de activitate pe care ii are pinâ acum, a plătit dividende de 6, 10, 10, 11, 20, 11, 5, 10, 36 şi 20 de procente. Era bătaie pe acţiuni şi pentru extinderea afacerii se organiză o nouă emisiune, dar imediat după aceea fu convocată o adunare generală şi Falk era acela care trebuia să relateze despre asta în *Scufiţa roşie,* deoarece acum era reporterul ei extraordinar.

Cînd, Intr-o după amiază însorită de iunie, intră în sala mică a bursei, acolo lumea forfotea deja. Adunarea era strălucită. Oameni de stat, genii, savanţi, militari şi funcţionari civili, de cele mai înalte grade; uniforme, fracuri de doctori, înalte ordine şi eşarfe de comandori, toţi şi toate adunate aici pentru un singur şi mare interes comun : încurajarea instituţiei filantropice numită asigurare maritimă. Şi se cerea o mare dragoste ca să-ţi rişti banii pentru semenul în nevoie, pentru cel lovit de nenorocire, şi aici se găsea dragoste ; 'Falk nu mai văzuse niciodată atita dragoste adunată la un loc! Era aproape uimit, deşi încă nu i se răpiseră toate iluziile, dar fu şi mai uimit cînd văzu mica lichea, ex-social- democratul Struve, strecurîndu-se şi mişunînd de colo colo ca o gînganie şi cum i se sţrîngea mina, era bătut pe umăr, salutat şi luat în seamă de personalităţile cele mai sus puse. Observă în mod deosebit că îl

salută o persoană mai în vîrstă cu eşarfă de comandor şi la acest salut Struve roşi totuşi şi se ascunse după un spate brodat,- ajungînd astfel in apropierea lui Falk, care îl opri îndată şi-l întrebă cine fusese cel care-1 salutase.

Struve ce zăpăci foarte rău şi îşi adună toată obrăznicia ca să răspundă :

— Ar trebui să ştii; era preşedintele Colegiului pentru plata salariilor funcţionarilor.

După ce spuse asta căută un pretext şi alergă atit de repede în celălalt capăt al sălii incit pe Falk îl cuprinse o bănuială : probabil că se jena să fie văzuţi împreună. Un individ necinstit era jenat de apropierea unui om onest ?

Intre timp strălucita adunare începuse să-şi ocupe locurile. Dar scaunul preşedintelui era gol. Falk se uită în jur după masa reporterilor şi fiindcă îl văzu pe Struve împreună cu reporterul de la *Conservatorul* şezînd la o masă din dreapta secretarului, îşi adună curajul şi străbătu străluoita adunare ; dar tocmai cînd ajunse la masă secretarul îl opri şi il întrebă: „cine sinteţi ?“ Dintr-o dată în sală se făcu linişte şi, cu voce tremurătoare, Falk răspunse : *Scufiţa roşie,* fiindcă îl recunoscuse în secretar pe grefierul Colegiului pentru plata salariilor funcţionarilor.

Un murmur înăbuşit străbătu adunarea, apoi secretarul spuse cu voce tare : „locul domnului este acolo în fund“. Arătă spre uşă unde într-adevăr se afla o măsuţă. Acum Falk înţelese într-o clipă' şi simţi ce însemna conservator şi ce însemna scriitor, dacă nu erai conservator. Cu sufletul în clocot trecu înapoi prin mulţimea care rîdea batjocoritoare ; dar cînd o mustră cu priviri arzătoare, de parcă ar fi vrut s-o sfideze, ochii lui în- tîlniră mai departe, lîngă perete, alţi ochi şi aceştia semănau mult cu alţii, acum stinşi, dar care odată cobo- rîseră asupra lui cu dragoste ; dar aceştia erau verzi de răutate şi privirile lor se înfigeau în, el ca nişte ace şi îi venea sâ plîngă de necaz că un frate putea să-şi privească fratele astfel.

îşi ocupă locul modest lingă uşă şi nu plecă, pentru că nu voia să dezerteze din această pricină. Curînd fu trezit din liniştea lui aparentă de o persoană care intră şi-l lovi în spate scoţîndu-şi

paltonul, după care sub scaunul lui fură aşezaţi o pereche de galoşi. Noul venit fu salutat de adunare care se ridică .în picioare' ca un singur om. Era preşedintele Societăţii anonime de asigurări maritime *Triton,* dar era mai mult: era ex-mareşal al nobilimii, baron, unul din cei optsprezece ai Academiei suedeze, .excelenţă şi comandor al ordinelor M.S.R. etc., etc.

O lovitură de ciocan şi, într-o tăcere des&vîrşită, preşedintele şopti **sălii următorul discurs de salut (pe care îl ţinuse mai înainte la Societatea anonimă carboniferă, în localul Şcolii de meserii) :**

— Domnii mei! Dintre toate instituţiile patriotice şi binefăcătoare pentru umanitate, puţine sînt atît de nobile şi filantropice cum este o societate de asigurări.

— Bravo, bravo! Răsună Io sală, dar mareşalul nu se lăsă deloc impresionat.

— Ce este viaţa omului altceva decît o luptă, o luptă pe viaţă şi pe moarte, se poate spune, împotriva forţelor naturii şi puţini dintre noi sînt scutiţi de a participa, mai curînd sau mai tîrziu, la această luptă.

— Bravo!

— Multă vreme, mai ales în stadiul natural, omul a fost pradă elementelor; o minge, o mănuşă, azvlrlit de colo pînă colo, ca o trestie în bătaia vîntului! Acum nu mai este cazul! Intr-adevăr nu mai este! Omul a. făcut revoluţie, o revoluţie nesîngeroasă, nu una dintre acelea pe care nelegiuiţii trădători de ţară le-au îndrăznit împotriva suveranului lor legitim, nu, ci împotriva naturii, domnii mei! El a declarat război forţelor naturii şi a spus : pînă aici poţi merge, dar nu mai departe !

— Bravo ! Bravo ! (aplauze)

— Comerciantul îşi expediază nava lui, vaporul lui, bricul lui, goeleta, corabia, iahtul, mai ştiu eu ce ?! Furtuna i-o sfărîmă — da! Comerciantul spune : sfă- rîm-o ! Şi comerciantul n-a pierdut nimic! Acesta este grandiosul punct de vedere sau ideea de asigurare! Gîndiţi-vă, domnii mei, comerciantul a declarat război furtunii — şi comerciantul a învins.

O furtună de strigăte de bravo aduse un zîmbet victorios pe buzele marelui om şi pe chipul lui se citea că această furtună îi este foarte dragă.

— Dar, domnii mei! Nn trebuie să numim instituţia de asigurare o afacere. Ea nu este o afacere; noi nu sîntem oameni de afaceri, pentru nimic în lume! Noi am pus banii laolaltă şi sîntem gata să-i riscăm, nu-i aşa domnii mei ?

— Ba da, ba da !

— Noi am pus banii laolaltă, spuneam, ca să-i avem la Indemlnă pentru cel lovit de nenorocire; căci procentul, un procent, care cred ci se plăteşte, nu poate însemna vreun profit, de aceea este denumit mult mal corect primă, nu pentru că am dori să obţinem vreo recompensă, primă înseamnă recompensă, pentru midie noastre servicii, pe care în ceea ce mă priveşte, trebuie sâ declar că le fac numai din interes, din pur interes — pentru cauză, şi, repet nu cred că cineva ar sta pe gîn- duri, asta nici nu intră în discuţie, dar nu cred că vreunul dintre dumneavoastră, domnilor, ar pute» simt! vreun regret dacă şi-ar vedea contribuţia, cum vreau sâ numesc acum acţiunile, folosită in interesul cauzei.

— Nu ! Nu !

— Rog pe domnul director girant să dea citire raportului anual.

Directorul se ridică. Era atît de palid de parcă ar fi trecut printr-o furtună, manşetele mari, cu butoni de onix, abia reuşeau să ascundă un tremur uşor al miini- lor, ochii lui vicleni căutau consolare şi încurajare pe faţa bărboasă a lui Smith, îşi descheie haina, îşi bombă plastronul mare ca şi cum ar fi aşteptat o grindină de săgeţi — şi apoi citi :

— Minunate şi nepătrunse sînt într-adevăr hotărî- rile Providenţei —

La cuvîntul Providenţă o bună parte a adunării păli, dar mareşalul nobilimii îşi ridică privirea spre tavan ca şi cum s-ar fi

aşteptat să primească cea mai grea lovitură (o pierdere de două sute de coroanp).

— Anul de asigurări recent încheiat va rămîne mult timp în anale ca o cruce pe mormîntul nenorocirilor care au nesocotit cu desăvîrşire prudenţa celor mal înţelepţi' şi au contrazis calculele celor mai prevăzători.

Mareşalul nobilimii îşi ţinea mîinile la ochi, parcă se ruga ; dar Struve crezu că-1 orbeşte albeaţa zidului antifoc de afară şi sări de la locul lui ca să coboare draperia, dar secretarul i-o luă înainte.

Raportorul bău un pahar de apă. Asta provocă *o* izbucnire a nerăbdării.

— La chestiune ! Cifre !

Mareşalul nobilimii îşi luă mîinile de la ochi şi fu mirat că' era mai întuneric decît adineauri. Un moment de nehotărire şi apoi furtuna se dezlănţui. Orice respect fu dat uitării.

— La chestiune ! Continuarea !

Directorul trebui să sară peste o mulţime de fraze fi să treacă direct la raport.

— Ei bine, domnii mei, voi fi scurt!

— Dă4 drumu', ce dracu!

Ciocanul bătu. „Domnilor !“ Era atîta nobleţe în acest simplu „domnilor" îpcît îşi amintiră fndatâ de respectul care şi-l datorau lor înşile.

— In cursul acestui an societatea a avut responsabilitatea pentru 169 milioane, cifră rotundă!

— O, o!

— Iar din prime a încasat un milion şi jumătate.

— Bravo!

(Falk făcu la repezeală un mic calcul şi află că dacă se scădeau valoarea totală a primelor încasate de un milion şi jumătate, ba chiar mai mult, şi întregul capital social de un milion — atît era — mai rămîneau încă aproximativ 166 milioane, pentru care societatea avea îndrăzneala să-şi ia răspunderea şi atunci începu să înţeleagă afirmaţia despre hotăririle Providenţei.)

— Pentru despăgubiri societatea a trebuit totuşi, din păcate, să plătească 1 728 670 coroane şi 8 ore.

— Ruşine !

— După cum vedeţi, domnii mei, Providenţa a...

— Lasă providenţa ! Cifre ! Cifre ! Dividende !

— Cu regret şi tristeţe, în deplorabila mea calitate de director girant, ţinînd seama de condiţiile nefavorabile existente, nu pot propune decît un dividend de cinci procente din capitalul depus.

Acum izbucni o furtună, pe care nici un comerciant din lume n-ar fi putut s-o învingă.

— Ruşine ! Neruşinare ! Pungăşie ! Cinci procente ! La dracu, dăm banii de pomană !.

Dar se auziră şi declaraţii mai umanitare, cum ar fi : şi toţi bieţii mici capitalişti care trăiesc numai din banii lor ! Ce se va întîmpla oare cu ei ? Doamne fereşte, ce nenorocire ! Statul ar trebui să-i ajute! O ! O !

Cînd a fost posibil să se continue, directorul a dat citire elogiilor pe care consiliul de conducere le adresa directorului girant şi tuturor funcţionarilor, care „fără a-şi precupeţii eforturile şi cu

zel neobosit, şi-au îndeplinit sarcina ingrată etc." Acestea au fost primite cu ironie sinceră şi cinstită.

Pe urmă s-a dat citire raportului revizorilor. Ei găsiseră (după ce providenţa mai primise încă o mustrare) afacerea foarte bine, pentru a nu spune scrupulos, administrată, iar la inventariere se constatase că toate obligaţiunile fondului de garanţie erau corecte (!) drept pentru care solicitară desărcinarea totală a conducerii, cu cea mai vie recunoştinţă pentru strădaniile ei oneste şi istovitoare.

Desărcinarea a fost acordată, fireşte. După aceea directorul girant a arătat că nu se poate hotărî să accepte tantiema ce-i revine (o sută de coroane), ci doreşte să o Cedeze pentru creşterea fondului de rezervă. Declaraţia a fost primită cu aplauze şi rîsete. După o scurtă rugăciune de seară, adică după o rugă smerită ca providenţa să dea 20°/o anul viitor, şedinţa a fost ridicată de mareşalul nobilimii.

13

HOTARIRILE PROVIDENŢEI

In aceeaşi după-amiază în care soţul ei plecase la adunarea societăţii *Triton,* doamna Falk primise o nouă rochie de catifea albastră cu care voia s-o necăjească neîntîrziat pe doamna revizor Homan, ce locuia chiar peste drum. Nimic nu era mai uşor şi mai simplu, fiindcă n-avea decît să se arate la fereastră — şi pentru asta avea o mie de motive, tot timpul cît supraveghea aranjamentul camerelor, prin care voia să-şi „strivească" musafirii pe care îi aştepta la întrunirea de la ora şapte. Direcţiunea Leagănului de copii Betlehem trebuia să se Întrunească şi să verifice primul raport lunar şi cum direcţiunea era compusă din doamna revizor Homan, al cărei soţ, după părerea doamnei Falk, era îngîmfat, pentru că era funcţionar, din Înălţimea sa baroana Rehnhjelm care era îngimfată pentru că era aristocrată şi din pastorul Skâre, predicator în toate casele distinse şi de a- ceea şi el trebuia strivit — aşadar întreaga direcţiune trebuia strivită în modul cel mai impresionant şi mai amabil cu putinţă. Punerea în scenă începuse chiar de la marea petrecere, pentru care toate mobilele vechi lipsite de valoare ca antichităţi sau opere de artă fuseseră scoase din uz şi înlocuite cu altele, orbitor de noi. Doamna voia să mînuiască

personajele intrate în scenă pînă la sflrşitul întrunirii, aceasta urmînd să fie întreruptă de Falk care trebuia să vină acasă împreună cu un amiral — îi promisese nevestei lui cel puţin un amiral în uniformă şi cu decoraţii — apoi Falk şi amiralul trebuiau să ceară admiterea ca membri cotizânţi ai leagănului şi cu acest prilej Falk trebuia să doneze o sumă din dştigul cu totul nemeritat primit ca dividende de la societatea *Triton.*

Doamna îşi terminase treburile la fereastră şi aranja acum masa de palisandru încrustată cu sidef de unde urma să dea citire raportului lunar. Şterse de praf călimara de agat, aşeză tocul de argint pe suportul de baga, întoarse sigiliul cu mîner de crisopraz astfel ca să nu se vadă emblema burgheză, scutură cu grijă caseta de bani făcută din sîrma cea mai fină, astfel ca să se poată citi valorile unora dintre bancnote aflate acolo ca într-o închisoare, (banii ei de buzunar) iar după aceea dădu ultimele porunci unui servitor îmbrăcat de paradă. In sfîrşit, se aşeză în salon şi luă o poziţie degajată, în care voia să fie surprinsă cînd se va anunţa prietena ei, doamna revizor, pentru că, desigur, ea trebuia să sosească prima — ceea ce se şi întîmplă. Doamna Falk o îmbrăţişă pe Eyelyn şi o sărută pe obraz şi doamna Homan o îmbrăţişă pe Eugenie, care o primi în sufragerie, unde o reţinu ca s-o întrebe ce părere are despre mobila nouă. Soţia revizorului nu voi să se oprească deloc la bufetul de stejar de pe timpul lui Carol al XH-lea, asemănător unei cetăţi, nici la vazele înalte, japoneze, pentru că se simţea strivită, ci se întoarse spre lustră, pe care o găsi prea modernă şi spre masa de sufragerie, care nu se potrivea ca stil; pe lîngă asta fu de părere că oleografiile nu aveau ce căuta printre portretele de familie şi ii trebui o bună bucată de vreme ca să-i explice deosebirea între un tablou pictat în ulei şi o oleografie. Doamna Falk atingea marginea tuturor mobilelor ca să atragă atenţia cu foşnetul rochiei noi de catifea, fără să reuşească. O întrebă pe prietenă ce părere are despre noul covor de Bruxelles din salon, pe care aceasta îl găsi prea distonant faţă de draperii şi atunci doamna se supără şi încetă cu întrebările.

Se aşezară la masa din salon şi se agăţară imediat de colacele de salvare — fotografii, cărţi de poezii imposibil de citit şi altele asemenea. O mică foaie de hîrtie căzu în mîna doamnei revizor; era tipărită pe hîrtie roz, cu chenar auriu şi purta inscripţia : „Angrosistului Nicolaus Falk la a 40-a aniversare.[14]

— Ah, ia uite, versurile care s-au citit la petrecere ! Cine le-a scris oare ?

— O, este un talent, prieten bun al soţului meu. Se itumeşte Nystrom.

— Hm ! Ciudat că nu s-a auzit încă de numele acesta ! Un astfel de talent ! Dar de ce nu a apărut la petrecere ?

— A fost bolnav, din păcate, draga mea şi n-a putut veni.

— I-auzi ! Ei, dragă Eugenie, povestea cu cumnatul tău este îhgrozitor de penibilă ! A ajuns atît de rău !

— Nu-mi mai vorbi de el; este o ruşine şi un necaz pentru familie, este ceva oribil!

— Da, era într-adevăr penibil la petrecere, ştii tu, cînd mâ întreba lumea de el. Da, dragă Eugenie, mi-a fost de-a dreptul ruşine pentru tine...

Asta i-am zis-o pentru bufetul stil Carol al Xll-lea şi vazele japoneze, gîndi doamna revizor.

— Pentru mine ? O, dar te rog, vrei să spui poate pentru soţul meu ! interveni doamna Falk.

— Păi, desigur, este totuna, aşa presupun!

— Nu, nicidecum ! N-am de gînd să răspund pentru orice netrebnic cu care bărbatul meu are plăcerea să fie rudă !

— Oh, ce păcat că părinţii tăi au fost bolnavi cind aţi dat ultima petrecere. Ce mai face iubitul tău papă ?

— Mulţumesc, foarte bine ! Văd că eşti atît de drăguţă şi de atentă.

— Oh, da, nu trebuie să te gindeşti numai la tine însuţi. Este foarte bolnăvicios din fire bătrînul — cum să-i spun ?

— Căpitan, dacă vrei !

— Căpitan ? Parcă mi-amintesc că soţul meu spunea că era., contramaistru, dar trebuie să fie acelaşi lucru. Iar dintr£ fete n-a fost nici una în seara aceea.

Asta i-am zis-o pentru covorul de Bruxelles, gindi doamna revizor.

— Nu ! Sînt atît de capricioase, pe ele nu se poate conta.

Doamna Falk răsfoi din scoarţă în scoarţă albumul de fotografii, de-i pocni legătura. Era toată roşie de ciudă.

— Ascultă, micuţa mea Eugenie, continuă doamna revizor, cine era domnul acela antipatic care a citit versurile ?

— Vrei să spui Levin, secretarul regal Levin ; este prietenul cel mai apropiat al bărbatului meu.

— Nu zău ? Hm ! Foarte ciudat ! Soţul meu este revizor în aceeaşi instituţie unde el este notar şi nu vreau deloc să te mîhnesc sau să-ţi spun ceva neplăcut ; nu le spun oamenilor niciodată astfel de lucruri ; soţul meu susţine că este amestecat în nişte afaceri atît de proaste încît nu-i deloc o relaţie potrivită pentru soţul tău.

— A spus el aşa ? Iată un lucru despre care nu ştiu nimic, nici nu-mi pasă şi vreau să-ţi spun, draga mea Evelyn, **că** nu mă **amestec** In treburile bărbatului meu, chiar dacă există unii **care** şi-o permit.

— Iartă-mă, draga mea, dar credeam că îţi fac un serviciu dacă-ţi spun !

Asta i-am zis-o pentru lustră şi masa de sufragerie ! Mai

rămîne rochia de catifea.

— Deci, reluă buna doamnă revizor, după cîte am auzit, cumnatul tău urmează...

— Cruţă-mi sentimentele şi nu-mi mai vorbi de un om decăzut!

— Este decăzut într-adevăr ? Am auzit că are relaţii cu cei mai dubioşi oameni care există...

De data asta doamna Falk fu salvată, căci servitorul o anunţă pe Înălţimea sa doamna baroană Rehnhjelm.

O, cît era de binevenită! O, cît era de amabilă că a binevoit să-i facă o astfel de onoare !

Şi într-adevăr, aşa era, bătrîna doamnă cu înfăţişarea prietenoasă pe care o poate avea numai acela care a înfruntat furtunile cu adevărat curaj.

— Ei, dragă doamnă Falk, spuse Înălţimea sa, după ce luă loc; vă pot transmite salutări din partea cumnatului dumneavoastră !

Doamna Falk se întrebă ce rău îi făcuse acestei persoane, de începuse şi ea s-o înţepe şi răspunse jignită :

— Aha !

— O, este un tinăr atît de simpatic ; a trecut astăzi pe la mine să-l vadă pe nepotul meu; sînt foarte buni prieteni ! O, este un tînăr, de-a dreptul minunat.

— Da, nu-i aşa? interveni doamna revizor, care nu se sfia niciodată să-şi schimbe frontul. Tocmai vorbeam de el.

— I-auzi! Şi cel mai mult îi admir curajul de a se dedica unei cariere în care te poţi duce atît de uşor la fund, dar nu trebuie să ne

temem pentru el, fiindcă este un om cu caracter şi principii; nu sînteţi de aceeaşi părere, micuţa mea doamnă Falk ?

— Ba da, aşa am spus întotdeauna, însă soţul meu nu era de aceeaşi părere.

— Oh, soţul tău, se amestecă doamna revizor, a avut întotdeauna păreri originale.

— Aşadar cumnatul meu este în relaţii cu nepotul înălţimii voastre ? reluă furioasă doamna Falk.

— Da, au un mic cerc. din care fac parte şi artişti. Aţi citit poate despre tînărul SellSn, al cărui tablou a fost cumpărat de Maiestatea Sa.

— Da, desigur, am fost la expoziţie şi l-am văzut. Face şi el parte din cercul lor ?

— Da, şi el! Se pare că au cîteodată destule necazuri, tinerii, aşa cum are de cele mai multe ori tineretul cînd vrea să răzbată in lume.

— Se pare că este poet, cumnatul tău, spuse doamna revizor.

— Da, aşa cred ; hm ! scrie admirabil ; a fost premiat de academie acum cîţiva ani şi cu timpul va ajunge un nume mare, răspunse doamna Falk cu toată convingerea.

— Da, n-am spus-o eu întotdeauna ? întări doamna revizor.

Şi apoi supralicitară calităţile extraordinare ale lui Arvid Falk, dar tocmai cînd fusese înălţat în templul gloriei, servitorul îl anunţă pe pastorul Skâre. Acesta intră cu paşi repezi şi salută doamnele grăbit.

— Vă rog să mă iertaţi că am întîrziat, dar nici nu prea am timp ; la opt şi jumătate trebuie să fiu la reuniunea contesei von Fabelkranz şi vin direct de la slujbă.

— O, domnul pastor este chiar atit de grăbit ?

— Da, vasta mea activitate nu-mi îngăduie nici un răgaz. De aceea poate că trecem imediat la dezbateri.

Servitorul aduse gustări.

— Nu doreşte domnul pastor o ceaşcă de ceai înainte de a începe ? întrebă gazda, care suferea din nou neplăcerea unei mici decepţii.

Pastorul aruncă o privire spre tavă.

— Vă mulţumesc, nu : beau nişte punci, dacă tot este. Mi-am făcut o regulă, doamnele mele, ca în viaţa mea exterioară să nu mă deosebesc niciodată de semenii mei. Toată lumea bea punci, mie nu-mi place băutura asta, dar nu vreau să spună lumea că sînt mai bun decît ea, căci ipocrizia este un viciu pe care îl detest! Pot da citire dării de seamă ?

Se aşeză la masa de scris, înmuie tocul şi începu :

„Se prezintă următorul raport al conducerii privind donaţiile primite în cursul lunii mai pentru Leagănul de copii Betlehem." Semnează : „Eugenie Falk" — născută, dacă mi-e permis să întreb...

— Oh, nu este necesar, îl asigură doamna Falk.

— Evelyn Homan, născută... dacă mi-e permis...

— Von Bahr, dragă domnule pastor !

— Antoinette Rehnhjelm, născută... prea stimata mea...

■— Rehnhjelm, domnule pastor.

— **Oh, intr-adevăr, căsătorită cu virul, soţul mort, (Ară copM I Să continuăm l** DonaţtL.

Consternare generală (aproape generală).

— **Dar, interveni doamna revizor, nu semnaţi şi dumneavoastră domnule pastor ?**
— **Mă tem atît de mult de ipocrizie, doamnele mele, dar dacă doriţi ! Bine, fie !**

„Nathanael Skâre“

— Sănătate domnule pastor ; beţi vă rog un pic înainte de a începe, insistă gazda cu un zîmbet fermecător, care se stinse însă cînd văzu că paharul pastorului era gol şi atunci îl umplu din nou.

— Vă mulţumesc, doamna mea, dar să nu o luăm prea tare. Deci să începem ! Fiţi atît de amabilă şi urmăriţi In manuscris ! Donaţii primite : Maiestatea Sa Regina : patruzeci de coroane. Contesa von Fabelkranz : cinci coroane şi o pereche de ciorapi de lînă. Angrosistul Scha- lin : două coroane, un pachet de plicuri, şase creioane şi o sticlă de cerneală. Domnişoara Amanda Libert : o sticlă de Eau de Cologne. Domnişoara Anna Feif : o pereche de manşete. Carolică : douăzeci şi cinci de ore din puşculiţa lui. Camerista Johanna Pettersson: o jumătate de duzină prosoape. Domnişoara Emilie Bjom : un nou testament. Băcanul Persson : o pungă cu fulgi de ovăz, o dublă de cartofi şi un borcan cu ceapă murată. Comerciantul Scheike : două perechi de izme...

— Doamnelor şi domnilor, îl întrerupse doamna Rehnhjelm, pot să întreb : sînteţi de părere că acestea trebuie tipărite ?

— Da, fireşte ! răspunse pastorul.

— Atunci vă rog permiteţi-mi să mă retrag din direcţiune.

— Crede oare înălţimea voastră că societatea ar putea trăi din donaţii benevole dacă nu am publica numele donatorilor ? Exclus!
— **Şi binefacerea trebuie să dea astfel strălucire şi prestigiu celei mai meschine vanităţi ?**
— **Exclus! Nu aşa! Vanitatea este un rău, se înţelege ; dar noi convertim răul in bine, îl transformăm In binefacere, asta nu este bine ?**

— Ba da, Insă nu ne este Îngăduit să dăm unui lucru mizerabil un nume frumos; asta e ipocrizie 1

— înălţimea voastră este severă ! Scriptura spune că trebuie să fim iertători; iertaţi-le lor vanitatea!

— Da, domnule pastor, lor le-o iert, dar nu şl mie însămi ! Că doamnele fără ocupaţie se amuză cu binefacerile, este scuzabil, este bine, dar că numesc faptă frumoasă ceea ee-este doar o distracţie, o distracţie mai mare decît altele prin farmecul pe care i-1 dă publicitatea, cea mai mare publicitate care există şi anume publicitatea pe calea tiparului, ar trebui să le ruşineze. Este ruşinos.

— Aşadar, izbucni doamna Falk cu toată forţa logicii ei teribile : crede înălţimea voastră că este ruşinos să faci bine ?

— Nu. micuţa mea prietenă, dar socotesc că este indecent să tipăreşti că ai dăruit o pereche de ciorapi de lină.

— Ei, dar a dărui o pereche de ciorapi de lină înseamnă fără îndoială a face bine, deci este indecent să raci bine.

— Nu, ci să tipăreşti asta, copila mea; ascultă ee-ţi spun, o puse la punct înălţimea sa pe încăpăţînata gazdă, care însă nu se lăsă, ci continuă :

— Aşadar, este indecent să tipăreşti ! Păi şi biblia este tipărită, deci este indecent să tipăreşti biblia.

■ — Domnule pastor vreţi să fiţi atît de bun şi să citiţi mai departe darea de seamă, o întrerupse înălţimea sa, un pic jignită de grosolănia cu care gazda îşi apăra prostiile, dar aceasta nu abandonă.

—- Aşadar înălţimea sa consideră sub demnitatea ei să facă schimb de păreri cu o persoană atît de neînsemnată ca mine...

— Nu. copila mea, păstrează-ţi părerile ; eu nu vreau să ţi le schimb.

•— Asta se numeşte discuţie, dacă mi-e permis să întreb ? Domnule pastor, vreţi să fiţi atît de bun şi să ne lămuriţi dacă se

poate numi discuţie cînd una din părţi refuză să răspundă la argumentele celeilalte ?

— Preascumpă doamnă Falk, fireşte că aceasta nu se poate numi discuţie, răspunse pastorul cu un zîmbet echivoc, care aproape că o făcu pe doamna Falk să plîngă.

Dar să nu stricăm un lucru bun, din cauza dezbinărilor, doamnele mele. Amînăm tipărirea pînă cînd fondul va fi mai mare. Am văzut tînăra întreprindere încolţind asemenea unei seminţe şi am văzut că multe mîini binevoitoare sînt dispuse să îngrijească tînăra plantă ; dar trebuie să ne gîndim la viitor. Societatea are un fond ; acest fond trebuie administrat, cu alte cuvinte trebuie să ne ocupăm cu găsirea unui administrator, un om practic care să poată vinde donaţiile primite şi să le transforme în bani; cu alte cuvinte trebuie să ne alegem un contabil. O astfel de persoană mă tem că nu vom putea găsi fără sacrificii pecuniare — şi ce poate obţine omul fără astfel de sacrificii ? Au doamnele vreo persoană potrivită pe care s-o propună pentru munca amintită ?

Nu, la asta doamnele nu se gindiseră.

— Ei atunci, îndrăznesc să propun eu un tînăr cu un fel de a gîndi serios, care cred că ar fi potrivit. Are direcţiunea ceva împotrivă ca secretarul Eklund să devină contabilul leagănului contra unui onorariu corespunzător ?

Nu, doamnele nu aveau nimic împotrivă, mai ales pentru că îl recomanda pastorul Skâre, iar pastorul Skâre o făcea cu atît mai mult cu cît secretarul îi era rudă apropiată. Astfel societatea căpătă un contabil cu onorariul de şase sute de taleri.

— Doamnele mele, luă cuvîntul pastorul, socotiţi că astăzi am lucrat de ajuns in via noastră ?

Tăcere. Doamna Falk se uita spre uşă, dacă nu vine bărbatul ei.

— Timpul meu este măsurat şi mi-e imposibil să mai rămîn ! Are cineva ceva de adăugat ? — Nu ! — Rugîn- du-mă lui Dumnezeu să ne ajute în opera noastră atît de frumos începută,

doresc tuturor mila şi binecuvînta- rea lui şi asta n-aş putea-o face mai bine decît cu vorbele cu care el însuşi ne-a învăţat, cînd ne-a învăţat să ne rugăm : o, tu, iubite părinte, tatăl nostru...

Tăcu ca şi cum s-ar fi temut să-şi audă glasul şi societatea îşi ţinea mîinile în faţa ochilor, parcă s-ar fi ruşinat să se privească în faţă unii pe alţii. Pauza se prelungi mai mult decît era de aşteptat; se prelungi şi mai mult, dar nimeni nu îndrăznea să o întrerupă ; se uitau printre degete dacă vreunul începe să se mişte, cînd o sonerie stridentă, în vestibul, îi readuse din nou pe pă- mint.

Pastorul îşi puse pălăria; goli paharul. Avea aerul că vrea s-o şteargă pe furiş. Doamna Falk radia, pentru că acum urma strivirea şi răzbunarea şi reabilitarea şi în ochi ii strălucea o flacără vie.

Şi răzbunarea veni, de asemenea şi strivirea, căci servitorul aduse o scrisoare de la bărbatul ei — musafirii nu aflară ce ii scria, dar văzură totuşi destul ca să spună imediat că nu vor să o mai deranjeze, fiind aşteptaţi acasă.

Înălţimea sa ar mai fi rămas cu plăcere s-o liniştească pe tînăra femeie a cărei înfăţişare trăda multă agitaţie şi supărare, dar aceasta nu o încurajă deloc şi o trată cu o astfel de atenţie ostentativă, ajutînd-o să îmbrace pardesiul ca şi cum ar fi vrut s-o vadă în stradă cît mai repede posibil.

Se despărţiră foarte jenaţi, paşii se stinseră pe scară şi cei ce plecau înţeleseră, după smucitura nervoasă cu care fu închisă uşa în urma lor, că stăpîna casei îşi dorea mult singurătatea ca să-şi poată da frîu liber sentimentelor. Asta şi făcu. Singură în camerele mari, izbucni intr-un plins nestăpînit; dar nu erau acele lacrimi care cad ca o ploaie de mai pe o inimă veche şi prăfuită, ci era veninul mîniei şi răutăţii, care întuneca oglinda sufletului şi apoi picura şi rodea, ca un acid, trandafirii sănătăţii şi tinereţii.

14

ABSINT

TJn soare fierbinte de după-amiază încingea caldari- mul urbei X, din regiunea minieră. In sala Restaurantului primăriei era încă

linişte; pardoseala era acoperită cu cetină şi mirosea a înmormîntare ; sticlele de lichior cu grade inferioare şedeau în rafturile lor şi îşi făceau siesta ia faţa sticlelor de rachiu cu panglicile ordinelor de comandor la gît care căpătaseră permisie pînă seara. Pendula de Mora, căreia nu-i era îngăduit niciodată sâ-şi facă siesta, se rezema de perete, lungă ca un ţăran mo- llu şi fărîmiţa timpul părînd totodată că citeşte un colo- losal afiş de teatru agăţat alături, într-un cuier; sala era foarte lungă şi îngustă şi pe lîngă pereţii laterali erau aşezate mese de mesteacăn, de-a curmezişul, astfel că încăperea semăna cu un grajd, în care mesele cu patru picioare reprezentau caii legaţi de perete cu crupele spre mijlocul sălii; dar acum toţi dormeau ; cîte unul cu piciorul din spate puţin ridicat, deoarece pardoseala era plină de gropi şi se putea vedea că dormeau, fiindcă muştele se plimbau nestingherite pe spinările lor ; însă chelnerul de şaisprezece ani care se rezema de pendulă, lingă afişul de teatru, nu dormea ci dădea într-una cu şorţul alb după muştele venite tocmai atunci din bucătărie, unde mîncaseră de prinz şi acum aveau chef de joacă. Apoi el se lăsă din nou pe spate şi-şi lipi urechea de pîn- tecele mare al ţărănoiului din Mora, parcă ar fi vrut să asculte ce-a mincat la prinz. Şi asta avea să afle curînd, căci bestia cea lungă sughiţă şi exact patru minute mai tîrziu sughiţă încă odată, după aceea în trupul ei începu să vuiască şi să bubuie, încît băiatul tresări auzind cum printre horcăieli îngrozitoare ceasul bătu de şase ori la rind, ca apoi să-şi reia treaba lui mai liniştită.

Dar flăcăul trebui să pornească şi el la treabă, dădu ocol grajdului, îşi ţesălă mirţoagele cu şorţul şi puse totul în ordine ca şi cum ar fi aşteptat oaspeţi. Puse chibrituri pe o masă, mai departe, în fundul sălii,, de unde un observator putea cuprinde cu privirile întreaga sală. Lîngă chibrituri aşeză o sticlă de absint şi două pahare, unul de lichior şi altul de apă. După aceea se duse la fîntînă, umplu o carafă mare cu apă, o aşeză pe masă lîngă obiectele inflamabile şi apoi se plimbă de cîteva ori prin încăpere luînd atitudini cu totul neaşteptate, ca şi cum ar fi imitat pe cineva. Ba stătea cu mîinile încrucişate pe piept, cu capul plecat şi piciorul stîng înainte aruncînd priviri vultureşti tapetelor uzate de pe pereţi, ba stătea cu picioarele încrucişate, cu încheieturile degetelor miinii drepte pe marginea mesei iar in mina stingă ţinea o lomietă făcută din sirmă de la o sticlă de porter prin care privea ironic la şipcile tavanului, cind, deodată, uşa sări de perete şi intră un bărbat de treizeci şi cinci de ani, cu atîta siguranţă, de parcă era la el acasă. Obrazul lui ras avea trăsăturile puternic marcate care apar de obicei

prin exercițiul susţinut al muşchilor feţei şi care se pot găsi numai la actori şi la încă o anumită clasă socială, prin pie- [1] lea umbrită de rădăcina neagră a bărbii apăreau toţi muşchii şi tendoanele, fără să se vadă mizerabila reţea de fire care pune în mişcare aceste clape gingaşe, fiindcă nu era un clavir obişnuit care să aibă nevoie de pedală. O frunte înaltă, cam îngustă, cu tîmplele scobite, se înălţa asemenea unui autentic capitel corintic iar peste ea cădeau bucle negre, în dezordine, ca o viţă sălbatică prin care coboară mici şerpi îndreptîndu-se spre orbite, unde nu ajungeau niciodată. Ochii lui mari, negri, erau trişti şi blînzi cind era calm, dar mai puteau să arunce şi foc, şi atunci pupilele erau asemenea unor guri de re-volver.

Se aşeză la masa pregătită şi aruncă o privire tristă spre carafa cu apă.

— De ce îmi pui întotdeauna apa asta In faţă, Gustav ?

— Pentru ca domnul Falander să nu ia foc.

— Ce-ţi pasă dacă iau foc! N-am dreptul s-o fac, dacă vreau ?

— Domnul Falander nu trebuie să fie astăzi atit de nihilist!

— Nihilist! Cine ţi-a băgat în cap vorba asta ? De unde o ştii ? Eşti ţicnit băieţaş ? Spune !

Se sculă şi trase cîteva focuri cu revolverele sale negre.

Gustav amuţi de frică şi uimire, văzînd expresia feţei actorului.

— Ia spune băiete, de unde ştii vorba asta ?

— Domnul Montanus a spus-o de curînd, cind s-a întors de la Trăskâla, răspunse Gustav cu teamă.

— J-auzi, Montanus ! spuse omul posomorit şi se aşeză la Ide; Montanus este omul meu; e un bărbat care ştie ce vorbeşte. Ascultă măi Gustav, poţi să-mi spui

liniştit ce nume, ce poreclă, înţelegi tu, mi-au dat derbedeii de la teatrul de aici. Hai, zi ! Nu-ţi fie teamă!

— Nu, este aşa de urît, că nu vreau să-l spun.

— De ce nu vrei cînd poţi aşa de uşor să-mi faci o bucurie. Nu crezi că am nevoie de oarecare amuzament ? Arăt eu grozav'de vesel? Hai, dăi drumul! Cum spun dnd întreabă dacă am fost aici ? Nu spun : a fost ai

— Diavolul...

— Ah ! Diavolul ? Asta-i ua nume bun. Ei şi, tu ce crezi, mă urăsc ?

— Da, grozav!

— Frumos ! Dar de ce ? Le-am făcut eu vreun rău ?

— Nu, asta n-o pot spune !

— Nu, nici eu n-o cred !

— Dar spun că domnul Falander strică oamenii !

— Strică?

— Da, ei spun că domnul Falander m-a stricat, fiindcă găsesc că toate sint vechi.

— Hm, hm ! Obişnuieşti să le spui că glumele lor sînt vechi ?

— Da, de altminteri tot ce spun ei este vechi, atît de vechi că mă dezgustă !

— Aşaa ! Crezi că să fii chelner este ceva vechi ?

— Da, cu siguranţă că este ; este vechi să trăieşti, este vechi să mori, toate la un loc sînt vechi — nu — nu este — să fii actor !

— Bâ da, amice, ăsta-i lucrul cel mai vechi dintre toate. Taci acum, trebuie să mă ameţesc !

îşi bău absintul şi îşi lăsă capul înapoi, spre peretele pe care se putea vedea o dîră lungă, cafenie, însemnată de fumul trabucului lui în cei şase ani lungi de cînd şedea aici. Razele soarelui intrau pe fere&stră, dar mai înainte se cerneau prin plopii înalţi de afară, al căror frunziş uşor tremura în vîntul de seară, astfel că umbra lor forma o plasă mişcătoare de-a lungul zidului iar in colţul de jos, capul întunecat, cu buclele în dezordine, arunca o umbră foarte asemănătoare cu un păianjen mare.

Gustav se apucase iar să-l asculte pe vlăjganul din Mora şi păstra o tăcere nihilistă privind în acelaşi timp

cum muştele jucau hora în jurul lămpii de Argand din tavan.

— Gustav ! se auzi din plasa de păianjen.

— Da, sună răspunsul de la cutia ceasului.

— Părinţii tăi mal trăiesc ?

— Nu, doar ştiţi asta domnule Falander.

— Ce noroc pe tine !

Pauză lungă.

— Gustav !

— Da !

— Dormi noaptea ?

— Ce vreţi să spuneţi domnule Falander ? întrebă Gustav şi roşi.

— Ceea ce spun !

— Sigur că dorm ! De ce să nu dorm ?

— De ce vrei să devii actor ?

— Nu pot să spun ! Cred că atunci aş fi fericit!

— Acum nu eşti fericit ?

— Nu ştiu ! Cred că nu !

— Domnul Rehnhjelm a mai fost aici încă o dată ?

— Nu, n-a fost, dar trebuie să-l caute pe domnul Falander cam la vremea asta.

Pauză lungă ; apoi uşa se deschide şi în plasa cea mare intră o umbră lungă, o scutură şi păianjenul face o mişcare bruscă în colţul lui.

' — Iată-1 pe domnul Rehnhjelm, spune capul întunecat.

— Domnul Falander ?

— Bun venit! M-aţi mai căutat astăzi ?

— Da, am venit la prînz şi am încercat să vă întâlnesc. Bănuiţi care este solicitarea mea; doresc să fiu angajat la teatru.

— O ! Adevărat ? Asta mă uimeşte !

— Vă uimeşte ?

— Da, chiar aşa! Dar de ce mă căutaţi mai întâi pe mine ?

— Pentru că ştiu că sînteţi cel mai remaîrcabil actor şi pentru că o cunoştinţă comună, sculptorul Montanus, v-a recomandat ca pe un om excepţional.

— O. a spus el asta ? Şi ce pot face pentru dumneavoastră ?

— Daţi-mi un sfat!

— Vreţi să luaţi loc la masa mea ?

— Mulţumesc, dacă-mi permiteţi să fiu eu gazda.

— Asta nu pot accepta...

— Atunci pe cont propriu, dacă nu aveţi nimic împotrivă.

— Cum doriţi ! — îmi cereţi un sfat ? Hm ! — Vreţi unul sincer ? Da, fireşte ! Dar ascultaţi-mă şi luaţi în serios ce vă spun şi nu uitaţi că în ziua de cutare am spus ce am spus, pentru că mă socotesc răspunzător de ceea ce spun.

— Ei bine, spuneţi-mi părerea dumneavoastră, sînt pregătit!

— Aţi comandat deja cai ? Atunci faceţi-o şi întoar- ceţi-vă acasă.

. — Mă consideraţi incapabil de a deveni actor ?

— Nu, nicidecum ! Nu socotesc pe nimeni incapabil de asta ! Dimpotrivă ! Toţi oamenii au, mai mult sau mai puţin, aptitudini să-i interpreteze pe oameni !

— Cuum ?

— Oh, asta e cu totul altceva decît vă închipuiţi ! Sînteţi tînăr, aveţi sînge iute, mii de imagini frumoase, luminoase, ca în cărţile

de povești, vi se învîrtejesc în creier şi nu vreţi să le ascundeţi, vreţi să le scoateţi la lumină, să le purtaţi pe braţe şi, mai presus de toate, să le arătaţi lumii şi astfel să aflaţi o mare bucurie — nu-i aşa ?

— Ba da, ba da, îmi exprimaţi gîndurile !

— Am ales doar cazul cel mai bun* şi mai obişnuit, fiindcă nu sînt cusurgiu cu orice preţ, deşi nutresc gânduri pline de dispreţ pentru aproape tot ce ne înconjoară ! Ei bine, această .înclinaţie este atît de puternică încît mai bine suportaţi lipsuri, umilinţe, vă lăsaţi supt de vampiri vă pierdeţi prestigiul social, daţi faliment, pieriţi

— decît să vă întoarceţi! Nu-i adevărat ?

— Ba da! Oh, cît de bine mă cunoaşteţi !

— Am cunoscut odată un tînăr — acum nu-1 mai recunosc fiindcă s-a schimbat atît de mult! Avea cincisprezece ani cînd a ieşit din penitenciarul pe care orice comună il întreţine pentru copiii ce au comis delictul cel mai obişnuit, de a fi venit pe lume, şi de aceea micii nevinovaţi trebuie să ispăşească păcatele părinţilor lor, altfel unde am ajunge... te rog, aminteşte-mi să rămîn la şubişct. După aceea el a petrecut cinci ani la Uppsala şi a citit îngrozitor de multe cărţi; avea creierul împărţit în şase compartimente în care depozita şase feluri de date şi informaţii, cifre şi nume ; o întreagă magazie de idei preconcepute, concluzii, teorii, fantezii, prostii. Asta încă ar fi mers, căci creierul este încăpător; dar el mai trebuia să preia şi ideile altora, idei vechi şi putrede pe care alţii le mestecaseră o viaţă întreagă şi apoi le scuipaseră ; atunci i-a venit să vomite — avea douăzeci de ani cînd a intrat în teatru. Uită-te la ceasul meu ; vezi secundarul; şaizeci de secunde pînă se face un minut, de şaizeci de ori şaizeci pînă se face o oră, de douăzeci şi patru de ori mai mult şi e doar o zi, de trei sute şaizeci şi cinci de ori mai mult — şi este abia un an. Dar zece ani ! Domnule — aţi aşteptat vreodată umblînd în faţa unei uşi, o fiinţă dragă ? Primul sfert de oră trece ca nimic ; aii doilea sfert — ah, o faci cu atîta plăcere pentru cea iubită ; al treilea sfert; nu vine; al patrulea : speranţă şi teamă ; al cincilea : pleci, dar te întorci; al şaselea : doamne, mi-

am pierdut timpul degeaba; al şap- tele : încă mai aştept fiindcă tot am aşteptat atît; al optulea : furie şi blestem ; al nouălea : te duci acasă, te culci pe sofa şi simţi o linişte de parcă ai strînge moartea în braţe. El a aşteptat zece ani, zece ani ! Nu mi se zbîrleşte părul în cap cînd spun zece ani ? Ia uită-te 1 Mai stă încă la locul lui ! Au trecut zece ani pînă să capete un rol. Şi atunci a avut succes — imediat. Şi era cît pe-aci să înnebunească din pricina anilor pierduţi şi l-a apucat furia că nu s-a întîmplat asta cu zece ani mai devreme şi s-a mirat că succesul avut nu-1 făcea fericit şi astfel a devenit un nenorocit.

—Nu credeţi că i-au trebuit cei zece ani ca să-şi înveţe arta ?

—Nu putea învăţa deloc— pentru e& nu putea să joace niciodată, iar pe afişe ajunsese un caraghios, o

căzătură şi direcţiunea spunea că nu-i bun de nimic şi dacă se adresa unei; alte direcţiuni i se spunea că nu are repertoriu !

— Dar de ce n-a fost fericit cînd a avut succes ?

— Credeţi că sufletul nemuritor este mulţumit de succes ? Dar de ce să vorbim de asta ? Hotărirea dumneavoastră este irevocabilă ! Sfaturile mele sînt de prisos ! Nu există alt profesor decît experienţa şi ea este atît de capricioasă sau calculată, exact ca profesorul de la şcoală ; unii elevi sînt mereu protejaţi, alţii mereu persecutaţi ; sînteţi născut să fiţi protejat; să nu credeţi că fac aluzie la originea dumneavoastră ; sint destul de luminat ca să nu consider acest fapt nici bun nici rău. In cazul de faţă originea este un factor cu totul indiferent, pentru că aici contează omul ca om ! Vă doresc să aveţi succes, cit mai curînd posibil, ca să vă lămuriţi — cit mai curînd posibil! Cred că o meritaţi!

— Dar n-aveţi nici un pic de resjJect faţă de arta dumneavoastră, cea mai mare şi mai splendidă dintre toate ?

— Este supraestimată, ca şi toate celelalte despre care oamenii scriu cărţi. Este periculoasă, pentru că poate dăuna ! O minciună bine spusă poate da impresia de adevăr ! Este ca într-o adunare populară în care hotărirea o ia majoritatea needucată. Cu cît mai superficial, cu atît mai bine — cu cît mai prost, cu atît mai bine!

Nu spun că de aceea este şi inutilă !

— Ceea ce spuneţi nu poate fi în niciun caz .părerea dumneavoastră.

— Ba este părerea mea, dar asta nu înseamnă că trebuie să fie adevărată.

— Dar atunci n-aveţi într-adevăr nici un respect faţă de arta dumneavoastră ?

— Arta mea ? De ce să am mai mult. respect pentru arta mea decît pentru alta ?

— Dumneavoastră, care jucaţi rolurile cele mai profunde ; doar aţi jucat Shakespeare ! l-aţi jucat pe Ham- let ? N-aţi fost chiar niciodată zguduit lăuntric cînd aţi recitat profundul monolog „a fi sau a nu fi ?“

— Ce înţelegi prin profund ?

■ — Profund simţit, profund gîndit.

— Explicaţi-vâ ! Este chiar atît de profund să spui: „să-mi pun capăt vieţii sau nu ? Aş face-o cu foarte mare plăcere dacă aş şti ce urmează după moarte şi toţi ceilalţi ar face la fel, dar nu ştim şi de aceea nu indrăznim să ne luăm viaţa! “> Este asta chiar aşa de profund ?

— Nu, nu aşa...

— Păi atunci! Cu siguranţă că v-aţi gîndit vreodată să vă luaţi viaţa ! Nu-i aşa ?

— Ba da, asta se intîmplă desigur tuturor oamenilor.

—• Ei, şi de ce n-aţi făcut-o ? Pentru, că şi dumneavoastră. ca şi Hamlet, n-aţi îndrăznit, din cauză câ nu ştiţi ce va urma. Ei atunti, aţi fost chiar aşa de profund

— Nu, bineînţeles*

— Atunci este pur şi simplu o banalitate. Intr-un c-.i- vint este — cum se spune, Gustav ?

— Vechi ! Se auzi răspunsul de lîngă cutia ceasului, unde se pare că rîndul la replică era aşteptat.

— Poftim : este vechi ! Dar dacă autorul ar fi prezentat o ipoteză acceptabilă a vieţii viitoare, asta ar fi fost ceva nou.

— Tot ce este nou e chiar atît de remarcabil ? întrel)ă Rehnhjelm, foarte descurajat de lucrurile noi pe care ie auzea.

— Noul are cel puţin un merit — şi acesta este. pe drept euvînt — că este nou ! încercaţi să vă conoepeţi gîndurile singur şi vă veţi simţi mereu nou. Credeţi-mă că am ştiut ce veţi spune de cum aţi intrat pe uşă şi ştiu ce mă veţi întreba mai departe — odată ce am ajuns la Shakespeare.

— Sînteţi un om ciudat; trebuie să recunosc câ aveţi dreptate în ceea ce spuneţi, cu toate că nu pot să -vn aprob.

— Ce părere aveţi de necrologul lui Antoniu la catafalcul lui Cezar ? Nu este magistral ?

— Tocmai asta voiam să vă întreb ! Intr-adevăr, parcă mi-aţi citi gîndurile !

— Păi asta spuneam adineauri. Şi nu este chiar alit de ciudat că toţi oamenii gîndesc sau, mai curind, spun acelaşi lucru ! Ei, ce vi se pare atît de profund în asta *?*

— Nu pot spune In cuvinte...

— Nu credeţi că este o formă foarte obişnuită de exprimare ironică ? Spui contrariul a ceea ce gîndeşti şi dacă poantele sint ascuţite, nimeni nu scapă neînţepat. Ei, dar aţi citit ceva mai frumos decît dialogul dintre Julieta şi Romeo, după noaptea

nunţii ?

— Oh, este pasajul în care spune că era privighetoarea, dar era xriocîrlia.

— La ce alt pasaj să mă gindesc, dacă toată lumea se gindeşte la acesta ? Deci este o imagine poetică răzlea- ţă, mult întrebuinţată, pe care se sprijină tot efectul şi dumneavoastră credeţi că măreţia lui Shakespeare se sprijină pe imagini poetice ?
•

— De cc vreţi să-mi distrugeţi tot ce aveam, de ce vreţi să-mi luaţi tot ce mă susţinea ?

— Vă iau toate cirjele ca să învăţaţi să mergeţi singur ! De altfel, vă rog eu să vă luaţi după ceea re spun ?

— Nu mă rugaţi, mă siliţi s-o fac!

— Atunci trebuie să vă feriţi de compania mea. Părinţii dumneavoastră sînt mîhniţi de pasul pe care-1 faceţi ?

— Da, bineînţeles ! De unde ştiţi ?

— Toţi părinţii sînt aşa ! De ce îmi supraestimaţi puterea de judecată? Să nu supraestimaţi niciodată nimic, în general.

— Credeţi că atunci aş fi mai fericit ?

— Mai fericit ? Hm ! Cunoaşteţi pe cineva fericit ? Răspundeţi-mi> cu părerile proprii, nu cu vorbele altora.

— Nu !

— Păi, dacă nu credeţi că există cineva fericit, cum puteţi întreba atunci dacă poţi fi mai fericit ? -— Aşadar, aveţi părinţi ! E foarte prost să ai părinţi.

— Cum aşa ? Ce vreţi să spuneţi ?

— Nu credeţi că este nefiresc ca o generaţie veche s-o educe pe cea nouă şi s-o hrănească cu prostii învechite ? Părinţii vă cer recunoştinţă, nu-i aşa ?

— **Bine, dar nu trebuie să fii recunoscător faţă de părinţi ?**

— Recunoscător pentru că, **avînd** legea **de** partea **lor,** ne-au băgat în mizeria asta, ne-au hrănit cu mincare proastă, ne-au bătut, ne-au asuprit, ne-au umilit şi s-au opus dorinţelor noastre ? Nu **credeţi** că ne mai lipseşte o revoluţie ? Nu una. ci două ! De ce nu beţi absint ? Vă e frică ? O ! Vedeţi, are crucea roşie ! Vindecă rănitii pe cimpul de luptă, prieteni şi duşmani; anesteziază durerea, tulbură gîndirea, şterge amintirile, înăbuşă toate sentimentele nobile care-1 ispitesc pe om să facă prostii **şi,** în sfîrşit, stinge lumina raţiunii. Ştiţi ce este lumina raţiunii ? In primul rrnd o frază, in al doilea rînd o luminiţă rătăcitoare, ştiţi, o flăcăruie dintre acelea care rătăcesc prin locurile unde au putrezit peşti şi au produs hidrogen fosforat ; lumina raţiunii este hidrogen fosforat produs de materia cenuşie a creierului. Este ciudat câ tot binele de aici, de pe pămînt, piere şi cade în uitare. In cei zece ani de peregrinări şi de aparentă trindăvie am citit din scoarţă in scoarţă toate bibliotecile publice din orăşelele de provincie ; tot ce găseşti în cărţi rău şi fără importanţă, este citat şi retipărit, dar ce este bun se lasă la o parte. Ce voiam să spun — aminteşte-mi să rămîn la subiect.

Pendula începu din nou harababura şi tună de şapte ori. Uşa se deschise şi un ins năvăli înăuntru, cu mare zgomot. Avea vţeo cincizeci de ani, un cap mare, greoi, care stătea ca un mortier pe un afet, între nişte umeri graşi, la unghiul constant de patruzeci şi cinci de grade şi parcă voia să azvîrle obuze spre stele. Faţa lui arăta că posesorul ei era capabil de toate crimele imaginabile şi de toate viciile neimaginabile, dar laşitatea il împiedica să le comită. Azvirli îndată o grenadă spre omul posomorit şi îl repezi pe chelner cerînd un grog cu rom într-o limbă care pocea grosolan gramatica, cu o voce de caporal.

—Asta vă are soarta în mină, ii şopti omul posomorit lui Rehnhjelm. Asta este marele tragedian, directorul de scenă şi

intendentul, duşmanul meu de moarte.

Rehnhjelm se înfiori exuminind groaznicul personaj care schimbă o privire plină de cea mai adlncă ură cu Falander, apoi se aşeză şi împroşcă cu salve de scuipat locul de trecere din mijlocul sălii.

Uşa se deschise din nou şi înăuntru se strecură un om intre două vîrste, destul de elegant, cu părul pomădat şi mustaţa cănită. Se aşeză cu familiaritate lingă director care ii dădu să-i strîngă degetul mijlociu, cu inel de comalină.

— Asta e redactorul ziarului conservator local, apărătorul tronului şi al altarului. Are intrare liberă in culise şi vrea să seducă toate fetele pe care nu şi-a pus ochii directorul. Mai înainte a fost funcţionar regal, dar a trebuit să părăsească postul şi mi-e ruşine să-ţi spun de ce, îl lămuri Falander. Mi-e ruşine chiar să stau în aceeaşi incăpere cu acest domn şi în afară de asta di- seară dau o mică petrecere pentru prietenii miei cu ocazia spectacolului în beneficiul meu, de ieri. Dacă aveţi chef să fiţi in societate proastă, cu cele mai prăpădite subiecte, două doamne rău famate şi un domn bătrîn, zdrenţăros, sînteţi binevenit aici, la ora opt

Rehnhjelm acceptă invitaţia fără ezitare.

Păianjenul de pe perete se caţără pe plasă ca şi cum ar fi vrut s-o controleze şi apoi dispăru. Musca mai rămase un timp pe loc Dar soarele se ascunse în spatele catedralei, ochiurile plasei se destrămară ca şi cum n-ar fi fost vreodată şi plopii din faţa ferestrei fremă- tarâ. Acum însă marele om şi director de teatru ridică glasul şi începu să răcnească pentru că uitase să vorbească :

— Hei ! Ai văzut cum *Săptămînalul* m-a atacat iar !

— Oh, frate, de pălăvrăgeală nu trebuie să te sinchiseşti.

— Să nu mă sinchisesc ? Ce dracu vrei să zici ? Nu-1 citeşte tot oraşul ? Ba o să mă sinchisesc! Mă duc la el acasă şi-l bat, asta fac ! Susţine cu toată obrăznicia că sint exagerat şi afectat.

— Păi, atunci mituieşte-1 ! Dar nu face scandal!

— Să-l mituiesc ? Crezi câ n-am încercat ? Ziariştii ăştia liberali sînt nişte oameni afurisit de ciudaţi. Dacă te cunosc şi le eşti prieten, pot să scrie drăguţ despre tine, dar să-i mituieşti, nu merge, oricît de săraci ar fi !

— Oh, oh, dar nu te pricepi deloc ! Nu trebuie să o faci direct ci trebuie să le trimiţi cadouri pe care să le poată amaneta, sau chiar bani gheaţă, dar anonim şi după aceea să nu laşi să se vadă nimic.

— Aşa cum se face cu tine ? Nu, cu ei nu merge ; am mai încercat. Este infernal să dai peste oameni cu principii ?

— Dar, ca să schimbăm subiectul discuţiei, ce fel de victimă crezi că a prins în gheare Diavolul ?

— Nu-mi pasă '

— Poate totuși ! Gustav ! Nu ştii cine este domnul acela care era cu Falander la masă ?

— Ba da, il cheamă Rehnhjelm. şi vrea să intre în teatru !

— Ce bombă ! Vrea să intre în teatru ? Ala ? răcni directorul.

— Da asta vrea, răspunse Gustav.

— Şi să joace tragedie, se înţelege ! Şi să fie protejat de Falander ? Şi să nu mi se adreseze mie ? Şi să-mi ia rolurile ? Şi să ne facă el nouă onoarea asta ? Şi eu să nu ştiu nimic ? Eu ? Eu ? Mi-e milă de el ! Păcat dc cl ! Ce viitor groaznic ! Fireşte că trebuie să-l protejez ! 11 voi lua sub aripa mea ! Puterea aripilor mele este' cunoscută chiar şi atunci cînd nu zbor ! Citeodată pot să stringă foarte tare ! E un băiat drăguţ ! Un băiat fin ! Frumos ca

Antigonus * ! Păcat că n-a venit mai întîi la mine, i-aş fi dat rolurile lui Falander, toate ! Of, of, of ! Dar încă nu-i prea tîrziu ! Ha ! Lasă să-l strice mai întîi Diavolul ! Este incă prea crud ! Arată nevinovat de-a binelea ! Bietul băiat ! Da, zic doar : Dumnezeu să-l apere !

Ultimul suspin al acestei rugăciuni se pierdu în larma făcută de intrarea tuturor chefliilor din oraş.

SOCIETATEA ANONIMA TEATRALA *PHOENIX*

A doua zi Rehnhjelm se trezi aproape de prlnz. In patul lui de la hotel. Amintirile din noaptea trecută apăreau în jurul patului ca nişte fantome în plină zi de vară. Revăzu sala frumoasă, bogat împodobită cu flori, in care avusese loc orgia, cu obloanele închise ; revăzu actriţa de treizeci şi cinci de ani care, de pe urma intrigilor unei rivale, fusese distribuită în roluri de bâ- trină ; intră disperată şi furioasă după noi insulte, se îmbată şi îşi întinde picioarele pe braţul sofalei şi cind iu sală se face prea cald. îşi descheie corsajul la fel de nepăsătoare ca şi un domn care îşi deschei? vesta după o masă copioasă ; colo filfiie bătrînul comediant care a părăsit de multă vreme rolurile de prim-amorez şi după o scurtă înflorire, a decăzut la roluri de lacheu iar acum ii distrează pe micii burghezi cu cintece şi mai ales cu lot felul de anecdote din vremea lui de glorie ; dar in mijlocul fumului şi a halucinaţiilor beţiei o revede pe fata de şaisprezece ani care intră cu ochii în lacrimi şi

ii spune posomoritului Falander câ marele director i-a fSciit din nou propuneri dezonorante şi, la refuzul ei, a jurat că drept răzbunare, de acum înainte, ea va juca numai roluri cie servitoare ; îl revede şi pe Falander însuşi cum preia grijile şi necazurile tuturor şi cum suflă asupra lor. făcîndu-le să dispară ; insulte, jigniri, umilinţe, copite de măgar, eşecuri, lipsă, mizerie şi jale, pe toate le împrăştie în neant ; îşi învaţă şi îşi îndeamnă, prietenii să nu supraestimeze niciodată nimic, mai ales grijile proprii. Insă iar şi iar o revede pe fetiţa de şaisprezece ani cu chipul nevinovat, al cărei prieten a devenit şi de la' care a primit la despărţire o sărutare, o sărutare aprigă, pătimaşă de care creierul lui inflamat, dar acum sincer. îşi aminteşte că l-a cam surprins. Dar cum o

* Corect: Antinous (n.t).

cheamă oare ?

Se ridică să apuce carafa cu apă şi dă peste o ba- tistuţă cu pste de vin. Ah ! Pe ea, o inscripţie de neşters, cu tuş, Agnes — sărută batistuţa de două ori în

locul cel mai curat şi o pune în cufăr. Apoi se îmbraci cu multă grijă ca sâ meargă la direcţiunea teatrului care poate fi găsită cel mai sigur între douăsprezece şi trei. Ca să nu-şi poată reproşa nimic se duce la direcţiune de la ora douăsprezece şi găseşte un om de serviciu care-1 întreabă ce doreşte şi dacă nu-i poate fi de folos. Rehnhjelm răspunde că nu este posibil şi întreabă încă o dată cînd îl poate găsi pe director ; este lămurit că directorul se găseşte la fabrică dar va veni neapărat înainte de prinz. Rehnhjelm crede că fabrica este o denumire familiară a teatrului dar i se explică : directorul girant conduce de fapt o fabrică de chibrituri. Cumnatul lui, casierul, se află la oficiul poştal şi de obicei nu vine înainte de ora două iar fiul acestuia, secretarul, lucrează la telegraf, aşa că nu se ştie niciodată cinci poate fi întîlnit. Dar pentru că omul de serviciu crede că a înţeles dorinţa lui Rehnhjelm, îi înmînează

— in numele lui personal şi al teatrului, un exemplar din ştatutul societăţii, cu care tînărul debutant îşi poate omori timpul pînă îşi va face drum pe acolo cineva de la direcţiune.

Rehnhjelm se înarmează deci cu răbdare şi se aşează pe sofa să-1 studieze. După ce citise regulamentul în întregime era abia douăsprezece şi jumătate. Apoi tăi- făsui cu omul de serviciu pînă la ora unu fără un sfert. După aceea se apucă să aprofundeze primul paragraf al statutului : .,Teatrul este o instituţie morală şi de aceea membrii ei trebuie să lupte pentru credinţă în Dumnezeu. virtute şi bune moravuri !“

întoarse fraza pe toate feţele şi încercă s-o pună în adevărata ei lumină, fără să reuşească. Dacă teatrul este o instituţie morală, atunci membrii lui (inclusiv directorul, casierul, secretarul, maşinile şi decorurile), care conipun de fapt instituţia, nu trebuie sâ lupte pentru toate cele bune, oricum li s-ar spune. Dacă ar fi fost scris : teatrul este o instituţie imorală şi de aceea... da, atunci ar fi avut un sens, dar cu siguranţă că nu asta era intenţia

direcţiunii. Şi se gîndi la spusa lui Hamlet „vorbe, vorbe“ dar îşi aminti totuşi că este desuet să-l citezi pe Hamlet şi că trebuie să-şi exprime gîndurile cu cuvintele lui şi chibzuind astfel ajunse la concluzia că asta se poate numi pălăvrăgeală, dar o respinse, ca şi pe cealaltă, fiindcă nu era originală; insă nici chiar originalul nu era original.

Paragraful doi il ajută să omoare un sfert de oră cu consideraţii asupra textului următor: „Teatrul nu există nicidecum pentru amuzament. Nici numai pentru plăcere.“ Adică spunea : teatrul nu există pentru amuzament şi totodată : teatrul nu există numai pentru amuzament deci există (şi) pentru amuzament! După aceea se intrebă cînd poate fi amuzant teatrul: da, cînd vezi copii, mai ales fii care îşi înşeală părinţii pentru bani, mai ales cînd părinţii sînt economi, naivi şi rezonabili; in al doilea rînd cînd femeile îşi înşeală bărbaţii; este foarte amuzant, mai ales cînd bărbatul este bătrin. şi are nevoie de sprijinul soţiei; mai departe, îşi aduse aminte că risese cu hohote de doi bătrîni care erau cit pe-aci să moară de foame pentru că le mergeau prost treburile şi că ne mai ride şi astăzi de ei in piesa unui autor clasic. Apoi îşi mai aminti că se desfătase pe seama nenorocirii unui bătrin care îşi pierduse auzul şi că împreună cu alte şase sute de persoane se amuzaseră la culme pe seama unui preot care voia să vindece pe cale naturală nebunia la care-1 adusese abstinenţa şt de toate prefăcătoriile prin care căuta să-şi atingă scopul. In definitiv, de care lucruri se ride ? îşi puse el întrebarea. Şi pentru că tot nu avea nimic altceva de făcut, încercă să răspundă. Da, se rîde de nenorocire, nevoie, mizerie, viciu, virtute, de înfrîngerea binelui şi de izbînda răului. Acest rezultat, în parte nou pentru el, îl înveseli, fiindcă îi făcea mare plăcere să se joace cu ideile. Deoarece direcţiunea nu-şi manifesta prezenţa în nici un fel, continuă să se joace şi după cinci minute ajunse la concluzia că la tragedie se plînge exact de aceleaşi lucruri de care se rîde la comedie. ^Dar aci se opri, pentru că tocmai atunci marele director de scenă trecu pe lîngă Rehnhjelm ca o vijelie, fără să pară că îl vede şi se năpusti în camera din stingă, de unde se auzi imediat un clopot, scuturat de o mînă puternică. Omul de serviciu avu nevoie de o jumătate de minut ca să intre, să se întoarcă şi să anunţe că înălţimea sa primeşte. Cînd Rehnhjelm intră, directorul avusese timp să deshame şi să-şi aşeze mortierul la un unghi atît de mare incit era imposibil să-l vadă pe muritorul care intra tremurînd. Dar trebuie că-1 auzise, pentru că-1 întrebă imediat, pe un ton arogant, ce

dorește.

Rehnhjelm declară că ar dori să debuteze.

— Ha ! Mare debut ! Mare entuziasm ! Ai deja un repertoriu ? Ai judat Hamlet, Lear, Richard Sheridan, Voluntarul, rechemat de zece ori după actul trei? Ai? Ehei !

— N-am apărut incă niciodată pe scenă.

— Aha ! Asta-i altă treabă !

Se aşeză pe un fotoliu argintat, îmbrăcat în mătase albastră şi chipul lui îşi puse o mască ce ar fi putut folosi ca ilustraţie la vreuna din biografiile lui Sueto- nius

— Pot să-ţi spun părerea mea sinceră ? Ai ? Renunţă la cariera asta

— Imposibil !

— Repet : renunţă la cariera asta! Este cea mai îngrozitoare dintre toate ! plină de umilinţe, neplăceri, înţepături, spini, crede-mă domnule — ţi-ar face viaţa atît de amară incit ai dori să nu te fi născut niciodată !

Arăta intr-adevăr foarte convingător, dar hotărirea lui Rehnhjelm era de neclintit. — Deci ţine seama de vorbele mele ! Te deconsiliez solemn şi te previn că perspectivele sînt atît de sumbre îneît se poate să ră- mîi mulţi ani figurant. Gîndeşte-te la asta ! Şi să nu vii apoi la mine să te plîngi. Cariera asta este infernal de grea domnule, dacă ai fi ştiut nu te-ai fi apucat nici-odată de ea. Intri într-un infern, crede-mă, asta ani avut de zis.

Vorbise degeaba.

— Nu vrei mai bine să te angajezi imediat fără debut ? Riscul este mai mic.

— Ba da, fireşte, dar n-am avut cînd să întreb.

— Atunci fii atit de bun şi semnează contractul ăsta. O mie două sute de taleri leafă şi contract pe doi ani. E bine ?

Scoase de sub coala de sugativă un contract gata complectat, semnat de direcţiune şi i-1 întinse lui Rehnhjelm, care, ameţit de cei o mie două sute de taleri, II semnă pe nevăzute.

După ce se întîmplă asta. directorul ii întinse degetul mijlociu, cu inel de cornalină şi spuse :

— Bun venit ! arătîndu-şi gingia maxilarului superior şi albul ochilor gălbejit şi injectat, cu irisul verde ca săpunul.

Şi astfel audienţa se sfirşi. Dar Rehnhjelm, căruia i se păruse că totul a mers prea repede, rămase pe loc şi îndrăzni sâ întrebe dacă nu trebuie să aştepte pinâ se va întruni direcţiunea.

— Direcţiunea ? răcni marele tragedian : Direcţiunea sînt eu ! Dacă cineva are vreo întrebare, atunci să mi se adreseze numai mie ! Dacă vrea un sfat, să mi se adreseze mie ! Mie, domnule ! Şi nimănui altuia ! Aşa vezi ! — Marş !

Rehnhjelm parcă şi-ar fi agăţat pulpana hainei într-un cui, atît de brusc se opri şi se întoarse să vadă cum îrăta directorul după ultimele cuvinte, dar nu văzu iiltceva decît gingia roşu. semănind cu un instrument de tortură şi ochii marmoraţi cu sînge, aşa că nu se mai simţi îndemnat să ceară vreo explicaţie ci plecă in grabă spre restaurantul primăriei, ca să mănince de prînz şi să se întîlnească cu Falander.

Acesta şedea deja la masa lui, calm şi indiferent, ca şi cum s-ar fi aşteptat la tot ce e mai rău. Nu se miră că Rehnhjelm a fost angajat, deşi, cînd auzi asta. deveni mult mai posomorit.

■— Şi cum ţi se pare directorul ? întrebă Falander.

— îmi venea să-i dau o palmă, dar n-am Jndrăznit.

— Nici direcţiunea nu îndrăzneşte şi de aceea el este tiranul. Vei vedea câ întotdeauna grosolănia conduce. Ştii că este şi dramaturg ?

— Am auzit!

— Scrie un fel de piese istorice care au întotdeauna succes şi sînt aplaudate, pentru că scrie roluri în loc să prezinte caractere ; plasează poantele pentru aplauze la ieşirile din scenă şi speculează aşa-numitul sentiment

naţional. De altfel, personajele lui nu ştiu să vorbească, ci doar să ceartă sau, cum se mai spune, fac tărăboi; bărbaţi şi femei, tineri şi bătrîni toţi laolaltă, aşa că faimoasa lui piesă „Fiii regelui Gosta“ este pe drept cuvint numită **tâTăboi** istoric în cinci incidente, pentru că nu există acţiune ci pur şi simplu incidente, incidente pe stradă, incidente în familie,, incidente in parlament şi aşa mai departe. In loc de replici se aruncă batjocuri reciproce, care nu formează scene, ci doar cel mai oribil spectacol. In loc de dialoguri există schimburi de insulte iar efectul dramatic cel mai puternic se obţine prin încăierări. Critica spune că este mare in evocarea caracterelor istorice. Dar cum l-a înfăţişat pe Gustav Vasa în piesa de care am pomenit ? Da, ca pe un personaj lat în umeri, bărbos, gălăgios, nestâpînit şi cu braţe tari — între altele sfărîmă o masă în parlamentul din Văsterâs şi sparge o uşă la adunarea de la Vadstena. Totuşi, o dată, critica a susţinut că piesele lui sint lipsite de idei ; atunci s-a supărat şi şi-a pus în gind să scrie comedii de moravuri cu idei. Avea un fiu, t are mergea la şcoală (este căsătorit, monstrul!) şi care se purta rău, aşa că mînca bătaie ! Imediat tatăl scrise o comedie de moravuri în care îi condamna pe profesori şi arăta cit de inuman este tratat in prezent tineretul. A mai fost criticat, pe drept, încă o dată şi numaidecît a scris o comedie de moravuri în care condamna ziariştii liberali din oraş. Ei, dar hai să-l las în pace !

— Bine, dar de ce te urăşte ?

— Pentru că la o repetiţie am spus Don Pasquale, deşi el spusese că se numeşte Pascal. Rezultatul : am fost pedepsit să spun cum a poruncit şi a declarat că toată lumea poate să-l

numească cum dracu vrea, dar aici se numeşte Pascal, fiindcă aşa *se numeşte* ?

— De unde a venit! Ce a fost mai înainte ?

— Nu-ţi poţi da seama că a fost calfă de rotar? Dar dacă ar şti că ai aflat, te-ar otrăvi! Hai să schimbăm vorba : cum te simţi după ce a fost aseară ?

— Excelent ! Am uitat să-ţi mulţumesc.

— Zău ? îmi pare bine ! Cum ţi se pare fata ? Agnes.

— Da, îmi place foarte mult!

— **Şi ea este Îndrăgostită de tine! Ce coincidenţă! Ia-o, măi!**

— Ah, ce tot flecăreşti! Nu ne putem căsători încă!

— Cine a zis că trebuie s-o faci ?

— La ce te gfndeşti ? .

— Tu ai optsprezece ani, ea are şaisprezece! Vă iubiţi ! Foarte bine! Dacă vă învoiţi, restul rămîne o chestiune cu totul particulară.

— Nu te inţeleg deloc ! Mă îndemni la o faptă rea, nu-i aşa ?

— Te îndemn să asculţi marea voce a naturii şi nu pe cea o oamenilor proşti. Dacă oamenii vor găsi purtarea voastră condamnabilă, va fi din invidie, iar morala de care fac atâta caz este răutatea lor, care a luat o formă corectă, prezentabilă. Nu v-a invitat încă de mai mulţi ani natura la marea ei sărbătoare, bucuria zeilor dar spaima societăţii care se teme că trebuie să plătească pensie alimentară.

•— De ce nu mă sfătuieşti să mă însor ?

— Fiindcă asta este cu totul altceva. Nu te legi pe viaţă după o seară petrecută împreună şi nu e sigur că dacă cineva îţi împărtăşeşte plăcerile vrea să-ţi împărtăşească şi nevoile! Căsnicia este o problemă sufletească ; despre asta nu poate fi deocamdată vorba! De altfel nu trebuie să vă îndemn eu să faceţi ceea ce oricum se va întîmpla. Iubiţi-vă cît sînteţi tineri, pînă nu este prea tîrziu, iubiţi-vă ca păsările, fără să vă gindiţi la aranjarea locuinţei, sau ca florile din clasa numită Dioe- cia!

—N-ar trebui să vorbeşti atît de necuviincios despre fala asta! Este bună, nevinovată şi demnă de compătimire iar cel ce îndrăzneşte să spună altfel, minte! Ai văzut vreodată ochi mai nevinovaţi decît ai ei ? Sunetul glasului ei nu este adevărul Însuşi ? Ea este demnă de o iubire mere, de o iubire curată, nu de una cum spui tu şi sper că este ultima oară cînd îmi faci astfel de propuneri! Poţi să-i spui că socotesc cea mai mare onoare şi cea mai mare bucurie ca, odată, cînd voi fi demn de ea, să-i pot cere mîna.

Falander clătină din cap de i se răsuciră şerpii.

— Demn. de ea ? Mina ta ? Ce tot spui ?

— îmi menţin cele spuse.

— E groaznic ! Şi dacă-ţi spun că acestei fete, nu numai că îi lipsesc toate calităţile pe care i le atribui, dar că le posedă pe cele opuse, nu mă vei crede ci îmi vei deveni duşman !

— Da, asta voi deveni !

— Gindeşte-te, lumea e plină de minciuni, aşa că un om care spune adevărul nu este crezut niciodată.

— Cum să te cred dacă n-ai nici o morală ?

— Vezi, am dat iar peste vorba asta ! O vorbă miraculoasă ; Răspunde la toate întrebările, înlătură toate raţionamentele, justifică toate greşelile proprii, dar nu şi pe ale altora, doboară toate obstacolele, pledează pro şi contra, întocmai ca un avocat.

De data asta m-ai bătut cu ea, data viitoare te bat eu ! Cu bine, trebuie să mă duc acasă, fiindcă la ora trei am lecţii. Cu bine ! Noroc.

Şi Rehnhjelm rămase singur, cu prinzul şi cugetările lui.

Odată ajuns acasă Falander îşi puse halatul şi papucii, ca şi cum nici nu ar fi aşteptat vreo vizită. Dar părea că-1 încearcă o puternică nelinişte sufletească, fiindcă umbla de colo pînă colo prin cameră şi se oprea din cînd în cînd după perdele ca să se uite pe stradă. Apoi se duse la oglindă, îşi scoase gulerul şi-l puse pe noptieră. După ce se plimbă cîtva timp, se aşeză pe sofa, scoase fotografia unei femei dintr-un vas cu cărţi de vizită, o puse sub o lupă enormă şi o examină aşa cum se examinează un preparat microscopic. Se ocupă destul de mult de treaba asta. Auzind paşi pe scară, ascunse repede fotografia de. unde o luase,• se ridică de pe sofa şi se grăbi să se aşeze la masa de scris, cu spatele spre uşă. Era complet absorbit de scris cînd se auziră ciocănituri în uşă — două perechi de bătăi scurte şi uşoare.

Intră ! strigă Falander, pe un ton ce nu suna deloc îmbietor, ci mai curînd respingător.

Intră o tînără fată, mică de statură, dar cu o siluetă agreabilă şi o faţă delicată, ovală, înconjurată de păr, probabil decolorat de soare, jfiindcă se vedea că nu e blond natural. Năsucul şi gura fin conturate se mişcau în mici curbe vioaie şi jucăuşe care îşi schimbau neîncetat formele, ca figurile dintr-un caleidoscop; de pildă, cînd îşi încorda nările şi zgîrciul rozuliu al nasului se reliefa ca petalele unei anemone, buzele i se deschideau şi se puteau vedea dinţii foarte mici, foarte regulaţi, care, deşi naturali, erau prea egali şi prea albi ca să inspire încredere. Ochii oblici urcau de la rădăcina nasului ca să coboare apoi către tîmple, ceea ce îi dădeau o expresie permanent rugătoare, elegiacă, pro- ducînd o dizarmonie fermecătoare cu partea de jos a feţei, atît de jucăuşă; dar pupilele nu aveau linişte, o clipă puteau fi minuscule ca vîrfurile de ac, ca în următoarea să se lărgească şi sâ te fixeze ca obiectivul Unei lunete. în timp ce intră, încuie» uşa şi scoase cheia din broască.

Falander continua să scrie.

— Azi ai întîrziat, Agnes ! spuse el.

— Da, aşa e, răspunse ea îmbufnată, scoţîndu-şi pălăria şi făcîndu-se comodă.

— Da, ne-am culcat cam tîrziu azi noapte !

— De ce nu te scoli să mă saluţi ? N-oi fi chiar aşa de obosit!

— Ah, iartă-mă, uitasem.

— Uitaseşi ? Am observat că de mai mult timp ai început să cam uiţi.

— Zăău ? De cînd ai observat ?

— De cînd 7 Ce părere ai ? Te rog scoate-ţi halatul şi papucii!

— Draga mea, asta mi se întîmplă pentru prima oară astăzi şi ţie ţi se pare *că* e de mult timp. Nu e uimitor ? Ce zici ?

— Mă iei în rîs ! Ce e cu tine ? Eşti atît de; ciudat de la un timp !

— De la un timp! Iar am ajuns la asta ? De ce spui de la un tinfp ?. Fiindcă trebuie să minţi ? De ce trebuie să minţi ?

— I-auzi, mă acuzi că mint ?

— O, nu I Glumesc doar.

— Crezi că nu văd că te-ai săturat de mine ! Crezi eâ n-am văzut ieri ce atent erai cu ţoapa aia de Jenny şi cu mine n-ai schimbat o vorbă toată seara !

— Eşti geloasă deci ?

— Eu ? Nu, să ştii că nu sint, cîtuşi de puţin ! Dacă **o** preferi In

locul meu, cu atît mai bine ! Prea puţin toii pasă !

— Aşaa ? Nu eşti geloasă ? Asta, in condiţii normale, este o situaţie penibilă.

— In condiţii normale ? Ce vrei să spui ?

— Spun — pur şi simplu — că m-am plictisit de tine aşa cum ziceai chiar tu adineauri!

— Minţi! Nu e adevărat!

îşi mişcă nările, îşi arătă vîrfurile dinţilor şi îl împunse cu vîrfurile de ac.

— Hai să schimbăm vorba, spuse el. Cum ţi s-a părut Rehnhjelm ?

— Mi-a plăcut mult! E un băiat drăguţ ! Şi un băiat fin I

— S-a Îndrăgostit lulea de tine.

— Ce vorbeşti!

— Dar cel mai rău este că vrea să se însoare cu tine !

— Te rog nu mă mai pune să ascult astfel de prostii!

— Dar pentru că nu are decît douăzeci de ani, se gândeşte să aştepte pînă va ajunge demn de tine, după rum s-a exprimat I

— Ce nebun I

— Prin demn înţelege să fie un actor renumit. Şi asta nu poate deveni înainte de a primi roluri ! Tu nu-i poţi face rost ?

Agnes roşi, se aruncă în colţul sofalei, lăsînd să se vadă o pereche de cizmuliţe elegante cu ciucuri aurii.

— Eu ? Care nu capăt nici măcar pentru mine ! Mă iei în rîs !

— Da, asta fac 1

— Eşti un diavol, Gustav ! Crede-mă !

— Poate! Poate că nu ! E foarte greu de hotărît. In orice caz, dacă eşti fată Înţelegătoare...

— Taci!

Luă de pe masă un cuţit de tăiat hîrtie, ascuţit şl 11 ridică, ameninţindu-1 în glumă, dar chipul ei era serios.

— Eşti atît de frumoasă azi, Agnes ! spuse Falander.

— Azi ? Ce vrei să spui ? Azi ? Pînă acum n-ai mal observat ?

— Of, ba da ! Am mai observat!

— De ce oftezi ?

— Aşa îmi vine întotdeauna după chef I

— Ia să te văd ! Te dor ochii ?

— Noaptea pierdută, draga mea !

— O să plec, ca să-ţi poţi face siesta !

— Nu pleca de lîngă mine ! Nu pot să dorm.

— Cred că trebuie să plec în orice caz! De fapt am venit doar ca să te anunţ.

Vocca îi deveni tandră şi pleoapele i se coborlri încet, precum

cortina după o scenă funebră. Falander răspunse :

— Drăguţ din partea ta că ai venit să mă anunţi.

Ea se ridică şi îşi legă pălăria în faţa oglinzii.

— N-ai nişte parfum pe-aici ? întrebă ea.

— Nu, am numai la teatru !

— Trebuie să te laşi de fumat pipă ; se îmbibă în haine oribil.

— Aşa o să fac !

Agnes se apleca şi îşi strînse o jartieră.

— Scuze ! spuse ea aruncînd o privire rugătoare către Falander.

— Pentru ce ? spuse el cu o mină absentă, ca şl cum n-ar fi văzut nimic. Deoarece nu primi nici un răspuns, prinse curaj, respiră adînc şi întrebă :

— Unde vrei să te duci ?

— Mă duc să probez o rochie ; aşa că n-ai de ce să te nelinişteşti ! răspunse ea foarte natural, după părerea ei.[J]

El însă observă după accentele false că replica era studiată şi spuse doar :

— Atunci, adio !

Ea se apropie, ca să fie sărutată.
El o luă în braţe şi o strlnse la piept de parcă ar fi vrut să o înăbuşe, âpoi o sărută pe frunte, o conduse pînă la uşă, o Împinse

afară şi-i spuse scurt : adio !

16
IN MUNŢII ALBI

Intr-o după-amiază de august, Falk şade din nou in grădina de pe Mosebacke — de data asta singur, aşa cum fusese toată vara. Recapitulează experienţa acumulată In sfertul de an ce s-a scurs de cînd stătuse aici, atît de plin de speranţă, atît de curajos şi puternic. Se simte bătrin, obosit, indiferent; a văzut interioarele tuturor acelor clădiri de acolo, de jos ; şi ele arătau întotdeauna altfel decît şi-a închipuit. A umblat prin lume şi a întîlnit oameni în tot felul de situaţii, aşa cum ii este dat să vadă numai unui medic de săraci sau unui ziarist, dar cu deosebirea că ziaristul îi vede aşa cum vor să pară, pe cînd medicul de obicei ii vede aşa cum slnt; avusese ocazia să vadă omul ca animal social in toate formele posibile. Asistase la şedinţele parlamentului, la consilii parohiale, întruniri ale acţionarilor, reuniuni In scopuri de binefaceri, anchete poliţieneşti, serbări, lnmormtntări, adunări populare ; pretutindeni vor- be mari şi vorbă multă, vorbe care nu se folosesc în viaţa de fiecare zi, un fel de vorbe speciale care nu exprimă gîndurile, cel puţin nu pe acelea care ar trebui exprimate. In felul acesta îşi formase o concepţie unilaterală despre om şi nu-1 putea vedea decît ca pe un animal social mincinos, care trebuia să fie aşa pentru că civilizaţia interzice războiul deschis ; lipsa lui de relaţii îl făcea să uite că mai există şi un alt animal care, în intimitate, este de-a dreptul amabil dacă nu-1 întăriţi şi că se arată cu toate lipsurile şi slăbiciunile cînd nu sînt de faţă martori. Uitase asta şi de aceea era foarte amă- rît. Dar şi mai rău era că îşi pierduse respectul faţă de sine Însuşi. Şi asta fără să fi comis nici o faptă de care să-i fie ruşine. Dar i-1 răpiseră alţii şi era lesne de Înţeles. Pretutindeni unde intrase i se arătase dispreţ şi cum putea el, căruia încă din copilărie i se răpise sentimentul demnităţii, s-o mai preţuiască, dacă toţi ceilalţi o dispreţuiau ! Dar ceea ce-1 făcea cu adevărat nefericit era să vadă că reporterii conservatori, adică cel care apărau, sau cel puţin lăsau neatinse toate perversităţile, erau trataţi cu multă curtoazie. Deci nu atît din pricina profesiunii de ziarist îşi atrăsese dispreţul general, ci ca apărător al celor în mizerie. Cîteodată căzuse pradă unor

groaznice îndoieli. De pildă, în reportajul despre adunarea generală de la *Triton* folosise cuvintul „escrocherie". După asta *Capa gri* răspunsese printr-un lung articol şi demonstrase at'.i de limpede că societatea este o întreprindere naţional-patriotică, filantropică, încît lui însuşi îi venea să creadă câ nu are dreptate şi avusese mult timp remuşcări crezînd că se jucase cu reputaţia oamenilor. Acum se afla într-o stare care plutea între fanatism şi indiferenţă absolută, direcţia pe care o lua depinzînd numai de impulsul următor.

Viaţa lui fusese atît de amară în vara aSta înclt salutase cu o bucurie răutăcioasă fiecare zi ploioasă şi sg simţea relativ bine cînd auzea cîte o frunză veştedă foşnind pe aleea de nisip. Ca să se consoleze, făcea reflecţii de o veselie satanică asupra existenţei sale şi a scopului ei cind, deodată, simţi o mină slabă, noduroasă aşezîndu-i-se pe umăr în timp ce alta îl apuca de braţ, parcă era chiar moartea care voia să-l ia şi să-l atragă în dansul ei. Se uită în sus şi se îngrozi : in faţa lui stătea Ygberg, palid ca un cadavru, tras la faţă şi cu ochii atit de spălăciţi, cum numai foamea îi poate face.

— Ei, bună ziua, Falk, şopti el cu un glas abia perceptibil, tremurînd din tot corpul.

— Bună ziua Ygberg, frate, răspunse Falk şi se simţi de-a dreptul bine dispus. Ia loc lîngă mine şi bea o ceaşcă de cafea, ce dracu ! Cum îţi merge ? Arăţi de parcă ai zăcut sub gheaţă !

— Of, am fost aşa de bolnav ! Aşa de bolnav !

— Atunci ai avut o vară la fel de plăcută ca şi mine I

— Şi pentru tine a fost tot aşa de grea ? Întrebă Ygberg şi o slabă speranţă că a fost aşa ii lumină obrazul galben-verzui.

— Vreau doar să spun ; mulţumesc lui Dumnezeu că a trecut vara asta blestemată ! Aş vrea să fie iarnă tot anul ! Nu-i destul că suferi tu însuţi, mai trebuie, pe lîngă asta, să-i vezi şi pe ceilalţi cum se bucură 1 N-am pus piciorul dincolo de barieră ! Dar tu ?

— N-am mai văzut un brad de cind a plecat Lundell din Lill-Jans, în luna iunie. Dar de ce trebuie să vezi neapărat brazi ? Nu (este chiar atit de necesar ! Nici nu este ceva deosebit! Dar cel mai mult mă amărăşte că n-o mai pot face !

— Hai să nu ne mai batem capul cu asta ; se înnourează spre răsărit, aşa că mîine va ploua şi cind se va tnsenina va fi iar toamnă. Noroc !

Ygberg se uită la punci ca şi cum ar fi crezut că este otravă, totuşi bău.

— Deci tu ai scris, pentru Smith, reluă Falk, povestea cea frumoasă despre îngerul păzitor şi societatea de asigurări maritime *Triton.* N-ai făcut-o împotriva convingerilor tale ?

— Convingeri ? N-am nici o convingere !

— N-ai deloc ?

— Nu ! Numai oamenii proşti au aşa ceva !

— Eşti imoral, Ygberg ?

— Nu ! Dar, vezi tu, cînd unui prost îi vine o idee, proprie sau străină, o ridică la rangul de convingere, se ataşează de ea şi se făleşte cu ea, nu pentru că este o convingere, ci pentru că este convingerea *lui!* In ceea ce priveşte societatea, cred că este o escrocherie, li păgubeşte pe foarte mulţi oameni, pe acţionari, dar altora, direcţiunii şi funcţionarilor, le face cu atît mai multă bucurie — şi astfel face totuşi mult bine !

— Ţi-ai pierdut total noţiunea de onoare, prietene ?

— Trebuie să sacrifici totul pentru datorie !

— Da, recunosc!

— Iar prima şi cea mai mare datorie a omului este si trăiască — să trăiască cu orice preţ! Legea divină i-o cere, legea omenească i-o cere.
, — Dar onoarea nu trebuie sacrifiaată.

— Amîndouă legile pe care le-am pomenit cer, cum spuneam, să sacrifici totul — ele cer săracului să-şi sacrifice aşa numita onoare! Este crunt, dar săracul nu are ce face !

— N-ai deloc păreri optimiste despre viaţă I

— De unde ai vrea să le am ?

— Da, adevărat !

— Ca să schimbăm vorba, am primit o scrisoare de la Rehnhjelm. Iţi pot citi cîteva pasaje, dacă îţi face plăcere !

— A intrat în teatru, după cîte am auzit!

— Da, nu pare să aibă zile prea vesele acolo.

Ygberg scoase o scrisoare din buzunarul de la piept,

băgă o bucată de zahăr în gură şi citi : „Dacă în viaţa viitoare există un infern, ceea ce este foarte îndoielnic...**

— - A devenit ateu, puştiul!

— „...atunci nu poate fi mai rău decît o duo eu acum. Sînt angajat de două luni, dar mi se pare că au fost doi ani ! Un diavol, fostă calfă de rotar, acum director de teatru, mi-a luat soarta în mîinile lui şi umblă cu ea de-mi vine să-mi iau lumea în cap de trei ori pe zi ; dar în mod prevăzător clauzele penalizatoare ale contractului sînt atît de aspre încît aş dezonora numele părinţilor, care ar ieşi la iveală în cursul acţiunii judiciare, aşa că prefer să rămîn. Gîndeşte-te, apar în fiecare seară ca figurant şi n-am ajuns încă să scot nici măcar o vorbă. Douăzeci de seri la rînd a trebuit să mi mînjesc pe faţă cu *umbra* şi sâ apar într-un costum ie ţigan,

din care nici o piesă nu-mi vine bine : pantalonii de tricot sînt prea lungi, pantotfii prea mari, jacheta prea scurtă. Un subdiavol, numit sufler de culise, are toată grija să nu schimb lucrurile astea cu altele potrivite şi de fiecare dată cînd încerc să mă strecor în spatele mulţimii compuse din tocătorii de tutun al fabricantului — director, rîndurile lor se cască şi mă împing în avanscenă şi dacă mă uit în culise îl văd pe subdiavol rîzînd, şi dacă mă uit în sală, necuratul Însuşi stă în lojă şi rîde. Se parq că m-a angajat pentru plăcerea lui personală şi nu ca să fiu de vreun folos teatrului. O dată am îndrăznit să-i atrag atenţia că trebuie totuşi să exersez şi cîteva roluri vorbite, dacă urmează să devin.actor. Mi-a răspuns grosolan că mai in- tîi trebuie să te tîrâşfi, pînă poţi să mergi! I-am răspuns că pot să merg. Mi-a spus că mint şi m-a întrebat dacă îmi închipui că arta actoricească, cea mai frumoasă şi mai grea dintre toate artele, nu cere nici o şcoală ? Fiindcă i-am răspuns că tocmai asta era şi părerea mea şi de aceea aşteptam cu nerăbdare să încep şcoala, a spus câ sînt o javră şi că o să-mi dea un picior în spate. Cînd am protestat, m-a întrebat dacă îmi închipui că teatrul lui este o instituţie de salvare a tinerilor cărora nu le merg afacerile şi eu i-am răspuns deschis, categoric, bucuros : da ! Atunci a declarat că o să mă omoare şi cu asta se ocupă acum. Simt cum sufletul mi se mistuie ca o luminare de seu într-un curent da aer şi sînt aproape convins câ „pînă la urmă răul învinge, chiar dacă se ascunde în nori“ sau cum o fi scriind în catehism. Dar cel mai rău dintre toate este că îmi pierd respectul pentru această artă care a fost visul şi dragostea tinereţii mele. Cum ar fi posibil să nu sub'apre- ciez valoarea acestei arte cînd văd venind aici indivizi fără educaţie şi fără pregătire, de la muncă manuală şi meserii, de pe stradă, împinşi doar de impertinenţă şi superficialitate, fără entuziasm şi înţelegere şi cînd îi văd după cîteva luni jucînd roluri de caracter, roluri istorice, destul de bine, fără să aibă nici cea mai vagă Idee despre timpul în care se mişcă, fără să-şi dea seama deloc de importanţa pe care au avut-o în realitate persoanele pe care le reprezintă.

Este un asasinat lent care se comite împotriva mea şi în această adunătură care mă oprimă (cîţiva membri ai ansamblului sînt certaţi cu legea) devin ceea ce n-am fost niciodată — aristocrat, pentru că opresiunea celor educaţi nu a fost niciodată atît de apăsătoare pentru cei needucaţi.

Totuşi există un punct luminos în întunecimea asta : Iubesc. O

fată din aurul cel mai curat, în mijlocul acestei grămezi de zgură ! Fireşte şi ea este călcată in picioare şi îndură aceeaşi execuţie lentă ca şi mine, de cînd, cu mîndrie şi dispreţ, a respins propunerile ruşinoase ale regizorului. Este singura femeie cu suflet viu printre toate bestiile care se tîrăsc aici în murdărie şi mă iubeşte din tot sufletul şi acum, in secret, este logodnica cnea. O, aştept doar ziua cînd voi avea succes şi-i voi putea cere mina, dar cind ? Ne-am gîndit adesea să ne sinucidem împreună dar apoi a venit speranţa înşelătoare şi ne-a ispitit să ne continuăm viaţa de mizerie ! Nu mal pot suporta să văd cum fata nevinovată suferă şi se ruşinează cind trebuie să apară în costumaţie indecentă ! Dar să părăsesc odată acest capitol trist.

Iţi transmit salutări din partea lui Oile, de asemenea şi de la Lundell ! Oile s-a schimbat foarte mult. A dat peste un nou soi de filozofie care distruge totul şi răstoarnă toate lucrurile cu capul in jos. Este foarte amuzant să-l asculţi vorbidd-despre asta şi citeodată se nimereşte să fie chiar adevărat, dar dacă durează prea mult devine foarte periculos. Cred că ideile astea le-a prins din relaţiile cu un actor de aici, foarte inteligent şi cu o mare cultură, dar foarte imoral, pe care îl iubesc şi totodată îl urăsc ! Este un om bizar ! în fond este bun, devotat, nobil, mărinimos ; într-un cuvînt, n-aş putea să spun câ are vreo însuşire rea — dar este imoral şi fără morală omul este în orice caz un mizerabil 1 Nu-i aşa ?

Acum trebuie să întrerup căci văd apropiindu-se îngerul meu, geniul meu bun şi voi trăi din nou o clipă fericită, rînd toate gîndurile rele vor pieri şi mă voi simţi din nou un om mai bun. Salută-1 pe Falk şi roagă-1 să se gîndească la soarta mea, cînd li merge rău.

Al tău prieten, R.“

— Ei, ce ai de zis ?

— Vechea poveste a luptelor dintre animalele {.ălba- tice ! Ştii, Ygberg, cred că trebuie să devii un om rău dacă vrei să răzbeşti în lumea asta!

— încearcă ! Nu e chiar aşa de uşor 1

— Mai ai încă de-aface cu Smith ?

— Nu, din păcate ! Dar tu ?

— Am fost la el, în legătură cu poeziile mele ! Le-a . cumpărat, pe zece taleri coala, aşa că acum poate comite acelaşi soi de crimă asupra mea ca şi rotarul ăla asupra lui Rehnhjelm ! Şi mă tem de asta, fiindcă nu am mai auzit absolut nimic de ele. Era groaznic de binevoitor şi de aceea mă aştept la tot ce poate fi mai rău. Cel puţin dacă aş şti ce mă aşteaptă ! Ygberg, dar ce-i cu tine, frate ? Eşti tot mai palid !

— De, vezi tu, răspunse Ygberg ţinindu-se de parapet, de două zile n-am mincat decît ăstea cinci bucăţi de zahăr ! Mă ia cu leşin !

— Dacă ţi-ar face bine să mănînci ceva, pot să-ţi fiu de folos, din fericire am bani la mine.

— Sigur că mi-ar face bine dacă aş mînca, şopti Ygberg cu voce stinsă.

Dar cînd se aflară la circiumă, cu mîncarea în faţă. nu se întîmplă aşa ; Ygberg se simţi tot mai rău şi Falk trebui să-l ia de braţ şi să-l ducă acasă în Munţii Albi, unde locuia.

Era o casă veche, de lemn, cu un singur cat, cocoţată pe o stîncă, şi era strîmbă de parcă suferea de sciatică ; era bălţată, parcă avusese lepră, pentru că odată începuseră să o vopsească dar nu ajunseseră decît la şpa- cluială ; arăta jalnic în toate privinţele şi nu-ţi venea deloc să crezi ceea ce promitea tăbliţa ruginită a asigurării contra incendiilor : că din flăcări va reînvia un fenix. Lîngă temelia casei creşteau : păpădie, urzică şi pătla-gină, toţi însoţitorii fideli ai omului nevoiaş ; vrăbiile se scăldau în nisipul încins, împroşcîndu-l în toate părţile şi copii cu pîntece umflate şi feţe palide, care'arătau ca şi cum ar fi fost hrăniţi nouăzeci la sută numai cu apă, îşi făceau coliere şi brăţări din tulpini de păpădie, său- tînd de altfel să-şi amărască trista lor existenţă, certin- du-se şi înjurîndu-se.

Falk şi Ygberg urcară o scară de lemn, care se clătina şi scîrţîia şi ajunseră într-o odaie marp, locuită de trei familii, împărţită în trei sectoare prin linii trase cu creta. In două dintre

ele îşi făceau meseriile un tîmplar şi un cizmar; al treilea era rezervat în exclusivitate vieţii de familie. Cînd copiii începeau să ţipe, ceea ce se intim- pla la fiecare sfert de oră, tîmplarul se înfuria şi se apuca să înjure şi să blesteme, declanşînd citate biblice şi mustrări din partea cizmarului. Nervii tîmplarului erau atît de zdruncinaţi de veşnicele plînsete, admonestări şi ocări, încit numai cinci minute după ce cizmarul ii propunea o priză de tutun pentru împăcare, se înfuria din nou, cu toate că încerca să dea dovadă de răbdare, aşa că era furios aproape tot timpul zilei ; dar cel mai rău era cînd îşi întreba nevasta „de ce diavoliţele astea trebuie să aducă pe lume atîţia copii", fiindcă atunci era pusă pe tapet problema feminină şi nici ea nu-i rămînea datoare cu răspunsul.

Ca să ajungă în odăiţa lui, Ygberg şi cu Falk trebuiau să treacă prin această încăpere, dar cu toate că umblară încet şi în tăcere, avură nenorocul să trezească doi dintre copii, astfel că, în mijlocul unei controverse între cizmar şi tîmplar, mama începu să îngîne un cînteo de leagăn, ceea ce il aduse pe cel din urmă la paroxism.

— Taci femeie !

— Taci tu ! Lasă copiii să doarmă !

— Du-te dracului cu copiii tăi, ce sînt copiii mei ? Trebuie să ispăşesc eu că alţii au fost destrăbălaţi ? Ai ? Sînt eu destrăbălat ? Ai ? Âm eu vreun copil ? Ţine-ţi gura sau îţi dau cu rindeaua în cap !

— Hei, meştere, meştere ! interveni cizmarul ; nu trebuie să vorbeşti aşa de copii; Dumnezeu trimite copiii pe pămînt !

— Minciună pantofarule ! Nu, necuratul îi trimite, necuratul îi trimite ! Şi destrăbălaţii de părinţi o pun pe seama lui Dumnezeu ! Of, ar trebui să vă fie ruşine !

— Meştere, meştere ! Nu mai blestema ! Scriptura spune că împărăţia cerurilor este a copiilor !

— Păi da, voi aveţi d-ăştia în împărăţia cerului.

— Doamne, cum vorbeşte ! strigă mama revoltată. Dacă o să aibă vreodată copii o să mă rog să fie schilozi şi ologi; o să mă rog să fie muţi şi surzi şi orbi, o să mă rog să ajungă la casa de corecţie şi la spînzurătoare ; aşa o să fac !

— Da. fă tu aşa, fiinţă destrăbălată ; nici nu mă gin-' dese să aduc vreun copil pe lume, ca să ducă o viaţă de cîine ; voi ar trebui să ajungeţi Ia muncă silnică, pentru nenorociţii pe care i-aţi adus pe lume şi i-aţi dat pradă mizeriei! Sînteţi căsătoriţi ? Da! Sînteţi mai puţin destrăbălaţi dacă sînteţi căsătoriţi ? Ai ?

— Meştere, meştere ! Dumnezeu trimite copiii!

— Minciună pantofarule ! Am citit într-o foaie că de la afurisiţii de cartofi se trage că săracii fac atîţia copii, fiindcă, vedeţi, cartofii conţin două materii sau corpuri numite oxigen şi azot; dacă astea se găsesc într-o anumită combinaţie şi cantitate, femeile devin fecunde.

— Ei, şi ce e de făcut în cazul ăsta ? întrebă mama revoltată, ale cărei sentimente se liniştiseră ascultînd interesanta prelegere.

— Nu trebuie să mai mîncaţi cartofi, e lesne de înţeles !

— Atunci ce să mănînci, dacă nu trebuie să mănînci cartofi ?

— Beefsteak trebuie să mănînci, femeie ! Beefsteak cu ceapă ! Da ! Nu-i destul de bun ? Sau şato-briang! Ştii ce-i aia ? Ai ? In *Patria* scria, acum cîtva timp, că o femeie a mîncat cornul secarei şi erau cît p-aci să se prăpădească şi ea şi copilul!

— Ce baliverne tot spune ? întrebă femeia ciulindu-şt urechile ?

— Eşti curioasă ? Poftim ?

— O fi adevărată, asta cu cornul secarei ? întrebă cizmarul şi-i făcu cu ochiul tîmplarului.

— Da, îţi verşi plămînii şi ficaţii. Şi altminteri e pedeapsă straşnică, aşa e drept!

— Aşa e drept ? întrebă cu voce scăzută cizmarul.

— Sigur că este drept! Cine se destrăbălează trebuie pedepsit; dar copiii nu trebuie ucişi.

— Copiii ! Asta e deosebirea, spuse mama revoltată, acum resemnată. Dar despre ce vorbeai meştere ?

— Păi da, încă mai vrei să faci copii, muiere proastă şi doar eşti văduvă şi ai deja cinci! Ia seama la diavolul de pantofar, chiar dacă pare atît de evlavios, este foarte aspru cu femeile. O priză pentru asta, pantofarule !

— Poftim ! Deci există intr-adevăr o buruiană...

— Cine a zis că e buruiană ? Am zis eu că e buruiană ? Aş ! Este o materie zoologică. Ştiţi, toate materiile, există vreo şaizeci de materii in natură, se împart în chi- •mice şi zoologice ; pe latineşte se numeşte *cornutibus se-*

calias * şi se găseşte in străinătate ; de exemplu in peninsula Calabria.

— Este scumpă, meştere ? îfctrebă cizmarul.

— Scumpă ? repetă tîmplarul şi luă rindeaua în mină ţinînd-o ca şi cum ar fi ochit cu o carabină. E afurisit de scumpă !

Falk, care ascultase discuţia cu mult interes, tresări auzind prin fereastra deschisă cum în stradă opreşte o trăsură şi două voci de femei, dintre care una i se părea cunoscută. începură următorul dialog :

— Casa asta arată bine.

*Corect: cale cornuta (lat.) (n.t.).

— Arată bine ? întrebă cea mai în vîrstă. Găsesc că arată îngrozitor.

— Spuneam că arată bine pentru scopurile noastre. Birjar, ştii dumneata dacă în casa asta locuiesc oameni săraci ?

— Nu ştiu, dar cred că aş putea jura !

— Este păcat să juri dacă nu e nevoie ! Te rog aş- teaptă-ne cit ne ducem sus şi ne facem datoria.

— Auzi tu. Eugenie, nu vrei să vorbim mai întîi cu copiii, aici jos ? spuse doamna revizor Homan doamnei Falk.

— Bn da, putem s-o facem! Vino încoace, băieţaş; cum te cheamă pe tine [7]

— Albert! răspunse un copilaş spălăcit, de vreo şase ani.

— Ştii cine este Isus, băieţaş ?

— Năă ! răspunse copilul rîzind şi băgîndu-şi degetul !n gură.

— Oribil, spuse doamna Falk şi scoase bloc notesul. Scriu aşa : „Comuna Ivatrina, Munţii' Albi. Profundă obscuritate sufletească la minori". Se poate spune obscuritate ? Şi nu vrei să-l cunoşti pe Isus ? întrebă ea în continuare.

— Năă !

— Vrei să-1i jdau un ban băieţaş ?

— Daa!

— Se spune : mulţumesc ! „Prost crescuţi în cel mai înalt grad ; totuşi, prin blîndeţe am reuşit să-i aduc la o purtare mai bună".

— Ce miros oribil; hai să mergem acum mai departe,

Eugenie, o rugă doamna Homan.

Urcară scara şi intrară în camera cea mare, fără să bată.

Tîmplaml apucase rindeaua şi geluia o scîndură noduroasă, aşa că doamnele trebuiau să strige ca să se facă auzite.

— Este cineva de aici insetat de mîntuire şi indurare ? strigă doamna Homan, în timp ce doamna Falk suflă cu pulverizatorul de parfum spre copiii care începură să ţipe pentru că îi usturau ochii.

— Cucoana ne oferă mîntuirea ? întrebă timplarul şi îşi întrerupse lucrul. Unde aţi găsit-o ? Poate aveţi şi binefacere şi umilinţă şi aroganţă ? Ai ?

— Sînteţi un om grosolan, care merge pe calea pierzaniei, răspunse doamna Homan.

Doamna Falk scrise in blocnotes şi spuse :

— Celălalt este bun. ^

— Să vorbească el!*spuse doamna revizor.

— Le ştim noi p-astea! Cucoanele poate doresc să discute cu

*Este evidentă intenţia autorului de a ironiza semidoctismul eclectic al vorbitorului. Consiliul de la Niceea a avut loc In anul 325 (nu 829). *Articolele schmalkaldice* (nicidecum schniacJchal-*tiice*— scriere confesională redactatfi de Martin Luther pentru Consiliul de la Mantua, 1537. (Schmalkalden — orăşel In Thuringia) (n.t.).

mine despre religie ? Pot discuta despre orice! Ştiu cumva cucoanele că la Niceea în anul 829 a fost un conciliu in care Sfîntul Duh a fost introdus în articolele schmalkaldice ? *

— Nu, asta nu ştiam, omule bun.

— De ce îmi spui bun ? Nimeni nu este bun în afară doar de Dumnezeu, spune scriptura! Aşadar cucoanele nu cunosc conciliul de la Niceea din anul 829 ? Cum puteţi umbla să-i învăţaţi pe alţii dacă voi înşivă nu ştiţi nimic ! Ei, dacă vreţi acum să treceţi la binefaceri, daţi-i drumul, cit mă întorc cu spatele, fiindcă adevărata binefacere se întimplă în taină. Dar ocupaţi-vă, în orice caz numai de copii, ei nu se pot apăra ; pe noi lăsaţi-ne în pace ! Daţi-ne de lucru dacă doriţi şi invăţaţi-vă să plătiţi munca, atunci numai e nevoie să alergaţi de colo pînă colo în felul ăsta ! O priză, pantofarule !

— Evelyn, întrebă doamna Falk, pot să scriu aşa : „mare necredinţă, nesimţire..."

— E mai bine nepăsare, dragă Eugenie !

— Ce notează cucoanele ? Păcatele noastre ? Pentru astea caietul e mult prea mic...

' — „Roadele aşa-numitelor asociaţii muncitoreşti...**

— Foarte bine, spuse doamna revizor.

— Păziţi-vă de asociaţiile muncitoreşti, voi ăştia ! spuse tîmplarul. De cîteva secole tot lovim în regi, dar acum am descoperit că nu e vina lor ; data viitoare o să lovim în netrebnicii care se hrănesc din munca altora ; atunci o să-l vedeţi pe dracu !

— - Linişte, linişte spuse cizmarul.

Mama revoltată, care în timpul acestui incident o privise fix pe doamna Falk, profită de o pauză şi întrebă :

— Scuzaţi, nu cumva sînteţi doamna Falk ?

— Nu, în niciun caz ! răspunse cea întrebată, cu o siguranţă care o şocă chiar şi pe doamna Homan.

— O, doamne Dumnezeule, ce mai semănaţi cu doamna aceea ; l-am cunoscut pe tatăl ei, contramaistrul Ra- nock, din Holm, pe cînd era marinar !

—- Nu zău, este foarte nostim, dar n-are nici o legătură...'mai locuiesc aici şi alţii care au nevoie de mîntuire...

— Nu, spuse tîmplarul, de mîntuire n-au nevoie ci de mîneare şi de haine sau mai curînd de muncă, muncă multă şi bine plătită. Dar, doamnelor, nu merită să intraţi, fiindcă unul zace de vărsat...

— Vărsat! strigă doamna Homan ; şi n-aţi spus o vorbă ! Vino, Eugenie, să le trimitem poliţia. Ptiu, ce oameni !

— Dar copiii ? Cine se ocupă de copii ? Răspundeţi ! porunci doamna Falk, ameninţînd cu creionul.

— Eu, prea bună doamnă ! răspunse mama.

— Dar soţul.! Unde este soţul ?

— Habar n-avem unde a şters-o, spuse tîmplarul.

— I-auzi ! Atunci o să-l căutăm cu poliţia şi o să-l băgăm la închisoare ! Aici trebuie să se schimbe situaţia ! Asta chiar că e o casă bună, întocmai cum îţi spuneam, Evelyn !

— Doamna nu doreşte să ia loc ? întrebă tîmplarul. Se discută mai bine şezînd. Nu vâ, putem oferi scaune, dar nu face nimic ; nici măcar paturi n-avem, le-a înghiţit impozitul pentru luminatul cu gaz, pro primo, ca să nu vă întoarceţi acasă pe întuneric cînd veniţi noaptea de la teatru ; noi nu avem gaz, după

cum vedeţi; şi pentru instalaţiile de apă, pro secundo, ca să nu mai aibă servitoarele voastre de urcat scări; noi n-avem instalaţie de apă ; şi pentru spital, pro terţio, ca să nu vă zacă fiii acasă...

— Vino. Eugenie, pentru numele lui Dumnezeu; este insuportabil.

— Yă asigur, doamnele mele, că este chiar insuportabil, spuse tîmplarul. Şi va veni ziua cînd va fi şi mai rău, atunci, atunci vom pomi din Munţii Albi, din munţii Schinarvik, din munţii Tyskbagar şi vom coborî cu mare vuiet, ca un torent şi ne vom cere paturile înapoi. Cere ? Nu, le vom lua ! Şi o să vă culcaţi pe bănci de lemn cum m-am culcat eu şi o să haliţi cartofi, să vi se facă burta tobă ca după tortura cu apă, cum ni se face nouă...

Cucoanelc dispăruseră, lăsînd în urma lor un pachet de broşuri.

— Ptiu drace, cum mai miroase a odicolon ! Ca după tîrfe ! spuse tîmplarul. O priză, pantofarule !

îşi şterse fruntea cu şorţul albastru şi apucă rindeaua pe cînd ceilalţi rămaseră duşi pe gînduri.

Ygberg, care aţipise în timpul ăsta, se trezi şi se pregăti să plece împreună cu Falk. Prin fereastra deschisă se mai auzi încă odată vocea doamnei Homan :

— Ce voia să spună cu contramaistul ? Tatăl tău nu e căpitan ?

— Aşa se spune ! De altfel, maistru sau căpitan e totuna ! Aşa să ştii! Ai văzut ce adunătură de neruşinaţi. Nu mai merg acolo niciodată ! Dar va ieşi un raport bun, asta e sigur ! La restaurantul Hasselbacken, birjar!

NATURA

Intr-o după-amiază, Falander stătea acasă şi studia un rol, cînd auzi două perechi de bătăi uşoare în uşă. Sări în picioare, aruncă o

haină pe el şi deschise.

— Agnes ! Ce vizită ciudată !

— Da, trebuia să vin să-ţi dau bună ziua ; a dracului plictiseală !

— Cum mai înjuri!

— Lasă-mă să înjur, îmi face bine !

— Hm ! Hm !

— Dă-mi o ţigară; n-am mai fumat de şase săptă- mîni! Educaţia asta mă-nebuneşte !

— E chiar aşa de sever ?

— Ducă-se dracului !

— Ptiu, Agnes, aşa vorbeşti ?

— N-am voie să fumez, nici să înjur, nici să beau punci, nici să ies seara ! Stai numai să mă mărit! Atunci să vezi! !

— E serios de tot ?

— Total! Ia uită-te la batista asta !

— A. R. cu coroană ; nouă perle ?

— Avem aceleaşi iniţiale şi i-am folosit sigiliul ! Distins, nu-i aşa ?

— Ba da, e distins. Ia uite, deci aşa departe s-a ajuns !

îngerul în rochie albastră se lăfăi pe sofa şi pufăi din

ţigară. Falander îi examină corpul, privindu-1 ca şi cum ar fi preţuit o marfă, apoi spuse :

— Bei uri pahar de punci ?

— Da, cu plăcere !

— Ei, îţi iubeşti logodnicul ?

— Nu face parte din soiul de bărbaţi care pot fi iubiţi cu adevărat... Da, mai mult nu pot spune. Să iubeşti ? Hm ! De fapt ce-o fi asta ?

— Da, ce-o fi ?

— Of, tu ştii bine! — el este foarte respectabil, chiar îngrozitor de respectabil, dar, dar, dar...

— Eei ?

— E prea corect !

îl privi pe Falander cu un zimbet care l-ar fi salvat pe logodnicul absent, dacă l-ar fi văzut.

— Nu e galant cu tine ? întrebă Falander pe un ton neliniştit şi curios.

Ea îşi bău paharul de punci, făcu o pauză forţată, clătină din cap şi oftă teatral :

— Nuu-u !

Falander păru mulţumit de răspuns şi evident uşurat. Apoi îşi continuă inchiziţia.

— Poate dura mult pînă să te vezi măritată ! N-a căpătat

încă nici un rol !

— Nu, ştiu asta.

— Şi n-o să te plictiseşti ?

— Trebuie să am răbdare.

Acum e momentul s-o torturez, se gîndi Falander.

— Ştii că acum Jenny este amanta mea [9]

— Bătrina aia urită ! O mulţime de flăcări albe, ca aurorele boreale, trecură peste faţa ei şi toţi muşchii i se puseră in mişcare ca sub influenţa unei pile galvanice.

— Nu e chiar aşa de bătrînă, spuse Falander cu sînge rece. Ai auzit că ospătarul de la restaurantul primăriei va debuta la noua premieră în Don Diego iar Rehnhjelm 11 va juca pe servitorul lui ? Ospătarul va avea succes, cu siguranţă, pentru că rolul se joacă de la sine. Rehnhjelm, însă, va fi zdrobit de ruşine.

— Dumnezeule din cer, ce spui!

— Aşa este !

— Asta nu se va întîmpla !

— Cine poate s-o împiedice ?

Se sculă de pe sofa, goli paharul, începu să plîngă cu hohote şi izbucni':

— Of, cît este viaţa de amară, amară! E ca şi cum ar exista o putere rea care ne pîndeşte toate dorinţele ca să le zădărnicească, ne spionează speranţele, ca să le poată zdrobi, ne ghiceşte gîndurile ca să le înăbuşe ! Dacă ai putea să-ţi doreşti

ţie însuţi tot ce e mai rău, ar trebui s-o faci, numai ca să poţi Inşela puterea asta!

— Foarte adevărat, draga mea ! De aceea trebuie să parneşti întotdeauna de la ideea că totul va merge rău ! Ear nu ăsta este lucrul cel mai trist! Ascultă-mă, te voi consola ! Ştii că orice succes de care ai. parte se înlîm- pią întotdeauna pe socoteala altuia ; dacă tu primenii un rol, o alta rămîne fără el şi atunci se zvîrcoleşte ca un vierme strivit iar tu i-ai făcut rău fără să vrei; de aceea succesul însuşi este otrăvitor. Consolarea ta în nenorocire trebuie să fie că prin fiecare eşec pe care il suferi ■— chiar şi involuntar — faci un bine şi faptele noastre bune sînt singurele bucurii curate de care avem parte.

— Nu vreau să fac fapte bane, nu vreau bucurii curate, am acelaşi drept la succes ca şi alţii şi — voi avea

— succes !

— Cu orice preţ ?

— Cu orice preţ trebuie să încetez s-o rr.ai joc pe camerista amantei tale !

— Of, eşti geloasă ! învaţă-te să eşuezi cu gust, draga mea, este mai important — şi mult mai interesant!

— Spune-mi ceva ! Ea te iubeşte ?

— Mă tem câ s-a îndrăgostit de mine peste măsură !

— Şi tu ?

— Eu ? Eu nu voi iubi vreodată pe altcineva în afară de tine, Agnes.

O luă de mînă.

Ea sări de pe sofa de i se văzură ciorapii.

— Crezi că există ceva ce se poate numi iubire ? il întrebă ea indreptîndu-şi spre el pupilele mari.

— Cred că există mai multe feluri de iubire.

Ea făcu cîţiva paşi prin cameră şi se opri la uşă.

— Mă iubeşti total, fără rezerve ? întrebă ea cu mînn pe clanţă.

El se gîndi două secunde şi răspunse :

— Sufletul tău este rău şi eu nu iubesc răul !

— Nu-mi pasă de suflet! Mă iubeşti pe mine ? Pe . mine ?

— Da ! Atît de mult...

— De ce mi l-ai trimis pe Rehnhjelm ?

— Ca să aflu cum e fără tine !

— Atunci minţeai, cind spuneai că te-ai plictisit de mine !

— Da, aşa e !

— Of, diavole !
Ea întorsese cheia în broască iar el coborîse jaluzelele !

18

NIHILISM

Intr-o seară ploioasă de septembrie, cind Falk se întorcea spre

casă şi ajunsese pe Grev-Magnigatan, văzu cu uimire lumină la fereastra lui. Cînd se apropie şi putu arunca o privire in cameră, văzu pe tavan o umbră care îi amintea de cineva cunoscut dar nu-şi putea da seama cine poate fi. Era o apariţie dezolantă care, de aproape, părea şi mai jalnică. Intrînd în cameră îl găsi pe Struve şezînd la masa lui de scris, cu capul în mîini. Haina, leoarcă de ploaie, îi atîma pînă la duşumea unde se formaseră băltoace care căutau sâ se scurgă prin crăpăturile dintre scînduri ; părul îi atîrna în şuviţe şi favoriţii lui englezeşti, atît de ţepeni altfel, atîrnau acum ca nişte stalagmite pe gulerul ud al jachetei. Lîngă el, pe masă, era pălăria neagră turtită sub greutatea proprie părînr} câ-şi plînge tinereţea pierdută, pentru că purta o panglică lată de doliu.

— Bună seara, spuse Falk ; ce oaspete distins !

— Nu-ţi bate joc de mine, îl rugă Struve.

— Şi de ce n-aş face-o ? Nu ştiu nici un motiv ca sâ n-o fac.

— Aşadar şi tu te-ai stricat!

— Da, poţi fi sigur de asta, aşa că în curînd voi deveni şi eu conservator ! Văd că ai necazuri; sper să te pot felicita.

— Am pierdut un copil.

— Ei, atunci îl pot felicita pe el! Spune-mi, de fapt ce vrei de la mine ? Ştii că te dispreţuiesc ; presupun că şi fu însuţi gîndeşti la fel despre tine. Nu-i adevărat ?

— Bineînţeles, dar ascultă amice, nu crezi şi tu că oricum, viaţa este destul de amară ca sâ ne-o mai amă- rîm inutil unul altuia ? Dacă Dumnezeu sau Providenţa se amuză cu astfel de lucruri, omul nu trebuie sâ se coboare pînă acolo.

— Ei, iată un gînd rezonabil, care te onorează ! Nu vrei să îmbraci halatul meu pînă ţi se usucă redingota ? în halul ăsta ai să răceşti cu siguranţă.

— Mulţumesc, dar trebuie să plec imediat.

— O, mai poţi rămîne un moment cu mine ca să punem, în sfirşit, lucrurile la punct,

— Nu-mi place deloc să vorbesc despre necazurile mele.

— Atunci vorbeşte despre crimele tale !

— N-am comis nici una !

— O, ba chiar mari ! Ai apăsat cu mînă grea pe cei asupriţi, i-ai călcat în picioare pe cei răniţi, i-ai batjocorit pe cei nevoiaşi! Iţi aminteşti cum la ultima grevă te-ai dat de partea poliţiei ?

— De partea legii, fratv±!

— Ha, legea ! Cine a făcut legea pentru săraci, smin- titule ? Cei bogaţi, ştii bine ! Adică stăpînii pentru sclavi!

— Legea este făcută de întreg poporul şi de conştiinţa obştească a justiţiei — Dumnezeu a făcut-o !

— Economiseşte-ţi vorbele mari faţă de mine ! Cine a făcut legea din 1734 ? Domnul Cronhielm ! Şi ultima lege privind pedeapsa corporală ? Colonelul Săbelmann

— a fost propunerea lui — şi a fost adoptată cu sprijinul acoliţilor lui, care formau majoritatea. Colonelul Săbel- mann nu este poporul şi acoliţii lui nu sînt conştiinţa obştească a justiţiei. Cine a făcut legea privind drepturile societăţilor anonime? Judecătorul de pace Svindel- gren ! Cine a făcut noua organizare a parlamentului ? Asesorul Vallonius ! Cine a promovat legea privind „protecţia legală“, adică legea care îi apără pe bogaţi de pretenţiile legale ale săracilor ? Angrosistul Kryddgren ! Ţine-ţi gura! Iţi cunosc frazele ! Cine a proiectat noul drept succesorial ? Infractori! Noua lege forestieră ?

Hoţi! Cine a făcut legea privind dreptul de emisiune al băncilor particulare ? Escroci! Şi tu susţii că le-a făcut Dumnezeu ! Bietul Dumnezeu !

— Pot să-ţi dau un sfat, un sfat pentru viaţă, pe care mi l-a dat şi mie experienţa! Dacă vrei să previi autodistrugerea către care te îndrepţi ca un fanatic, atunci stabileşte-ţi cît se poate de repede un nou punct de vedere asupra problemelor şi lucrurilor ; învaţă-te să vezi lumea în perspectivă descendentă şi vei vedea cit de mărunte şi neînsemnate par toate ; porneşte de la ideea că totul este o grămadă de gunoi şi că oamenii sînt deşeu<-rile :*coji de ouă, tulpini de.morcov, foi de varză, zdrenţe ; atunci nu vei mai fi niciodată surprins, nu-ţi vei mai pierde niciodată vreo iluzie, în schimb vei avea o mulţime de bucurii de fiecare dată cind vei vedea un gest frumos, o faptă bună ; într-un cuvint : stabileşte-ţi un dispreţ calm şi tăcut faţă de lume — nu trebuie să te temi că din cauza asta vei deveni insensibil.

— Punctul ăsta de vedere nu îl am încă, e adevărat, dar dispreţul faţă de lume îl am, în parte. Dar tocmai ăsta este ghinionul meu, că dacă văd o singură dovadă de bunătate sau de nobleţe, îi iubesc din nou pe oameni, ii supraestimez şi sînt înşelat din nou !

— Fii egoist! Dă-i dracului pe oameni!

— Mi-e teamă că nu pot!

— Caută-ţi altă ocupaţie. Asociază-te cu fratele tău ; se pare că lui ii prieşte aici, pe pămînt. L-am văzut ieri fn consiliul parohial de la Sfîntul Nicolae.

— In consiliul parohial ?

— Este epitrop ! O, e un băiat de viitor ! L-a salutat pastorul Primarius ! In curînd va ajunge şi deputat, ca toţi moşierii.

— Cum mai merge *Tritonul ?*

— O, ăia se ocupă acum de obligaţiuni; fratele tău n-a pierdut nimic la asta, nici n-a cîştigat nimic, nu, el are alte afaceri!

— Hai să nu mai vorbim de omul ăsta.

— Dar, oricum, este fratele tău.

— Are vreun merit că este fratele meu ? Dar am vorbit destul vrute şi nevrute: spune-mi acum ce doreşti !

— Of, trebuie să merg mîine la inmormîntare şi n-am frac.

— Fie, ţi-1 pot da..

— Mulţumesc, frate, mă scoţi dintr-o mare încurcătură. Asta era o treabă, dar mai este totuşi încă una, de o natură şi mai delicată, la urma urmei...

— De ce m-ai ales tocmai pe mine, duşmanul tău, să-ţi fiu confident în astfel de situaţii delicate ? Asta mă uimeşte !

— Pentru că eşti un om de inimă.

— Nu te mai încrede mult timp în asta ! Hai, dăi drumul...

— Eşti aşa de nervos, de nerecunoscut, tu, care înainte erai atît de blind !

— Aşa e ! Spune odată !

— Voiam să te întreb dacă accepţi sâ mă însoţeşti la cimitir ?

— Hm ! Eu ? De ce nu-1 inviţi pe unul dintre colegii tăi de la *Capa gri ?*

— Pentru câ există motive speciale! Ţie pot să-ţi spun! Nu sînt căsătorit!

— Nu eşti căsătorit ? Tu, apărătorul altarului şi al moralei, te sustragi de la sfînta legătură ?

— Sărăcia, împrejurările ! Dar sînt tot atît de fericit şi aşa ! Nevastă-mea ţine la mine şi eu la ea şi asta ajunge ! Mai este încă

o situaţie ! Din anumite motive copilul a rămas nebotezat; avea trei săptămini cînd a murit şi de aceea nici un pastor, nu vine la înmormîntare, dar nu îndrăznesc să-i spun nevestei fiindcă ar apuca-o disperarea ; de aceea i-am spus că pastorul vine direct la cimitir ; cel puţin tu să ştii. Ea rămîne acasă, fireşte. Vei întîlni numai două persoane ; în primul rînd pe Levi, tratele mai mic al directorului de la *Triton,* angajat în biroul societăţii de asigurare ; este un tînăr simpatic, are un cap neobişnuit de bun şi o inimă şi mai bună. Nu rîde, îţi închipui, văd, că am împrumutat bani de la el; am făcut-o, se înţelege ; dar este un om care o să-ţi placă ! In afară de el mai vine vechiul meu prieten, doctorul Borg, care a Îngrijit copilul. Un om fără prejudecăţi, cu idei foarte avansate — cred că o să te înţelegi cu el de la bun început. Ei, atunci pot conta pe tine; vom fi patru în trăsură şi micul coşciug, fireşte.

— Da, voi veni!

— Insă vreau să te mai rog încă ceva. Vezi tu, nevastă- mea are îndoieli religioase în legătură cu mîntuirea micuţului, fiindcă a murit nebotezat şi ca să-şi găsească pacea sufletească îi întreabă pe toţi ce cred despre asta.

— Păi, cunoşti, desigur, crezul de la Augsburg ?

— Nu e vorba acum de nici un fel de crez !

— Dar cînd scrii la ziar este vorba întotdeauna de credinţa oficială.

— Ziarul, da, este o treabă a societăţii anonime — dacă societatea vrea să susţină creştinismul, n-are decît; cît timp lucrez pentru societate este... este o treabă în sine... Fii aşa de amabil şi dă-i dreptate, dacă iţi spune că este convinsă de mîntuirea copilului !

— Păi da, ca să fac un om fericit pot să tăgăduiesc credinţa, mai ales dacă nu este a mea. Dar mai trebuie să-mi spui şi unde locuieşti!

— Ştii unde sînt Munţii Albi ?

— Da, ştiu ! Locuieşti cumva în casa şpacluită de pe stîncă ?

— Cum de o cunoşti ?

— Am fost cîndva acolo.

— Atunci poate că îl cunoşti şi pe Ygberg, socialistul, care îmi strică oamenii! Sînt viceadministratorul lui Smith şi locuiesc gratuit, pentru că încasez chiriile ; dar fiindcă ei nu pot plăti trăncănesc aiureli- învăţate de la el, „despre muncă şi capital" şi altele asemenea care se tipăresc în ziarele de scandal. »

Falk nu răspunse.

— Il cunoşti pe Ygberg ăsta ?

— Da, îl cunosc. Acum vrei să probezi fracul ?

Struve îmbrăcă fracul şi apoi trase pe deasupra redingota udă, o încheie pînă la gît, îşi aprinse un muc de trabuc deja foarte molfăit, pe care îl înfipsese într-un chibrit — şi plecă.

Falk îi lumină scara.

— Ai mult de mers, spuse el, ca să facă despărţirea mai puţin jenantă.

Da, numai Dumnezeu ştie ! Şi fără umbrelă !

— Şi fără pardesiu ! Nu vrei să iei paltonul meu ?

— Ba da, mujţumesc mult, eşti într-adevăr prea bun !

— Doar pot să-l recapăt la nevoie !

Falk se întoarse în cameră, luă paltonul şi i-1 duse jos lui Struve, care aştepta în vestibul. După un- scurt „noapte bună" reintră în casă, însă aerul din cameră i

păru atît de stătut încît deschise fereastra. Afară cădea ploaia deasă de toamnă, râpăia pe ţiglele acoperişului şi se prăvălea pe strada murdară. La cazarma de peste drum se suna stingerea, în timp ce în clădire se cînta în cor, prin ferestrele deschise se răspindeau in văzduh strofe răsleţe dintr-un psalm.

Falk se simţi dezolat şi obosit. Se aşteptase sâ dea

o bătălie cu reprezentantul a tot ceea ce considera ostil, dar duşmanul fugise şi în acelaşi timp, în parte, îl biruise. încercă să-şi dea seama pentru ce se dădea lupta, dar nu putu şi nu reuşi să clarifice nici cine avea dreptate. începu să se întrebe dacă nu cumva toată cauza pe care o făcuse să fie a lui, adică cea a asupriţilor, era doar un neadevăr. O clipă mai tîrziu îşi reproşă laşitatea, şi fanatismul permanent care mocnea în el se aprinse din nou; îşi condamnă slăbiciunea care-1 amăgea necontenit să accepte concesii; adineauri avusese duşmanul in mînă dar nu numai că nu îi arătase profunda lui aversiune, dimpotrivă, îl tratase chiar cu bunăvoinţă şi simpatie; ce va crede acesta despre el de acum înainte ? Blîndeţea lui nu era un merit, deoarece îl împiedica să ia hotărîri ferme; era doar o inerţie morală care-1 făcea inapt de lupta pentru care nu se vedea aproape deloc maturizat. Simţi nevoia imperioasă să stingă focul de sub cazane deoarece nu mai rezistau mult timp la presiunea înaltă, aburul nefiind folosit, şi se gîndi la sfatul lui Struve, se gîndi atît de mult că pînă la urmă ajunse într-o stare de cumplită confuzie, în care adevărul şi minciuna, dreptatea şi nedreptatea jucau hora în bună înţelegere iar creierul lui, unde noţiunile fuseseră frumos clasate, ca urmare a educaţiei academice, semăna mai 'curînd cu un pachet de cărţi de joc amestecate. Ii reuşea uimitor de bine să se transpună intr-o stare de indiferenţă, încerca să găsească moiive frumoase in acţiunile duşmanului şi, treptat, nu îşi mai dădu dreptate nici lui însuşi, se simţi înclinat spre împăcarea cu rinduielile lumii şi pînă la urmă ajunsese la înaltul punct de vedere că de fapt n-are nici o importanţă dacă totul este negru sau alb şi că
— dacă este negru — nu există nici o certitudine câ nr. trebuie să fie aşa şi atunci nu îl privea pe el să dorească altceva. Această stare de spirit i se păru agreabilă pentru că aduţea un sentiment de linişte pc care nu-1 mai simţise de mulţi ani, de cind se agitase pentru omenire. Gustă această linişte împreună cu o pipă

de tutun tare, pină cînd femeia de serviciu intră să-i facă patul şi în acelaşi timp îi aduse o scrisoare pe care tocmai i-o dăduse factorul poştal. Scrisoarea era semnată Oile Montanus şi era foarte lungă şi cel puţin în parte părea că face o vie impresie asupra lui Falk. Ea avea, de altfel, următorul cuprins :

„Dragă prietene !

Cu toate că Lundell şi cu mine ne-am terminat lucrările şi ne vom reîntoarce curind la Stockholm. simt totuşi nevoia să aştern pe hîrtie impresiile din zilele petrecute aici, pentru că au fost de mare importanţă pentru dezvoltarea mea spirituală şi am ajuns la un anumit rezultat ; sînt uimit ca un pui abia ieşit din găoace, care priveşte lumea cu ochii abia atunci deschişi şi se scutură de cojile ce l-au despărţit atîta vreme de lumină. Cu siguranţă că rezultatul nu este nou ; Platon spusese asta înainte de a exista creştinismul: realitatea, lumea vizibilă este doar o aparenţă, o umbră a ideilor ; adică, realitatea este ceva inferior, nesemnificativ, secundar, lntîmplător. Prea bine ! Dar eu Vreau să procedez sintetic şi să încep cu particularul, pentru ca apoi să pot înainta spre general.

Mai întîi vreau să vorbesc despre lucrarea mea, care a fost obiectul interesului comun al parlamentului şi guvernului. Pe altarul bisericii din Traskâla se găseau două figuri de lemn; una era sfărîmată, cealaltă întreagă. Cea întreagă ţinea o cruce în mină şi era un ehip de femeie; din cea sfărîmată se păstrau în sacristie doi saci de aşchii. Un savant arheolog cercetase conţinutul celor doi saci ca să stabilească înfăţişarea figurii sfărîmate, însă, pînă la urmă, nu ajunsese decît la presupuneri. Totuşi a făcut o treabă temeinică : a iuat o probă din vopseaua albă cu care era grunduită figura, a trimis-o Institutului farmaceutic şi i s-a confirmat că vopseaua conţine plumb şi nu zinc, aşadar data dinainte de 1844, pentru că oxidul de zinc a început să fie folosit In acest an (concluzie discutabilă, fiindcă s-ar putea să fi fost repictată !) Apoi a trimis o probă de lemn Oî i- eiului tt nplarilor din Stockholm şi a primit răspuns că este vorba de lemn de mesteacăn. Figura era deci din lemn de mesteacăn, executată înainte de 1844. Dar nu la asta voia el să ajungă, ci ^vea motive (!), adică îşi dorea, pentru onoarea lui, ca statuile să fie din secolul XVI şi i-ar fi plăcut să fie aşa dacă ar fi fost executate de marele (mare, fireşte pentru că

numele lui era atît de adînc gravat în stejar încît s-a păstrat pînă în zilele noastre), Burchard von Schiedenhanne, cel care sculptase şi stranele catedralei din Văsterâs. Savantele cercetări au fost continuate. Omul a furat un pic de ghips din figurile de la Văsterâs şi împreună cu o probă de ghips din sacristia de la Trâskâla, le-a trimis la Ekole polly- teknik (nu ştiu cum se scrie), la Paris. Răspunsul a fost zdrobitor pentru calomniatori : analiza demonstra câ probele de ghips aveau aceeaşi compoziţie, 77 echivalenţi calciu şi 23 acid sulfuric, deci (!) erau figuri din aceeaşi epocă. Aşadar vechimea figurilor era stabilită ; toate acestea au fost consemnate şi „expediate" Academiei de arheologie (aceşti savanţi au o teribilă pasiune de a „expedia[11] totul); mai rămînea doar să fie identificată şi reconstituită figura sfărîmată. Doi ani de zile cei doi saci au circulat intre Uppsala şi Lund ; de data asta cei doi profesori au fost, din fericire, de păreri diferite, astfel că a luat naştere o dispută ; profesorul din Lund, care tocmai ajunsese rector, a scris, pentru discursul lui de recepţie, o dizertaţie despre figuri şi l-a zdrobit pe profesorul din Uppsala, care, la rîndul lui i-a răspuns printr-o broşură. Din fericire, în acelaşi timp a intervenit şi un profesor de la Academia de artă din Stockholm care a susţinut o opinie cu totul nouă şi atunci s-a întîmplat, aşa cum se întîmplă întotdeauna, că Irod şi Pilat şi-au „ajustat“ opiniile, s-au năpustit asupra celui din Stockholm şi l-au sfîşiat cu toată răutatea provincialului. „Ajustarea" se realizase şi stabilea următoarele : figura sfărîmată reprezenta Necredinţa, pentru că cealaltă figură reprezenta Credinţa, simbolizată de cruce. Ipoteza (de la Lund) că figura sfărîmată ar reprezenta Speranţa, pentru că într-unul dintre saci s-a găsit un cîrlig de ancoră, a fost respinsă, întrucit atunci trebuia admisă existenţa unei a treia figuri (!) anume aceea a Iubirii, din care nu se găsea nici o urmă şi nu avea nici loc ; în afară de asta s-a dovedit (cu exemplare din bogata colecţie de vîrfuri de săgeţi a Muzeului de istorie) că nu este nicidecum un cîrlig de ancoră ci un vîrf de săgeată aparţinînd armei ce simbolizează Necredinţa ; vezi Scris, către evr. cap. 7, vers. 12, unde se vorbeşte de loviturile oarbe ale necredinţei, de asemenea şi în Isaiia, cap. 29,- vers. 3, unde săgeţile necredinţei sînt pomenite de mai multe ori. Forma vârfului de săgeată, identică cu a celor din vremea regentului Sture, a înlăturat şi această ultimă îndoială cu privire la vechimea figurii.

Sarcina mea acum era ca, după ideea profesorilor să execut o imagine a Necredinţei ca *pendant* la credinţă. Programul era dat, nu încăpea nicio îndoială. Am căutat un model‘masculin, pentru că trebuia să fie bărbat ; am avut mult de căutat, dar l-am găsit, cred că am găsit Necredinţa în persoană — şi mi-a reuşit — briliant ! Acum, actorul Falander stă în stînga altarului ţinînd un arc mexican şi săgeţi luate din. piesa „Ferdl- nand Cortez“ şi o capă de brigand din „Fra Diavolo[14] ; dar lumea zice că este Necredinţa care ridică arma împotriva Credinţei şi protopopul care a ţinut predica inaugurală a vorbit despre splendidele daruri pe care Dumnezeu le face uneori oamenilor, de data asta mie, şi contele, la care am luat cina inaugurală, a declarat că am creat o capodoperă comparabilă ca cele antice (pe care le-a văzut in Italia) iar un student angajat al contelui a profitat de ocazie câ să tipărească şi să împană versuri în care dezvolta conceptul de sublim şi făcea un istoric al mitului satanic.

Dar, ca un adevărat egoist, pînă aici am vorbit numai despre mine ! Ce sâ spun despre tabloul de altar al lui Lundell ? Arată astfel: Cristos (Rehnhjelm) pe cruce, în fundal; în stînga tilharul nepocăit (eu ; mizerabilul m-a făcut şi mai urît decît sînt) ; în dreapta, tilharul pocăit (Lundell însuşi cu ochii lui ipocriţi privind spre Rehnhjelm); la piciorul crucii : Maria Mag- dalena (Maria, ştii care, foarte decoltată) ; un centurion roman (Falander) pe cal (armăsarul de prăsilă al juristului Olsson).

Nu pot descrie ce impresie groaznică m-a copleşit cînd, după predică, au căzut vălurile care-1 acopereau şi toate aceste feţe cunoscute priveau de la înălţimea altarului spre mulţimea ce asculta cu evlavie cuvintele mari ale pastorului despre înţelesul adînc al artei, mai ales cînd este pusă în slujba religiei. In acel moment şi pentru mine a căzut un văl care a dezvelit mulie, foarte multe şi ceea ce gîndesc de atunci despre credinţă şi necredinţă vei auzi odată; ce cred despre artă şl Înalta ei misiune voi arăta într-o conferinţă pe care vreau s-o ţin într-un local public, de îndată ce voi veni in oraş.

Poţi să-ţi închipui cît au crescut sentimentele religioase ale lui Lundell in aceste zile „nepreţuite[11]. Este fericit, pe măsura colosalei lui amăgiri de sine şi nu ştie că este un mişel.

In sfîrşit, cred că am spus aproape totul, mai departe mă voi explica prin viu grai cînd ne vom întîlni.

Pînă atunci rămîi cu bine şi toate cele bune.

Al tău prieten sincer
Oile *Montanu*s.

P.S. Am uitat să pomenesc de rezultatele cercetărilor arheologice. Ele s-au încheiat astfel : pensionarul Jan. de la Azilul de săraci, care şi-a amintit din copilărie cum arătau figurile, i-a lămurit pe cercetători că au fost trei i Credinţa, Speranţa şi Iubirea; şi pentru că Iubirea era cea mai mare (Matei 12 şi 9) fusese aşezată deasupra altarului. A fost lovită de trăznet odată cu Credinţa, in anul 1810. Tatăl lui, care fusese tîmplar de galioane în portul Karlskron, lucrase aceste figuri."

După ce citi scrisoarea Falk se aşeză la birou, controla dacă lampa este plină, îşi aprinse o pipă, luă un manuscris din sertar şi se apucă de scris.

19

DE LA CIMITIRUL NOU LA CIRCIUMA NORRBACKA

După-amiaza de septembrie plana cenuşie, caldă şi linişiită deasupra oraşului, cînd Falk urcă dealul de la sud. Se opri să se odihnească în cimitirul bisericii Sfinta Ecaterina ; simţi o adevărată plăcere văzînd că frunzele arţarilor se înroşiseră după gerul ultimelor nopţi şi ură bun venit din toată inima toamnei, cu întunecimea ei, cu norii ei cenuşii şi frunzişul ei căzător. Nu se simţea nici o adiere : natura parcă s-ar fi odihnit după scurta mur că de peste vară ; toate se odihneau, oamenii zăceau atît de liniştiţi şi paşnici în mormintele lor, aum nu fuseseră niciodată în viaţă şi Falk ar fi dorit să-i ştie pe toţi acolo şi pe el însuşi împreună cu ei. Orologiul se auzi bătînd, de sus, din turn şi atunci el se ridică şi merse, merse mai departe pe Trădgârdsgatan şl roti pe Strada Nouă, care de o sută de ani părea tot nouă. trecu prin Piaţa Nouă şi ajunse la Munţii Albi. Se opri în faţa casei bălţate şi ascultă ce spuneau copiii. Ca de obicei, pe stîncă erau adunaţi copii care vor-beau tare şi nestingheriţi, şlefuind bucăţi mici de cărămidă. pentru

şotron.

— Ce-ai mîncat la prînz, Janne ?

— Ce te priveşte, mă ?

— Nu mă priveşte ? Zici că nu mă priveşte ? Vezi si nu te cirpesc !

— Tu ? Ei, i-auuzi-1! Nu-ţi merge, mă chiorule !

— Ia zi, nu te-am cotonogit mai deunăzi lîngă lacul **Hammarby** ? Ai ?

— Eh, tacă-ţi fleanca !

Janne este cotonogit şi agitaţia se potoleşte.

— Nu cumva ai umblat şi tu, Janne după furat hre- niţă In cimitirul Sfînta Ecaterina ? Ai ?

— A trăncănit şchiopul ăla de Oile ?

— Ei, şi n-a venit poliţia ? Ai ?

— Crezi că mi-e frică de poliţie ? O să vezi !

— Dacă nu-ţi e, vino diseară la balta lui Zinken, să şterpelim pere !

— Cu ochii, poate ! N-avem cum sări gardul, ştiu ee clini răi are !

— Află că Pelle-Coşarul sare gardul ca nimic, şi pe clini poţi să-i goneşti.

Şlefuitul este întrerupt de o servitoare care iese şi Presară cetină de brad pe strada năpădită de iarbă.

— Ce diavol de sus o să fie îngropat azi ?

— O, viceadministratorul ăsta a mai făcut un copil cu boarfa lui!

— E dat dracului viceadministratorul ăsta ! Nu ?

In loc să răspundă, celălalt începu să fiuiere o melodie necunoscută, într-un fel cu totul aparte.

— îi cotonogim noi vulpile roşii, cînd ies de la ş«;»lă. Şl boarfa lui e cam umflată, să ştii! Diavoliţa pocită **ne-a** încuiat într-o noapte afară, în zăpadă, fiindcă nu **plătisem** chiria şi a trebuit să ne adăpostim **in** şură la **Blektorn.**

Conversaţia se sfîrşi pentru că ultima comunicare nu p&rea să facă nici un fel de impresie asupra ascultătorilor.

După această prezentare, făcută de cele două haimanale, Falk intră in casă nu tocmai bine dispus. Struve, care luase o mină întristată, îl salută şi îl apucă de braţ ca şi cum ar fi vrut să-i facă o mărturisire sau să verse o lacrimă pe umărul lui, oricum, ceva trebuia să facă — şi atunci £1 prinse de mijloc.

Falk se afla intr-o sală mobilată cu o masă de sufragerie, un bufet, şase scaune şi un sicriu. Ferestrele erau acoperite cu cearşafuri albe prin care lamina zilei se cernea înăuntru şi se contopea cu pîlplirea roşie a celor două lumînări de stearină ; pe masă se afla o tavă cu pahare de vin verzi şi un castron de supă cu dalii, mixandre şi ochiul boului.

Struve îl luă de mînă şi il conduse în faţa sicriului unde micuţul fără nume era culcat pe talaş acoperit ou tul, presărat cu flori de cerceluş.

— Aici, spuse el; aici!

Falk nu avu altă senzaţie decît cea pe care o ai întotdeauna în prezenţa unui cadavru şi de aceea nici nu găsi cuvinte potrivite cu împrejurarea ci se mărgini doar să-i strîngă mîna tatălui, la

care acesta spuse „mulţumesc, mulţumesc!“ şi plecă într-o cameră învecinată.

Falk era singur ; mai întîi auzi şuşoteli agitate după uşa prin care dispăruse Struve; urmă o perioadă de linişte, dar apoi. din celălalt capăt al încăperii, un mormăit pătrunse prin peretele subţire de scîndură ; nu putea înţelege cuvintele decît în parte, însă vocile i se păreau cunoscute. Întîi se auzi un sopran strident care recita foarte repe'de, strofe lungi.

— Babebibobubăbî. — Babebibobubăbî. — Babebibo-bubăbî, — aşa se auzea.

După aceea răspunse o voce bărbătească furie as&, acompaniată de o rindea: vicio — vicio — viei — vid

— hici — hici.

Şi apoi un tunet, apropiindu-se lent: mum-mum-mum

— mum. Mum — mum — mum — mum. După asta rindeaua începu să scuipe şi să strănute din nou, viei, viei. Apoi un furtunos babili — bebili — bibili — bobili

— bubili — băbili — bîbili — bo !

Falk crezu că înţelege despre ce e vorba şi după anumite accente i se păru că in discuţie era amestecat micul mort.

Şi iar începură şuşotelile agitate, întrerupte de sughiţuri, în spatele uşii lui Struve, apoi uşa se deschise şl Struve intră ducînd de mină o spălătorească de lenjerie fină, îmbrăcată in negru şi cu ochii roşii. O prezentă cu demnitatea unui tată de familie :

— Soţia mea, asesorul Falk, vechiul meu prieten.

Falk apucă o mină aspră ca o paletă de bătut rufe

şi primi un zimbet acru ca o murătură. încercă în cea mai mare grabă să construiască o frază cuprinzind cele două cuvinte „doamnă“ şi „durere", ceea ce ii reuşi în oarecare măsură şi pentru asta Struve il răsplăti cu o îmbrăţişare.

Femeia, care dorea să contribuie cu nişte amabilităţi, îşi perie bărbatul pe spate cu mîna şi adăugă :

— E groaznic cît se poate murdări Cristian ; mereu este plin de praf pe spate. Nu vi se pare că aduce cu un purcel, domnule asesor ?

Bietul Falk fu scutit să răspundă la această întrebare plină de afecţiune, fiindcă în spatele mamei apărură două capete roşii, rînjind la musafir. Mama le apucă de chică cu tandreţe şi spuse :

— Aţi văzut vreodată copii mai urîţi ca ăştia, domnule asesor ? Nu arată ca nişte pui de vulpe ?

Asta corespundea într-o măsură atît de mare cu realitatea incit Falk se simţi obligat să conteste faptul cît se poate de energic.

Uşa dinspre vestibul se deschise şi intrară doi domni. Primul era lat în spate, avea vreo treizeci de ani şi un cap paralelipipedic a cărui parte anterioară trebuia sâ reprezinte faţa ; pielea arăta ca o scîndură de pod pe jumătate putredă, în care viermii săpaseră labirinturi . gura mare, stătea pe jumătate deschisă lăsind să se vadă tot timpul patru canini ascuţiţi ; cind rîdea, faţa

i se despica în două şi se putea vedea adine în prăpastie, pînă la a patra măsea ; nici un fir de barbă nu îndrăznea să răsară pe acest sol arid ; nasul era atît de prost aşezat, ■ îneît din faţă se putea privi destul de =>d?nc înăuntrul capului ; pe partea din faţă a craniului cieştea ceva asemănător cu un preş din fibre de cocos.

Struve, care avea darul de a-şi înnobila anturajul îl prezentă pe candidatul Borg, drept doctorul Borg Acesta nu dădu nici un semn de mulţumire sau nemulţumire, întinse mînecile pardesiului însoţitorului său care i-1 scoase îndată şi-l agăţă de balamaua uşii,, cp.a ce o făcu pe femeie să remarce că „este atît de noastă, casa

asta veche, n-are nici măcar un cuier“. Mînuitorul par- desiului fu pctfzentat drept domnul Levi. Era un tînăr Înalt ; cranijn lui părea format prin dezvoltarea poste- rioară a eSului nazal iar trunchiul, care ajungea pînă la genunoffi, arăta ca şi cum ar fi rezultat din tragerea craniului printr-o filieră, aşa cum se trage sîrma de oţel; umerii se prăbuşeau ca nişte streşini, din şolduri nu rămăsese nici o urmă, gambele subţiri se întindeau plnă sus la pulpe, pe cînd labele erau lăbărţate şi cu tălpi plate, ca nişte pantofi vechi; picioarele *c?* tau în afară, ca la muncitorii care au purtat poveri mari sau au stat in picioare cea mai mare parte a vieţii — era un tip desăvîrşit de sclav. După ce scăpase de pardesiu ; candidatul rămăsese la uşă ; îşi scosese mănuşile şi îşi pusese deoparte bastonul, îşi suflase nasul şi băgase batista la loc, fără să pară că observă încercările repetate ale lui Struve de a-1 prezenta ; credeam că se afla încă în vestibul; dar, în sfîrşit, îşi scoase pălăria, îşi şterse tălpile tropăind şi făcu un pas în cameră.

— Bună ziua Jenny ! Ce mai faci ? întrebă el şi strînse mina femeii cu atîta importanţă, încît ai fi zis că viaţa ei depindea de asta. Apoi se înclină imperceptibil spre Falk, cu grimasa unui cîine care vede în curtea lui un cîine străin.

Tinărul domn Levi îl urma pe candidat pas cu pas, îi prindea zîmbetul, îi aplauda sarcasmele şi se lăsa strivit de superioritatea acestuia.

Femeia destupă o sticlă de vin de Rin şi servi. Struve ridică paharul şi ură oaspeţilor bun venit. Candidatul căscă gura mare cît un hău, turnă conţinutul paharului pe limba făcută jgheab, se strîmbă de parcă era silit să bea, şi-l înghiţi.

— E groaznic de acru şi prost, spuse femeia ; poate vrei mai curînd un pahar de punci, Henrik ?

— Da, e foarte prost, recunoscu candidatul şi fu aprobat fără rezerve de Levi. Apăru şi punciul. Faţa lui Borg se lumină; se uită după un scaun; domnul Levi rechiziţionă unul imediat. Se aşezară împrejurul mesei.

Micşunelele răspîndeau un parfum puternic ce se amesteca cu mirosul vinului, lumina se reflecta in pahare, începură să

tăifăsuiască şi, curînd, de ;pe locul candidatului se înălţă o coloană de fum. Femeia aruncă o privire neliniştită pe fereastră, unde dormea micuţul, dar nimeni nu o luă în seamă.

Şi iată că se auzi o birjă oprind pe stradă. Toţi se ridicară, în afară de doctor. Struve îşi drese glasul şi întrebă cu jumătate de gură, parcă ar fi spus ceva neplăcut :

— Nu vreţi să ne pregătim ?

Femeia se apropie de sicriu, se apleca deasupra lui şi plinse amarnic; cînd se ridică, îl văzu pe bărbatul ei ţinînd capacul sicriului şi atunci izbucni în hohote puternice.

— Hai zău, hai zău, linişteşte-te ! spuse Struve şi se grăbi să pună capacul, parcă ar fi vrut să ascundă ceva. Borg îşi mai turnă încă un pahar de punci pe jgheab, semănînd cu un cal care cască. Domnul Levi îi ajută lui Struve să prindă în şuruburi capacul cu atîta în- deminare de parc| ar fi ambalat o ladă cu marfă.

îşi luară rămas bun de la femeie, îmbrăcară parde- siele şi ieşiră ; ea îi rugă pe domni să fie atenţi la scară : „este atît de veche şi proastă".

Struve mergea înainte ducînd sicriul; cînd ajunse in . stradă şi văzu mica adunare populară organizată in “ cinstea lui, duhul îngimfării puse stăpînire pe el. Răcni la birjar de ce n-a deschis uşa trăsurii şi n-a lăsat scara ; ca să mărească efectul îl tutuia pe omul inalt, îmbrăcat în livrea, care, cu pălăria îa mînă, se grăbea să îndeplinească poruncile; asta îl făcu pe un băiat din mulţime, pe nume Janne, sâ tuşească scurt şi răutăcios şi cînd atenţia celor din jur se îndreptă spre el ridică ochii şi se uită spre hornuri, parcă ar fi aşteptat hor- narul.

Uşa trăsurii fu trintită după cei patru şi intre .participanţii mai tineri, aflaţi de faţă, care acum 6e mal liniştiseră, începu următorul dialog :

— Ai văzut mă ? Ce sicriu mare ! Ce zici ?

— Da, bineînţeles I Dar ai văzut ci n-avea nici un nume pe el ?

— Nu scria nimic ?

— Nu, placa era curată, se vedea bine !

— Ce înseamnă asta ?

— Nu ştii ? Era copil din flori !

Din fericire birjarul pocni din bici şi trăsura pomi. Falk aruncă >0 privire in sus, spre fereastră; acolo femeia scosese deja două dintre cearşarfuri, stingea luminările şi puii de vulpe umblau In jurul ei cui paharele de vin tn mină.

Trăsura huruia mai departe, urcind şi coborind străzile ; nimeni nu încerca să vorbească. Aşa cum şedea cu sicriul pe genunchi, Struve arăta chinuit; era încă prea multă lumină şi ar fi vrut să se facă nevăzut.

Drumul pînă la Cimitirul Nou era lung — dar luă totuşi sfîrşit şi iată-i ajunşi. In faţa porţii aştepta un şir lung de trăsuri. Cumpărară coroane ; groparul luă sicriul. După o bună bucată de drum, mica procesiune se opri pe un cimp nisipos, de curînd dat în folosinţă, departe, în fund, în nordul cimitirului. Groparul privi funiile ; doctorul comandă : apucaţi! Coborîţi ! Daţi drumul ! Şi micuţul fără nume fu coborît la trei coţi sub pămint; urmă o pauză; toţi tăceau, cu capetele plecate, şi priveau în groapă, parcă aşteptau ceva; greu şi cenuşiu, cerul atîma deasupra cîmpului întins şi pustiu de nisip pe care pietrele albe de mormînt păreau sufletele copilaşilor, rătăcite pe afară; liziera pădurii se contura neagră, ca fundalul unui joc de umbre; nu se simţea nici o adiere.

Deodată se auzi o voce, la început tremurătoare, dar care deveni curînd limpede şi fermă, susţinută parcă de credinţă; Levi păşise pe giulgiu şi vorbea cu capul descoperit:

— In paza sigură a celui de Sus, odihnind în umbra atotputerniciei sale. Celui Veşnic îi spun: Tu, adăpostul meu, eşti

credinţa; Tu, cetatea mea în veci neînvinsă, Dumnezeul pe care mă sprijin. — Kadiş — Doamne, Dumnezeule atotputernic, fie sfîntul tău nume slăvit şi sfinţit în lumea întreagă, pe care odată o vei reînnoi,

Tu eare îi reînvii pe cei morţi şi ii chemi la o nouă viaţă. Tu, care faci să domnească pacea veşnică în ce- ruii, dăruieşte-ne şi nouă, întregului Israel, pacea ta, amin ! Dormi în pace, copil fără nume ; El, cel ce-i cunoaşte pe ai săi, va şti să te cheme pe nume ; dormi uşor în noaptea de toamnă ; să nu te tulbure nici un duh rău, chiar dacă n-ai primit apa sfinţită. Bucură-te că nu ţi-a fost dat să lupţi cu vitregiile vieţii, de bucuriile ei prea bine te poţi lipsi. Fericit eşti tu care ai putut pleca înainte de a cunoaşte lumea ; curat şi fără pată, sufletul tău a părăsit fragedu-i înveliş şi nu vom arunca pămînt peste tine, căci pămîntul este vremelnicie, ci te vom acoperi cu flori, căci aşa precum floarea creşte din pămînt, se va înălţa şi sufletul tău din întunecimea, mor- mîntului, către lumină ; căci din duh ai venit şi în duh te vei întoarce !

Lăsă coroana să cadă şi se acoperi.

Struve se apropie şi îi strînse mina cu căldură iar ochii i se umplură de lacrimi aşa că trebui să-i ceară batista lui Levi. Doctorul, care aruncase şi el coroana, plecă îndată şi ceilalţi îl urmară încet. Dar Falk rămase dus pe gînduri, încă aplecat deasupra gropii şi privind în adînc ; la început văzu doar un dreptunghi de întuneric, treptat însă apăru o pată luminoasă, crescu şi căpătă o formă desluşită, se rotunji şi sclipi, albă ca o oglindă — era placa nescrisă de pe sicriul copilului care lucea în întuneric, răsfrîngînd întreaga lumină a cerului. Lăsă şi el să cadă" coroana; un zgomot slab, surd şi lumina se stinse. Se întoarse şi-i urmă pe .ceilalţi.

La trăsură fu oarecare discuţie în ce direcţie sâ meargă; Borg închise repede procesul, comandînd :

— La Norrbacka!

Peste cîteva minute societatea se afla in sala cea mate -de la primul etaj unde fu primită de o fată pţ care Borg o salută, o

îmbrăţişă şi o sărută, după care işi aruncă pălăria sub o sofa, îi porunci lui Levi sâ-1 scoată pardesiul şi comandă o cană de punci, douăzeci şi cinci de trabuce, o jumătate de coniac şi o căpăţînâ de zahăr. Apoi îşi scoase jacheta şi luă în primire numai pentru el singura sofa din sală.

Faţa lui Struve începu să se lumineze cînd văzu că se pregăteşte o beţie şi ceru muzică. Levi se aşează la pian şi depănă un vals în timp ce Struve îl luă de mijloc pe Falk şi începu să se plimbe împreună cu el în sus şi în jos, discutînd banalităţi despre viaţă în general, despre griji şi bucurii, despre firea nestatornică a omului ş.a. de unde reieşea că este cu păcat să plîngi ceea ce dau şi iau zeii — folosea cuvîntul zei pentru că spusese deja „cu păcat“ şi nu voia să fie luat drept pietist. Aceste consideraţii păreau că reprezintă introducerea valsului pe care, îndată după aceea, îl dansă cu fata ce adusese castronul. Borg umplu paharele.

— Uite-aşa, da, acu’ hai să pălăvrăgim, spuse Borg. Arăţi tare trisjt, domnule asesor, ia vino încoace şi hai să bem !

Falk găsi propunerea lui Borg jenantă şi de aceea o primi cu oarecare rezervă. Conversaţia însă nu se legă deloc, parcă se temeau de o ciocnire. Struve rătăcea de colo pînă colo ca o molie, căutînd distracţie, fără s-o găsească, întorcîndu-se totuşi mereu la masa cu punci; din cînd în cînd schiţa cîţiva paşi de dans, închipuin- du-şi că este vesel, că este sărbătoare,. dar .nu era aşa. Levi umbla între pian şi punci; îndrăzni chiar să prezinte un cîntec vesel, dar era prea vechi ca să-l mai asculte cineva. Borg răcnea după „antren", cum îi spunea el, dar tăcerea se lăsă tot mai înfricoşătoare. Falk umbla tăcut pri,n salon, răuprevestitor ca un nor încărcat de furtună.

La comanda lui Borg a fost adusă o cină copioasă. S-au aşezat la masă intr-o tăcere ameninţătoare. Struve şi Borg au băut rachiu fără măsură. Obrazul celui din urmă semăna cu o uşă de sobă scuipată ; ici şi colo apăreau pete roşii iar ochii i se îngălbeniseră. Struve, In schimb, semăna cu o brînză de Eidam lăcuită, peste tot la fel de roşie şi unsuroasă. Văându-i pe' Falk şi Levi in această societate îţi venea să crezi că sînt doi copii care îşi mănincă ultima cină la uriaşi.

— Dâ-i somon scriitorului de scandal! îi comanda Borg lui Levi, ca să întrerupă liniştea monotonă.

Levi îi întinse platoul lui Struve. Acesta îşi ridici ochelarii şi scuipă venin :

— Nu ţi-e ruşine, spumegă el şi îi aruncă lui Levi şervetul in faţă.

Borg îi puse lui Struve mîna grea pe ţeasta cheali şi spuse :

,— Taci, mîzgălitor de gazete !

. — In ce anturaj am nimerit; vreau să vă spun domnilor, că nu sînt obişnuit cu astfel de apucături şi ci şînt prea bătrîn ca să fiu tratat ca un puşti, spuse Struve cu vocea tremurătoare, uitînd de blîndeţea lui obişnuită.

Borg care acum se simţea sătul se ridică de la masi şi spuse :

— Ptiu drace, halal societate! Lichidează tu aici, Levi, ţi-i dau înapoi mai tîrziu; eu plec înainte !

îşi puse pălăria şi mantaua, turnă punci intr-uiţ pa. har de apă, îl completă ras cu coniac, il goli pe nerăsu- flate, stinse în trecere cîteva luminări, sparse cîteva pa> hare. înfundă în buzunar un pumn de trabuce şi o cutie de chibrituri şi ieşi clătinîndu-se.

— Păcat că aşa un geniu trage atît de tare la măsea, spuse Levi dus pe gînduri.

Un minut mai tîrziu Borg intră iar, se duse la masă, luă sfeşnicul şi îşi aprinse un trabuc, îi suflă lui Struve fumul în obraz, scoase limba şi-şi arătă măselele, stinse luminările şi ieşi. .

Levi se trîntise pe burtă şi ţipa de încîntare.

— Cu ce lepădătură m-ai pus să mă întîlnesc ? în» trebă Falk serios.

— O, dragul meu, acum e beat, dar este fiul medicului militar şi profesorului...

■ — Nu te-am întrebat de tatăl lui, ci de el, dar acum m-am lămurit de ce te laşi călcat în picioare de un astfel de cîine! Poţi să-mi răspunzi însă de ce are relaţii cu tine ?

— îmi rezerv dreptul de a nu răspunde la toate prostiile, spuse Struve cu distincţie.

— Da, rezervă-ţi dreptul pentru toate tîmpeniile din lume, dar ţine-le pentru tine !

— Ce e cu tine Levi, frate ? făcu Struve, linguşitor ; arăţi aşa de serios !

— Mare păcat că un geniu ca Borg pileşte aşa îngrozitor, spuse Levi.

— Cum şi cînd se manifestă geniul lui ? întrebă Falk.

— Poţi fi un geniu fără să scrii versuri, răspunse StrUve înţepat.

— Şi eu cred că a scrie versuri nu presupune geniu

— dar tot atît de puţin a te comporta ca. un animal, spuse Falk.

— N-ar trebui acum să facem socoteala ? spuse Struve şi o şterse afară.

Au plătit Falk şi Levi. Cînd au ieşit, ploua, şi cerni era negru, numai lumina lămpilor cu gaz din oraş plutea ca un nor roşu, spre sud. Trăsura închiriată plecase şi nu le răminea altceva de făcut decît să-şi ridice gulerele hainelor şi s-o ia la drum. Nu

trecuseră nici de popicărie cînd auziră un răcnet îngrozitor, sus, in văzduh.

— Blestem ! Strigă cineva deasupra capetelor lor şi iată că îl văzură pe Borg legănîndu-se pe una dintre cele mai înalte crăci ale unui tei care se apleca spre pămînt dar în clipa următoare se înălţa iar, descriind o curbă nemaipomenită.

— O, este colosal! strigă Levi. Bste colosal !

— Ce trăsnit ! zîmbi Struve, mîndru de protejatul lui şi îşi ridică gulerul hainei.

— Vino-ncoa, Levi! — răcnea Borg sus, în văzduh — să ne împrumutăm cu bani unul pe altul!

— Cîţi vrei ? întrebă Levi fluturîndu-şi portofelul.

— Nu împrumut niciodată mai puţin de cincizeci ! In clipa următoare Borg coborî din copac şi băgă

bancnota in buzunar.

Apoi îşi scoase pardesiul.

— Imbracă-te la loc! spuse Struve poruncitor.

— Să mă îmbrac ! Aşa zici ? îmi porunceşti tu mie ? Ai ? Zici să mă îmbrac ! Aşa zici tu ? Poate vrei să ne batem.

Izbi cu pălăria de trunchiul copacului de o turti, apoi îşi scoase fracul şi vesta, lăsind ploaia să-l biciu- iasă peste cămaşă.

— Vino-ncoa, mizgălitor de gazete, să ne batem ! Zicînd acestea îl apucă pe Struve de mijloc şi se

bălăbăni cu el, mergînd de-a-ndaratelea pînă căzu a- mîndoi în şanţ.

Falk porni spre oraş cît putu de repede dar mai auzi încă mult timp hohotele de rîs şi aclamaţiile lui Levi

— Este divin, esle colosal — este colosal !

Şi pe Borg :
— Trădătorule, trădătorule !

20

PE ALTAR

Pendula Restaurantului primăriei din urbea X tocmai tuna şapte, într-o seară de octombrie, cînd directorul de scenă al Teatrului permanent din oraş dădu buzna in local. Arăta radios, atît cît poate radia o broască după ce a mîncat bine ; părea vesel, dar muşchii obrazului, neobişnuiţi cu astfel de mişcări, îi boţeau pielea feţei în cute neregulate, pocindu-i şi mai mult înfăţişarea hidoasă. Il salută cu îngăduinţă pe cîrciumarul mic şi sfrijit care stătea după tejghea şi număra clienţii.

— *Wie steht's ?* * răcni directorul — după cum ne amintim, se dezobişnuise de mult timp să vorbească.

— *Schon Dank!* † răspunse patronul. Cu asta nemţeasca celor doi domni se isprăvi şi trecură nemijlocit la suedeză.

— Ei, ce zici de băiat, de Gustav ? N-a fost excelent în Don Diego, ai ? Mă pricep să fac actori, nu ?

— Da, recunosc! Asta băiat! Tocmai cum aţi spus, domnule director : este mai uşor să faci un talent din- tr-un ins pe care nu l-au stricat cărţile astea proaste...

— Cărţile-s o nenorocire ! O ştiu prea bine ! Ştii ce înseamnă cărţile ? Ai ? Eu ştiu, da ! O să poţi înţelege asta după

*Cum Iţi merge? (germ.).,
†'* Mulţam* frumos (germ.).

comportarea tlnărului Rehnhjelm în Horaţio.

O să fie frumos ! I-am promis rolul pentru că l-a cerşit atîta, dar i-am spus de la bun început că n-am să-l ajut, pentru că nu vreau să fiu răspunzător de eşecul lui. I-am mai spus şi că îi dau rolul ca să vadă cit de greu este să joci dacă nu eşti înzestrat cu talent de la natură. A ! O să-l umilesc de n-o să mai pomenească mult timp de roluri. Aşa o să fac ! Dar nu despre asta vreau să vorbim ! Ai cumva nişte separeuri libere, patroane ?

— Cele două mici ?

— Exact !

— întotdeauna la dispoziţia dumneavoastră, domnule director !

— Un supeu pentru doi, ceva ales ! La ora opt! II serveşti personal, patroane !

Ultimele cuvinte le spuse fără să răcnească iar patronul se înclină în semn că a înţeles.

In acest moment intră Falander. Trecu pe lîngă director fără să-l salute şi se aşeză la vechiul lui loc. Directorul se ridică imediat şi trecînd pe lîngă tejghea, spuse confidenţial :

— Ora opt! Apoi plecă.

Patronul îi puse în faţă lui Falander o sticlă de absint şi accesoriile. Cum acesta nu dădea niciun semn că ar vrea să deschidă conversaţia, patronul luă şervetul şi începu să şteargă praful de pe marginea mesei; văzînd că nici asta nu este de vreun folos, umplu suportul cu chibrituri şi spuse :

— Supeu astă seară ; separeurile mici! Hm !

— Despre cine şi despre ce vorbiţi ?

— Hm! Vorbeam despre cel care tocmai a plecat.

— I-auzi, de ăla! Ei, asta e ceva neobişnuit pentru cit este de zgîrcit! Bineînţeles pentru o persoană, da ?

— Nu, două, spuse patronul .făcînd cu ochiul. In separeurile mici! Hm, hm !

Falander ciuli urechile dar in acelaşi timp i se făcu ruşine că asculta la' bîrfeli şi lăsă subiectul baltă ; dar asta nu era pe placul patronului.

— Aş vrea să ştiu, spuse el, cine poate să fie ! Ne- vastă-sa e bolnavă şi...

— Ce ne pasă cu cine-i place monstrului să supeze. Aveţi cumva vreun ziar de seară, patroane ?

Acesta fu scutit să răspundă la ripostă pentru că In clipa aceea intră Rehnhjelm, radios ca orice tînăr care vede luminindu-i-se viitorul.

— Dă-1 Încolo de absint astă seară, spuse el, fii invitatul meu. Sint atit de bucuros, că-mi vine să plîng !

— Ce s-a intîmplat ? întrebă Falander speriat; nu cumva ai căpătat vreun rol ?

— Ba da, pesimistule, am căpătat Horaţio...

Falander se posomori :

— Şi ea Ofelia ! adăugă el.

— De unde ştii ?

— Am ghicit 1 i

— Deducţiile tale! Dar -nu era greu să deduci! Nu crezi că

merită ? Există alta mai bună in tot teatrul ?

— Nu, asta recunosc ! Ei,'îţi place Horaţio ?

— E splendid.

— Da, e ciudat cît de diferite pot fi părerile!

— Tu ce părere ai ?

— Eu sînt de părere că este cel mai mare ticălos dintre toţi curtenii; întotdeauna spune da I „Da, prinţul meu, da, bunul meu prinț!“ Dacă îi este prieten trebuie să spună cîteodată nu şi să se ferească de a-i’ cînta tot timpul în strună cum fac ceilalţi linguşitori.

— Vrei să-mi distrugi şi bucuria asta ?

— Da, pe toate vreau să ţi le distrug! Cum poţi, crezind. că toate ticăloşiile pe care le fac oamenii sint nari şi splendide, cum poţi, cită vreme crezi asta, să aspiri la absolut ? Dacă pe toate le vezi desăvîrşite şi minunate, cum poţi să mai rivneşti la adevărata desă- vîrşire ? Crede-mă, pesimismul este cel mai autentic idealism şi pesimismul este o învăţătură creştină, dacă asta Iţi poate linişti conştiinţa, deoarece creştinismul ne învaţă despre deşertăciunea lumii, de care căutăm să scăpăm murind.

— De ce nu mă laşi să cred că lumea e frumoasă ? Nu trebuie să fiu recunoscător faţă de cel ce ne dă tot ce este bun şi să mă bucur de. ceea ce îmi oferă viaţa ?

— Ba da, ba da, bucură-te băiete, bucură-te şi crezi şi speră. Cum toţi oamenii de pe pămînt aleargă după acelaşi lucru — fericirea — probabilitatea de a o cuceri este de 1 la 439 145 300, pentru că există tocmai atiţia oameni cît numitorul fracţiei. Merită fericirea pe care ai obţinut-o azi chinurile şi umilinţele lunilor de zile trecute ? Şi în afară de asta,: in ce constă fericirea ta ? Că ai primit un rol prost, cu care nu poţi să obţii ceea ce se cheamă un succes, nu vreau să spun prin asta că vei avea un eşec. Eşti aşa de sigur că...

(Trebui să-şi tragă răsuflarea)

— ...că Agnes va avea succes în Ofelia ? Poate că, in dorinţa ei de a profita de ocazia asta rară, pune prea mult preţ pe rol, este ceva obişnuit! Dar regret că te-am întristat şi te rog, ca întotdeauna, să nu crezi ceea ce spun ; nu se ştie dacă este adevărat!

— Dacă nu te-aş cunoaşte, aş crede că mă invidiezi !

— Nu, băiete, îţi urez, ca şi tuturor oamenilor, să vi se împlinească dorinţele cît mai curînd posibil ca sâ vă puteţi îndrepta gîndurile spre mai bine, căci acesta ar putea să fie totuşi scopul vieţii.

— Asta poţi s-o spui atît de liniştit tu, care ai deja succes.

— Păi nu trebuia să ajungem aici ? Deci să nu ne dorim* succesul ci să zîmbim; doar gîndindu-ne la marile noastre străduinţe, mari, auzi tu ?

Pendula bătu opt, făcînd să răsune sala. Falander se ridică grăbit de pe scaun, ca şi cum ar fi vrut să plece, apei îşi trefcu mîna peste frunte şi se aşeză iar.

— Agnes este astă seară la mătuşa Beate ? întrebă el pe un ton indiferent.

— De unde ştii ?

— O, pot să-mi dau seama, dacă stai atît de liniştit aid ! Vrea să-i citească rolul, aşa cred, pentru că nu mai aveţi decît vreo cîteva zile pînă vă vine rindul.

— Da, te-ai întilnit cu ea astă seară de o ştii şi pe asta ?

— Nu, pe onoarea mea! Nu pot să-mi închipui alt motiv ca să lipsească de lingă tine într-o seară cind nu jucăm.

— Ai perfectă dreptate. De altfel m-a rugat să ies la plimbare şi să-mi caut tovărăşie, pentru că am stat atit de mult in casă. Este atit de tandră şi de grijulie, draga de ea'!

— Da, este foarte tandră !

— N-a fost cu mine numai într-o singură seară, cînd a reţinut-o mătuşa ei, dar nu mi-a trimis nici o contramandare. Am crezut că înnebunesc şi n-am putut dormi toată noaptea.

— Asta a fost în şase iulie, nu-i aşa ?

— Mă înspăimînţi! Ne spionezi ?
— De ce aş faGe-o ? Vă cunosc doar legătura şi o încurajez pe toate căile ! Şi că a fost marţi, şase iulie, cînd s-a întîmplat, o ştiu fiindcă mi-ai povestit-o de atîtea ori.

— Păi da, e adevărat!

Urmă o tăcere lungă.

— E ciudat, rupse în cele din urmă tăcerea Rehn-. hjelm, cît de melancolic îl poate face pe om fericirea ; sînt foarte neliniştit astă seară şi aş fi preferat să fiu împreună cu Agnes. Nu vrei să trecem în separeurile mici şi să trimitem după ea ? Poate să spună că au venit nişte musafiri din provincie.

— N-ar spune asta niciodată ; ea nu e în stare să spună neadevăruri!

— O, asta nu-i chiar aşa de periculos ! Toate femeile pot!

Falander îl fixă pe Rehnhjelm într-un fel atît de ciudat încît acesta nu putu să înţeleagă ce înseamnă ; apoi spuse :

— întîi să văd dacă separeurile sînt libere, ca să ştim pe ce contăm.

— Da, să mergem !

Falander îl opri pe Rehnhjelm cînd acesta schiţă gestul de a-l urma şi ieşi. După două minute reveni. Era . palid de tot, dar calm şi spuse doar :

— Sînt ocupate !

— Ce necaz !

— Ei, atunci trebuie să ne ţinem tovărăşie cum vom putea !

Şi îşi ţinură tovărăşie, mîncară, băură şi discutară despre viaţă, dragoste şi răutatea oamenilor ; şi se săturară şi se îmbătară şi plecară acasă să se culce !

21

UN SUFLET PESTE BORD

în dimineaţa .următoare Rehnhjelm se trezi la ora patru, auzindu-se strigat pe nume. Se aşeză în capul oaselor în pat şi ascultă — era linişte. Ridică storul şi văzu o dimineaţă cenuşie de toamnă Cu ploaie şi vînt. Se culcă iar şi încercă zadarnic să adoarmă. Vîntul avea o mulţime de glasuri ciudate; se văitau, ameninţau, plîngeau şi gemeau. încercă să se gindească la ceva plăcut : la fericirea lui; luă rolul şi începu să-l citească ; dar nu întîlnea decît „da, prinţul meu" şi se gîndi la vorbele lui Falander găsind că acesta, cel puţin în parte, avea dreptate, încercă să-şi închipuie cum arăta pe scenă ca Horaţio; încercă să şi-o reprezinte pe Agnes ca Ofelia şi văzu m ea o intrigantă ipocrită care, după sfatul lui Poloni&s, îi întindea capcane; încercă să alunge această imagine şi în loc de Agnes apăru galanta mamsell Jaquette care jucase pînă atunci în Ofelia, la teatrul municipal. Zadarnic încerca să alunge gîndurile şi imaginile neplăcute, ele îl urmăreau ca ţînţarii. Obosit de luptă, adormi şi retrăi, în somn, acelaşi chin ; se smulse din el şi se trezi, dar adormi din nou şi aceleaşi vedenii se repetară. Pe la ora nouă se trezi într-un strigăt şi sări din pat ca să scape de duhurile rele care-l urmăreau. Cînd se aşeză în faţa oglinzii văzu că plînsese. Se îmbrăcă în grabă şi cînd vru să-şi încalţe cizmele, un păianjen trecu pe duşumea. Se bucură, deoarece credea că păianjenii aduc noroc; 11 cuprinse o excelentă dispoziţie şi îşi spuse că nu trebuie să mănînci raci seara dacă vrei să dormi bine. îşi bea cafeaua, fuma o pipă şi privea zîmbind la ropotul ploii şi rafalele de vînt de afară, cind

cineva bătu la uşă. Tresări, pentru că azi se temea de orice veste, fără să ştie de ce; apoi îşi aminti de păianjen şi se duse liniştit să deschidă.

Era servitoarea domnului Falander care îl ruga să vină neapărat la el, la ora zece fix, în legătură cu o chestiune extrem de importantă. Din nou îl cuprinse frica indescriptibilă care îl chinuise in timpul somnului de dimineaţă. încercă să-şi petreacă cumva oTa rămasă, dar nu reuşi. Se îmbrăcă şi alergă la Falander, cu inima bă- tîndu-i puternic sub braţul stîng.

Acesta făcuse deja ordine in cameră şi era pregătit să-l primească. II salută cu o mină prietenoasă, dar neobişnuit de serioasă. Rehnhjelm il asaltă cu întrebări dar Falander răspunse că nu-i poate spune nimic înainte de ora zece. Deveni neliniştit şi dori să afle dacă este ceva rău; Falander spuse că nu poate exista nimic rău pentru cine ştie să înţeleagă lucrurile cum se cuvine şi adăugă că multe dintre cele ce-ţi par insuportabile sînt foarte uşor de suportat dacă eviţi să le supraevaluezi. Astfel trecu timpul pînă la ora zece, cînd se auziră două bătăi uşoare în uşa care se deschise imediat şi intră Agnes. Fără să-i observe pe cei prezenţi, scoase cheia, care era pe dinafară, încuie uşa şi se opri privind în jur. Dar expresia ei jenată cînd văzu doi în loc de> unul dură doar o clipă şi se rezolvă într-una de surpriză plăcută că il Sn- tîlneşte şi pe Rehnhjelm aici. Îşi scoase pelerina de ploaie şi alergă. spre el; el o luă in bTaţe şi o strînse la piept cu atîta putere, de parcă n-o văzuse de un an întreg.

— Ai lipsit mult, Agnes !

— Mult ? Ce vrei să spui ?

—Parcă nu te-aş fi văzut de o veşnicie. Arăţi atît de proaspătă astăzi; ai dormit bine ?

— Arăt mai proaspătă ca de obicei ?

—Da, intr-adevăr; eşti îmbujorată şi ai gropiţe în obraji! Nu-1 saluţi pe Falander ?

Acesta stătea calm şi asculta conversaţia dar faţa lui era albă ca de ghips şi părea că meditează.

—k Doamne, dar tu arăţi istovit, spuse Agnes şţ făcu

un salt *entre-chat* cu supleţea unei pisicuţe, după ce se desprinse din braţele lui Rehnhjelm.

Falander nu răspunse. Agnes il privi cu mai multă atenţie şi îi ghici gîndurile îndată; faţa ei se tulbură ca oglinda unei ape cînd 'adie briza, dar numai pentru o secundă ; în următoarea era din nou calmă şi — după ce il cercetă cu o privire pe Rehnhjelm şi înţelese situaţia — se hotărî să înfrunte orice ar fi urmat.

— Putem afla pentru ce eveniment important ne-aţi chentţtt aici aşa devreme ? întrebă ea voioasă şi-l bătu pe umăr pe Falander.

— Bineînţeles, începu acesta, atît de tare şi de ho- tărit că Agnes păli, dar In aceeaşi clipă el scutură din cap ca şi cum ar fi vrut sâ schimbe făgaşul gîndurilor.

— Astăzi este ziua mea de naştere şi v-am invitat la micul dejun !

Agnes, care parcă văzuse năpustindu-se asupra ei un tren, dar reuşise să scape, izbucni într-un rîs sonor şi-l îmbrăţişă pe Falander.

— Dar fiindcă l-am comandat abia pentru ora unsprezece, avem cam mult de aşteptat. Vă rog, luaţi loc !

Se făcu tăcere, o tăcere înfricoşătoare.

— Un înger trece prin cameră, spuse Agnes.

— Tu eşti acela, spuse Rehnhjelm sărutindu-i mîna cu respect şi tandreţe.

Falander arăta ca un călăreţ trîntit din şa care se căzneşte să se urce la loc.

— Azi dimineaţă am văzut un păianjen, spuse Rehnh- jelm. Asta înseamnă noroc.

— *Araignee matîn: chagrin,* spuse Falander; n-ai ştiut pîriă acum ?

— Ce înseamnă ? întrebă Agnes.

— Păianjen de dimineaţă — griji, necazuri ai in faţă.

— Hm !

Se lăsă iar tăcere şi ploaia care biciuia în rafale fereastra înlocuia conversaţia.

— Astă noapte am citit o carte zguduitoare, reluă Falander conversaţia şi n-am mai putut dormi chiar deloc,

— Ce carte ? întrebă Rehnhjelm, fără interes deosebit, pentru că se simţea neliniştit în continuare.

— Are titlul *Pierre Clement* şi tratează banala poveste a femeii, dar atît de viu prezentată, că mi-a făcut o impresie foarte puternică.

— Ce înseamnă banala poveste a femeii, dacă mi-e permis să întreb ? spuse Agnes.

— Infidelitate şi prefăcătorie, bineînţeles !

— Păi, dar Pierre Clement ?

— A fost înşelat, fireşte. Era un tînăr pictor care o iubea pe amanta altuia...

— Acum îmi aduc aminte că am citit romanul ăsta, spuse Agnes, şi mi-a plăcut foarte mult. Nu s-a logodit ea după aceea cu unul pe care-1 iubea cu adevărat ? Ba da, aşa era, dar în acelaşi timp menţinea şi vechea el legătură. Prin asta autorul a vrut să arate că femeia poate iubi în două feluri, dar bărbatul numai într-unul. E foarte adevărat'. Nu-i aşa ?

— Ba da ! Dar apoi, într-o zi, cînd logodnicul a vrut să prezinte un tablou la concurs — scurt şi cuprinzător — ea s-a dăruit prefectului şi Pierre Clement a fost fericit

— şi s- a putut însura.

— Şi prin asta autorul vrea să spună că femeia poate sacrifica totul pentru iubitul ei, pe cînd bărbatul...

— E cea mâi mare ticăloşie pe care am auzit-o vreodată ! izbucni Falander.

Se ridică şi se duse la secretar.. Deschise capacul cu O smucitură şi scoase o casetă ntagră.

— Poftim, spuse el şi întinse caseta spre Agnes ; du-te acasă şi scapă lumea de o lepădătură !

— Ce e asta ? spuse Agnes rizînd, deschise caseta şi scoase din ea un revolver cu şase focuri. Ia uite ce băiat drăguţ ; nu l-ai avut în Karl Moor ? Ba da, ăsta era ! Cred că e încărcat!

Ridică revolverul, ţinti către uşa sobei şi apăsă pe trăgaci.

— Acum bagă-1 la loc, spuse ea; astea nu-s jucării, prieteni!

Rehnhjelm amuţise. înţelegea totul dar nu putea scoate o vorbă şi era atît de vrăjit de fată. că în nici un caz nu putea să nutrească vreun sentiment ostil faţă de

ea. Era sigur că un cuţit îi străpunsese inima, dar durerea încă nu avusese timp să apară.

Falander era uluit de atîta obrăznicie şi avu nevoie de cîtva timp ca să-şi revină, după ce ii eşuase scena condamnării morale şi lovitura de teatru avusese un de2- nodămînt puţin favorabil pentru el.

— Şi acum nu vreţi să ieşim ? întrebă Agnes aran- jîndu-şi

părul în faţa oglinzii.

Falander deschise uşa.

— Ieşi! strigă el, şi ia cu tine blestemul meu; ai distrus pacea sufletească a unui om onest.

— Ce tot pălăvrăgeşti ? închide uşa, aici nu e prea cald.

— Aşadar trebuie să vorbim mai limpede. Unde ai fost aseară ?

— Hjalmar ştie, iar pe tine nu te priveşte.

— N-ai fost la mătuşa ta ; ai ieşit şi ai supat cu directorul !

— Nu-i adevărat!

— Te-am văzut la ora nouă, în restaurantul primăriei. ;

— Minţi ! La ora aia eram acasă ; poţi s-o întrebi pe fetiţa mătuşii, care m-a condus !

— La asta nu m-aş fi aşteptat!

— Nu vrei să terminăm odată discuţia asta şi să plecăm ! N-ar trebui să citeşti noaptea cărţi d-astea proaste, ca să fii furios ziua'! Hai, îmbrăcaţi-vă odată!

Rehnhjelm îşi pipăi capul ca să se convingă că se afla la locul lui, pentru că toate i se păreau pe dos. După ce se convinse că, în ceea ce-1 priveşte, toate erau la locul lor, căută o idee rezonabilă care să poată rezolva problema, dar nu găsi nici una.

— Unde ai fost în. şase iulie ? întrebă Falander cu aerul copleşitor al unui judecător.

— Ce întrebări nătînge mai pui! Cum aş putea să-mi amintesc ce s-a întîmplat acum trei luni ?

— Ba poţi; ai fost la mine şi lui Hjalmar i-ai spus c& te duci la mătuşa ta.

— Nu-1 asculta, spuse Agnes şi se apropie drăgăstoasă de Rehnhjelm ; îndrugă atîtea prostii!

In clipa următoare Rehnhjelm o înşfacă de glt şi' o trlnti pe spate, in colţ, lingă soba de teracotă, unde rămase culcată, tăcută şi nemişcată, pe o grămadă de lemne.

Apoi îşi puse pălăria, dar Falander trebui să-i ajute să-şi pună pardesiul, pentru că tremura din tot trupul.

— Hai să mergem, spuse el, scuipă pe pietrele din faţa sobei şi ieşi.

Falander mai întirzie o clipă, controlă pulsul lui Agnes şi o luă imediat după Rehnhjelm, pe care il ajunse jos, în vestibul.

— Te admir, îi spuse Falander lui Rehnhjelm ; lucrurile au depăşit intr-adevăr orice măsură.

— Te rog să nu-mi mai pomeneşti de ele niciodată; nu mai avem prea mult timp de petrecut împreună; o şterg acasă cu primul tren, mă duc să muncesc şi să uit I Hai acum să mergem la restaurant şi să ne ameţim, cum zici tu.

Ajunseră la restaurant şi comandară un separeu, evitară însă acele „separeuri mici“. Curînd aveau în faţă o masă îmbelşugată.

— Am încărunţit ? întrebă Rehnhjelm şi tşi pipăi părul umed care i se lipise de ţeastă.

— Nu, amice, nu încărunţeşti aşa repede; nici măcar eu nu sînt.

— S-a lovit ?

— Nu.

— In camera asta a fost pentru prima dată...!

Se ridică, făcînd cîţiva paşi, se clătină, căzu în genunchi ■lîngă sofa, își rezemă capul de ea şi izbucni în plîns ca un copil în poala mamei sale. Falander se aşeză lingă el şi li luă capul în miini. Rehnhjelm simţi căzîndu-i. pe gît ceva fierbinte ca o scînteie aprinsă.

— Unde e filozofia, amice ? Daţi-o încoace ! Mă înec ! Un pai ! Aici!

— Bietul, bietul băiat!

— Trebuie s-o văd! Trebuie s-o rog să mă ierte ! O iubesc ! Totuşi! Totuşi! S-a lovit ? Sfinte Dumnezeule, cum mai poate trăi un om atit de nefericit ca mine ?

La ora trei după-masă Rehnhjelm plecă la Stockholm cu trenul. Falander însuşi închise uşa cupeului şi trase zăvorul.

22

VREMURI GRELE

Toamna adusese mari schimbări chiar şi pentru Sellen. înaltul lui protector decedase şi acum trebuia să dispară tot ce amintea de el; nici măcar amintirea faptelor sale bune nu trebuia să-i supravieţuiască. Că i s-a retras bursa, era de la sine înţeles, oricum Sellen nu era cel care să se ducă şi să ceară ceva; dealtfel socotea că nu mai are nevoie de sprijin, după ce i se întinsese odată o mină atit de generoasă şi vedea mulţi alţii, mai tineri, cărora le-ar fi folosit mai mult. Totuşi era silit să observe că nu numai soarele se stinsese ci de asemenea şi toate planetele mici erau eclipsate. Cu toate că în timpul verii Îşi perfecţionase talentul prin studii riguroase, prefectul declară că a regresat şi că succesul lui din primăvară fusese doar o întimplare norocoasă ; profesorul de peisagistică îi spuse prieteneşte că nu va ajunge niciodată cineva iar acel critic academist profită de ocazie ca să se reabiliteze, insistînd asupra opiniei sale anterioare. In afară de

»

asta apăru o schimbare a gustului cumpărătorilor de tablouri, adică a gloatei ignorante, bogate, care decide gustul; ca să se poată vinde, peisajele trebuiau să fie nişte portrete ale vilegiaturii, şi chiar aşa tot era greu, pentru că de fapt mergea numai pictura anecdotică, lacrimogenă sau seminudul de cabinet.

Erau deci vremuri grele pentru Sellen şi-i mergea foarte Tău, pentru că nu se putea hotărî să picteze împotriva sentimentelor sale.

Inchiriase un atelier fotografic părăsit, departe, sus, pe Regeringsgatan. Localul se compunea din atelierul

Fropriu-zis, cu duşumeaua. putredă şi acoperişul găurit, <âruia totuşi, acum, in timpul iernii, îi venea în ajutor Spada ce-1 acoperea — şi fostul laborator mirosind atît

tare a colodiu încît nu putea fi folosit decît ca magazie de cărbuni sau lemne, dacă împrejurările îngăduiau ţeastă utilizare. Mobilierul era compus dintr-o bancă de grădină din lemn de nuc, cu piroanele ieşite şi aşa de s-urtă că, dacă era folosită ca pat, ceea ce era întotdeauna Gzul cînd proprietarul (chiriaşul) era acasă noaptea, nu-i ajungea decît pînă la încheietura genunchilor. Aşternutul «■a o jumătate de pled (cealaltă jumătate era amanetată)

§■ o mapă doldora de schiţe. In magazia de cărbuni se găsea o instalaţie de apă, cu robinet şi scurgere — asta

toaleta.

Intr-o după-amiază rece, aproape de Crăciun, Sellen Seta, pentru a treia oară, un tablou nou pe o pînză vecie. Tocmai se sculase din patul lui tare ; nici o menajară nu venise să-i facă focul, pe de o parte fiindcă nu a'ea nici o menajeră şi pe de alta fiindcă nu avea cu ce fice focul; pentru acelaşi motiv nici o menajeră nu venise să-i perie hainele sau să-i fiarbă cafeaua. Şi totuşi eia vesel, fluiera şi aşternea culori pe un splendid apus dţ soare în munţii Gausta, cînd se auziră patru perechi dţ bătăi în uşă. Sellen deschise fără să ezite şi Oile Mon- tînus intră, îmbrăcat foarte simplu şi subţire, fără par- d«siu.

— Bună dimineaţa, Oile ! Ce mai faci ? Ai dormit bine ?

— Mulţumesc de întrebare !

— Cum merge cu casa de fier, de jos, din oraş ?

— Of, merge prost !

— Şi cu stocul de bancnote ?

— Prea puţine bancnote în circulaţie.

— I-auzi, nu vor să mai scoată ! Ei, şi cu valuta ?

— Lipseşte !

— Crezi că o să fie o iarnă grea ?

— Am văzut o mulţime de mătăsari, afară, în Bălsta [a]4 de dimineaţă şi asta înseamnă iarnă friguroasă.

— Ai ieşit la plimbare de dimineaţă ?

— Am umblat toată noaptea, după ce am plecat pe la douăsprezece de la Salonul Roşu.

— I-auzi, aseară ai fost acolo !

— Da şi am făcut două cunoştinţe noi: doctorul Borg şi notarul Levin.

— I-auzi, pramatiile alea!-Ii cunosc. Păi de ce nu i-ai rugat să te găzduiască peste noapte ?

— Nu, m-au luat de sus fiindcă nu aveam pardesit şi mi-a fost ruşine. Of, cît sînt de obosit; mă întind puţin pe banca ta ! Mai intii m-am dus pe Katrineberg, dincolo de bariera Kungsholm şi apoi iar in oraş şi am trecut de bariera nordică, afară, spre Bălsta !

»

Azi trebuit să-mi găsesc de lucru la un sculptor ornamentist, altfel mor.

— E adevărat că ai intrat în organizaţia muncitorească „Steaua nordului[1]* ?

— Da, aşa e ! Duminică ţin acolo o conferinţă despre Suedia.

— Drăguţ subiect! Foarte drăguţ !

— Dacă adorm aici pe bancă, nu mă trezi; sînt absurd de obosit!

— Nu te jena ! Culcă-te !

Peste cîteva minute Oile dormea adine şi sforăia ! Capul îi atîrna peste un braţ al băncii pe care i se rezema gîtul gros' iar picioarele îi atîrnau peste celălalt braţ.

— Drac pîrlit, spuse Sellen şi aruncă pledul peste el. Se auziră iar bătăi, dar nu după consemn, aşa că Sellen nu găsi cu cale să deschidă ; dar apoi urmară nişte bătăi atît de puternice încit dispăru orice teamă de ceva serios şi Sellen deschise uşa — doctorului Borg şi secretarului Levin. Borg deschise vorba :

— Falk e aici ?

— Nu !

— Ce-i cu sacul ăla de lemne culcat acolo ? reluă Borg şi arătă cu cizma plină de zăpadă lă Oile.

— Este Oile Montanus !

— Da, exemplarul clasic care era aseară cu Falk. Doarme ?

— Da, doarme.

— A înnoptat aici ?

— Da, asta a făcut !

— E al dracului de frig aici! De ce n-ai făcut focul ?

— Pentru că n-am lemne!

— Atunci trimite să aducă! Unde-i menajera, s-o expediez eu !

— Menajera e la biserică.

— Scoală-1 pe boul care stă şi doarme că-1 trimit pe el!

— Nu, lasă-1 să doarmă! îl rugă Sellen şi trase pie- dul peste Oile care sforăise tot timpul şi mai sforăia încă.

— Ei, atunci să te învăţ altceva! Sub duşumele e umplutură de pămînt sau de moloz ?

— La asta nu mă pricep, răspunse Sellen şi se aşeză prudent pe cîteva coli de carton întinse pe jos.

— Mai ai carton din ăsta ?

— Da, pentru ce ? întrebă Sellen şi o roşeaţă uşoară' îi apăru la rădăcina părului.

— îmi trebuie d-astea şi un vătrai !

Borg căpătă cele cerute de la Sellen, care neştiind unde vrea să ajungă îşi trase taburetul lîngă cartoanele întinse pe jos şi se aşeză pe ele oa pe o comoară.

Borg se dezbrăcă in cămaşă şi începu să smulgă cu vătraiul una din scîndurile duşumelei putrezite de acizi- şi ploaie.

— Nu, afurisitule strigă Sellen.

— Aşa făceam la Uppsala, spuse Borg.

— Da, dar nu se face la Stockholm !

— La dracu ! Mi-e frig şi aici se va face focul!

— Dar cel puţin renunţă să începi din mijlocul camerei ! Se vede imediat!

— Nu mă sinchisesc dacă se vede, crede-mă ; nu eu locuiesc aici; dar astea sînt prea tari.

Se apropie de Sellen şi-l împinse cu scaun cu tot, încît acesta se răsturnă şi în cădere trase după el coaiele de carton, dînd la iveală umplutura de sub duşumea,

— Ce nemernic! Are aici o adevărată pivniţă cu lemne de foc, dar stă şi nu spune nimic !

— Să ştii că asta a făcut-o ploaia care trece prin acoperiş.

— Nu-mi pasă cine a făcut-o, dar acum o să facem focul.

Cu cîteva smucituri puternice smulse vreo două scîn- duri şi curînd focul ardea în cămin. In acest timp Levin se comportă calm, rezervat şi politicos. Borg se aşeză !n faţa focului şi înroşi vătraiul.

Se auziră din nou bătăi, trei scurte şi una lungă.

— Asta e Falk, spuse Sellân şi se duse să-i deschidă,

Falk intră. înfăţişarea lui avea ceva de tuberculos.

— Iţi trebuie bani ? îl întrebă Borg pe noul venit şi se bătu cu mîna peste buzunarul de la piept.

— Ce **întrebare ! răspunse** Falk **nehotăTÎt.**

— Cît îţi trebuie ? Pot să-ţi fac rost!

— Vorbeşti serios? spuse Falk şi se lumină la faţă.

— Serios ? Hm ! *Wie viei ?* • Suma ! Cifra ! Totalul I O, da, şaizeci de taleri mi-ar prinde bine t

— Ce om modest, spuse Borg şi se Întoarse spre Levin.

— Da, este îngrozitor de puţin, Încuviinţă acesta. Profită măi Falk cît e ghişeul deschis 1

— Nu, nu vreau să profit I N-am nevoie de mai mult şi nu vreau să fac datorii mal mari. Pot aflâ cind trebuie să-i achit ? ^

— Doisprezece taleri, la şase luni, douăzeci şi patru pe an, in două rate, răspunse Levin ferm şi răspicat.

— Sînt condiţii avantajoase, spuse Falk. De unde luaţi bani in felul ăsta ?

— De la Banca Rotarilor ! Levin, scoate hîrtia şi tocul ! Acesta avea pregătite cambia, tocul şi o călimară portabilă. Cambia era deja completată. VăZînd cifra opt sute, Falk ezită un moment.

— Opt sute de taleri ? spuse el întrebător.

— Ia mai mult, mă, dacă nu eşti mulţumit.

— Nu, nu vreau; şi n-are importanţă cine ia banii dacă sînt înapoiaţi corect. Şi pe astfel de hîrtii luaţi bani, fără garanţie ?

— Fără garanţie ? Doar girăm pentru tine I răspunse Levin dispreţuitor şi cu familiaritate.

— Da, nimic de zis, fu de părere Falk; vi sînt recunoscător că giraţi, dar nu cred că va merge.

• Cît? **(germ.).**

— Ho ! Ho ! Ho ! Este deja acceptată, răspunse Borg şi scoase la iveală „un bilet de acceptare[4]*, cum îi spunea el. Ei bine, semnează !

Falk îşi scrise numele. Borg şi Levin stăteau aplecaţi asuprit lui, ca nişte poliţişti.

— „Vicepreşedinte de tribunal", dictă Borg.

— Nu, 'eu sînt scriitor, răspunse Falk.

— Nu merge, eşti anunţat ca vicepreşedinte de tribunal şi de altfel aşa figurezi Încă în anuar.

— Aţi verificat ?

— In chestii de formă trebuie să fim riguroşi, spuse Borg serios.

Falk semnă.

— Vino încoa Sellen, şi atestă ! porunci Borg.

—' Păi," nu ştiu dacă pot, răspunse acesta. La mine acasă, la ţară, am văzut ieşind atica mizerie de pe urma' acestor semnături...

— Aici nu eşti la ţară fei n-ai de-a face cu ţărani ! Scrie că adevereşti autenticitatea semnăturii lui Falk, asta poţi s-o faci foarte bine !

Sellen scrise, dar clătină difi cap.

— Sculaţi-1 acum pe boul de jug de colo, să semneze şi el !

După ce-1 scuturară zadarnic pe Oile, Borg luă vătraiul înroşit şi-l ţinu sub nasul celui adormit.

— Trezeşte-te, ciine, capeţi de mîncare ! răcni el.

Oile sări cît colo şi se frecă la ochi.

— Trebuie să certifici semnătura lui Falk, pricepi mă ?

Oile luă tocul şi scrise ce-i dictau cei doi giranţi,

apoi încercă să se culce la loc, dar Borg il opri.

— Nu, aşteaptă un pic ! Falk trebuie sâ scrie mai întii o cauţiune suplimentară.

— Nu semna Falk, spuse Oile; nu se termină bine ; aduce necazuri!

— Taci, cîine ! răcni Borg. Vino încoa Falk. Am girat pentru tine prin cauţiune solidară, pricepi ? Acum trebuie să depui o cauţiune suplimentară pentru Struve care' este urmărit în justiţie.

— Ce înseamnă cauţiune suplimentară ? întrebă Falk.

— Este doar de formă; împrumutul era de şapte sute la Banca Pictorilor; primul vărsămint s-a făcut, dar

lupă aceea lui Struve i-a venit ideea să se lase urmărit n justiţie aşa că trebuie să-i găsim un supleant. E un mprumut vechi, bun, şi nu prezintă nici un risc; banii ■>int scadenţi de acum un an !

— Falk scrise şi cei doi martori semnară.

Borg împături cambiile cu grijă şi cu o mină de cunoscător i le inmînă lui Levin care ieşi imediat pe iişă.

— Intr-un ceas să fii înapoi cu banii, spuse Borg, altfel mă duc direct la poliţie şi-i pun să telegrafieze după tine ! Apoi se ridică de pe scaun şi se întinse ţnulţumit pe banca unde dormise Oile. Acesta se bălăbăni spre foc şi se culcă pe duşumea, încolăcindu-se ca un cîine.

Urmă un moment de tăcere.

— Ia ascultă, mă Oile, spuse Sellen, dacă am face

noi o hîrtie d-asta ?

— Aţi ajunge la Rindo, spuse Borg.

— Ce e Rindo ? întrebă Sellen.

— E în arhipelag, dar dacă domnii preferă Mălarul, există şi acolo o închisoare numită Lângholm.

— Dar, serios, întrebă Falk, ce se întîmplă dacă nu poţi plăti la scadenţă ?

— Iei un nou împrumut de la Banca Croitorilor, răspunse Borg.

— De ce nu de la Banca Naţională ? reluă Falk.

— E putredă, răspunse Borg.

— înţelegi ceva ? înttebă Oile pe Sellen.

— Nici un cuvînt! răspunse acesta.
— O să înţelegeţi dacă o să fiţi vreodată laureaţi ai Academiei şi înscrişi în anuar !

23

AUDIENŢE

In dimineaţa din ajumil Crăciunului, Nicolaus Falk se afla in biroul lui. Era mult schimbat; timpul ii rărise părul blond iar pasiunile ii săpaseră mid canale in obraz.

pentru toată acreala care izvora din acest teren mlăştinos. Şedea aplecat asupra unei cărticele Înguste, cu format de catehism şi lucra in ea cu peniţa, parcă voia sâ puncteze un model.

Se auziră bătăi în uşă,, cartea dispăru imediat sub capacul

pupitrului şi un ziar de dimineaţă ii luă locul. Cînd intră nevastă-sa, Falk era cufundat In lectură.

— Şezi! spuse Falk.

— Nu, n-am timp. Ai citit ziarul de dimineaţă ?

— Nu !

— Ah, credeam că asta faci!

— Da, dar abia am început!

— Atunci sigur câ ai citit despre poeziile lui Arvid ?

— Păi da, da, asta citeam !

— Eei! Este foarte lăudat!

— Şi le-a scris singur 1

— Asta ai mai spus-o şi ieri, după ce ai citit *Capa gri !*

— Ei şi ce vrei ?

— M-am întîlnit cu doamna amiral; mi-a mulţumit pentru invitaţie şi şi-a exprimat bucuria că îl va in- tîlni pe tînărul poet!

— A spus ea asta ?

— Da, aşa a spus !

— Hm ! Da, *se tntimplă* să te înşeli ! Cu asta nu spun însă că mi s-a întîmplat mie. Sigur că iar vrei bani ?

— Iar ? De cînd n-am mai căpătat ?

— Poftim ! Şi-acuma pleacă ! Dar să nu-mi mai ceri pină la Crăciun ; ştii că a fost un an prost.

— Nu, nu ştiu! Toată lumea zice că a fost un an bun.

— Da, pentru agricultori, dar nu pentru societăţile de asigurare. Adio!

Doamna ieşi iar Fritz Levin intră, prudent; parcă se temea de o cursă.

— Ce vrei mă ? salută Falk.

— O, doar să-ţi dau bună ziua, in trecere.

— înţelept din partea tatocmai vroiam să-ţi vorbesc !

— Nu zău!

— II cunoşti pe tinârul Levi ?

— Da, bineînţeles !

— Citeşte hîrtia asta ; tare !

Levin citi cu glas tare :

— *Mărinimoasă donaţie.* Cu o generozitate care astăzi nu mai este atît de îieobişnuită la comercianţii noştri, angrosistul Cari Nicolaus Falk — cu ocazia aniversării fericitei sale căsătorii — a înmînat direcţiunii Leagănului de copii Betlehem un act de donaţie însumînd douăzeci de mii coroane, din care jumătate plătibile imediat şi jumătate după moartea nobilului donator. Darul este cu atît mai valoros cu cit doamna Falk este una dintre fondatoarele acestei instituţii filantropice.

— E bună de ceva ? întrebă Falk.

— Excelentă ! Ţi-aduce Ordinul Vasa de Anul Nou!

— Ei, atunci te duci cu actul de donaţie şi banii la direcţiune, adică la nevastă-mea şi apoi îl cauţi pe tî nărui Levi. Ai înţeles ?

— Perfect!

Falk îi înmînă actul de donaţie, caligrafiat pe pergament şi suma.

— Numără dacă ai primit cît trebuie! spuse el.

Levin desfăcu pachetul de hîrtii şi făcu ochi mari.

Erau cincizeci de coli de hîrtie întregi, cu multe reproduceri litografiate după taleri, în toate culorile posibile.

— Ăştia sînt bani ? întrebă Levin.

— Sînt hîrtii de valoare, răspunse Falk. Cincizeci de acţiuni a cîte două sute fiecare, la *Triton,* cedate Leagănului de copii Betlehem.

— Aşadar acum se scufundă, după ce şobolanii au părăsit-o ?

— N-a spus nimeni asta, răspunse Falk cu un rîs răutăcios.

— Dar dacă totuşi, atunci leagănul de copii dă faliment !

— Ce mă priveşte pe mine, iar pe tine şi mai puţin.

Deci si trecem la altă chestiune! Tu trebuie —

ştii ce vreau să spun cînd spun : tu trebuie —

— Ştiu, ştiu; urmărire judiciară, belele, poliţe, dă-i- nainte, dă-i-nainte!

— Trebuie să mi-1 aduci pe Arvid aici, la prinz, in ziua a treia de Crăciun !

— E ca şi cum mi-ai cere să-ţi aduc trei fire de Păr din barba uriaşului ! Vezi ce bine era dacă nu-i transmiteam propunerea ta astă primăvară ! î.u ţi-am spus eu că aşa o să se întîmple ?

— Mi-ai spus tu ! Ce dracu mi-ai spus tu ? Ţine-ţj gura şi fă ce-ţi spun. Asta era o chestiune ! Mai avem încă una. Am observat la nevastă-mea unele simptome de regret! Trebuie că s-a întîlnit cu mamă-sa ori cu vreuna dintre surori. Crăciunul este un sezon sentimental. Du-te la ele şi pune-le puţin pe foc !

— E o sarcină ingrată...

— Marş ! Următorul !

Levin plecă şi fu înlocuit de magistrul Nystrom care se strecură înăuntru printr-o uşă tapetată din fundul camerei.

De data asta dispăru ziarul de dimineaţă şi cartea cea lungă şi îngustă ieşi din nou la iveală.

Nystrom arăta jalnic; volumul corpului i se redusese la o treime iar hainele îi erau extrem de ponosite. Se opri la Mşă umil, scoase un carneţel foarte uzat şi aşteptă.

— Lămurit ? întrebă Falk şi băgă arătătorul între filele cărţii.

— Lămurit! răspunse Nystrom şi deschise carneţelul.

— Nr. 26 Locotenent Kling : 1500 taleri. Plătit ?

— N-a plătit!

— De prelungit cu dobînzi penalizatoare şi comision. De căutat acasă !

— Nu primeşte riciodată acasă !

— Somaţie prin poştă, că va fi căutat la cazarmă ! Nr. 27. Judecător Dahlberg : 800 taleri. Ia să văd! Fiul angrosistului evaluat la 35 000 ; se amină deocamdată, numai să plătească dobînzile ! Ţine-te de el!

— Nu plăteşte niciodată dobînzile !

— De somat prin carte poştală — ştii ! fără plic — adresată la serviciu ! Nr. 28. Căpitan Gyllenborst : 4000. &sta-i băiatul ! N-a plătit ?

— N-a plătit.

— Frumos! Instrucţiuni de comportare : îl cauţi la ora douăsprezece, la corpul de gardă. Ţinuta — de a ta e vorba — compromiţătoare. Pardesiul roşu, îngălbenit la cusături — ştii tu care !

— Inutil; l-am căutat la corpul de gardă, în plină iarnă, numai în redingotă !

— Atunci te duci la giranţi!

— Am fost şi m-au dat dracului! Au spus că girează doar de formă.

— Atunci îl cauţi personal într-o miercuri la prînz, la ora unu, cînd se află la direcţiunea *Tritonului;* ia-1 cu tine şi pe Andersson, ca să fiţi doi!

— Am şi făcut-o !

— Şi cum arăta direcţiunea ? întrebă Falk făc*-.d cu ochiul.

— Jenată.

— Ah, într-adevăr ! Foarte jenată ?

— Da, bineînţeles !

— Dar el ?

— Ne-a condus în vestibul şi a zis că o să plătească dacă ii promitem că nu-1 mai eăutăm acolo niciodată!

— O, i-auzi! Ehei ! Stă acolo două ore pe săptămînă pentru 6000 numai fiindcă îl cheamă Gyllenborst! Stai să văd ! Astăzi e sîmbătă ! La douăsprezece şi jumătate fix eşti la *Triton:* dacă mă vezi acolo, ceea ce e sigur, sâ nu faci mutre — înţeles ? Bine ! Cereri noi ?

— Treizeci şi cinci.

— Dada ! Mine este Ajunul.

Falk răsfoi un teanc de cambii. Cînd şi cînd îi apărea pe buze cîte un zîmbet şi ii scăpa cîte un cuvînt.

— Doamne Dumnezeule ! Aşa rău a ajuns ! Şi ăsta

— şi ăsta — care era socotit atît de solid ! Dada, dada, dada ! Vine vremea ! Ia uite, şi ăstuia îi trebuie bani ? Atunci o să-i cumpăr casa !

Se auziră bătăi în uşă. Pupitrul clămpăni din nou, hîrtiile şi catehismul parcă fuseseră luate de vînt iar Nystrom dispăru prin uşa tapetată.

— La douăsprezece şi jumătate, şopti Falk in urma lui. Inci o vorbă I Ai terminat poezia ?

— Da, se auzi răspunsul de sub pămînt.

— Bine I Pregăteşte cambia lui Levin ca să poată tl prezentată. Il prind eu într-o bună zi 1 E prefăcut, trxipieliţatul I

Apoi Falk Îşi aranjă cravata, îşi trase manşetele şi deschise uşa camerei.

— Ia uite ! Bună. ziua domnule Lundell! — Prea Umil servitor ! Poftiţi vă rog, apropiaţi-vă ! Ce mai faceţi ? Mă închisesem pentru un moment!

Era intr-adevăr Lundell, îmbrăcat ca un funcţionar, după ultima modă, cu lanţ la ceas, inel, mănuşi şi galoşi.

— L-am deranjat cumva pe domnul angrosist?

— Nu, nicidecum ! Credeţi, domnule Lundell, că va ti gata mîine ?

— Trebuie să fie gata mîine ?

— Neapărat! Leagănul dă o serbare oferită de mine Iar soţia mea urmează să înmîneze oficial portretul ca să fie atîrnat în sala de mese !

— Păi atunci nu trebuie să existe nici un impediment, răspunse Lundell şi scoase o pînză aproape terminată şi un şevalet, dintr-o debara. Fiţi vă rog atît de bun domnule angrosist şi luaţi loc un moment, ca să pot retuşa un pic, pe ici pe colo...

— Cu plăcere, cu plăcere! Poftiţi !

Falk se trînti într-un fotoliu, picior peste picior, luă ţinuta unui om de stat şi-şi compuse o mină distinsă.

— Vă rog să vorbiţi, spuse Lundell. Fără îndoială că faţa dumneavoastră este interesantă în sine, dar cu. cit putem prinde mai multe nuanţe de caracter, cu atit mai bine!

Falk zîmbi pe sub mustaţă. O rază de încîntare şi mulţumire îi lumină trăsăturile grosolane.

— Luaţi masa la mine a treia zi de Crăciun, domnule

»

Lundell ?

— Vă mulţumesc...

— Veţi avea ocazia să vedeţi feţele unor oameni deosebit de merituoşi, care ar fi poate mai demne de fixat pe pînză decît a mea.

— Aş putea avea onoarea să le pictez ?

— Absolut sigur, dacă pun o vorbă bună.

— O, credeţi Intr-adevăr ?

— Absolut sigur !

— Văd acum o nouă trăsătură ! Vă rog păstraţi expresia asta! Chiar aşa! Excelent! Mă tem, domnule angrosist că va trebui să petrecem împreună ziua întreagă. Mai rămin încă o mulţime de amănunte care se pot descoperi numai pe furate. Faţa dumneavoastră este atît de bogată în trăsături interesante.

— Păi atunci ieşim să luăm masa împreună! Şi vom discuta intens, domnule Lundell, ca să aveţi ocazia să-mi studiaţi mai bine figura, pentru a doua versiune — care întotdeauna este bine să existe. Trebuie sâ spun că, într-adevăr, puţini oameni m-au impresionat într-un mod atît de agreabil ca dumneavoastră, domnule Lundell...

— Oh, dar vă rog, prea — umil...

— Şi vă spun, domnul meu, câ sînt Un om pătrunzător, care ştie să deosebească foarte bine adevărul de linguşire.

— Asta am observat-o imediat, răspunse Lundell fără scrupule. Ocupaţia mea mi-a dat o oarecare pricepere in aprecierea oamenilor.

— Da, aveţi ochi buni, domnule; pe mine nu mă poate

aprecia oricine. Soţia mea de exemplu...

— Ei, de la doamne nu se poate cere aşa ceva.

— Nu, tocmai asta voiam să spun! Pot să vă ofer un pahar de Porto bun ?

— Foarte mulţumesc, domnule angrosist, dar din principiu nu beau niciodată în timpul lucrului.

— Bite absolut corect! Respect acest principiu — respect întotdeauna principiile — mai ales cînd le împărtăşesc.

— Dar cînd nu lucrez, beau cu plăcere un pahar.

— La fel ca mine, absolut la fel ca mine »

Ceasul bătu douăsprezece şi jumătate. Falk sări de pe scaun.

— Scuzaţi-mă, trebuie să plec un moment pentru o afacere, dar revin imediat!

— Dar vă rog, cit doriţi! Afacerile mai presus de orice 1

Falk se îmbrăcă şi plecă ; Lundell rămase singur birou.
îşi aprinse un trabuc şi se aşeză în faţa portretul ca să-l examineze. Cine i-ar fi observat acum chipul n-ar fi putut să-i ghicească gîndurile, pentru că învăţase atît de mult arta vieţii încît nu-şi încredinţa părerile nici măcar singurătăţii, ba se temea să şi le destăinuie chiar lui însuşi.

24

DESPRE SUEDIA

Se servise desertul. Şampania scfnteia în paharele care răsfrîngeau razele de lumină ale candelabrului din sufrageria

locuinţei lui Falk de pe Skeppsbron. Arvid primea strîngeri de mînă prieteneşti, complimente şi felicitări, îndemnuri şi sfaturi, din toate părţile ; toţi voiau să participe şi să se asigure de o parte din succesul lui, căci acum era un succes categoric.

— Domnul asesor Falk ! Am onoarea ! spuse preşedintele Colegiului pentru plata salariilor funcţionarilor salutîndu-1 din cap peste masă. Iată un gen pe care îl înţeleg !

Falk primi cu calm complimentul jignitor.

— De ce scrieţi atît de melancolic ? întrebă o tînără frumuseţe care şedea in dreapta poetului. S-ar putea crede că aţi fost nefericit în amor !

— Permiteţi-mi să beau în sănătatea dumneavoastră, domnule asesor Falk ! spuse din stînga redactorul de la *Capa gri,* mîngîindu-şi barba lungă şi blondă. De ce nu scrieţi pentru ziarul meu, domnule asesor ?

—,Nu cred că domnii ar tipări ceea ce scriu eu, răspunse Falk.

— Nu ştiu ce ne-ar putea împiedica !

— Opiniile!

— Ah, asta nu e o chestiune atlt de gravă. Se poate ajunge la o înţelegere! Noi nu avem nici o opinie, nici

uiia !

— Noroc, Falk ! Strigă Lundell, complet ameţit, de peste masă. Ura!

Levi şi Borg trebuifă să-l ţină ca să nu se scoale să ţină un discurs. Era pentru prima oară cind ieşea în lume şi societatea luxoasă şi aranjamentul strălucitor i se urcaseră la cap ; dar fiindcă, din fericire, toţi oaspeţii erau într-un stadiu avansat,

scăpă de orice atenţie neplăcută.

Arvid Falk se simţea de-a dreptul emoţionat văzind aceşti oameni care îl reprimiseră în cercul lor fără să ceară vreo explicaţie sau să pretindă scuze. încerca un sentiment de siguranţă şezînd pe acest scaun vechi care aparţinuse casei părinteşti ; cu nbstalgie recunoscu sfer- viciul cel mare dfe masă care odinioară era scos doar o dată pe an; dar mulţimea de oameni noi îl împiedica să se concentreze. Nu se lăsa înşelat de chipurile lor prietenoase; desigur că nu voiau să-i facă nici un râu, dar bunăvoinţa lor depindea de o conjunctură. în afară de asta, toată festivitatea i se părea o mascaradă. Ce interese comune puteau avea profesorul Borg, om de mare prestigiu ştiinţific şi fratele lui Incult ? Participau la aceeaşi societate anonimă ! Ce căuta aici înfumuratul căpitan Gyllenborst ? Venise să mănînce ? Imposibil, cu toate că oamenii merg destul de departe ca să mănînce. Dar preşedintele ? Dar amiralul ? Aici existau legături invizibile, puternice, poate indestructibile !

Veselia se înteţise, dar rîsul era prea strident, glumele curgeau, dar erau acre. Falk se simţea deprimat şi i se părea că, din portretul agăţat deasupra pianului, «chipul tatălui său priveşte societatea mînios.

Nicolaus Falk radia de mulţumire; nu vedea nimic, nu auzea nimic neplăcut, dar evita pe cît putea să întîl- nească privirile fratelui său. Nu schimbaseră încă nici o vorbă, căci Arvid, potrivit indicaţiei lui Levin, sosise abia după ce toţi oaspeţii erau deja adunaţi.

Dineul se apropia de sfîrşit. Nicolaus ţinu un discurs despre „forţele proprii şi voinţa fermă“ care îl conduc

pe om către ţel: „independenţa econcmidj" şi „o poziţie". „Toate acestea laolaltă[1]*, sp.ise oratorul, „creează sentimer.ti.il demnităţii şi dau tăria de caracter fără de Cure nu putem fi de nici un folos; de nici un folos pentru binele comun, acest ţel suprem la care putem ajunge- şi către care, domnii mei, ne îndreptăm pînă la urm fi toate aspiraţiile, ca să spunem adevărului pe nume ! Beau In sănătatea onoraţilor mei oaspeţi care îmi cilns-' tesc astuzi casa

»

şi sper că mă voi bucura rieseori de o asemenea onoare !"

Apoi răspunse căpitanul Gyllanborst **care** era de.;a **cem** ameţit, LU un **discurs** lur.g, glumeţ. **care** îutr-o al **Ui stare** de **spirit şi într-o** alia <:r»să **ar fi fost numit** scan**dalos.**

El se ridică împotriva spiritului mercantil care se extinsese în jurul iui şi txplică glumind că nu-i lipseşte deloc sentimentul demnităţii deşi ii lipseşte In. mare măsură independenţa c- conomică; chiar azi ue dimineaţă a trebuit să rezolve o afacere foarte penibilă ■— insă, cu toate acestea, a mai avut suficientă t:îrie de caracter ca să vină la acest dineu, iar în ctiea ce priveşte poziţia lui, consideră c5 este la fel de bună ca oricare alta ■— asta o vor recunoaşte şi alţii, ue vreme ce i s-a făcut onoarea să şadă la această masă, alături ue aceste gazde şarmante !

După ce sfîrşi, societatea răsrJLă uşurată, pentru că «simţise parcă trecind pe deasupra un nor de fartunâ“, observa tînăra frumuseţe adresîndu-i-se lui Arvid Falk care aprobă cu entuziasm această părere.

Era atîta minciună în ner, aiîta ipocrizie, că Falk se simţea deprimat ţi dorea r>ă plece. Vedea tum aceşti oameni, fdră îndoială oneşti şi respectabili, erau parcă legaţi cu un lanţ invizibil, pe care şi-l muşcau din cind îa cînd plini de mlnie înăbuşită — ba căpitanul Gyllen- borst îşi trata chiar gazdele cu dispreţ ostentativ, deşi aparent In glumă. Îşi aprindea trabucul în salon, lua atitudini necuviincioase, prefăcindu-se că nu vede doamnele. Scuipa pe pietrele din faţa" sobei de teracotă, critica necruţător cromolitografiile de pe pereţi şi se exprima dispreţuitor faţă de mobilele de mahon. Ceilalţi

domni afişau o indiferenţă demnă de ei înşişi, părînd că îndeplinesc o obligaţie. Indignat şi indispus, Arvid Falk părăsi societatea neobservat. Jos, în stradă, îi aştepta Cile Montanus.

— Credeam că nu mai vii, spuse Oile. E atît d₂grandioasa iluminaţia, acolo sus !

— Ah, de asta ? Aş fi dorit să fii şi tu acolo l

.— Ei, cum se descurcă Lundell în lumea bună ?

— Să nu-1 invidiezi. îl aşteaptă zile amare dacă ră- mîne portretist! Hai să schimbânr vorha! Am aşteptat cu multă nerăbdare seara asta, cînd îi voi putea vedea pe muncitori de aproape ! O, cred că va fi o adiere, de aer proaspăt după atmosfera asta înăbuşitoare ; parcă m-aş duce la pădure după ce am zăcut intr-un spital. Nu mi se va răpi oare şi iluzia asta ?

— Muncitorul este bănuitor, trebuie să fii prudent!

— E nobil ? E străin de meschinării ? Ori poate că l-a stricat oprimarea ?

— Vei vedea! Multe în lumea asta sînt altfel decît ţi le închipui 1

—■ Da, din păcate aşa este !

O jumătate de oră mai tîrziu se aflau în sala mare, deja plină de lume, a asociaţiei muncitoreşti „Steaua nordului[14]. Fracul negru al lui Falk nu făcea deloc impresie bună şi întîlni multe priviri neprietenoase, din partea unor chipuri posomorite.

Oile îl prezentă pe Falk unui bărbat înalt, deşirat care tuşea şi avea o înfăţişare pătimaşă.

— Tîmplarul Eriksson ;

— Ia uite, spuse acesta. încă un domn care vrea să devină deputat ? Mi se pare caia pirpiriu pentru aşa ceva!

— Nu, nu spusa Oile. vine de la ziar !

— Care ziar ? Există tot felul da ziare ! Poate vrea să-şi bată joc de noi ?

— Nu, nicidecum, spuse Oile. Este un priaten al muncitorilor şi vrea să facă totul pentru voi!

— Nu zău! Asta-i altă treabă ! Dar mă tem de astfel de domni; a fost unul care a locuit la noi, adică în

aceeaşi casă, sus, în Munţii Albi. Era viceadministrator

— Struve se numea canalia !

Se auzi o lovitură de ciocan şi în fotoliul preşedintelui se aşeză un bărbat între două vtrste. Era rotarul Lofgren, consilier municipal şi posesor al medaliei „Lit- teris et artibus". în funcţiile municipale pe care le ocupase cîştigase o mare rutină teatrală iar înfăţişarea lui avea acea prestanţă care poate potoli furtuna şi înăbuşi vacarmul. O perucă mare de judecător umbrea o faţă lată, împodobită cu favoriţi şi ochelari.

Lîngă el şedea secretarul, în care Falk recunoscu un slujbaş temporar al marelui Colegiu. Purta pince-nez şi îşi manifesta nemulţumirea faţă de mai tot ce se spunea rinjind ţărăneşte. In prima bancă, sub estrada preşedintelui, şedeau membrii cei. mai distinşi : ofiţeri, funcţionari, angrosişti care sprijineau puternic toate propunerile loiale şi, cu o dibăcie parlamentară superioară, respingeau orice proiect de reformă.

Procesul verbal a fost citit de secretar, aprobat şi verificat de prima bancă. Apoi a urmat primul punct de pe ordinea de zi.

— Comisia pregătitoare supune aprecierii dacă asociaţia muncitorească „Steaua nordului" doreşte să-şi exprime dezaprobarea ce trebuie s-o arate oricare cetăţean de bună credinţă faţă de mişcările ilegale — care sub numele de greve, se desfăşoară în aproape toată Europa. Consideră asociaţia...

— Daaa ! strigă prima lyancă.

—■ Domnule preşedinte ! strigă tîmplarul din Munţii Albi.

— Ce e gălăgia aia, acolo în fund? întrebă preşedintele şi se uită ameninţător pe sub ochelari, de parcă ar fi vrut să pună mîna pe baston.

— Nu face nimeni gălăgie. Eu cer cuvîntul! spuse tîmplarul.

— Cine este eu ?

— Maistrul tîmplar Eriksson.

— Este maistru ? Cînd a ajuns ?

— Mi-am terminat ucenicia, dar n-am avut niciodată mijloace ca să-mi trec proba de maistru, dar sînt la fel de priceput ca orişicare şi lucrez pe cont propriu ! Asta pot să vă spun !

— Ucenicul Eriksson să fie aşa de bun să stea jos şi să nu ne mai deranjeze în continuare! Consideră asociaţia că propunerea poate fi adoptată ?

— Domnule preşedinte !

— Despre ce e vorba ?

— Cer cuvîntul! Şi lasă-mă să vorbesc, domnule ! răcni Eriksson.

— Eriksson are cuvîntul, se auzi cineva murmurînd în spate.

— Ucenicul Eriksson îşi scrie numele cu x sau cu z ? întrebă preşedintele căruia îi suflase secretarul. Un hohot de rîs puternic răsună în prima bancă.

— Nu scriu deloc domnilor, eu discut! spuse tîmplarul cu ochii în flăcări; da, asta fac ! Dacă mi s-ar da cuvîntul aş spune că greviştii au dreptate, căci dacă maiştrii şi patronii se îngraşă, fiindcă nu fac nimic altceva decît umblă să se fandosească prin vizite şi alte asemenea rahaturi, în schimb pe muncitor asta îl costă sudoarea ! Ştim noi de ce nu vreţi să ne plătiţi munca ; fiindcă atunci am căpăta drept de vot pentru parlament şi vă temeţi de asta...

— Domnule preşedinte !

— Căpitanul de cavalerie von Sporn !

— ...şi ştim bine cum comisia de impuneri reduce impozitele de îndată ce ating acea cifră ! Dacă mi s-ar da cuvîntul aş mai spune multe dar tot degeaba...

— Căpitanul de cavalerie von Sporn !

— Domnule preşedinte, domnilor ! Este cu totul surprinzător că într-o adunare ca aceasta, care, de altfel s-a remarcat printr-o comportare demnă la nunta regală, cîştigîndu-şi astfel o atit de bună reputaţie, le este permis unor persoane lipsite de orice tact parlamentar să compromită o asociaţie onorabilă prin desconsiderarea ruşinoasă şi brutală a tuturor formelor. Credeţi-mă domnilor, aşa ceva nu s-ar fi întîmplat intr-o ţară unde se învaţă din tinereţe disciplina militară...

(— Serviciul militar obligatoriu ! ii spuse Eriksson lui Oile).

— ...unde există deprinderea de a te conduce pe tine însuţi şi pe ceilalţi! Exprim speranţa comună că asemenea manifestări turbulente nu vor mai avea loc printre noi de aci înainte... spun noi — pentru că şi eu sînt muncitor... noi toţi sîntem muncitori în faţa celui etern... şi o spun în calitate de membru al acestei asociaţii şi ar fi o zi de doliu, aceea în care ar trebui să-mi retrag cuvintele pe care le-am spus zilele trecute într-o altă adunare. — da, asta a fost la „Liga naţională a prieteuilor serviciului militar obligatoriu" ! — şi anume : am o deosebită stimă pentru muncitorul suedez !

— Bravo ! Bravo ! Bravo!

— Consideră adunarea că propunerea comisiei pregătitoare poate fi adoptată ?

— Da ! Da '

— Punctul al doiloa : „la propunerea individuală a unor membri, comisia pregătitoare supu ne aprecierii asociaţiei muncitoreşti dacă, avînd în vedere apropiata confirmare a A.S.R. Episcopului de Dalsland, ca semn al recunoştinţei datorate da muncitorii suedezi casei regale, dar in mod deosebit ca expresie a dezaprobării faţă de acele agitaţii muncitoreşti care sub numele de Comună devastează capitala Franţei, este cazul să se colecteze cotizaţii pentru fondul necesar procurării unui dar onorific a cărui valoare nu trebuie totuşi să depăşească trei mii de coroane !"

— Domnule preşedinte !

— Domnul doctor Haberfeld !

— Nu, sînt eu, Eriksson, care cer cuvîntul!

— Păi da, poftim, Eriksson are cuvîntul.

— Vreau să exp'ic că nu muncitorii au făcut Comuna din -Paris ci funcţionarii, avocaţii — ofiţerii, tocmai astfel de partizani ai serviciului militar — şi ziariştii, ăştia au făcut-o ! Dacă m-aş pricepe sâ vorbesc i-aş ruga pe aceşti domni să-şi exprime sentimentele şi într-un album ocazional!

— Consideră asociaţia că propunerea poate fi adoptată ?

— Da! Da !

Şi apoi copiştii se apucară să scrie şi să colaţioneze şi să flecărească, întocmai ca în parlament.

— Asa merg întotdeauna treburile pe aici ? întrebă Falk.

— Credeţi că este amuzant dcmnule ? răspunse Eriksson. Iţi vine să-ţi smuigi părul din cap ! Eu o numesc corupţie şi trădare. Numai egoism şi josnicie ; nici un om de inimă care să poată promova eau'<ia: de. aia se va ajunge unde se va ajunge î

— Unde se va ajunge ?

— Vom vedea ! spuse tâmplarul strîngîndu-i mina lui Oile. Eşti pregătit? continuă el. Ţin-te bine, o să fii'criticat !

Oile încuviinţă din cap cu şiretenie.

— Ucenicul de sculptor Olof Montanus ne-a anunţat că va ţine o conferinţă despre Suedia, începu preşedintele ; subiectul mi se paie foarte vast şi prea general ca semnificaţie, dar dacă ne promite să-I ducă la capăt în- tr-o jumătate de oră, dorim să-l ascultăm ; ce părere aveţi domnilor ?

— Da!

— Domnule Montanus, fiţi aşa de bun şi poftiţi în faţă !

Oile se scutură ca un cline cînd se pregăteşte să sară şi trecu prin mulţimea care îl privea curioasă.

• Preşedintele deschise o mică discuţie cu prima bancă iar secretarul căscă şi scoase un ziar ca să arate cît de puţin are de gînd să asculte conferinţa.

Dar Oile se urcă pe estradă, îşi coborî pleoapele, mestecă de cîteva ori din fălci ca să-i facă pe ascultători să creadă că a şi

început şi abia cînd se făcu linişte- deplină, o linişte de se putea auzi ce îi spunea preşedintele căpitanului de cavalerie, începu şi el.

— Despre Suedia. — Cîteva puncte de vedere.

Urmă o pauză.

— Domnilor ! Ar putea fi mai mult decît o presupunere gratuită că ideea cea mai fecundă şi aspiraţia cea mai puternică a zilelor noaslre este de a anula meschinul sentiment naţional care separa popoarele şi Ie face

să se duşmănească între ele ; am văzut care sînt mijloacele folosite în acest scop — expoziţiile mondiale şi rezultatele lor — diplomele de onoare !

(Auditorii se priviră întrebători. „Ce zeflemea a mai fost şi asta ?“ întrebă Eriksson. „Puţin cam bruscă, dar bună de altfel").

— Naţiunea suedeză păşeşte şi de această dată, ca întotdeauna, în fruntea civilizaţiei şi ea a înţeles, într-un grad mai înalt decît oricare altă naţiune educată, să fructifice ideea cosmopolită, şi, in această privinţă — dacă putem judeca după datele existente, s-a ajuns deja foarte departe. La asta au contribuit condiţii deosebit de favorabile pe care doresc acum să le examinez pe scurt, ca să pot trece apoi la ceva mai uşor de înţeles, cum sînt formele de guvernămint, taxele funciare şi altele asemenea.

(— O să fie lungă, spuse Eriksson înghiontindu-1 pe Falk în coaste, dar are haz !)

— Suedia, după cum se ştie, a fost la origine o colonie germană şi limba, care s-a păstrat destul de curată pînă în zilele noastre, este germana din nord in douăsprezece dialecte. Această situaţie, şi anume dificultăţile provinciilor de a se înţelege între ele, a fost o pîrghie puternică cu ajutorul căreia .s-a frinat dezvoltarea nesănătoasei noţiuni de naţionalitate. Alte împrejurări fericite s-au opus totuşi unei influenţe germane unilaterale care odinioară a mers atît de departe incit Suedia a fost încorporată ca provincie germană, de pildă sub Albrecht de Mecklenburg. Aici socotesc în primul rînd cucerirea provinciilor daneze Skânia, Halanda, Blekinge, Bohuslăn şi Dalsland ; cele mai'bogate provincii ale Suediei au fost populate de danezi, care mai vorbesc şi astăzi limba ţării lor şi refuză să recunoască stăpînirea suedeză.

(— Doamne Isuse, unde o fi vrînd să ajungă ? E nebun ?)

— Skânia de exemplu consideră încă şi astăzi drept capitală Copenhaga iar skanienii formează in parlament partidul de opoziţie. Aceeaşi este şi situaţia cu Gotebor- gul danez care nu recunoaşte Stockholmul drept capitală a imperiului; acolo insă au căpătat preponderenţă englezii şi au întemeiat o colonie. Această naţiune, cea en-

gieză, pescuieşte în faţa coastei şi desfăşoară in timpul iernii aproape tot comerţul angro din oraş ; vara pleacă şi se bucură de bogăţiile adunate, la ea acasă, pe podişul Scoliei. De altfel un popor minunat! Englezii mai publică aici şi un mare ziar în care îşi laudă isprăvile proprii. fără să le condamne neapărat pe ale altora.

Apoi trebuie să ne oprim la numeroasele imigrări care au avut loc din timp în timp. Avem finlandezi în pădurile finice, dar şi în capitală, unde au imigrat ca urmare a situaţiei politice grele din patria lor.

In uzinele noastre siderurgice mai mari găsim o mulţime de valoni, imigraţi în secolul al şaptesprezecelea, care vorbesc şi astăzi franceza lor stricată. Se ştie că un valon a fost acela care a introdus în Suedia noua constituţie, preluată din Valonia. Oameni destoinici şi absolut cinstiţi!

(— Ei, ce dracu mai e şi asta !)

— Sub Gustav Adolf au pătruns în ţară o mulţime de vagabonzi scoţieni şi s-au angajat soldaţi, fapt pentru care au ajuns chiar în rîndul nobilimii!

Pe coasta răsăriteană se află multe familii care mai păstrează tradiţiile unei invazii din Livonia şi din alte provincii slave, de aceea aici se întîlnesc adesea tipuri curat tătăreşti. Susţin că poporul suedez se află pe calea cea mai bună spre deznaţionalizare ! Deschideţi Armorialul nobilimii suedeze şi număraţi numele suedeze pe care le intilniţi. Dacă găsiţi mai mult de douăzeci şi cind de procente puteţi să-mi tăiaţi nasul, domnii mei!

— Deschideţi anuarul la întîmplare; eu însumi am numărat la litera

G şi din patru sute de nume, două sute erau străine. Care sînt motivele ? Acestea sînt multe, dar principalele rămîn : dinastiile străine şi războaiele de cucerire. Dacă te gîndeşti cîţi netrobnici au stat pe tronul Suediei rămîi uimit de faptul că naţiunea mai este încă şi astăzi atît de regalistă. O prevedere a constituţiei ca aceea că regele trebuie să fie întotdeauna un străin era inevitabil să ducă direct la ţintă : deznaţionalizarea. Chiar asta a şi făcut! Că ţara ar cîştiga prin alipiri de naţii străine, aceasta este convingerea mea — căci nu poţi pierde ceea ce nu ai! Naţiunii îi lipseşte pur şi simplu **naţionalitatea,** asta a dc-seopen."-;j **Toţ-nor** * **in** 1R11 cind a **deplînr-** cu atîta obtuzitate S ■ > ,, **d** .r era prea tîrziu, pentru câ rasa era **d*]a** stricat? **ti;** recruU-rile **din** timpul neroadelor războaie ds cucerire. **Din. milionul de** lucui- tori care existau în ţară sub Gustav Adolf al II-lea au fcst recrutaţi şi lichidaţi şaptezeci, de mii de bărbaţi în putere. Cîţi oameni au nimicit Corel al X-Iea, al Xl-lea Şi al XH-lea nu pot spune, dar ne putem închipui ce rasă puteau procrea cei rămaşi la vatră care erau toţi reformaţi ca inapţi!

Revin la afirmaţia că ne lipseşte naţionalitatea. Poate cineva să-mi spună ce este suedez in Suedia — în afara pinilor noştri, molizilor noştri, minelor noastre de fler, îare în curînd nu vor mai avea căutare pe piaţă ? Ce sînt cîntecele noastre, populare ? Roaianio franţuzeşti, englezeşti şi nemţeşti, prost traduse ! Ce sînb costumai 2 noastre populare, a căror dispariţie o regretăm ? Vechi rămăşiţe ale costumelor senioriile din evul mediu ! încă pe vremea lui Gustav I cei diu Dalama cereau sâ fie pedepsit acela care poartă haine decoltate sau pestriţe. Fro- !>abil că straiele pestriţe de curte şi costumele burgunde au ajunseseră încă la femeile din. Dalama! Şi cu siguranţă că de atunci au mai fost multa schixnbăvi de modă !

• Spuneţi-mi vreun poem spedez, o operă de artă, o bucată muzicală care să fie specific suedeză şi să se deosebească de tot ce nu este suedez ! Arătaţi-mi o constt ue- ţie suedeză ! Nu veţi găsi nici una şi dacă veţi găsi vreuna, ori este proastă, ori este imitată după modei

---

* Tegn6r (Esaias. 1782—i£46), poet suedîz din şcoala neoclasică, şi mai apei romantică. *Suea* (1811) (Svea — numele veclíi ai Suediei) e un poem patriotic In vers alexandrin, In care autorul invocă ditirambic virtuţile strămoşeşti şi biameazfi nevol-nicia contemporanilor. E un ecou direct al evenimentelor pc- îitice ale momentului, printre care pierderea Finlandei **o2** către regatul suedez in urma unui război cu Rusia in.t.).

străin.

Nu cred că exagerei afirmînd câ naţiunea suedeză este o naţiune lipsită de talant, îngîmfată, slugarnică, invidioasă, meschină şi grosolană ! De aceea merge cu paşi mari spre pieire!

(Acum ia sală izbucni vacarm ui ! Aclamaţii răzloţp în cinstea lui Carol ai Xll-iea se puteau lotuşi desluşi pe.ste toată larma.)

— Domnilor, Caroi al XII-lea este mort, lăsaţi-1 să doarmă pînă la jubileul următor ! L.ui trebuie să-i mulţumim in primul rind pentru deznaţionalizarea noastră şi de aceea vă rog, domnilor, uniţi-vă; glasurile cu al meu într-un cvadruplu ura ! Domnilor ! Trăiască Carol al XII-lea !

(— Rog adunarea să revîră la ordine ! strigă preşedintele.)

— Se poate închipui o n'ero;-le mai mare a unei naţiuni decît aceea de a învăţa poezia in străinătate ? In- chipuiţi-vă nişte boi care pot merge o mie şi şase sute de ani în urma plugului fără să ajungă lr-ideea de a compune dntece ! Dar a vsnit un flăcău năzdrăvan de la curtea lui Carol al Xl-lca şi a distrus toată opera de deznaţionalizare. Pînă atunci se scrisese nemţeşte, dar acum trebuia să se scrie în suedeză. De aceea îi rog pe domnii mei să-şi unească glasurile cu al meu pentru a striga : jos cu cîinele mizerabil (îeorg Stierahielm !

(— Cum îl cheama ? — Edvard Stjernstiom ! Preşedintele bate cu ciocanul în masă ! Agitaţie ! — Ajunge ! Jos cu trădătorul ! Îşi bate joc de roi !)

— Naţiunea suedeză ştie doar să strige şi să bată, după cum aud ! Şi pentru că na sînt lăsat să continui şi să vorbesc despre guvern şi impozitele cenzitare ale coroanei, vreau să spun doar că astfel de mitocani slugărind cum am auzit aslă seară sînt pregătiţi în orice moment pentru despotism. Şi îl veţi avea ! Lăs. ţi-vă în seama lor ! Veţi evea absolutismul!

(O lovitură pe la rpate şi oratorului i se opriră cuvintele în gît. Acum se ţinea de pupitrul dc la tribună, ca să îiU cadă.)

— Şi un neam nerecunoscător, care nu vrea să audă adevărul...

(— Afară cu el i Sfîşiaţi-11 Oile fu azvîrlit de la tribună dar chiar şi in ultimul moment strigă ca un nebun în timp ce pţimea pumni şi palme :

— Trăiască Carol al Xll-lea ! Jos cu Georg Stiern- hielm !)

Oile şi Falk se aflau afară, pe stradă.

— Ce ţi-a venit ? întrebă Falk. Ţi-ai ieşit din. minţi ?

— Da, aşa cred. Mi-am învăţat discursul aproape şase săptămini şi ştiam pe de rost tot ce am de spus, dar cind am ajuns în faţă şi am văzut toate privirile alea, #s-a dus naibii; toată argumentaţia mea meşteşugită s-a prăbuşit ca o schelă şubredă, am simţit că-mi fuge pămintul de sub picioare şi toate gîndurile mi s-au învălmăşit. A fost tare anapoda ?

— Da, a fost rău şi cu siguranţă câ ziarele vor sări pe tine !

— Păcat! Şi mi se părea aşa de limpede ! Totuşi a fost frumos că le-am ars una ălora !

— In felul âsta iţi faci rău ţie însuţi şi n-ai să te mai poţi afirma niciodată !

Oile oftă.

— Ce Dumnezeu aveai cu Carol al Xll-lea ? Asta a fost cea mai rea dintre toate !

— Nu mă întreba! Nu ştiu nimic! Iţi mai plac muncitorii ? continuă Oile.

— li compătimesc că se lasă duşi în eroare de nişte arivişti, dar nu voi părăsi cauza lor niciodată deoarece cauza lor este marea problemă a viitorului apropiat şi pe lîngă ea toată politica noastră nu face nici doi bani !

Oile şi Falk hoinăriră pe străzi, reveniră apoi din nou jos în oraş, se plimbară pe Lilla Nygatan unde intrară la Cafeneaua Naples.

Era între orele nouă şi zece şi cafeneaua era aproape goală. Doar un singur client şedea la o masă, lîngă tejghea şi citea dintr-o carte unei fete care cosea şezînd alături de el. Ea avea o-înfăţişare foarte plăcută şi prietenoasă părînd că face o impresie puternică asupra lui Falk, pentru că acesta tresări şi se schimbă la faţă.

— Sellen ! Ei, tu aici ! Bună seara, Beda! spuse Falk cu o cordialitate afectată, care îi eră foarte străină, şi dădu mîna cu tînăra fată.

— Măi, ia uite, Falk ! Ai mai venit şi tu pe aici, măi frate ? Mi-am închipuit chiar că s-a întîmplat ceva de ne vedem atît de **Tar** la Salonul Roşu !

Falk şi Beda schimbară o privire. Tînăra fată avea o înfăţişare distinsă în comparaţie cu poziţia ei, un chip fin, inteligent, **paTcă** mîhnit; o siluetă zveltă, cu un joc de linii năstruşnic dar cast; ochii cătau oarecum în sus, parcă **ar** fi pîndit o nenorocire din cer, dar altfel ştiau **să** joace şi toate jocurile pe care le poate inventa un capriciu de moment.

— Ce serios eşti ! îi spuse ea lui Falk uitindu-se in jos, la lucrjil ei de mînă.

— Am fost la o întrunire serioasă, spuse Falk roşind ca o fetiţă. Ce minunăţie citeaţi ?

— Ii citeam Dedicaţia din *Faust,* spuse Sellen şi întinse mina ca să se joace cu lucrul Bedei.

Un nor sumbru trecu peste faţa lui Falk. Conversaţia deveni forţată şi insuportabilă. Oile şedea cufundat în nişte gînduri care păreau că se învîrtesc în jurul sinuciderii.

Falk ceru un ziar şi primi *Incomipiibilvl.* Deodată îi veni ideea că uitase să vadă ce se scrisese acolo despre poeziile lui. îl deschise şi îşi aruncă ochii pe pagina a treia ; găsi ceea ce căuta. Nu erau

complimente, dar nici grosolănii, căci articolul era dictat de un interes real şi profund. Criticul nu găsea poezia lui Falk nici mai bună nici mai proastă decît a celorlalţi contemporani, dar la fel de insignifiantă şi egoistă ; în ea erau tratate numai problemele particulare ale autorului : legături nepermise, imaginare sau reale ; ea cocheta cu micile păcate dar nu le regreta pe cele mari; nu era nici cu o leţcaie mai bună decît poezia englezească de budoar şi poetul ar fi putut să-şi publice portretul gravat în oţel deasupra titlului, atunci textul ar fi fost ilustrat, etc.

Aceste adevăruri simple il impresionară adînc pe Falk care pînă atunci nu citise decît caraghioslîcurile scrise de Struve în Capa *gri* şi recenzia dictată de bunăvoinţă ■ personală din *Scufiţa roşie.* îşi luă un scurt rămas bun şi se ridică să plece.

— Vrei să şi pleci ? întrebă Beda.

— Da ! Ne mtîloim mane ′

— Da, ca de obicei! Noapte bună !

Sellen şi Oile plecară Împreună cu ol.

— E dulce copila, spuse Sellen după ce merseseră un iimp în tăcere.

— Te rog să vorbeşti ceva mai reţinut despre ea!

— Eşti îndrăgostit de ea, trate, după cum văd !

— Da, sînt !ji sper că mi-o ierţi !

— Bineînţeles ; eu nu-ţi stau în cale.

— Şi te rog să nu-ţi închipui nimic rău despre ea...

— Nu, nici nu mă gîndesc ! A fost în teatru,..

— De unde ştii ? Despre asta nu mi-a vorbit niciodată !

— Nu ? Mie da ! Nu trebuie sâ te încrezi niciodată în drăcoaicele asiea mici !

— Ei, doar nu-i nimic rău! Mă gîndesc s-o scot din serv iciul ăsta de îndată ce voi putea; relaţiile noastre se rezumă la pliirbări în parcul Haga, la opt de dimineaţă, unde bem apă de la izvor.

— Cîtă inocenţă ! Dar seara nu luaţi niciodată masa împreună ?

— Nu mi-a trecut prin cap niciodată să-i fac o propunere «Ut de necuviincioasă pe care ar respinge-o cu dispi.ţţ ! Tu mi, mă ; n-ai decit! Lu cred Încă în temei a care ii.beste. din orice clasă ar fi ea, cricare ar fi aventura avută mai inalrte. Ea rai-a snus că *5-ta nu i-a f-ist Imaculată, dar i-am promis că n-im s-o întreb niciodată C aspre trecut!

— Este 6erjij£ deci!

— Da. este serios !

— AsU-i dtceva ! Tkapte b.’.uă, Fulk ! Glie, tu vii cu mine, nu-i aşa ?

— Noapte hună !

— bietul Falk, îi spuse Sdlăn lui Oile. Aciun tmbuie **Bă** treacă şi ei prin iurcile caudinej liar aşa trebuie să fie; e ca şi schiii barea dinţilor; ru poţi deveni bărbat pînă n-ai povestea ta !

— Dar fata, cum este ? ir trebă Oile din pură politeţe, căci gîndurile îi zburau departe.

— In felul ei. este de ireabă, dar Falk ia lucrurile prea in serios şi ea se preface la tel, cîtâ vreme crede că-i poate cuceri. Dar dacă ss tărăgănează o să obosească >4 el nu mai poate fi sigur că ea n-c să-şi caute distracţie în altă parte. Nu, voi nu vă puteţi descurca în astfel de treburi ; na trebuie sâ şovăi ci si inşfaci imediat, altfel vine altul şi-ţi taie drumol. Tu n-ai păţit niciodată aşa ceva, Oile ?

— Am avut un copil cu o servitoare, la noi la ţară şi de aceea tata m-a gonit de-aca:să. De atunci mi-e scirbă de lucrurile astea.

— N-a fost o încurcătură prea mare, au ! Dy dacă te înşeală, ai de suferit, crede-mă ; of, of, of ! îţi trebuie nişte nervi ca strunele de vioară dacă vrei să joci jocul ăs>ta ! Să vedem cum va ieşi Fajk ds la strîm'oaie; sînt cite unii care se resimt foarte adine şi asia-i prost! Ia uite, uşa e deschisă ! Intră Oile; spor că patul este făcut, ca să poţi trag? un somn bun; dar trebuie s-o scuzi pe bătrlna mea menajeră câ n-a putut scutura pernele ; are degetele ţepene, ştii, aşa că o să fie poate cam noduroase şi tari.

Urcaseră scara şi acum erau sus.

— Intră, intri! spuse Sellen. Mi se par-» că Stava a aerisi' sau a frecat duşumeaua; miroase a umezeală.

— Faci haz de necaz; nu poţi freca duşumeaua daca nu mai există!

— Nu mai există duşumea? Asta e altceva. Unde o fi dispărut ? -A ars CUETM ? El, cu ar.P:-4au bL.e ! Ne putem odihni şi la sîaul mamei noastre Terra, sau pe mrlcz, ce-o fi acolo !

Se culcări pe umplitură îmbr1c:r\ d’iră ce făcură un aşternut dia buci i d<* pimâ do picturi si desene vechi şi îşi puseri ma^e sub ca,». Oi.'..? scăpări un chibrit, scoase din tuni.aj.rul de li pan uloni un mac ds luminare de stearină, îl aprinse şi îl aşeri lî::*4^ el, pe jos; o rază slabă rătăcea prin atelierul maro şi gol pă- rîîid că se opune cu îndirjire maselor de intunaru: care voiau sa năvălească prin ferestrele colosale.

— E frig astă seară, spuse Oue scoiînd la iveală o car^e soioasă.

— Frig ? De loc! Afară sint doar douăzeci de grade şl deci aici, înăuntru, sînt cel puţin treizeci, doar locuim aşa de sus. Cît crezi că o fi ceasul ?

— Mi s-a părut că la Sfintul Ion tocmai a bătut unu.

— Sfintul Ion ? Nici n-are ceas! Aia-s aşa de săraci că l-au amanetat.

Urmă o pauză lungă pe care Sellen o întrerupse primul:

— Ce citeşti, Oile ?

— Ce te priveşte !?

— *Ce* mă priveşte ? Ca musafir nu trebuie să fii politicos ?

— E o carte veche de bucate pe care am împrumutat-o de la Ygberg!

— Ei drăcie, asta e ? Hai să citim un pic; azi n-am înghiţit decit o ceaşcă de cafea şi trei pahare de apă.

— Atunci, ce fel îţi doreşti ? spuse Oile răsfoind cartea. Vrei o mîncare de peşte ? Ştii ce-i aia maioneză ?

— Maioneză 7 Nu. Citeşte ! Sună bine !

— Ascultă l „139. Maioneză. Unt, făină şi puţin muşr tar englezesc, se prăjesc împreună şi se amestecă cu bulion bun. Cind dă în clocot se bat cîteva gălbenuşuri după care se lasă să se răcească**.

— Nu, la dracu, asta nu te satură...

— O, încă n-am terminat. „Ulei fin de masă, oţet de vin, puţină smîntînâ şi piper alb...** — da, văd că nu merită. Vrei ceva mai săţios ?

— Deschide la sarmale; asta-i tot ce ştiu mai bunt

— Nu, nu mai pot citi cu glas tare, lasă-mă să adorm.

— Of, hai mă, citeşte !

— Nu, lasă-mă în pace odată! Urmă o nouă tăcere. Apoi

luminarea se stinse şi rămaseră în beznă.

— Noapte bună, Oile; înveleştc-te, sâ nu răceşti.

— Cu ce să mă învelesc ?

— De, nu ştiu. Nu ţi se pare că e amuzant să trăieşti aşa ?

— E aşa de frig aici că mă mir cum de nu-ţi vine să te sinucizi.

— Aşa ceva nu se face! Mi sa pare interesant să văd pînă unde se poate ajunge.

— Ai părinţi Sellen ?
— Nu, sint copil nelegitim ; tu ai ?

— Da, dar e cam acelaşi lucru !

— Mulţumeşte providenţei, Oile ; întotdeauna trebuie să fii recunoscător providenţei — cu toate că nu ştiu precis la ce foloseşte ! Poate că aşa trebuie !

Urmă din nou tăcere ; apoi Oile fu cel care o tulbură :

— Tu dormi ?

— Nu, stau şi mă gîndesc la statuia lui Gustav Adolf ; vrei să mă crezi că...

— Nu ţi-e frig ?

— Frig ? Aici unde este aşa de cald !

— Piciorul drept mi-a amorţit de tot.

— Trage-ţi pe tine cutia cu vopsele şi bagă-te intre pensule şi atunci o să fie mai bine.

— Crezi că a mai dus-o cineva aşa de greu ca noi ?

— Greu ? O ducem greu, noi, care avem un acoperiş deasupra capului ? Sînt profesori la Academie, cu tricorn şi spadă, care au dus-o şi mai rău. Profesorul Lund- strom a dormit jumătate din luna aprilie la teatrul Humlegârd. Asta zic şi eu stil! îşi rezervase toată loja stingă din avanscenă şi susţinea câ după ora unu noaptea nu mai era liber nici un loc de la parter; locuinţă bună pentru toată iarna, dar proastă vara! Noapte bună, acum adorm!

Şi Sellen începu să sforăie. Oile însă se sculă şi umblă de colo pînă colo prin cameră pînă începu să se lumineze la

răsărit; atunci ziua se îndură de el şi îi dărui odihna pe care noaptea nu i-o îngăduise.

25

ULTIMUL JETON

Şi iarnă trecu, încet pentru cei nefericiţi, mai repede pentru cei mai puţin nefericiţi. Şi primăvara veni, cu speranţele ei înşelătoare in soare şi verdeaţă, pînă ce sosi vara, ca o scurtă pregătire pentru toamnă.

Intr-o dimineaţă de mai, în arşiţa soare'ui, publicistul Arvid Falk trecea pnn faţa portului spre redacţia ziarului *Drapelul rivuncitorssc* şi privea cum erau încărcate şi descărcate de pe chei navale Ţinuta lui nu mai era atit de îngrijită înainte ; oârvl negru era mai lung decît permitea mcda iar barba îi crescuse a la Hfrnric al IV-lea, ceea ce dădea chipului său slăbit o expresie aproape sălbatică. în ochi fi ardea un foc rău prevestitor care il trădează da obicei pe fanatic sau pe chefliu. Părea că vrea să-şi aleagă o navă dar îi esîa greu să se hotărască. După o lungă ezitare se apropie de un marinar care urca un cărucior cu baloţi pe un bric. Scoase politicos pălăria :

— Vreţi să fiţi atit de amabil, domnul meu şi să -mi spuneţi încotro călătoreşte acest vas ? întrebă el timici, deşi credea câ vorbeşte pe un ton foarte îndrăzneţ.

— Vas ? Nu văd nici un vas !

Cei din jur rîseră.

— Dar dacă domnul vrea să ştie unde merge bricul, atunci să citească !

Falk simţi câ îşi iese din. fire, dar se stăpîni şi continuă pe

un ton vehement:

— Dumneavoastră nu puteţi răspundă politicos la o întrebare politicoasă ?

— Dumneavoastră ? Du-ta dracului, bă, şl nu mai ■cădită ceartă ! Ia seama !

Discuţia se întrerupse şi Falk lui în sfiiţii o hotă- r!re. Se întoarce, urcă o uliţă, trecu prLi K:ipmcJi:orj;et Şi o coti pe Kiiidstugatan. Aici se opri Li faţa uşii unei case murdare. Eiită din nou, pen.ru că nn-şi putea învinge niciodată picaiul lui capital, nehctiru-ea. In acel moment sosi ţopăind un băieţaş zdrenvăios şi şaşiu, cu miinile pline de şpahuri pe ben^i lungi şi vru să ue ică Pe lîngă Falk, dar acesta îl opri.

*— Redactai ul e sus ? întrebă el.

— Da, e aici de la ora şapte, răspuns.; băiu'.ul, cu sufletul la gură.

— A întrebat de mine ?

— Păi da, de mai multe ori !

— E supărat ?

— Daa ! Aşa-i mereu !

Şi băiatul ţişni ca o săgeată, pe scări în sus. Fallţ il urmă îndeaproape şi intră in camera redacţiei. Aceasta era o mansardă cu două ferestre către o stradă întunecoasă ; în faţa fiecăreia se găsea cîte o masă nevopsilă, cu hîrtie, tocuri, ziare, foarfeci şi sticle cu gumă arabică.

La una dintre mese şedea vechiul prieten Ygberg, îmbrăcat într-o redingotă neagră jerpelită şi citea şpalturi , la cealaltă masă, care era a lui Falk, şedea un ins in cămaşă şi cu o bonetă de mătase verde pe cap, aşa ~um poartă comunarzii. Faţa îi era năpădită de o barbă roşie, trupul scund şi butueânos, de om care a muncit mult cu braţele.

Cînd Faik intră, comunardul făcu o mişcare bruscă cu picioarele pe sub masă şi îşi suflecă mînecile, lăsînd să se vadă un tatuaj care reprezenta o ancoră şi un R gotic. După aceea apucă foarfecele, străpunse cu ele prima pagină a unui ziar de dimineaţă, decupă o bucată şi i se adresă lui Falk pe un ton aspru, stind cu spatele ia el :

— Unde ai fost, comnuie ?

— /T.m fest bolnav, răspunsa Falk îndîrjit, riupă.*?um işi închipuia el, dar umil, după cum il asigurase Ygberg mal tîrz u.

— Minciună ; domnul a fest în. oraş, la pUeală. A- seară era IR î T-'pIes ; l-am văzut!

— Pâi, cred că pot...

— Poti să te duci unde iţi place, domnule, dar aici trebuie i.ă fii l.i era fixată ■— conform înţelegerii! Este deja ora opt şi iov sfert! Ştiu că astfel de domni, umblaţi pe la Academie, unde credeau că învaţă grozav de mulie, nu pot învăţa ordinea şi bunacuviinţă! Nu este necuviincios să vii tîrziu ? Nu te comporţi ca Un bădăran, domnule, dacă îl laşi să-ţi facă treaba pe cel ce îţi dă de lucru ? Ai ? Văd că La fciua de azi toate sînt cu susul în jos ! Angajatul il tratează pe maistru adică pe cel ce îi dă. de lucru, ca pe un porc de cîine şi cel asuprit este

capitalul! Aşa este !

— De cind a ajuns domnul redactor la aceste opinii ?

' — De cînd ? De acum, domnule ! Chiar de acum !

Şi sper că de aceea nu sînt mai puţin bune ! Dar am mai descoperit încă ceva! Dumneata, domnule, eşti un ignorant, nu cunoşti ortografia suedeză, domnule! Poftim de vezi ! Ce scrie aici ? Citeşte ! „Sperăm că tuturor acelora care vor exercita anul viitor serviciul...[14] — unde s-a mai auzit aşa ceva: „tuturor acelora care“...

— Da, este corect spuse Falk.

— Corect ? Cum poţi susţine asta, domnule ! In vorbirea cotidiană se spune „toţi cei ce“, deci trebuie scris „toţi aceia ce“.

— Da, dar se poate şi cu dativul...

— Ei, fără fraze savante; nu-mi veni mie cu chichiţe ! Nu-mi trăncăni mie prostii, domnule! Poftim, domnul scrie ex-sercita numai cu x deşi se spune ex- sercita ! Acum taci! Este exercita sau ex-sercita... ? Răspunde !

— Se spune fireşte, dar...

— Se spune, deci este ex-sercita pentru că nu poate fi altfel decît se spune ! Poate că pînă la urmă eu sînt prost, poate că nu ştiu nici măcar *să vorbesc* suedeza! In orice caz le-am corectat. Hai, acum continuă şi altădată să vii la timp ! Deodată sări de pe scaun cu un strigăt şi-i plesni o palmă băiatului cu şpalturile.

— Ia uite, şezi aici şi dormi ziua în amiaza mare, mă golanule! Te-nvăţ eu să fii treaz ! Nu eşti încă prea mare pentru bătaie !

Apucă victima de bretele, o trînti pe o grămadă de ziare nevîndute şi o snopi în bătaie cu centura pe care şi-o descinsese.

— N-am dormit, n-am dormit, am moţăit doar ! striga băiatul de durere.

— I-auzi, mai şi neagă! Te-ai învăţat să minţi; te-nvăţ eu să spui adevărul ! Ai dormit sau n-ai dormit ? Spune adevărul, altfel te nenorocesc !

— N-am dormit, bîigui nefericitul care era încă prea mic şi nevinovat ca să scape din dilemă cu o minciună.

— I-auzi, tot mai neagă ! Ce golan înrăit! Să mintă cu atîta obrăznicie !

Tocmai cînd voia să-l pedepsească şi mai aspru pe micul pocăit, Falk se ridică, se apropie de redactor şi îi spuse hotărît :

— Nu-l bateţi pe băiat ; am văzut eu că n-a dormit !

— Ei, i-auzi ce zice ! Da' ştii că eşti glumeţ ! „Nu-l bateţi pe băiat!". Cine-mi spune mie asta ! Credeam că mi-a bizîit o muscă la ureche ! Poate n-am înţeles bine ! Aşa sper! Aşa sper, pentru Dumnezeu ! — Domnule Ygberg ! Dumneata eşti un om onorabil ! Dumneata n-ai studiat la Academie ! Spune-mi domnule, nu cumva, din întimplare ai văzut dacă dormea ştrengarul ăsta pe care-l ţin adum de bretele ca pe un peşte ?

— Chiar dacă nu dormea, răspunse Ygberg tărăgănat şi amabil, în orice caz era gata să adoarmă !

— Iată un răspuns corect ! Domnule Ygberg, vrei să fii aşa de bun şi să-l ţii de bretele în timp ce am să-mi pun bastonul să-l înveţe cum se spune adevărul !

— Domnule, nu aveţi dreptul să-l bateţi, spuse Falk. Dacă-1 atingeţi deschid fereastra şi chem agentul de poliţie.

— Eu sînt aici stăpînul casei şi-mi bat ucenicul ! El e ucenic fiindcă mai tirziu o să intre în redacţie ! Asta o să facă, chiar dacă există unii cu studii academice care nu cred că un ziar se poate redacta şi fără ajutorul lor ! Ascultă Gustav, nu înveţi aici ziaristica ? Ai ? Răspunde, odată, dar spune adevărul, că altfel...

Uşa se deschise şi apăru un cap — era un cap cit se poate de neobişnuit şi de neaşteptat aici, dar foarte cunoscut, căci fusese reprodus de cinci ori.

De altfel, apariţia acestui cap neînsemnat avu ca efect că redactorul îşi îmbrăcă haina, îşi încinse cureaua cu

o plecăciune şi un rînjet care dovedeau multă deprindere.

Omul de stat întrebă dacă redactorul este liber şi primi un răspuns mulţumitor în timp re acesta făcu să dispară ultimele însemne de muncitor, adică îşi scoase îa grabă boneta de coirrJnard.

Cei doi domni urcară în biroul directorului şi închiseră uşa in urma lor.

— Mă întreb ce planuri o mai fi avînd contele ? spuse Ygberg şi se tolăni impertinent pe scaunul lui, ca un elev după ce a plecat profesorul.

— Eu nu mă întreb deloc, replică Falk. fiindcă ştiu cit este de şmecher şi cit de şmecher este şi redactorul. Dar aş fi curios să ştiu cum o vită ca tine s-a transformat intr-un cîine infam care se pretează la mîrşăvii!

— Nu trebuie să fii chiar atît de vehement, dragul meu. N-ai fost azi noapte la plenară ?

— Nu ! Găsesc că parlamentul este lipsit de orice importanţă în afara intereselor particulare. Ce a ieşit din afacerile dubioase ale *Tritonului ?*

— Avind în vedere marea idee patriotică şi naţională a întreprinderii, s-a hotărît în unanimitate ca statul să preia obligaţiunile, în limp ce societatea lichidează... sau se dizolvă !

— Adîcă statul susţine clădirea in timp ce se surpă temelia ca să cea răgaz direcţiunii s-o şteargă !

— Mai fcine ai vedea că toţi «ceşti mici...

— Ştiu, ştiu ! Toţi aceşti mici rentieri — da. aş prefera să-i vîtd că lucrează cu î.Jcul lor cap tai în loc să Uindăvească şi că-1 dea cu cam£tă, car cel mai mult p-Ş uori să-i văd la Închisoare pe toţi şarlatanii, r.tunci n-ar mai fi încurajate nici întreprinderile frauduloase ! Asta se numeşte economie politică ? La dracu ! — încă ceva! Rivneşti la postul meu! O să-l capeţi! N-o să mai fie nevoie să stai in colţul tău, rupărat că trebuie să pui ordine In şpalturi, in urma mea. Am prea multe articole care zac netipărite înăuntru, la clinele ăsta al libertăţii, ca să mai stau şi să decupez şi de acum înainte poveşti cu bandiţi. *Scufiţa royte* era prea conserva-

toare pentru mine dur *Drapelul muncitoresc* este prea murdar !

— Bine că renunţi la himerele tale şi devii rezonabil. Du-te la *Capo gri ;* acolo ai viitor !

— Renunţ la himera că această cauză, a celor asupriţi este în mîini bune şi cred că este o sarcină măreaţă să lămureşti publicul ce înseamnă opinia oficială, mai ales cea tipărită şi de unde vine ea — dar cauza n-o voi părăsi niciodată !

Uşa biroului se deschise şi redactorul însuşi ieşi. se opri în mijlocul camerei şi spuse, pe un ton nefiresc de blind, aproape politicos :

— Domnule asesor, vă rog binevoiţi a prelua treburile redi! cţiţ:i pe timpul cît voi lipsi — treouie să plec o zi pentru probleme extrem de importante. Secretarul vă poate ajuta la lucrările curente. Domnul conte mai râmine puţin în biroul meu — sper că domnii nu vor ezita sâ stea la dispoziţia domnului conte, dacă doreşte ceva.

— Nicidecum, nu este nevoie, strigă contele de alături, unde stătea aplecat asupra unui manuscris aflat în lucru.

Redactorul plecă şi, ciudat, contele plecă aproximativ două miauze mai tlrziu — adică mai zăbovi exact aţii. cit era nevois ca sâ nu fie văzut ieşind împreună cu redactorul de la *Drapelul muncitoresc.* *

— Eşti sigur că pleacă împreună ? întrebă Ygberg.

— A;ş,a sper, spuse Falk.

— Atunci mă duc pe Munkbron, să mă uit cum tîrg'iiesc femeile.

— Apropo, te-ai mai întîlnit cu Beda de atunci ?

— De cînd ?

— Păi. de cind a plecat de la Naples şi s-a mutat într-o cameră separată.

— De unde ştii ?

— încearcă să fii calm, Falk! Altfel n-o să-ţi meargă bine niciodată !

— Da, trebuie, cît de curind, simt că-mi pierd minţile. Inchipuie-ţi, copila asta pe care o iubeam mult, mult! M-a înşelat cu atîta neruşinare! Ce-mi refuza mie îi dădea precupeţului ăluia gras ! Şi ştii ce-mi răspundea ? Că asta dovedeşte cît de curat mă iubeşte.

— E o dialectică subtilă ! Avea dreptate, pentru că pretniza era absolut corectă ! Te mai iubeşte încă ?

—- Cel puţin mă urmăreşte !

— Şi tu ?

— O urăsc cît se poate de profund, dar mă tem de apropierea ei!

— Adică : încă o mai iubeşti!

—- Hai sâ schimbăm subiectul!

— Trebuie să fii calm, Falk ! Uită-te la mine ! Acum ies şi mă încălzesc la soare; trebuie totuşi să te bucuri că ai parte de existenţa asta trecătoare. Gustav, tu te poţi duce pentru o oră, jos, la fîntîna nemţească, daeă vrei, sâ joci nasturi.

Falk era singur. Soarele îşi arunca razele pe acoperişul înclinat de peste drum şi acum încălzea odaia; deschise fereastra şi se aplecă în afară ca să respire un pic de aer proaspăt, dar fu izbit de duhorile sufocante din rigole; lăsă privirea să-i zboare la dreapta, peste Kindstugatan şi Tyska Brinken şi văzu în planul cel mai îndepărtat al perspectivei, o parte dintr-un vapor, cîteva valuri pe lacul Malar strălucind in bătaia soarelui şi o ripă din munţii Skinnarvik care abia acum înverzise puţin, ici şi colo, pe povîrnişuri. Se gîndi la cei care pot pleca acolo în vilegiatură cu acel vapor, ca să se scalde in *acele* valuri şi să-şi incinte privirile cu *acea* verdeaţă. Dar tinichigiul de jos începu să ciocănească tabla de tremurau casa şi geamurile; doi muncitori trecură împingind un cărucior huruitor şi puturos iar din circiuma de pest? drum năvăli un miros de rachiu, bere slabă, rumeguş şi cetină. îşi retrase capul şi se aşeză la masă ; avea în faţă cam o sută de ziare de provincie pregătite pentru decupat. îşi scoase manşetele şi începu exa

minarea-; miroseau a funingine şi ulei şi înnegreau totul în jur — asta era impresia principală ; lăsa pe loc tocmai ceea ce i se părea că merită să fie extras, pentru că trebuia să se gîndească în primul rînd la programul ziarului. Dacă muncitorii dintr-o fabrică au dăruit meşterului o tabacheră de argint, trebuia să decupeze notiţa neapărat, dar dacă un patron donase cinci sute de taleri casei muncitorilor, trebuia s-o lase la o parte. Dacă episcopul de Halland inaugurase o sonetă de bătut piloni iar directorul scrisese o poezie pentru această ocazie, trebuia să decupeze totul, inclusiv poezia, pentru că „asta doreşte lumea să citească" ; dacă putea să adauge un pic de zeflemea, era cu atît mai bine, căci prindea în orice caz. De altfel, pentru decupare era valabilă re- •gula următoare : tot ce este elogios de, şi despre publicişti şi muncitori manuali, tot ce este detestabil despre preoţi, militari, mari comercianţi (nu mici), academicieni, mari scriitori şi judecători. In plus, cel puţin o dată pe săptămină trebuia să atace direcţiunea teatrului regal şi să facă praf frivolele comedii muzicale de la teatrele mici „în numele moralei şi decenţei“, pentru că redactorul observase că aceste teatre nu-i amuzau pe muncitori. O dată pe lună consilierii municipali trebuiau judecaţi (şi condamnaţi) pentru risipă şi pe lîngă asta ori de cîte ori se găsea ocazia trebuia atacată forma de guvernămînt, dar nu şi guvernul; redactorul îşi rezervase dreptul de cenzură strictă faţă de atentatele la adresa anumitor deputaţi din parlament şi anumitor miniştri. Care ? Acesta era un secret pe care nu-1 cunoştea nici măcar redactorul însuşi, fiindcă depindea de conjuncturi şi pe acestea le putea aprecia numai editorul ascuns al ziarului.

Falk tăie cu foarfecele pînă ce i se înnegri mîna şi se apucă de lipit, dar sticla cu gumă arabică răspîndea un miros atît de urît iar soarele ardea atît de fierbinte; biata aloe care putea răbda de sete ca o cămilă şi putea suporta toate înţepăturile unei peniţe de oţel iritate,

.irătn jalnic şi fă-'ea infricoşătov de vie impresia de pustietate ; c'a plină de pi.ăţele r.egre de pe urma înţepăturilor iar frunzele ieşeau ca un mănunchi de urechi de măgar din pămintul uscat ca tutunul de prizat. Ceva asemănător trebuie că ii trecu prin cap lui Falk in timp ce şedea că^ut în apatie şi, înainte de a putea simţi vreun regret, tăie toate vîrfrxHe acestor urechi. După - aceea, fie ca să-şi liniştească conştiinţa, fie numai ca să facă ceva, unse rănile cu gumă arabică şi privi cum o usi'că soarele; apoi «e întrebă cum să-şi facă 'ost de prinz. căci nimerise pe calea care duce Ia condamnare — calea aşa-ziselcr „afaceri proaste" ; îşi aprinse o pipă de *Ancora neagra* şi făcu să se Înalţe fumul ameţitor care se scălda în razele efemere de suaie ; asta îl făcu mai îngăduitor faţă de sărmana Suedie. cea care» era, după cum credea, înfăţişată în aceste buletine zilnice, sâpiăminale. hebdomadare, numite gazete. Puse foarfecele deoparte, aruncă ziarele într-un colţ şi împărţi frăţeşte cu aloea conţinutul unei carafe de lut; r.tfrmci i se păru că biaia de ea arată ca o vietate — cine ştie care — cu aripile retezate — o raţă sălbatică de exemplu care stă cu capul în mlaştină şi caută ceva

— cine ştie ce — perle de exemplu, sau cel puţin scoici, fără perle. Apoi disperarea il apucă din nou aşa cum un tăbăcar apucă pielea cu cîrligul lung ai, iui şi o tot tăvăleşte în ciubărul cu murdărie în care trebuie preparată înainte de J i se rade părul cu cuţitul, ca sâ devină la fel cu ceilalţi oameni. Şi nu simţea nici re- nraşcări, n'ci regrete pentru viaţa irosită ri pur şi simplu disperarea că a trebui să moară sufleteşte încă de Un?r, înainte de a fi realizat ceva, disperarea că va fi aruncat ca o tre'-tie nefolositoare, ca vreascurile în foc !

Orologiul bisericii germane bătu unsprezece şi apoi clopoţeii începură să cînte „Ce bine e să fii aiei" şi „Viaţa mea este un val" ; în acelaşi timp parcă împinsă de aceeaşi intenţie o flaşnetă cu flaut obligat de la hanul Branda Tomten începu să

depene „An der schonen blauen Donau“ * ; atîta muzică deodată îi dădu o nouă viaţă tinichigiului care se apucă să bată cu vivnă îndoită in tablele lui ; toată larma asta nu-1 lăsă pe Falk să audă cînd se deschisa uşa şi intrară doi inşi. Unul era lung, slab, oacheş, cu nas coroiat şi părul paj, celălalt era gras, blond, scund, faţa îi lucea de sudoare şi semăna foarte mult cu acel animal care la evrei este socotit cel mai spurcat dintre toate. înfăţişarea lor lăsa să se ghicească o îndeletnicire care DU prea pune ia încercare nici -forţele sufleteşti, nici pe cele trupeşti. Era în ea ceva ne- hotărît. trădind de/ordine în felul de a munci şi de a trăi.

— Pst ! sopîi lunganul ; eşti singur ?

Falk păru surprins de vizită în acelaşi timp plăcut şi neplăcut.

— Da, sînt chiar singur de tot; roşcovanul a plecat.

— O ! vino atunci să mănînci ceva cu noi.

Falk nu avu nimic împotrivă ci încuie biroul şi merse cu cei doi la circiuma Steaua de pe Osterlânggatan undo sc ase/ară in colţul cel mai întunecos.

— Ia te uită mă, rachiu ! spuse g-asu? şi ochii lui jucăuşi sclipiră văzînd sticla de- rachiu

Dar Falk, care îi însoţise cSutind compătimire şi consolare nu dădea atenţia cuvenită delicateselor oferite.

— De mult nu m-am simţit atît de nefericit, spus<> el

* DunArea albastră (germ.).

— Ia o tartină cu hering spuse lunganul. Vrem nişte brînză de Ryding cu chimen! Pst! Chelner! Coctail Biombcrg.

— Aţi putea să-m> daţi un sfat bun ? încercă iar Falk ; n-o mai pot scoate la capăt cu „roşcovanul", trebuie sâ caut...

— Pst ! Chelner ! Pîine neagră de la Bergmann ! Bea, Falk, şi nu mai vorbi prostii !

Falk era la pămînt şi nu mai încercă să-şi găsească alinarea cri/oi sufleteşti, dai căuta o altă cale, nu tocmai neobişnuită.

— Ziceai să pilim ? Zău că am chef. pe viaţa mea ! Băutura îi curgea prin vine ca o otravă, fiindcă nu era de loc obişnuit cu băuturi tari înainte de masă. Dar mirosurile mîncărurilor, bîzîitul muştelor şi parfumul buchetului de flori pe jumătate veştede care se găsea pe masă, lingă fructiera murdară, îi făceau o plăcere ciudată. Chiar şi acest anturaj prost, cu lenjerie neglijentă, haine pătate şi mutre de haimanale neţesălate, se armoniza atît de bine cu propria-i stare de decădere incit simţea o bucurie sălbatică.

— Aseară am fost la Djurgârn, spuse grasul, şi am pilit zdravăn ca să ne mai aducem aminte de plăcerile trecute.

Falk nu avu nimic de obiectat; gîndurile lui o şi luaseră in altă direcţie.

— Nu e bine să ai o dimineaţă liberă ? spuse lunganul care părea că joacă rolul corupătorului.

— Ba da, e bine, răspunse Falk şi parcă voia să-şi măsoaie libertatea privind pe fereastră, dar afară, in curtea din spate, unde pătrundea doar o slabă răsfrîn- gere a cerului senin, nu văzu decît o scară de incendiu şi o ladă de gunoi.

— încă un rind, acum ! Iac-aşa ! Ah ! Ei, societatea Triton ? Hahahaha !

— Nu rîde spuse Falk; atiţi săraci suferă de pe urma ei.

— Care săraci ? Săracii capitalişti ? Crezi câ e păcat de cei care nu muncesc ci trăiesc de pe urma banilor lor ? Nu, băiete, tu eşti încă plin de prejudecăţi ! De altfel in *Gărgăunul* era o poveste amuzantă despre un angrosist care a donat Leagănului de copii Betlehem douăzeci de mii de coroane şi pentru asta a primit Ordinul Vasa ; dar apoi s-a constatat că erau acţiuni de la *Triton,* cu responsabilitate solidară, aşa că leagănul trebuie să dea acum faliment. Nu e splendid ? Activul se compune din douăzeci şi cinci de leagăne şi un portret în ulei de un maestru necunoscut! Ce frumos! Portretul este evaluat la cinci taleri! Nu e minunat ? Hohohoho !

Falk se simţi neplăcut impresionat de acest subiect pe care îl cunoştea mai bine decît ceilalţi.

— Ai văzut că *Scufiţa roşie* l-a demascat pe Skons- trom, escrocul care a publicat de Crăciun poeziile alea mizerabile ? întrebă grăsanul. Este într-adevăr o încîn- tare să citeşti măcar o dată adevărul despre şacalul

ăsta! L-am repezit de cîteva orî în *Aspida,* să mă ţină minte. *

— Da, dar ai fost cam nedrept cu el; poeziile nu erau chiar aşa de proaste, spuse lunganul.

— Proaste ? Erau mult mai proaste decit ale mele, pe care le-a făcut praf *Capa gri* — îţi aminteşti!

— Apropo, Falk, ai fost la Teatrul Djurgârd ? îl întrebă lunganul.

— Nu.

— Păcat! Acolo bîntuie banda de tilhari a lui Lund- holm. Asta-i un bădăran obraznic, crede-mă ! N-a trimis nici un bilet de favoare la *Aspida* şi cînd ne-am dus ieri acolo, ne-a dat afară ! Nu vrei să te ocupi tu de cîinele ăsta ? Uite aici hîrtie şi creion ! O s-o păţească iar. Mai întîi scriu eu : „Teatru, şi muzică“, „La teatrul Diurgârd“. Acum scrie tu !

— Dar nici nu i-am văzut trupa !

— Ce dracu are a face ! N-ai scris niciodată despre lucruri pe care nu le-ai văzut ?

— Nu, n-am făcut-o ; am demascat escroci dar nu i-am atacat niciodată pe cei nevinovaţi iat trupa lui n-o cunosc.

— O, este mizerabilă ! Numai adunătură ! confirmă grăsanul. Ascute-ţi pana şi împunge-1 in călcii, te pricepi foarte bine !

— De ce nu-1 împungeţi voi înşivă ? întrebă Falk.

— Fiindcă zeţarii ne cunosc scrisul şi seara ei fac . de obicei figuraţie acolo. In afară de asta Lundholm e un ins atît de violent

că mai dă şi buzna în birou şi atunci trebuie să-i bagi sub nas opinia unei persoane imparţiale. Şi uite aşa, dacă Falk scrie despre teatru, eu mă ocup de muzică. Săptămîna trecută a fost un concert la biserica din Ladugârd. Nu-1 chema Daubry? cu y ?

— Nu, cu i, răspunse grăsanul. Adu-ţi aminte că era tenor şi a cîntat *Stabat mater !*

— Cum se scrie asta ?

— Putem vedea, spuse grăsanul redactor de la Aspida si luă un teanc de ziare soioase de pe dulapul gazo- mHrului. Aici găseşti tot programai şi cred că pe undeva trebuie să fie şi o recenzie.

Falk nu se putu abţine să ridă.

— Cum se poate să apară şi recenzie In aceeaşi zi cu anunţul ?

— Bineînţeles că se poate! Dar nu e nevoie, o sâ critic in orice caz adunătura asta franţuzească ! Tu, grâ- sanus, ocupă-te de literatură.

— Editorii trimit cărţi la *Aspida ?*

— Ce, eşti nebun ?

—> Le cumpăraţi voi, numai din pura plăcere ce a le recenza ?

— Cumpărăm ? Ageamiule ■ Mai bea un pahar şi bucură-te că o să capeţi un cotlet!

— Poate nici nu citiţi cărţile pe care le recenzaţi?

— Cine crezi că are timp să Ie citească? Nu-i destul că scrii despre ele ? Citeşti ziarele şi asta e prea de ajuns. Dealtfel

principiul nostru este să facem praf totul.

— Da, dar e un principiu prost.

— Aş ! Prin asta îi cî.ştigăm de partea noastră pe toţi duşmanii şi pizmaşii scriitorilor — şi asta este chiar majoritatea. Cei neutri citesc cu mai multă plăcere mustrări la adresa altora, decit laude. Pentru cel necunoscut este o încurajare şi o consolare să vadă cît e de spinos drumul celebrităţii. Nu e adevărat[9]

— Da, dar e posibil să *tr*: joci în felul ăsta cu soarta oamenilor ?

— O, asta face foarte bine şi la tineri şi la bătrîni, eu o ştiu pentru că în tinereţe am avut' parte tot timpul numai de mustrări.

— Dar voi derutaţi opinia publică !

— Publicul nu vrea opinii, publicul vrea doar să-şi satisfacă pasiunile. Dacă îţi laud inamicul, te răsuceşti ca un. vierme şi zid că îmi lipseşte discemămîntuî, dacă Iţi laud prietenul, găseşti ci am discemămînt. Grăsanus,

ocvpă-te ta 'Ie ultima piesă de la teatrul dramatic, tocmai a apărut. în presl.

— Eşti sigur că a şi apărut ?

— Da, cu siguranţă ! Poţi ^pune în crice caz că îi „lipseşte acţiunea", pentru că publicul este obişnuit să se spună asta şi poţi £»ă te am azi pe seama „frumuseţii limbii*, este un elogiu bun, vechi, dispreţuitor; şi apoi poţi să ataci direcţiunea teatrului care a montat piesa; mai spune şi că „ţinuta morală" a piesei, este dubioasă

— fiindcă asta se poate spune despre toate ; de interpretare să nu pomeneşti nimic, poţi să spui „din lipsă de rpaţiu o amînăm pantru altă dată“, ca să nu faci vreo gafă, dacă '• ot n-ai văzut mieria aia.

— Cine e nenorocitul care a scris piesa ? întrebă Fclk.

— Nu ^e ş . ie încă !

— Gindlţî-vă totuşi la părinţii şi fraţii iui care ar putea citi lucrurile astea, poate cu totul nedrepte.

— Ei şi, ce are a face asta cu Aspida? Ba da, ei doresc să citească ceva muşcător despre inamicii lor; fii convins câ ştiu bine ce conţine de obicei Aspida.

— Voi n-aveţi deloc conştiinţă ?

— Are publicul, „onoratul public[1]*, care ne întreţine, vreun pic de conştiinţă ? Crezi că am putea trăi dacă el nu ne-ar întreţine ? Vrei să auzi cîteva rînduri de-ale mele despre situaţia actuală a literaturii V Nu sînt proaste, poţi să mă crezi. Am un şpalt ia mine. Dar mai Intii ne trebuie nişte Porter! Chelner! Pst! — Acum ascultă, că ai ce auzi; poţi să le foloseşti tu, dacă vrei!

„De mult nu s-a mai pomenit o astfel de văicăreală !n fabricaţia suedeză de versuri; este un scîncet de disperare de-a dreptul; ditamai bărbaţii, miorlăie ca pisicile Sn martie ! Şi vor să trezească interesul lumii cu gălbinare şi polipi, fiindcă altfel nu se prioep s-o facă. Cu oftica n-au curaj să mai vină pentru că este prea veche. Mai au şi spinările late ca nişte cai de berărie şi obrajii rumeni ca nişte cîrciumari! Unul se văicăreşte de infidelitatea remeii dar n-a încercat totuşi decît fidelitatea cu plată a prostituatelor iar cel care scrie că ryu are aur, ci numai lira lui, este un mare mincinos ; are cinci mii de coroane dobînzi şi dreptul de *fideicom- mis* pentru un scaun la Academiea suedeză ! Şi acel zeflemist cinic şi necredincios care nu poate să deschidă gura fără să exprime o duhoare spurcată, bîiguie despre evlavie.

Poezia lori nu e cu nimic mai bună decît cea, care era prezentată acum treizeci de ani, cu acompaniament de chitară, de domnişoarele de la pensionul de maici ; mai bine ar scrie pentru cofetari, pentru douăsprezece ore rindul şi n-ar mai cere editorilor, tipografilor şi criticilor să-i facă poeţi! Despre ce scriu ei ? Despre nimic, adică despre ei înşişi. Este inoportun să vorbeşti despre tine însuţi, dar este oportun să scrii ! De ce se văicăresc ? De neputinţa lor de a avea succes ! Succesul ! Asta e cuvîntul! Dacă ar fi dat la iveală măcar un singur gînd care să poată emoţiona pe oricare altul, timpul, societatea; dacă s-ar fi făout, măcar o dată, purtătorii de cuvînt ai celor nevoiaşi, li s-ar fi iertat păcatele, dar n-au făcut-o ; de aceea ei sînt ca nişte minereuri sunătoare, — nu, sînt ca nişte fiare zornăitoare şi ca zurgălăul spart de la scufia nebunului

— căci ei nu iubesc nimic altceva decît următoarea ediţie a istoriei literaturii de Bjursten, Academia suedeză şi pe ei înşişi". Sînt amare ! Ai ?

— Mi se par nedrepte, spuse Falk.

— Mi se par viguroase, spuse grăsanul. In orice caz trebuie să recunoşti că sînt bine scrise. Nu-i aşa ? Are lunganul o pană, trece şi prin talpa ciubotelor !

— Acum ţineţi-vă gura şi scrieţi, băieţi, după aceea căpătaţi cafea şi coniac !

Şi ei scriseră despre valoarea sau lipsa; de valoare a oamenilor şi sfărîmară inimi cum ai. sparge nişte ouă.

Falk simţea o nespusă nevoie de aer proaspăt; deschise fereastra dinspre curte, dar aceasta era atit de adîn- că, îngustă, întunecoasă, încît te simţeai ca într-un mor- mînt şi nu puteai vedea decît ;un dreptunghi de cer, sus de tot, dacă lăsai capiii pe spate. Şi i se păru că se află

în propriul său mormint, în miros de rachiu şi mincare, luînd parte la praznicul de înmormîntare a tinereţii sale, a bunelor sale intenţii şi onoarei sale ; încercă să miroasă liliacul de pe masă, dar acesta răspindea doar un iz de putregai şi mai încercă, privind încă o dată pe fereastră. sâ se oprească la vreun obiect care să nu-1 dezguste ; dar nu văzu decît lada de gunoi, proaspăt vopsită cu catran, eare stătea acolo ca un sicriu, cu conţinutul ei de podoabe abandonate şi lucruri folositoare scoase din uz. îşi lăsă gîndurile să urce scara de incendiu, care părea să ducă din murdărie, duhoare şi dezonoare, de-a dreptul la cerul albastru, dar îngerii nu urcau şi nu coborau pe ea iar deasupra nu se vedea nici un chip prietenos, ci doar neantul gol şi albastru. Falk luă tocul şi se apucă să îngroaşe literele rubricii „Teatrul** cînd, deodată fu apucat de o mină puternică şi o voce hotărită spuse :

— Vino, trebuie să-ţi vorbesc ! Falk se uită în sus uluit şi intimidat. Lingă el stătea Borg şi nu părea câ vrea să-i dea drumul.

— îmi permiţi să-ţi prezint... începu Falk.

— Nu, nu-ţi permit, îl întrerupse Borg ; nu vreau să fac cunoştinţă cu literaţi de rachiu. Hai odată ! şi îl trase irezistibil pe Falk. după el, spre uşă.

— Unde ţi-e pălăria ? Asta e ! Vino od«tă !

Ajunseră In stradă. Borg îl luă de braţ şi îl duse în

Jărntorg ; acolo U băgă într-o prăvălie de articole mari- aăreşti şi Ii cumpără o pereche de ghete, apoi îl tirî după e! peste ecluză. în portul Statsgârd. Acolo era legat un cu- ter, gata să pornească în larg; pe cuter şedea tînărul Levi, citea o gramatică latină şi minca pîine cu unt.

— Asta, spuse Borg, este cuterul „Uria“ : e un nume urît, dar nivaghează bine şi e asigurat la societatea Tri- *ton;* acolo şade

armatorul vasului, Levi şi citeşte grama- lica latină a Lui Re.be — idiotul vrea să ajungă student — şi pe timpul verii tu eşti preceptorul lui şi acum plecăm in vilegiatură la Nâmdo ! Tot echipajul la bord ! Fără obiecţiuni ! — Clar ? — împingeţi !

CORESPONDENTA

Scrisoarea candidatului Borg către publicistul Struve

Nămdo, 1 iunie 18 ...

Bâtrîne scriitor de scandal !

Pentru că sînt absolut sigur că nici ta, nici Levin, nu aţi plătit rateie la împrumutul vostru de la Banca Cizmarilor, vă trimit alăturat o cambie pentru un nou împrumut la Banca Antreprenorilor. Fărxmiturile care nu vor fi înghiţite do amortismente trebuie împărţite creştineşte iar partea mea trimiteţi-o cu vaporul la Dalaro, de unde o voi ridica.

Pe amicul Falk îl am in îngrijirea mea de o lună şi cred că l-am adus pe drumul cel bun. îţi aminteşti că ne-a părăsit Îndată după conferinţa olleiană şi că, în loc să se folosească de fratele lui şl de relaţiile acestuia, s-a dus la *Drapelul muncitoresc,* unde a fost maltratat pentru cincizeci de coroane pe lună.

Atmosfera de libertate din Kindstugatan a avut însă un efect demoralizator asupra lui, pentr.u că a început să evite lumea bună şi să se îmbrace prost. Am avut însă tot timpul ochii pe el prin pramatia de Beda — o ştii — şi cind l-am socotit copt să rupă cu comunardul, l-am luat cu mine. L-am scos din circiuma Steaua unde pilea rachiu împreună cu doi scriitori de scandal ■— mi se pare chiar că mai şi scriau. In momentul cînd l-am arestat starea lui se putea numi îngrijorătoare. După cum ştii, privesc omul cu absolută indiferenţă ; îl iau ca pe un preparat geologic, ca pe un mineral; unele cristalizează intr-un sistem, altele în altul; de ce se întimplă aşa, păi asta depinde de legi sau condiţii faţă de care trebuie să ne comportăm cu indiferenţă ; nu mă plîng de ce calci iul este mai puţin dur decît cristalul de munte ; de aceea nu pot numi nici starea lui Falk dezolantă ; ea este pur şi simplu un prod’is al temperamentului său (inimă cum îi spuneţi voi) -f- al

condiţiilor create de tem- permanentul sân. Totuşi in acel moment era cam „down [*].
26

* La pămînt (engl.).

L-am urcat la bord şi s-a comportat pasiv. Dar tocmai cînd ne desprinsesem de mal şi pornisem, s-a întors, şi iatâ, cred câ a fost ideea ei, Beda, o ştii, era pe pîajâ şi—i făcea semne. Atunci omul a înnebunit; voia să se întoarcă pe uscat, striga şi ameninţa câ sare în mare. L-am înşfăcat, l-am băgat in cabină şi i-am încuiat uşa. In trecere prin Vaxholm am expediat două scrisori: una către redactorul de la *Drapelul muncitoresc* cu scuze pentru absenţa prelungită a lui Falk şi cealaltă către gazda lui, cu rugămintea să-i trimită hainele.

Intre timp s-a potolit şi cînd a văzut întinsul mării şi stîncile, a devenit sentimental şi a spus o mulţime de nerozii : că n-ar fi crezut să mai revadă vreodată pămîntu! lui Dumnezeu (!) cel verde etc. Apoi l-a apucat o criză de conştiinţă. Nu îşi recunoştea dreptul de a fi atît de fericit şi de a se bucura de vilegiatură, cînd sînt atîţia oameni nefericiţi; se acuza că şi-a trădat obligaţiile faţă de mitocanii din Kindstugatan şi voia să se întoarcă; la descrierea înfiorătoare pe care am făcut-o trecutului său apropiat mi-a declarat că datoria oamenilor este să sufere şi să muncească unii pentru alţii; această concepţie a căpătat la el un caracter mistic, (intre timp i-am scos-o din cap cu apă de Vichy şi băi sărate). Omul părea în- tr-adevăr complet distrus şi mi-am dat multă osteneală să-l cîrpesc, pentru că, în cazul lui, psihicul şi fizicul erau greu de separat.

într-o anumită privinţă mă uimeşte — eu nu admir niciodată. Trebuie să existe o manie ciudată care îl face să acţioneze de-a dreptul împotriva intereselor sale. Gîn- deşte-te ce bine ar fi dus-o dacă ar fi rămas la cariera lui liniştită de funcţionar — unde mai pui că în acest caz fratele lui promisese că il ajută cu o sumă mai mare de bani. în loc de asta îşi pierde reputaţia trudind ca un sclav pentru un fost muncitor bădăran — totul numai de dragul ideilor lui! Este uimitor !

Totuşi acum pare că a apucat-o pe drumul cel bun, cu siguranţă după ultima lecţie. Inchipuie-ţi, vorbea pescarului de aici cu „domnule" şi îşi scotea pălăria în faţa lui. Pe lîngă asta obişnuia să aibă mici conversaţii prieteneşti cu localnicii, ca să

se informeze „cum o duc“. Ur- marca a fost ră pescarul a tras cu urechea şi Intr-o bună zi a venit la mine şi m-a întrebat dacă „Falk ăsta“ îşi plăteşte pensiunea el însuşi, sau dacă asta o face doctorul (ou). I-am povestit asta lui Falk şi el s-a întristat, cum i se întîmplă întotdeauna cind îşi pierde părerea bună despre ce^a. După cîtva timp s-a apucat să discute cu pescarul despre sufragiul universal ; urmarea a fost că acesta a venit la mine şi m-a întrebat dacă lui Falk

ii mer<; prost afacerile.

în primele zile umbla *pe* plajă, de colo pînă colo, ca fermecat; uneori înota pînă departe, in afara fiordului, parcă n-ar mai fi vrrt sâ se întoarcă, şi pentru că am considerat întotdeauna sinuciderea ca pe unul dintre cele mai sfinte drepturi ale omului, dat de natura, nu mă amestecam in obiceiurile lui. Levi mi-a povestit că Falk îi făcea uneori lungi confidenţe despre nimfa Beda — se pare că i-a înşelat straşnic.

Apropo, Levi este deştept, crede-mă. Intr-o lună l-a băgat in c:ip pe Rabe şi acum îi citeşte pe Cezar cum c-itim noi *Capa gri,* ***in*** plus ştie şi ce cuprinde, ceea ce noi n-am ştiut niciodată. Dar de fapt inteligenţa lui este receptivă, adică cuprinzătoare şi totodată calculată ; astea sînt talente cu care muiţi au părut geniali, cu toate că erau destul de proşti. Simţul lui practic trebuie să se manifesteze din cînd în cînd şi de curînd ne-a dat un exemplu strălucit al talentului său pentru afaceri. Nu-i cunosc situaţia economică, fiindcă în privinţa asta este foarte misterios ; într-o zi însă, arăta destui de neliniştit deoarece avea de plătit vreo cîteva sute. Pentru că nu se putea adresa fratelui său de la *Triton,* cu care a rupt relaţiile, a venit la mine. Eu nu l-am putut ajuta. Atunci a luat o foaie de hîrtie şi a scris o scrisoare pe care a expediat-o expres; după aceea vreo cîteva zile a fost linişte.

In faţa căsuţei unde locuim, era o frumoasă pădurice de stejari, care dădea o umbră plăcută şi în acelaşi timp ne apăra de vînturile dinspre mare. Nu mă pricep la copaci şi în general la natură, dar cind e arşiţă îmi place umbra. Intr-o dimineaţă, cind

am ridicat jaluzelele, nu mă puteam dumeri ! Fiordul se deschidea in faţa fe-

resirei fi la distanţă de un cablu de la plajă era ancorat un iaht. Toţi stejarii măreau tăiaţi, iar Levi şedea pe un ciot. citea din Euclid şi număra buştenii, pe măsură ce ■irau încărcaţi pe iaht. L-am trezit pe Falk; l-a apucat disperarea şi, ieşind u-şi din fire, a avut un schimb de cuvinte cu Levi care din afacerea asta băgase in buzunar o mie de coroanc, banco. Pescarul căpătă două bătrîne

— mai mult rva ceruse. Eram supărat — nu din pricina copacilor — ci pentru că nu-mi venise mie însumi icleea asta. Falk susţinea că este nepatriotic, dar Isaac jura câ este bine pentru privelişte că s-au înlăturat de aici toate catrafusele astea-* ; săptămîna viitoare are intenţia -,ă vi- iâic-ie insulele învecinate, pentru acelaşi scop. Nevasta pescarului a plîns toaiă ziua. dar bărbatul s-a dus ia D·i- laro să-i cumpere o stofă frumoasă de rochie ; a lipsit Jouâ zile şi cînd s-a întors era beat mort, barca era goală si cînd nevasta a ir.trebat de stofă, bărbatul i-a răspuns că a uitat.

Bămîi cu bine ! S< rie-Ti curînd şi povesteşte-mi dte- vî întâmplări scandaloase şi ai grijj de împrumut.

il tău duşman de moarte si girant

H. B.

P S. **Arn** aflat ilin ziau* că ia fiinţă o Bancă a Funcţionarilor. Cine va avansa fondurile ? I::tereseazi'i-te. ?n orice ca?, ca să putern pl.:i«a o hîrtiuţă acolo, ia timpul potrivit.

Rog inserează în Capei *gri* notiţa următoare, privind examenul meu de licenţă, care se apropie :

Descoperire jîiinfrfica. Candidatul în medicină Henrik Borg,

unul dintre remarcabilii noştri mediri tineri, a des- **coia-iU** în cursul ?i>rcetârilov sale **/c** atomice din Aihipe- 'ayul Stokholmului o nouă specie din familia Clvpeaster căreia i-a dat numele foarte potrivit de Maririmus. Caracterele ei se pot defini, pe scurt, după cum urnita/ă : plăci derrnice în cinci cimpuri ambulacrare, perforate de pori şi cinci cimpuri imerambulacrare cu bumbi **î-i** loc de spini. Animalul a stîrnit un viu interes în lumea ştiinţifică.

Scrisoarea lui Arvid Falk către Beda Pettersson

Nâmdo, august 18...

Cînd hoinăresc pe plajă şi văd cum poate răsări ră- chitanul din nisipuri şi pietriş, îmi amintesc cum ai putut tu să înfloreşti o iarnă întreagă într-o circiumă de pe Ulla-Nygatan.

*

Nu ştiu nimic mai Incintă tor decit să mă întind pe o stîncâ de pe plajă şi să simt, cum cioburile de gnaiss îmi gîdilâ coastele în timp ce privesc spre mare, fiindcă atunci devin orgolios şi mă cred Proraeteu, dar vulturul meu — acela eşti tu ! —• trebuie să zacă într-un pat de spital pe Sandbergsgatan şi să înghită mercur.

Algele nu sînt deloc plăcute cită vreme cresc pe fundul mării; dar cînd ajung pe uscat şi putrezesc miros a iod, care este bun pentru dragoste şi a brom, care este bun pentru nebunie.

*

N-a existat iad pe pămînt pînă ce n-a fost desăvîrşit paradisul, adică pinâ ce n-a apărut femeia! (Veche !).

*

Departe de tot, în larg, o pereche de raţe polare locuieşte într-o ladă de tutun aruncată. Cînd te gîndeşti câ măsoară două picioare intre vîrful aripilor, îţi pare o minune — şi este o minune, dragostea asta! Nu-mi mai găsesc loc nicăieri pe lume !

Scrisoarea Bedei Petterson către asesorul Falk

Stockholm, august 18 ...

Dragă pretine!

Tocmai am premit scrisorea ta, dar nu poci zice că o precep, dar am auzit că tu crezi că eu mai sînt pe Sandbergsgatan. dar asta e o veşnică minceună şi precep pre bine că golanu ăla a dus vorba dar asta e o veşnică min-

ceună şi jiur că te eubesc, aşa mult ca nainte, citodâtă - mie dor să te văd, dar asta no so pot aşa cu rind.

A ta fidelă Beda

Post-scriptum : Dragă Arvid dacă a-i vrea să majuţi cu treizeci taleri pin la cinşpe a-1 fi tare scump. Fi sigur că îi ai înapoi la cinşpe că eu fac rost de bani. Am fost tare bolnavă şi citodată aşa amărâtă că mai bine aşi fi sup pămint. Mamzel de la cafine era o strecată, era aşa jeloasă pentru grasu Berglund şi deaia am termenat cu aia. Tot ce zice ăiaf de mine e bîrfă şi miceună.

Toate ce le bune şi no uita pa ta,

Aceiaşi.

Poci tremite bani la Hulda că aşa pot săi i-au.

Scrisoarea candidatului Borg către publicistul Struve

Nămdo, august 16___

Conservator nemernic!

Ai sfeterisit banii, pentru că, pe de o parte n-am văzut nimic, pe de altă parte am primit o somaţie de la Banca Cizmarilor. Crezi că ai dreptul să furi fiindcă ai „nevastă şi' copii ?“ Dă-mi imediat socoteală, sau vin in oraş şi fac scandal !

Am citit anunţul tău dar, bineînţeles, are greşeli *de* tipar. Era scris zoologic în loc de zootomic şi Crypeaster în loc de Clypeaster. In orice caz, cred că a făcut impresie.

Falk a înnebunit de tot după ce a primit deunăzi o scrisoare scrisă de o mînă de femeie. Ba se urcă in. copaci, ba se scufundă

in fundul mării. Probabil că este o criză — după asta trebuie să am cu el o discuţie rezonabilă.

Levi şi-a vindut iahtul, fără să-mi ceară aprobarea, din care cauză, pentru un timp, sintem certaţi ; acum citeşte Tit — Li viu, cartea a doua şi este pe cale sâ fondeze o societate pentru pescuit.

Pe lingă asta şi-a cumpărat o plasă pentru scrumbii, o puşcă pentru foci, douăzeci şi cinci de cozi de pipă, o

funie pentru somoni, două plase pentru bibani, o magazie pentru plase şi o — biserică. Cea din urmă sună incredibil, clar este adevărat! Ea a fost, ce-i drept, un pic arsă de ruşi (1719), dar zidurile stau In picioare. (Comuna arc o biserică nouă, folosită aşa cum se cuvine, cea veche a fost făcută hambar.) Se gîndeşte s-o doneze Academici de ştiinţe crezînd că astfel va primi Ordinul Vasa. S-a întimplat să fie şi mai rău ! Unchiul lui, care este circiumar, l-a căpătat pentru că i-a tratat pe surdo-muţi cu bere şi ptine cu unt, toamna, cînd vizitau manejul. A făcut-o timp de şase ani, dar pină la urmă a reuşit. Acum surdo-muţii nu mai primesc pîine cu unt, ceea ce dovedeşte- cît de dăunător este Ordinul Vasa !

Dacă nu-1 înnec, omul nu se opreşte pînă nu cumpără toată Suedia.

Bagă -ţi minţile în cap şi fii corect, altfel vin peste tine ca un uragan şi atunci eşti pierdut!

H.B.

P.S Dacă scrii note despre vilegiaturlştii de **la** Da- laro, atunci pomeneşte-mă numai pe mine ţi pe Falk (asesor) dar nu şi pe Levi; societatea lui a început să mă cam incomodeze — şi apoi a vîndut iahtuL Trimite-mi cîteva blanchcte de cambii (albastre, uni —) odată cu banii.

Scrisoarea candidatului Borg către ziaristul Struve

Nămdo, septembrie 18 ...

Onorabilă secătură !

Biştarii in plasă ! Par schimbaţi, pentru că la Banca Antreprenorilor se dau de obicei numai bancnote scanie- ne de cincizeci. Fie ! Bine şi aşa !

Falk: este voios şi a depăşit criza ca un bărbat adevărat ; şi-a recăpătat încrederea în sine — un organ foarte important pentru reuşita noastră In viaţă dar care, după cum arată statisticile, slăbeşte în mare măsură la copiii ce şi-au pierdut de timpuriu mamele. I-am prescris o reţetă pe care a acceptat-o, cu atît mai mult cu cît o de9- coperisfc el însuşi. Se reîntoarce la cariera de funcţionar

— fără să ia totuşi bani de la fratele lui (ultima lui prostie pr e: \re nu i-o pot ierta); se reîntoarce în societate, se i:ic;ulrează în turmă, rlevine respectabil. îşi cucereşte o poziţie socială — şi îşi ţine gura — pînă ce cuvîntul lui capătă autoritate. Ultima condiţie este absolut necesară dacă vrea sâ supravieţuiască, fiindcă este predispus la nebunie şi ar pieri dacă nu şi-ar scoate din cap toate ideile — pe care de fapt eu nu le înţeleg şi cred că nici <■! însusi nu poate spune ce vrea.

A şi început cura şi sînt uluit de progresele pe care le face ! Sfirşeşte cu siguranţă ca demnitar al curţii ! Aşa credeam ; da ! Dar deunăzi i-a căzut în mînă un ziar şi a citit despre Compna din Paris. A recidivat imediat şi a inceput din nou să se caţăre în copaci — dar i-a trecut şi acum nu mai îndrăzneşte să se uite în nici un ziar dar nici nu vorbeşte ! Să luaţi seama la acest om cind va fi complet restabilit !

Levi s-a apucat acum de greacă ! Manualele şcolare i se

par prea proaste şi prea lungi şi de aceea le rupe şi decupează din ele pasajele importante pe care le lipeşte într-un registru de contabilitate transformat într-un fel de compendiu pentru examenul de admitere.

.Aceste progrese în cunoaşterea limbilor clasice il fac însă obraznic ţi nesuferit. Deunăzi a îndrăznit să polemizeze cu pastorul pe teme religioase, in timpul unei partide de table, susţinînd că creştinismul a fost inventat de evrei şi că toţi cei botezaţi sînt evrei! Latina şi greaca l-au stricat. Mă tem că am hrănit un balaur la sinul meu păros; dacă este aşa, sâminţa femeii trebuie să strivească ţeasta şarpelui.

Adio '

H.B.

P. S. Falk şi-a ras baTba în stil american şi nu-şi mal scoate pălăria în faţa pescarilor.

De-acum nu vei mai auzi de noi de la NămdB; ne întoarcem luni.

CONVALESCENTĂ

E toamnă iar. într-o dimineaţă senina de noiembrie, \rvid F?.lk pleacă de la eleganta lui locuinţă actuală, pe Storgatan, îndreptîndu-se spre un oarecare pension de 'ete din piaţa Carol al XlII-lea, unde urmează să-şi facă intrarea ca profesor de limba suedeză şi de istorie.

Folosise bine lunile de toamnă ca să reintre în societatea civilizată şi cu această ocazie îşi dăduse seama cit tle barbar devenise în timpul cît fusese hoinar ; abandonase pălăria de brigand şi îşi făcuse rost de alta nouă, ‘naltă, pe care la început cu greu o putea face să-i ste ȷ pe cap ; îşi cumpărase mănuşi, dar se sălbăticise atît de rău încît atunci cind vînzătoarea ;1 întrebase ce număr are răspunsese cincisprezece, ceea ce stîrnise o

mulţime de chicoteli din parlea citorva domnişoare aflate în prăvălie ; moda se schimbase mult ie cînd îşi cumpiirase ultima oară un costum şi i se părea că este un filfizon care umblă pe străzi oglindindu-se ici şi colo în vitrinele magazinelor ca sâ vadă dacă totul este în regulă. Acum se plimbă în sus şi in jos pe trotuarul din faţa teatrului dramatic şi aşteaptă ca orologiul de la Sîîntul Iacob să bată nouă ; se simte neliniştit şi stingherit, parcă el însuşi ar trebui să meargă la şcoală ; trotuarul este prea scurt şi i se pare că aleargă ca un cîine în lanţ. intor- cîndu-se iar şi iar pe urmele lui ; un moment se gîndeşte serios să-si prelungească plimbarea, departe, încolo — pînă la Lill-Jans — unde ştie că poate ajunge mc*rgînd tot înainte şi îşi aminteşte de acea dimineaţă în care acelaşi trotuar l-a condus în afara societăţii, atunci cînd a fugit spre libertate, natură şi — sclavie !

S-a făcut ora nouă ! Se află în vestibul : uşile clasei sînt închise ; in semiîntuneric vede o mulţime de hăinuţe ale copiilor, agăţate de jur împrejur, pe lingă pereţi ; pălării, fulare, căciuli, bonete, glugi, mânuşi, manşoane, **sînt** aşezate pe mese şi în nişele ferestrelor iar pe duşumea stau regimente întregi de cizme cu bumbi şi de galoşi.

Dar nu miroase a haine umede şi a piele udă ca In anticamera parlamentului sau a asociaţiei muncitoreşti Phoe- .iix, sau — ah, a trecut o mireasmă ca de fîn proaspăt cosit — asta vine cu siguranţă de la micul manşon de colo, alb ca o pisicuţă, cu noduri negre, căptuşeală de mătase albastră şi ciucuri care atîrnă ; nu se poate abţine sâ-1 ia în mînă şi să inspire parfumul *Newmoum hay* *

— dar uşa se deschise şi intră o fetiţă de vreo zece ani, urmată de bona ei ; îl priveşte pe magistru cu nişte ochi mari, îndrăzneţi şi schiţează o mică reverenţă cochetă la care magistrul, aproape intimidat, răspunde cu o plecăciune, făcînd-o pe mica frumuseţe sâ zîmbească — şi pe bonă de asemenea ! Ea a iritirziat, dar asta nu pare s-o sperie căci o lasă pe bonă să-i scoată paltonul şi

*Fin proaspfit cosit (engl.).

şoşonii cu o mină atît de liniştită ca şi cum ar fi venit la un bal.

Dar acum — ce răsună în încăperi ? Simte cum îi bate inima in piept. Ce e asta ? Ah, este orga ! Vechea orgă ! Da!

Şi o întreagă oaste de voci de copii cîntâ : Isuse, lasă-mă să încep mereu ! Simte că îşi pierde curajul şi ca ?ă-şi regăsească cumpătul trebuie sâ se gîndească la Borg şi Levi. Dar acum e şi mai rău : Tatăl nostru carele eşti în ceruri! Doamne, Dumnezeule, da! Vechiul Tatăl nostru ! E mult de atunci... Se face linişte, este atîta linişte că se aude cum se ridică întreaga oaste de căpşoare, cum foşnesc gulerele şi şorţurile, apoi uşile se deschid şi vede legănîndu-se înainte şi înapoi un întreg lan înflorit de fetiţe între opt şi paisprezece ani. Se intimidează şi aproape că se simte ca un hoţ prins asupra faptului cînd bă- trtna directoare îi întinde mîna şi îi urează bun venit; atunci lanul înflorit începe să se mişte şi să murmure şi să schimbe priviri şi să şoptească şi să şuşotească.

Acum şade în capul unei mese lungi, înconjurat de douăzeci de chipuri proaspete cu priviri vesele, douăzeci de copii care n-au cunoscut niciodată grijile cele mai amare ale vieţii pămînteşti, umilinţele sărăciei; ele îi înfruntă privirile cu îndrăzneală şi curiozitate iar el este timid, pînă se regăseşte; curînd însă este familiarizat

cu Anne-Charlotte şi Giorgina. cu Liza **şi** H.-.’i'ief. şi Ihoţia devine o plăcere şi trece **tot** mai **multe** 0.1 vedere-j - Ludovic al XlV-lea şi Alexandru **sini. oaini\<i** m^ri în continuare, asemenea tuturor cel >r care **au av>;c. succes** iar revoluţia franceză a **fost. un** eveniment in^rczUcr **c«re** a avut un sfirşit nefericit pentru nobilul Ludo\ c şi **vir**tuoasa Maria-Antoaneta şi aşa mai depărta. **După aceea** cind se duse la Colegiul pentru livrarea fi:iului regimentelor de cavalerie se simţi plin de ardoare şi **întinerit.**

La colegiul mai sas pomenit citi *Conservatorul* şi rămase pînă la ora unsprezece, apoi se duse la Cancelaria pentru

fabricarea rachiului ; acolo îşi luă dejunul şi scrise două scrisori — către Borg şi Struve.

La ora unu fix se afla la Serviciul pentru taxe de deces. Acolo colaţionă un inventar de avere pentru care cîştigă o sută de taleri după care, pină la prînz, mai avu destul timp să citească o corectură a unei ediţii revăzute a legii silvice pe care urma sâ o publice.

Şi astfel se făcu ora trei. Cel ce ar trece acum prin Riddarhustorg ar întâlni pe pod un tînăr domu cu alură plină de importanţă, cu suluri de hîrtie in buzunare şi mîinile la spate, păşind agale alături de un domn în vîrs- tă, slab, cărunt, de vreo cincizeci de ani. Este grefierul Biroului de decese ; toţi cei ce mor în incinta oraşului trebuie să-i declare acestui om ce avere posedă şi el îşi reţine procentele; unii spun că asta îi este meseria, alţii sînt de părere că el reprezintă pămîntul şi trebuie să aibă grijă ca morţii să nu ia cu ei nimic din această lume unde totul este de Împrumut — fără să plătească procente ! Intr-un cuvînt este un om care se interesează mai mult de morţi decît de vii şi de aceea Falk se simte atît de bine în societatea lui iar el ţine la Falk pentru că acesta colecţionează, ca şi el, monede şi autografe şi pentru că este cu totul străin de orice spirit de contradicţie, atit de obişnuit la oamenii tineri. Acum cei doi vechi prieteni se duc la Rosengren unde sînt destul de siguri că nu întilnesc tineret şi pot discuta în linişte despre numismatică şi grafologie. După aceea îşi beau cafelele intr-o nişă la Rydberg şi bifează cataloage de monede pină Irt ora şase cind soseşte *Gazeta poştei* şi citesc numirile in posturi oficiale. Sînt atît de fericiţi împreună pentru c ă nu se contrazic niciodată ; Falk e total lipsit de opinii astfel câ a du veni: omul ce. mai amabil, de aceea este subit şi preţuit de superiori şi do colegi. Cltecdată ei in- lirzie mai mul: si atunci ia o gustărieă la Bursa ham* burgheză şi după aceea beau un „bitter" la restaurantul operei, poate chiar două. Şi dacă-i vezi pe la ora unsprezece cum trec braţ la braţ peste cîmpul de manevre, îţi oferă îiitr-adevăr un spetcacol plăcut. Falk este foarte des invitat la dineuri şi supeuri în familiile unde l-a introdus tăticul iui Borg ; doamnele îi găsesc interesant dar nu prea ştiu ce să creadă fiindcă el zîmbeşte într-una şi din cind în

cind le spune maliţiozităţi agreabila.

Dar cind se satură de viata de familie şi de minciunile societăţii se duce la Salonul Roşu şi acolo îl întîlneşte **pe** îngrozitorul Borg, pe admiratorul acestuia Levi, pe duşmanul lui ascuns şi invidios Struve, care n-are niciodată bani şi pe sarcasticul Sellen, care îşi pregăteşte pe-ndelete un al doilea succes după ce toţi imitatorii lui au obişnuit publicul cu noua manieră. Lundell s-a lepădat de pioşenie dupâ ce a terminat tabloul de altar şi trăieşte acum din pictură de portrete, activitate care li aduce nesfîrşit de multe invitaţii la supeuri şi dineuri, necesare, după cum susţine el, pentru a „studia caracterele". A devenit un epicurean. gras care de altfel nici nu vine la Salonul Roşu decit atunci cind vrea să mării n **ce** şi sâ bea pe gratis. Oile, care mai lucrează încă la sculptorul de ornamente, a devenit morocănos şi mizantrop după marele lui eşec ca politician şi orator, nu vrea să „jeneze" societatea şi se delectează de unul singur. Cînd vine la Salonul Roşu, Falk este impetuos şi sălbatic şi Borg consideră că asta il onorează; ba este chiar un adevărat pionier, care nu are nimic sfînt — In afară de politică ; însă de ea nu se atinge niciodată. Dar dacă in timp ce, spre amuzamentul celorlalţi, tşi lansează rachetele, il vede prin norii de fum de tutun pe morocănosul Oile în partea cealaltă a sălii, atunci se întunecă şi.el, ca noaptea pe mare, şi toarnă în el cantităţi mari de băuturi tari, parcă ar vrea sâ stingă un foc, sau sâ se mistuie el însuşi.

Dar Oile n-a mai fost văzut de mult.

28

DE DINCOLO DE MORMINT

Zăpada cade atît de uşoară, atît de liniştită, atît de albă pe podul nou din Kungsholm cînd, într-o seară Falk şi Sellen trec pe lîngă moara cu foc spre spitalul Serafim ca sâ-1 ia pe Borg la Salonul Roşu.

— Ciudat cum prima zăpadă poate face o impresie, aş zice, aproape solemnă, spuse Sellen. Pămîntul murdar devine...

— Eşti sentimental ? îl întrerupse ironic Falk.

— Nu. m-am exprimat doar ca un pictor peisagist.

Merg mai departe în tăcere prin zăpada care le scîr-

ţtie sub tălpi.

— Kungsholmul. cu spitalul lui, mi s-a părut întotdeauna cam sinistru, observă Falk.

— Eşti sentimental ? îl ironiza Sellen.

— Nu, nu sînt, dar cartierul ăsta îmi face întotdeauna o anumită impresie.

— Ah, palavre ! Nu face nici o impresie ; te înşeli! Uite că am ajuns şi la Borg este lumină. Mă întreb dacă astă seară o fi avînd cîteva cadavre drăguţe ?

Erau în faţa porţii institutului ; clădirea uriaşă îi privea cu ferestrele ei mari şi întunecate parcă i-ar fi întrebat pe cine caută la ora asta tîrzie; îşi- croiră drum prin zăpadă, pe lingă rond şi intrară în clădirea mică din dreapta. Borg şedea singur în fundul sălii, lîngă lampa lui şi lucra la disecţia unui muncitor spînzurat pe care îl ciopîrţise îngrozitor.

— Bună seara, băieţi ! spuse Borg lăsînd bisturiul de-o parte. Vreţi să întilniţi o cunoştinţă ? Nu aşteptă răspunsul care nu mai veni, ci aprinse o lanternă, îşi luă pardesiul şi o legătură de chei.

— N-aş fi crezut că avem cunoştinţe aici, spuse Sei- len care voia sâ menţină buna dispoziţie.

— Haideţi ! spuse Borg.

Traversară curtea, spre clădirea cea mare ; uşa scîr- ţîi şi se închise în urma lor ; mucul de luminare, care mai rămăsese de ia ultimul joc de cărţi, arunca o lumină roşie, neputincioasă, pe pereţii albi. Cei doi vizitatori încercau să citească pe faţa lui Borg dacă nu cumva glumeşte, dar pe ea nu se putea citi nimic. O luară la stingă pe un coridor în care zgomotul paşilor răsuna ca şi cum în urma lor ar fi venit cineva. Falk căuta sâ se ţină cît mai aproape de Borg şi-l lăsa pe Sellen în urmă.

— Acolo ! spuse Borg si se opri în mijlocul culoarului. Nici unul nu văzu altceva decît pereţii. Se «auzea insă un zgomot ca de ploaie uşoară şi ii întîmpina un parfum ciudat, ca de ogor umed, sau de pădure de pini în octombrie.

— La dreapta ! spuse Borg.

Peretele din dreapta era de sticlă şi dincolo de el se ghiceau trei trupuri albe, culcate pe; spate.

Borg scoase o cheie, deschise uşa cu geam şi intră.

— Aici ! spuse el şi se opri în faţa celui din mijloc.

Era Oile ! Zăcca cu mîinile pe piept, parcă îşi făcea

siesta ; buzele i se retrăseseră îneît părea că zîmbeşte ; in rest se menţinea bine.

— înecat ? întrebă Sellen care îşi reveni primul.

— înecat ! li recunoaşte hainele vreunul dintre voi ?

Trei costume mizerabile atîrnau pe perete, dintre care

Sellen îl deosebi îndată pe cel căutat, o haină albastră cu nasturi de vinător şi o pereche de pantaloni negri cu genunchii albi.

— Eşti sigur ?

— Cred că-mi pot recunoaşte propria haină — pe care şi eu am împrumutat-o de la Falk.

Din buzunarul de la piept Sellen scoase un portofel mare, foarte umflat, îmbibat cu apă şi acoperit de alge verzi pe care Borg le numi Enteromorfe. Acesta deschise portofelul la lumina lanternei şi îi ee-cetă conţinutul : cîteva chitanţe ce amanetare expirate şi un pachet de hîrtii pe care era scris r „Celui cs vrea să le citească".

— V-aţi zgîit destul ? spuse Borg. Atunci sâ mergem la Zidul lui Piper.

Cei trei tovarăşi de doliu (prieteni era un cuvînt pe care-1 folosea numai Lundell şi Levin cind voiau sâ capete bani) se constituiseră la circiuma Zidul lui Piper ca fracţiune a Salonului Roşu. Lingă focul în vîlvătăi şi la Q baterie de licori tari, Borg începu sâ citească hîrtiile lăsate, însă din cînd in cind trebuia să apeleze la competenţa ele „grafolog" a lui Falk, pentru câ apa întinsese cerneala şi hirtiile arătau ca şi cum cel ce le scrisese ar fi plins, după cum observă in glumă Sellen.

— Linişte acolo ! spuse Borg şi îşi bău grogul strîmbîndu-se de i se văzură măselele. Acum încep şi doresc să nu fiu întrerupt.

„Celui ce vrea să le citească.

Că acum îmi iau viaţa, este dreptul meu, cu atît mai mult cu cît prin asta nu atac drepturile vreunui alt om ci, mai curînd, cel puţin pe unul îl fac fe:-ioit, cum se spune ; se eliberează un loc

şi pairu sute de picioare cubice de aer pe zi.

Nu comit «ceasta faptă din disperare, pentru eâ un om raţional nu disperă niciodată, ci cu sufletul destul de împăcat : câ un astfel de pas trezeşte emoţie, este uşor de ini des : a amina această faptă dş teamă faţă de ceea ce urmează. înseamnă a rămîne un sclav al celor părriînţes ti. căutind un pretext pentru a rămîne acolo ii"c'e cu siguranţă câ n-a fost prea rău. La gindul că pot părăsi această existenţă mă simt eliberat, fiindcă nu poate fi Riai rău. ci mult mai bine. Dacă nu mi se mai întîmplă absolut nimic — atunci moartea este o fericire la fel de tna^e ca şi aceea de a dormi intr-un pat bun, după o muncă fi/iră grea ; acela care a observat cum trupul parcă se desface din toate încheieturile şi cum sufletul îl părăseşte treptat, pe furiş, nu se va teme de moarte.

Oamenii fac atila caz de moarte pentru că s-au îngropat prea adine în pămînt ca smulgerea din el să nu fie dureroasă. Eu m-am desprins încă de mult, nu mă reţin nici legături de familie, nici economice, nici civice sau juridice şi plec pur şi simplu pentru că nu mai am chef să trăiesc. Asta nu înseamnă că-i îndemn pe alţii cărora le merge mai bine sâ facă ceea ce fac eu; ei n-au nici un motiv şi de aceea nici nu-mi pot judeca fapta; dacă este laşă sau nu, nu mi-am dat osteneala să mă gîndc^c, pentru că imi este indiferent; de altfel este o chestiune de o natură absolut particulară. N-am cerut niciotkită sâ fiu adus pe lume şi de aceea am dreptul să plec a lunci cind doresc.

De ce plec ? Motivele sînt atît de numeroase şi de profunde câ n-am acum nici timp. nici putere să le expun. De aceea mă mărginesc la cele ce urmează, fiindcă au o importanţă deosebită pentru mine şi pentru fapt:-: mea.

In copilăria şi in tinereţea mea am fost muncitor manual ; voi, care nu ştiţi ce înseamnă să munceşti de la răsăritul şi pînă In apusul soarelui ca să cazi după aceea într-un somn animalic,

v-aţi sustras de la blestemul păcatului originar — pentru că este un păcat să simţi cum sufletul a încetat să crească în timp ce trupul se îngroapă în humă. Mergi în urma boului care trage plugul cu ochiul pironit zi de zi pe brazda cenuşie şi vei uita pină ia urmă să mai ridici ochii spre cer ; sapă cu cazmaua o groapă în arşiţa soarelui şi vei simţi cum te scufunzi îr. pămînUil însetat şi îţi sapi chiar mormîntul sufletului tău. Toate astea voi nu le ştiţi, voi, care vă distraţi toată ziua şi lucraţi cîteva clipe între gustare şi masa de prînz iar apoi, vara, cînd pămfntul înverzeşte, vă odihniţi sufletul — pentru că voi gustaţi natura asemenea unui spectacol care înnobilează şi înalţă. Pentru cei ce muncesc pămintul nu există o astfel de natură ; ogorul este hrană, pădurea kmn de foc, marea o albie de spălat, păşunea, brînză şi lapte — totul este numai pâmint fără suflet ! Cînd am văzut că o jumătate din omenire lucrează cu sufletele iar cealaltă cu trupurile, am crezut mai întîi că lumea are două planuri, pentru două feluri de oameni; dar apoi a venit raţiunea şi a negat acest gtnd. Atunci sufletul mi s-a revoltat şi am hotărlt să mă sustrag şi eu blestemului păcatului originar — şi am devenit artist.

Pot să analizez acum mult discutatul instinct artistic ptntru că l-am cunoscut eu însumi. El se întemeiază în primul rînd pe baza largă a setei de libertate, libertate faţă de munca utilă ; de aceea un filozof german a definit frumosul = inutilul deoarece o operă de artă care vrea sâ fie utilă şi trădează o intenţie sau tendinţă, este urită ; mai departe, instinctul artistic se sprijină pe orgoliu ; in artă omul vrea să joace rolul lui Dumnezeu ; nu fiindcă ar putea crea ceva nou (asta nu poate !) ci vrea să schimbe, să iiriDunâtăţească, să rînduiască. El nu începe prin a admira modelele, adică natura, ci le critică. Pe toate le găseşte nesatisfăcătoare şi vrea să facă altele mai bune. Acest orgoliu care il mină şi acea eliberare de blestemul păcatului originar, munca, fac ca artistul să se creadă deasupra celorlalţi oameni, într-o anumită măsură şi este, dar el simte nevoia să şi-o amintească mereu, pentru câ altfel se recunoaşte prea uşor pe sine — adică recunoaşte inutilitatea activităţii lui şi cit de neindreptăţită este fuga lui de utilitate. Nevoia permanentă de recunoaştere a muncii sale inutile îl face vanitos, neliniştit şi, adesea, profund nefericit; dacă se clarifică asupra lui însuşi •atunci de multe ori îi secătuieşte puterea de creaţie şi piere, pentru că numai credinciosul se poate întoarce la jug după ce a gustat o dată libertatea.

Să faci deosebire între geniu şi talent, să consideri geniul ca pe o însuşire nouă, este o prostie, pentru că atunci ar trebui să crezi şi în revelaţie. Cel mai mare artist posedă anumite aptitudini pentru o Indemînare tehnică ; fără exerciţiu acestea dispar; de aceea cineva a spus că geniul este hărnicie; asta se poate spune tot atît de bine ca şi multe altele, adevărate numai pe sfert; dacă se adaugă educaţia (ceea ce se intîmplă rar, deoarece cunoaşterea spulberă curînd iluzia, de aceea omul educat rareori se dedică artei) şi o inteligenţă vie, rezultă geniul, ca produs al unei serii întregi de condiţii favorabile.

Am pierdut curînd încrederea în superioritatea înclinaţiei me! <î (chemării, Dumnezeu mă ierte !) pentru că arta mea nu putea exprima nici măcar o singură idee, -ea putea cel mult să reprezinte trupul în situaţii cores- punzătosre emoţiilor care însoţesc gîndurile — adică sâ dea o expresie de a treia **mină.** Este la fel ca telegraful de campanie, lipsit de înţeles pentru toţi cei ce nu cunosc înţelesul semnalelor. Eu văd doar fanionul roşu, sol-

datul însă vede ordinul : înainte ! De altfel încă Platon, care a fost totuşi un mare spirit şi în plus, un idealist, şi-a dat seama de vanitatea artei, ca fiind tocmai aparenţa aparenţei (= realităţii), de aceea la şi izgonit pe artist din statul său ideal. O lua în serios!

După aceea am încercat să mă reîntorc la sclavie, dar a fost imposibil! Am încercat să văd in ea datoria mea supremă, am încercat să mă resemnez — dar nu mi-a reuşit. Sufletul meu suferea şi eram pe cale de a mă îndobitoci ; citeodată credeam că a munci mult esle o adevărată crimă, în măsura in care se opune scopului superior, evoluţiei mele spirituale ; atunci am tras chiulul şi m-am refugiat pentru, o zi în mijlocul naturii, unde am trăit în meditaţii care m-au făcut nespus de fericit — dar această fericire mi se părea o plăcero egoistă, tot atît de mare, ba chiar mai mare decit aceea pe care o simţeam în timpul activităţii artistice şi a- lunci, conştiinţa, sentimentul datoriei, s-au năpustit asuprea mea ca nişte furii şi m-am întors la jug care a fost dulce — pentru o zi!

Ca sâ mă eliberez din această situaţie insuportabila, ca să-mi pot găsi pacea şi seninătatea, merg in întîmpl- narea necunoscutului. Voi cei ce îmi vedeţi cadavrul, spuneţi: arăt nefericit, dincolo, în moarte ?

însemnări răzleţe din timpul plimbărilor in aer liber

Rostul lumii este eliberarea ideii de senzualitate; arta insă caută să îmbrace ideea intr-un înveliş senzual, ca să devină vizibilă. Aşadar...

*

Totul se corectează de la sine. Cînd, în Florenţa, dominaţia artiştilor a devenit prea apăsătoare, a apărut Savonarola — o, acest om profund! — şi a spus vorba lui cea mare : astea sînt deşertăciuni. Şi artiştii — şi ce artişti! — şi-au pus operele de artă pe rug! O. acest Savonarola!

Dar iconudastii din ConsUntiriopol. re voiau ? Ce voiau anabapiişlii şi iconoclaşti din Olanda '■ Nu îndrăznesc să spun pentru că sîmbăta — s;m chiar vineri

- aş fi stigmatizat'

Miirea idee a epocii noastre : diviziunea muncii, conduc;: la prGgresul

speciei şi la moartea individului! Ce este i<ar" specia ? Noţiunea de totalitate, ideea, spun filozofii şi indivizii o cred şi mor pencru idee !

Erfte dud ai câ principii vor întotdeauna ce nu vrea poporul. Nu s-ar putea rezolva această neînţelegere pe o cale foarte simplă şi uşoară ?

La maturitate, cind mi-am recitit cărţile de şcoală, am fost uimit că noi, oamenii, sintem atit de dobitoci ! Zilele trecute am răsfoit catehismul lui Luther şi mi-am notat:

Unele observaţii pentru un nou proiect de catehism

A nu se preda Comisiei şi ceea ce comunic mai jos

este tot ce am scris

Prima poruncă. Răsturnaţi credinţa într-un singur Dumnezeu deoarece ea presupune că există şi alţi dumnezei, aşa cum recunoaşte chiar şi creştinismul.

Notă. Monoteismul, atît de slăvit, a avut o influenţă rea asupra oamenilor pentru că, lipsindu-i de o explicaţie a răului, le-a răpit respectul şi dragostea pentru unic şi adevărat.

A doua şi a treia poruncă cuprind adevărate blasfemii, 'pentru câ autorul i-a pus in gură Domnului nostru nişte precepte atit de meschine şi de prosteşti, jignitoare pentru omniscienţa sa, incit l-ar fi pus sub acuzaţie pe autor, dacă ar fi trăit in zilele noastre.

Porunca n jia!ra ar trebui să aibă următorul cuprins . nu trebuie sv\ tf: laşi înşelat rle sentimentul înăscvit ir a-ţi respecta părinţii, de a Ie admira pînă şi greşeliV şi nu trebuii sr»-i respecţi mai mult decît merită. Nu le datorezi recunoştinţă părinţilor tăi în r.ici o p ivi-.-'â. pentru câ ei nu ţi-au făcut nici un servicii; adueînd-j-te pa lume. EA te hrănească şi să te

îmbrace Ie impup.e atit egoismul lor cit şi legea burgheză. Părinţii care aşteaptă recunoştinţă din partea copiilor (există chiar unii care o pretind) sînt asemenea cămătarilor : riscă fără ezitare capitalul numai dacă primesc dobînzile.

Nota 1. l)a=ă părinţii (in special taţii) mai curind îşi urăsc decit îşi iubesc copii, o fac pentrv. că aceştia 1? prejudiciază bunăstarea economică. Sint părinţi care îşi tratează copiii ca pe nişte acţiuni de la care aşteaptă neîncetat dividende.

Nota 2. Această poruncă a creat cea mai monstruoasă dintre toate formele de dominaţie, tirania în familie, contra căreia cu greu se poate face revoluţie. Omenirea ar avea de eisti^at mai multă onoare de la asociaţiile de protecţie a copiilor decît de la asociaţiile de protecţie a animalelor

(Va urm i)

*

Suedia este o colonie care a trecut de perioada ei înfloritoare, epoca de mare putere, şi pare că, acum, ca şi Grecia, Italia şi Spania, cade in somnul cel veşnic. Reacţiunea groaznică instaurată după 1865, anul morţii speranţelor, a avut un efect demoralizant asupra tinerei generaţii. Mai multă indiferenţă faţă de binele general, mai mult egoism, mai multă lipsă de religiozitate, nu s-a mai văzut în istorie de mult timp. Afară, în lume, bîn- tuie.furtuna şi popoarele răcnesc de furie împotriva asupririi, la noi în ţară însă se sărbătoresc doar jubilee.

Pietismul este singura exteriorizare a vieţii sufleteşti la popoarele adormite; decepţiile le-au aruncat In braţele resemnării religioase ca să nu decadă pînă la disperare, sau pînă la furie neputincioasă !

Pietiştii şi pesimiştii pornesc de la acelaşi principiu : de la mizeria existenţei şi urmăresc acelaşi scop : să moară pentru lume, sâ trăiască întru Dumnezeu.

Cel mai pare păcat pe care-1 poate face omul este 3ă fie conservator din caicul. Pentru cinci parale, comite un atentat

împotriva rostului lumi», deoarece conservatorul caută să împiedice progresul; el întoarce spatele pămintului care se învîrteşte şi spune : stai pe loc! Are o singură scuză : prostia , afacerile proaste nu sînt o scuză, cel mult un motiv !

Mă întreb dacă Norvegia nu va fi pentru noi un petic nou pe o haină veche.

Stjernhjelm, care acum este luat drept neghiob, scria încă în secolul al XVUI-lea următoarele despre - Suedia : Ori *ţara noastră este mutată, transformată şi schimbată,*

Ori suedezii au plecat cu goţii — odată
Din gheţurile lor; străinii le-au venit în loc

Săraci si in ştiinţă şi la joc dar în prostie au avut noroc

De intr-un loc anume cei rămaşi s-ar aduna,

Cu cei dc-odinioară doar cincizeci dintr-o mie, s-ar

măsura.

+

— Ei, cum vi se pare? întrebă Borg, după ce termină de citit şi bău o înghiţitură de coniac.

— O, nu e rău; putea să fie ceva mai hazliu, bineînţeles dacă vreţi, spuse Sellen.

— Şi tu ce zici, Falk ?

— Sînt doar ţipate obişnuite — nimic mai mult. Nu vreţi să mergem ?

Borg se uită la el ca să-şi dea seama dacă era o ironie, dar nu se vedea nimic neliniştitor.

— Aşadar Oile s-a dus, spuse Sellen, să caute locuri de vînătoare mai prielnice; da, acum o duce bine; nu nai are grija

mesei de prînz. Mă întreb ce-ar zice de asta patronul de la Bumbul de cositor ; cu siguranţă că mai avea un „bileţel*, cum li zicea el! Da! Da !

— Cîtă nesimţire ! Cită grosolănie! Ptiu drace, ce tineret! izbucni Falk. Aruncă banii pe mabă şi îşi luă paltonul.

— Eşti sentimental ? îl ironiza Sellen

— Da, sînt! Adio !
Şi plecă.

29

RECAPITULARE

Serisocrea licenţiatului Borg din Stockholm către pictorul peisagist Sellen de la Paris

Dragă Sellen,

S-a împlinit un an de cînd aştepţi o scrisoare de la mine, dar acum am ce să-ţi scriu. Potrivit principiilor mele voiam să încep prin a vorbi de mine însumi, sint însă obligat să fac exerciţii de politeţe pentru că in curînd va trebui să-mi cîştig plinea; încep deci cu tine! Mă felicit câ tabloul tău a fost prţnit la salon şi a avut atîta efect. Levi a publicat notiţa în *Capa gri,* fără ştirea redactorului, drept pentru care acesta a spumegat de furie cind a citit-o, deoarece jurase că n-o să ajungi niciodată nimic. După ce ai fost astfel recunoscut în străinătate îţi vei cîştiga, fireşte, renumele şi aici, acasă şi nu voi mai avea de ce să mă; ruşiiiez pentru tine.

Ca să nu uit nimic şi să pot fi scurt, fiindcă sint atît leneş cît şi obosit după serviciul greu de la maternitate, voi redacta scrisoarea sub formă de note, la fel ca in *Capn gri* şi astfel vei putea să treci mai uşor peste ceea ce nu te interesează.

Situaţia politică devine tot mai interesantă ; partidele s-au

mituit reciproc cu atîtea cadouri şi contracadouri îneît acum toate sînt gri. Această reacţiune probabil câ va duce la socialism. Se discută intens mărirea numărului de districte la patruzeci şi opt. Cariera de ministru este socotită astăzi cea în care se poate avansa cel mai repede pentru că nu necesită nici măcar absolvirea şco-

Iii primare. Zilele trecute am vorbit cu un coleg de şroală care este în prezent ministru şi el susţinea că este mult mai uşor să fii ministru decît secretar într-un birou de expediţie. Funcţia asta aminteşte mult de ceea ce ai de făcut cînd girezi pentru cineva — trebuie do.ir să semnezi ! Nu trebuie s-o iei prea în serios cu plata, doar ai Şi tu giranţii tăi.

In ceea ce priveşte presa — da, tu o cunoşti f In general s-a constituit ca o afacere, adică urmează opiniile la ordinea zilei ale majorităţii iar majoritatea, adică cea mai mare parte a abonaţilor, este reacţionară. L-am întrebat odată pe un ziarist liberal de ce scrie atît de frumos despre tine, fără să te cunoască. El mi-» răspuns că asta se datorează faptului că opinia publică, adică majoritatea abonaţilor, iţi este favorabilă ; „Şi dacă opinia publică se întoarce împotriva lui ?" — „Atunci îl dobor, fireşte !“

Vei înţelege că în astfel de împrejurări toată generaţia matură de după '65, care nu este reprezentată in parlament, a ajuns la disperare, aşa se explică de ce sînt nihilişti, adică se p... pe toate sau găsesc că este avantajos să devină conservatori pentru că in aceste împrejurări este al dracului de greu să fii **liberal.**

Situaţia economică este apăsătoare. Stocul de bancnote, al meu cel puţin, redus; chiar şi hîrtiile celo mai sotfisticate,- semnate de două ori cu „licenţiat in medicină[1]*, nu merg în nici o bancă.

Societatea Triton, a lichidat, după cum ştii şi astfel directorii şi lichidatorii au luat tot tirajul de acţiuni dar acţionarii şi depozitarii au căpătat diferite litografii de la cunoscuta firmă din Norrkoping (singura care Ştie să se descurce bine in aceste vremuri tulburi); am văzut o văduvă care avea un braţ de obligaţiuni pentru o carieră de marmoră ; erau coli întregi, mari.

frumoase, ia roşu şi 'albastru, pe care erau gravate strîns, strîns 1000 coroane şi dedesubt, întocmai ca şi cum ar fi girat, se putea vedea numele unor persoane, dintre care cel puţin trei vor fi petrecute de clopotul spitalului Serafim după ce vor Înceta să mai fie acţionari In această lume.

Prietenul şi fratele *Nicolaus Falk,* care s-8 săturat de afacerile particulare cu împrumuturi, întrucît nu i-au adus înalta consideraţie a concetăţenilor pe care o oferă cele publice, a hotărlt să se asocieze cu cîteva persoane competente (!) şi să fondeze o bancă. Noutatea prograr mului ar fi următoarea : „după num ne învaţă experienţa — o experienţă tristă, într-adevăr! — (Levin este autorul, cred câ observi !) — „bonurile de depunere nu dau suficientă siguranţă că obiectele de valoare încredinţate în alte mîini — adică banii depuşi — vor fi restituiţi. De aceea, noi, subsemnaţii, animaţi de un zel dezinteresat pentru industria naţională şi pentru a oferi o mai mare siguranţă publicului depunător, ne-am constituit ca bancă sub numele de *Societatea anonimă — depuneri — garanţii.* Nou şi demn de încredere în ideea noastră — pentru că nu orice noutate inspiră încredere

— este că în locul bonurilor de depunere lipsite de valoare. depunătorul va obţine htrtii de valoare perfect echivalente cu suma depusă* ş a.m.a. Afacerea este Încă în curs şi poţi să-ti închini ce fel de hîrtii emit tn locul bonurilor de depunere. Cu privirea lui pătrunzătoare, Falk a observat ce avantaje mari poate obţine de la o persoană cu o atît de mare excerienţă în probleme economice ca Levin, care. pe lîngă asta, datorită vigilenţei sale are colosale relaţii personale ; dar ca să-) pregătească cum treuuie şi să-l familiarizeze cu toate căile întortocheate ale afacerilor, mai ales din punct de vedere juridic, l-a doborît cu cambia aceea şi l-a si'it să dea faliment. Apoi s-a prezentat ca salvator şi l-a făcut un fel de consilier economic, cu titlul de secretar de direcţie. Acum Levin stă într-un mic birou separat, dar nu apare de loc în sălile publice ale băncii. Levi este casier : şi-a luat bacalaureatul (cu latină, greacă şi ebraică ; de asemenea şi examenele de admitere la drept şi filozofie cu note maxime la toate specialităţile — des-pre examenele lui s-a scris în *Cape- gri,* fireşte !). Acum învaţă pentru licenţa de jurist şi în acelaşi timp speculează pe cont propriu. Arată ca un ţipar, are nouă vieţi şi trăieşte din nimic ! Nu consumă deloc băuturi tari, nici nicotină sub nici o formă ; dană are aite vicii **în** îfarâ de asta, nu ştiu, ciar este gro?av ! Are un ma-gazin de fierărie in Hărnosand, anul de ţigări în Hei— singfors, o galanterie în Sfidertălje şi pe lîngă ostea._ '•îteva maghernițe în sudul Stockholmului ! Este un om il viitorului, spune lumea ; este

un om al prezentului, âc eu ! După lichidarea societăţii *Triton*, Levi, s-a re— ;ras în afaceri particulare cu o avere foarte frumoasă, lupă rum se spune.

Intr-o zi Levi şi-a descărcat inima; mi-a povestit suferinţele Iul de copil la şcoala Klara, cum îl iispreţuiau şi-l persecutau profesorii şi colegii, cum il păruiau copiii de pe stradă. Cea mai emoţionantă a fost. insă povestea miiităriei iui : la rugăciunea de seară a fost scos din front ca să spună. Tatăl nostru şi pentru, că n-a ştiut, a fost batjocorit. Cele povestite m-au făcut să-mi schimb părerile despre el şi neamul lui.

Snobismul religios şi furia binefacerilor bîntuie şl fac foarte plăcută şederea in patria noastră. îţi aminteşti de ccle două împieliţata : doamna Falk şi doamna revizor Homan, cele mai meschine, mai vanitoase şi mat răutăcioase creaturi care şi-au plimbat netrebnicia de» colo pînă colo ; iţi aminteşti de leagănul de copii şi de tfîrşitul lui; acum au înfiinţat o „Casă a Magdalenelor[14] ţi prima pensionară — la propunerea mea — ı fost Rla- ria de pe Nygatan. Biata de ea şî-a împrumutat toate economiile unui ucenic care a şters-o cu ele. Ea s-a- bucurat că primeşte totul pe gratis şi că recapătă stima* publică. S-a declarat pregătită să suporte potopul de- euvinte divine care însoţesc inevitabil astfel de activităţi. numai să-şi primească zilnic cafeaua de dimineaţă.

îţi aminteşti şi de pastorul Skăre; nu a reuşit să ajungă pastor *primarius* şi de supărare a început sâ cerşească pentru o nouă biserică. Au apărut liste de subscripţie tipărite, semnate de cei mai bogaţi magnaţi al Suediei făcînd apel la mărinLn:a publică. Biserica, de- trei ori mai mare decît cea din Blasieholm va avea în faţă un turn înalt pină în nori şi va fi construită acolo unde este acum biserica Sfînta Ecaterina; aceasta va fi cumpărată şi domolată pentru că s-a dovedit prea micăt faţă de marea nevoie spirituală de care este încet cat

acum poporul suedez. Sumele adunate clin cerşit sint deja atît de mari incit a trebuit să fie numit un contabil care să le administreze, (cu locuinţă plătită şi lemne de foc). Poţi ghici cine

este contabilul ? Ascultă ! E Struve ! In ultimul timp a devenit, cam religios — spun „cam[1]* pentru că nu e mult, dar e destul pentru situaţiei lui modestă fiindcă este protejat de credincioşi. Asta nu-1 împiedică să-şi continue scrisul la ziare şi pileala; dar inima nu i s-a înmuiat; din contră, este atit de înveninată faţă de toţi cei care nu au decăzut ca el, pentru că între noi fie zis, a decăzut îngrozitor ; de aceea vă urăşte pe Falk şi pe tine şi s-a lăudat câ vă „pocneşte" de îndată ce vă veţi face auziţi din nou.

Intre timp, ca să poată intra în locuinţa de administrator şi să-şi ardă lemnele pe gratis, a trebuit totuşi să se cunune, ceea ce s-a făcut pe tăcute, sus, in Munţii Albi. Am fost martor (beat, fireşte) şi am participat la cununie. Nevastă-sa a căzut şi ea in mania religioasă, fiindcă a auzit că aşa este distins.

Lundell a abandonat total sentimentul religios şi pictează acum numai portrete ale directorilor consiliilor de administraţie ; de pe urma lor a ajuns asistent la Academia de arte. Acum mai este şi nemuritor pentru că şi-a strecurat un lablou în Muzeul naţional. Metoda a fost simplă şi te îndeamnă s-o imiţi : Smith a donat muzeului un tablou de gen pictat de Lundell iar acesta i-a făcut portretul pe gratis — e bine ? Asta e !

Sfirşitul unui roman. Intr-o duminică de dimineaţă, în timpul scurt cît liniştea sabatului nu este tulburată de larma îngrozitoare a clopotelor, şedeam in ciamera mea şi fumam. Aud bătăi în uşă şi intră un inş înalt, arătos, care-mi părea cunoscut — era Rehnhjelm. Examinare reciprocă. Este administrator al unei mari fabrici şi s-a împăcat cil suârta. Aud bâtind încă o dată. Intră Falk, (puţin mai jos mai multe despre el!). Confruntare de vechi amintiri şi cunoştinţe comune ! Apoi soseşte momentul ştiut, cînd, după o conversaţie animată, urmează o pauză ciudată. Rehnhjelm ia o carte aflată la indemină şi începe să citească cu glas tare :

— *„Operaţie cezariană.* Dizertaţie academică aprobată de ilustra facultate de medicină şi care va fi susţinută In amfiteatrul mic al Gustavianumului[41]. Ce ilustraţii groaznice ; cine o fi atît de nenorocit de trebuie să btntuie sub înfăţişarea asta după moartea lui ?

— Vezi mai departe, spun eu. Scrie pe pagina doi.

Rehnhjelm citeşte mai departe.

— „Vasul cu nr. 38 care se păstrează in colecţia patologică a Academiei[44]... Nu, aici nu scrie. „Agnes jSun- gren, necăsătorită...* Omul se face alb ca varul, se ridică şi trebuie să bea apă.

— Ai cunoscut-o ? întreb eu ca să-l distrag.

— Dacă am cunoscut-o ? A fost în teatrul din urbea X şi a venit aici la Stockholm, într-o lăptărie, sub numele de Beda Petterson.

Acum trebuia să-l vezi pe Falk ! A urmat o scenă care s-a sfirsit cu cîteva blesteme ale lui Rehnhjelm la adresa femeii în general iar Falk a răspuns foarte aprins că există două feluri de femei — doreşte să a- tragă atenţia asupra acestui lucru, iar deosebirea intre femei este tot atit de mare ca şi intre interi şi diavoli ! A vorbit cu atîta emoţie îneît lui Rehnhjelm i-au dat lacrimile.

Da, *Falk!* Pe el l-am păstrat pentru încheiere. S-a logodit! Cum s-a întîmp'at ? El a exprimat-o astfel: ^Ne-am văzut !". După cum ştii nu am idei preconce**pute,** ci aştept mereu noi experienţe, dar din ceea ce **am** văzut pînă acum nu pnt nega că dragostea este un **lucru pe** care noi, burlacii nu-1 putem judeca — ceea **ce** noi numim astfel este doar libertinaj ! Rîzi bătrîne ze**flemist !**

N-am mai văzut pînă acum o evoluţie de caracter **atît de** rapidă ca a lui Falk decît în piesele proaste **Poţi** să-ţi închipui, logodna asta nu s-a făcut cît ai bate **din** palme ! Tatăl fetei este un bătrin pensionar, văduv, **egoist,** şi o socoteşte pe fiica lui ca pe un capital care, **printr-o** căsătorie cu un băiat bogat, trebuie să-i asigure **Lui o bătrin**eţe plăcută **(o** comportare foarte obişnuită !). **El** a **spus** categoric nu ! Atunci să-l fi văzut pe Falk. **S-a dus** la el iar şi iar, a fost **dat** afara, dar a revenit

şi i-a spus drept în faţă bâtrinului câ se vor căsători şi fără consimţămintul lui dacă nu cedează ; nu ştiu, dar cred câ s-au şi bătut. Iată ce s-a întimplat într-« seară : Falk îşi conducea spre casă logodnica venind de la nişte rude ale ei cărora li se prezentase singur. Cind au ajuns pe stradă, l-au văzut pe bătrm în lumina felinarului, r.tîncl la fereastră — are o căsuţă pe Hom-tullgatan, unde locuieşte singur. Timp de un sfert de oră Falk a bătut în poartă, dar nimeni n-a deschis ! A sărit gardul, a fost atacat de un ciir.e pe care l-a răzbit şi l-a închis în lada de gunoi (închipuie-ţi, timidul Falk !) ; apoi '-a silit pe servilor să 3e scoale din pat şi sâ deschidă ; au intrat în curte ; mai rămînea uşa casei ; a bătut în ea cu o piatră mare dar înăuntru nu s-a clintit nimic ; atunci s-a dus in grădină, a luat o scară, a urcat la fereastra bâtrinului (la fel aş fi făcut şi eu !) şi a strigat : „Deschideţi uşa sau sparg geamul !« Dinăuntru s-a auzit vocea bâtrinului: „Sparge-1 numai, mi* tocanule, şi te împuşc !ᵘ Falk a spart geamul! Un timp a fost o linişte de moarte. în sfirşit, de după geamul spart s-a auzit : „Ai stil, tinere ! (Bătrinul a fost soldat)

— Eşti ginerele meu !“ „Nu sparg geamuri de plăcere, a spus Falk. dar pentru fiica dumneavoastră sînt ID stare de orice !"* şi treaba s-a lămurit.

Falk s-a logodit ! Trebuie să ştii câ parlamentul a întreprins o mare reorganizare a instituţiilor prin care au fost dublate posturile şi salariile astfel că, in **sfiiţii,** un tînăr se poate căsători de la gradul lntli de salarizare. La toamnă se însoară! Ea rămîne profesoară în continuare. Cunosc prea puţin problema feminină, pentru că nu mă priveşte, dar după cele ce am văzut cred câ generaţia noastră va înlătura rămăşiţele orientale care mai există în viaţa conjugală. Ambii parteneri încheie un contract de bună voie, nici unul nu Tenunţă la independenţa lui, nici unul nu încearcă să-l educe pe celălalt, se deprind să-şi respecte reciproc slăbiciunile şt astfel se ajunge la o camaraderie pe viaţă care nu are de suferit din cauza pretenţiilor de tandreţe ale uneia din părţi. Dosmna Nicolaus Falk, diavoliţa cea milostivi, o ştii, nu este altceva decît o ***femme entretenue*** şi aşa se consideră chiar ea însăşi; majoritatea femeilor se mărită ca s-o ducă bine şi să

scape dc muncă, sâ fie „stă- pine pe sine“. Că se încheie atît de puţine căsătorii este atit vina femeii cit şi a bărbatului!

Dar Falk este impenetrabil: cu o rivnă nefirească s-a năpustit asupra numismaticii, l-am auzit chiar spu- nînd deunăzi că se ocupă cu Întocmirea unui manual de specialitate şi va răuta să-l introducă in şcoală, pentru că ştiinţa monedelor trebuie să devină materie de invăţămint; nu mai citeşte deloc ziare, nu mai ştie ce se întimplă pe lume şi pare că a renunţat tqtal şi definitiv să mai devină scriitor. Trăieşte numai pentru serviciul lui şi pentru logodnica lui, pe care o adoră ; dar, din toate astea, eu nu cred nimic. Falk este yn politician fanatic care ştie că s-ar mistui dacă ar sufla în foc şi de aceea îl stinge cu studii aride, riguroase ; dar nu cred câ îi va reuşi deoarece, cu toate constrângerile pe care şi le impune, mă tem că odată va exploda ; de altfel cred că face parte, — să rămînă intre noi — din vreo societate secretă dintre acelea care s-au născut pe continent în luptă cu reacţiunea şi tirania. Cind l-am văzut deunăzi în sala imperiului, ca herald la mesajul regal, purtînd capă de purpură, pană la beretă şi toiag

iii mină (ia picioarele tronului!), m-am gîndit că ar fi o crimă să spun asta; dar cînd a venit ministrul şi a prezentat augusta propune;**? privind starea şi nevoile imperiului, am văzut în ochii lui Falk o sclipire care spunea : ce ştie M. Sa despre starea şi nevoile imperiului ?

Ce om, ce om !

tn sfîrşit, cred că am încheiat recapitularea şi n-am uitat nimic; pentru astăzi vămii cu bine ! De mine vei mai auzi curînd !

H. B.

(1879)

•* bro(n) — pod (n.t.).